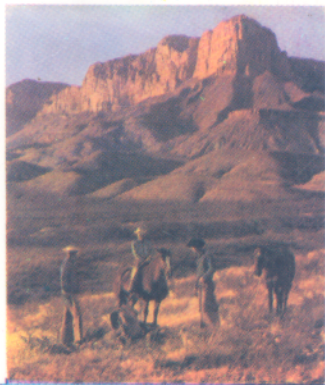

ESTHER WANNING

Sóc

VĂN HOÁ

MỸ

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

ESTHER WANNING

SỐC VĂN HOÁ MỸ

(Sách tham khảo)

Người dịch : **NGUYỄN HẠNH DUNG**
BÙI ĐỨC THỰC

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
HÀ NỘI - 1995

ESTHER WANNING

SỐC VĂN HOÁ MỸ

(Sách tham khảo)

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - 1995

Chịu trách nhiệm xuất bản
Giáo sư TRẦN NHÂM

Biên tập : **NGUYỄN KHÁNH HOÀ**
NGUYỄN THANH HẰNG
Sửa bản in : **NGUYỄN THANH HẰNG**
Trình bày bìa : **TẤT THẮNG**

In tại Nhà in Thương Bình, Lao Động và Xã hội. Số lượng 1000 cuốn khổ 13 x 19. Số đăng ký kế hoạch xuất bản 89 CT/ST. Giấy trích ngang kế hoạch xuất bản Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia ký ngày 18 tháng 4 năm 1995. In xong và nộp lưu chiểu tháng 5 năm 1995.

MỤC LỤC

LỜI NHÀ XUẤT BẢN	5
Chương I. Những tiêu chuẩn giá trị của người Mỹ.....	7
Chương II. Nguồn gốc nước Mỹ.....	27
Chương III. Sự đa dạng của cuộc sống Mỹ.....	44
Chương IV. Làm thế nào để nhận biết một người Mỹ..	53
Chương V. Gia đình.....	80
Chương VI. Cuộc sống hàng ngày.....	119
Chương VII. Chúa và đất nước	176
Chương VIII. Giáo dục	185
Chương IX. Bạn bè	207
Chương X. Đời sống xã hội.....	234
Chương XI. Phụ nữ Mỹ.....	280
Chương XII. Nhà riêng của người Mỹ.....	286
Chương XIII. Kinh doanh ở Mỹ.....	296
Sốc văn hoá	326
Những câu hỏi kiểm tra văn hoá	331
Những lời khuyên văn hoá theo vần từ A đến Z (từ eo văn tiếng Anh).....	339

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

*M*ỗi dân tộc đều có một bản sắc văn hóa riêng, được hình thành theo những điều kiện tự nhiên và quá trình phát triển lịch sử. Nước Mỹ là một dân tộc gồm hầu hết là dân mới nhập cư trong mấy thế kỷ gần đây. Do đó, người Mỹ có những phong tục, tập quán cùng lối sống rất đặc thù mà không phải người nước ngoài nào cũng dễ dàng chấp nhận và họ thường cảm thấy "sốc" trước văn hóa Mỹ vì những giá trị của nó rất khác biệt đối với nền văn hóa của quê hương họ.

Nhằm giúp bạn đọc tìm hiểu thực chất những vấn đề này, nhất là về phong tục, tập quán và nền văn hóa Mỹ, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản cuốn sách "Sốc văn hóa Mỹ" của Esther Wanning, ấn hành năm 1991.

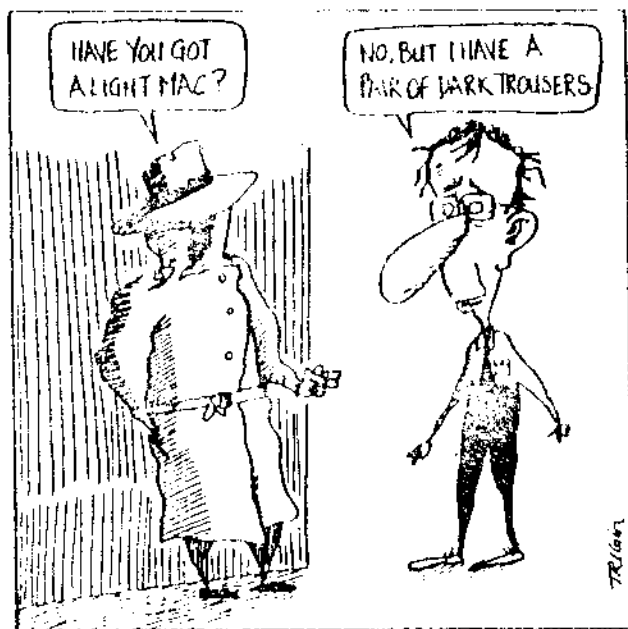
Cuốn sách đề cập rất nhiều vấn đề trong cuộc sống thường ngày của người dân Mỹ, từ những quan niệm sống, hôn nhân và gia đình, vấn đề giáo dục, quan hệ bạn bè cho đến tín ngưỡng, công việc kinh doanh, v.v.. Là một người Mỹ viết về những vấn đề riêng của nước Mỹ, cho nên cách nhìn nhận và đánh giá của tác giả trên nhiều lĩnh vực rất khác với chúng ta. Tuy nhiên, trong quá trình bình thường hóa quan hệ giữa Việt Nam và Hoa Kỳ hiện nay, chúng tôi hy vọng cuốn sách sẽ là một tài liệu có ích đối với bạn đọc khi giao tiếp và làm việc với người Mỹ.

Tháng 3 năm 1995

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

Chương I

NHỮNG TIÊU CHUẨN GIÁ TRỊ CỦA NGƯỜI MỸ

Cũng giống như các dân tộc khác trên thế giới, người Mỹ không cho là mình có những tiêu chuẩn giá trị riêng. Chúng tôi chỉ đơn giản nghĩ rằng, những phẩm chất mà chúng tôi tôn trọng cũng chính là những gì rất chung và hệ trọng đối với toàn thế giới.

Ở điểm này chúng tôi đã nhầm. Những tiêu chuẩn giá trị của người Mỹ thực ra không phải là chung cho tất cả. Điều này thể hiện rõ ngay khi có một chuyên gia Mỹ đến làm việc tại một nước chậm phát triển. Người Mỹ này có ý định đem lại sự thịnh vượng cho những người dân ở đây, nhưng cuối cùng đã thất vọng vì không thực hiện được điều gì trong dự án của mình. Anh ta không thể hình dung được rằng có những xã hội mà việc phải hoàn thành tốt công việc của mình chưa phải là ưu tiên cao nhất. Anh ta thấy khó hiểu khi phát hiện ra rằng có những dân tộc không muốn thay đổi mức sống của mình. Và anh ta cũng không thể hiểu được là lại có những con người không tha thiết thay đổi địa vị của mình trong xã hội. Anh ta thất bại trở về nhà, thấm cảm ơn Chúa đã cho anh là một người Mỹ.

Điều mà người Mỹ này không hiểu được là những tiêu chuẩn giá trị của người Mỹ chỉ có thể hình thành ở một nơi có đầy đủ mọi điều kiện. Dân tộc chúng tôi gồm hầu hết là người nhập cư, thấm sâu một niềm tin rằng, bất cứ ai có tài năng đều có thể vươn lên.

Văn hoá Mỹ được phổ biến bắt đầu từ những người Anh định cư đầu tiên vào năm 1607. Từ thời điểm đó, chúng tôi thấy lịch sử của chúng tôi là lịch sử của những tiên bọ từ đời sống hoang dã đến các loại máy bay phản lực chi diện ra trong vài thế kỷ. Chúng

tôi đã chinh phục người bản xứ, lật đổ những nhà cầm quyền người Anh, khai phá rừng, mở rộng đất nước về phía Tây, xây dựng những toà nhà chọc trời, chiến thắng mấy cuộc chiến tranh thế giới và đem lại một cuộc sống dễ chịu cho mọi tầng lớp nhân dân. Theo đánh giá của chúng tôi thì chúng tôi giành được tất cả những điều này là nhờ có những cá nhân năng động, những con người không ngừng tìm kiếm những điều tốt đẹp hơn.

Sự công bằng

Trước tiên, những tiêu chuẩn giá trị của chúng tôi được hình thành bởi một thực tế rằng đây là một dân tộc mà mỗi khát vọng của con người đều được tạo điều kiện để có thể đạt được. Việc tất cả mọi người đều cần phải được hưởng một cách ngang bằng mọi cơ hội để thành đạt đã tồn tại như một niềm tin thiêng liêng.

Chính là cơ hội, chứ không phải nền dân chủ, đã đem lại cho nước Mỹ cái tên "*Mảnh đất của tự do*". Một khi tài nguyên khan hiếm và khả năng có hạn thì con người có tự do cũng khó có thể đạt được điều gì, và sự công bằng lúc đó sẽ có một ý nghĩa khác. Còn sự công bằng của chúng tôi là sự công bằng về cơ hội. Phenni Torôlôp (Phanny Trollope) năm 1891 đã viết: "Bất kể con cái của người nào cũng đều được bình đẳng như nhau. Việc nhận thức được điều này chắc chắn sẽ thúc đẩy mọi người nỗ lực phấn đấu".

Khi nước Mỹ mới được thành lập, dân số lúc đó rất ít mà nguồn tài nguyên thì thật dồi dào. Những kẻ xông xáo và may mắn có thể tiến được rất xa. Năm 1782, một người Pháp tên là St.Giôn de Crevecoeur (St.John de Crevecoeur) nhận định rằng, người ta trở thành một người Mỹ thực sự bằng cách bắt đầu từ một người đầy tớ đi lên thành một ông chủ. Tuy trong thực tế có nhiều người không thanh đạt, nhưng nhiều trường hợp khác cho thấy ở Mỹ thường xuyên có những tấm gương để giữ cho huyền thoại về sự công bằng luôn sống động. Tính dân chủ ở đây hứa hẹn những thành quả rõ rệt. Người ta có thể không giành được thắng lợi, nhưng vẫn có thể bỏ cuộc mà không hề bị chê trách. Yếu tố gia đình và các quan hệ xã hội không quan trọng, nhưng ở đây đòi hỏi rất nhiều những phẩm chất như: sự nỗ lực, trí tuệ và óc tưởng tượng.

Do nguồn tài nguyên thiên nhiên của Mỹ dường như vô tận nên người Mỹ đã phát triển được một nền kinh tế phồn thịnh. Chúng tôi không coi những của cải mà mình giành được là do bóc lột những người khác như hầu hết mọi người trên thế giới thường nghĩ. Ngược lại, chúng tôi cho rằng người giàu đã tạo cơ hội và công ăn việc làm cho những người nghèo hơn. Chúng tôi rất thẳng thắn, không giấu diếm là chúng tôi rất thích người giàu và muốn chính mình cũng trở nên giàu có.

Hệ thống của Mỹ tạo cho mọi người có một ý thức rõ ràng là tất cả đều chơi theo cùng một luật chung. Công việc của chính phủ là giữ cho cuộc chơi công bằng, bảo vệ quyền lợi của các cá nhân. Khi con người còn tin rằng ít nhất họ còn có được một cơ hội thì họ sẽ có động cơ để thử sức mình xem sao. Và khi bị thất bại, họ sẽ lại cố gắng tiếp. Ngược lại, nếu họ cảm thấy chỉ những người trong những vị trí thuận lợi mới có thể thành công thì họ sẽ không có một nguồn cảm hứng nào để cố gắng nữa. (Niềm tin vào sự công bằng này thường là ngây thơ, nhưng nó giúp cho con người ta luôn phấn đấu). Mặc dù thực tế thì không phải ai cũng có khả năng như vậy, nhưng chúng tôi luôn thích nghĩ rằng bất cứ ai cũng đều có thể trở thành Tổng thống Mỹ, bất luận người đó giàu hay nghèo, có nguồn gốc gia đình hay đẳng cấp như thế nào.

Hướng tới tương lai

Người Mỹ thường khao khát hướng tới tương lai. Trong khi các xã hội khác nhìn lại quá khứ để tìm sự chỉ dẫn thì chúng tôi luôn hướng về phía trước. Chúng tôi trân trọng một cách hơi thái quá tương lai và những gì nó có thể mang tới.

Chính niềm tin vào một tương lai tươi sáng hơn đã giúp cho chúng tôi luôn có được sự lạc quan. Trong khi rất nhiều dân tộc nhìn nhận lịch sử của họ như

những chu kỳ thời gian có thịnh và có suy, thì chúng tôi coi lịch sử của nước mình là một sự tiến bộ không ngừng. Chúng tôi cũng tin tưởng rằng chúng tôi có sức mạnh để tác động đến các sự kiện. Chúng tôi không tin những điều xấu là ý muốn của Chúa và con người phải cam chịu chúng.

Thậm chí ngày nay, khi không hẳn mọi sự tiến bộ đều là tích cực, chúng tôi vẫn tin rằng có thể tìm được giải pháp lý trí cho mọi vấn đề. Nếu chính chúng tôi cần phải thay đổi, chúng tôi sẽ thay đổi.

Do quan niệm rằng có thể thay đổi, cải tiến được thực tại nên người Mỹ chúng tôi luôn vội vã. Người an phận thường chấp nhận cuộc sống như nó vốn có, còn người năng động thì tìm mọi cách thay đổi nó. Người Mỹ luôn tin vào sự thay đổi. Và chính vì thế nên nhận xét ai đó là một người rất năng động (bất kỳ trong trường hợp nào), đều được xem như một trong những lời khen xứng đáng nhất.

Sốc tương lai

Do luôn có sự thay đổi dồn dập và nhanh chóng nên người Mỹ được gọi là những người "không bao giờ đứng yên một chỗ". Đặc biệt là trong hai kỷ nguyên vừa qua, chúng tôi đã có những bước tiến rất nhanh, nhất là trong việc cải tiến vật dụng. Chỉ trong vài năm, máy fax, điện thoại di động, hệ thống báo động trộm

điều khiển bằng máy tính, lò vi sóng, máy ghi băng hình đã trở nên rất thông dụng với mọi người.

Envin Tuphlo (Alvin Toffler) trong cuốn sách "Sốc tương lai" của mình đã nhận định rằng: người Mỹ đang sống trong một tình trạng "sốc" do cuộc sống của họ luôn thay đổi với tốc độ ngày càng tăng. Ông cho rằng "sốc tương lai" còn tệ hại hơn cả "sốc văn hoá" vì nó không có giải pháp. Lối thoát duy nhất cho tình trạng này là phải cố gắng thích nghi hơn bao giờ hết, dẫn tới việc đánh mất luôn chính mình.

Một số người khác lại cho rằng những sự thay đổi này chỉ là bề mặt thôi, cuộc sống Mỹ vẫn tiếp tục diễn ra như trước đây, với việc các gia đình ngồi quanh món thịt ngỗng vào ngày lễ Tạ ơn Chúa, và vẫn giữ nguyên những chuẩn mực đạo đức cùng các quan niệm đã hình thành từ lâu nay. Tuy vậy, việc quan tâm tới những sản phẩm mới và sử dụng chúng đã giúp chúng ta hiểu được người Mỹ thường dành thời gian rảnh rỗi của mình để làm gì.

Tính độc lập

Những chàng chán bỏ chưa bao giờ chiếm phần đông dân số nước Mỹ, và ngày nay họ càng ít hơn. Nhưng những chàng chán bỏ này lại đặc trưng cho con người Mỹ lý tưởng ở rất nhiều khía cạnh: tính tự lập, gan dạ, liều lĩnh và rất mạnh mẽ. Chàng chán bỏ

đứng một mình, hiên ngang đo sức với đời. Anh ta chỉ gắn bó duy nhất với con ngựa của mình.

Ở rất nhiều nước, con người không thể tách mình ra khỏi gia đình, hoặc một tập thể mà họ là thành viên. Họ trung thành với tập thể ấy và mọi thành công của họ đều dành cho tập thể. Ngược lại, ở nước Mỹ, tính độc lập được coi là đạo đức cơ bản. Mỗi con người là một hoạt động độc lập, và tính độc lập được nhìn nhận giống như quyền được sinh ra của một đứa trẻ. Khát vọng cao nhất của chúng tôi là sự tự hoàn thiện. Và chỉ có con người độc lập mới có thể thực sự trở thành chính mình. Nhiều vấn đề, ở một số nền văn hoá khác, đáng ra phải do tập thể quyết định, còn ở đây lại được quyết định bởi một cá nhân.

Dân mới nhập cư, đặc biệt là những người ở trong những gia đình có mối ràng buộc chặt chẽ giữa các thành viên, thường rất đỗi ngạc nhiên khi thấy thanh niên Mỹ chia tay gia đình với những lời cầu chúc của bố mẹ để sống tự lập vào tuổi 18. Từ giờ phút đó trở đi, chúng sẽ tự quyết định hầu hết các vấn đề của mình mà không cần tới sự giúp đỡ của cha mẹ, vì chúng đã rất quen sống tự lập trong thời niên thiếu. Nếu bọn trẻ sống cùng với cha mẹ quá lâu thì sẽ gây nên những nỗi lo lắng.

Những người Thanh giáo (thuộc phái Thiên Chúa giáo hà khắc) là một trong những nhóm người

định cư đầu tiên và cũng tồn tại lâu đời nhất. Họ đã duy trì những giá trị thật phù hợp để có thể tồn tại trong một thế giới hoàn toàn mới và xa lạ: tính tự lập, chăm chỉ, sống căn cơ thanh đạm và tuân theo sự dẫn dắt của lương tâm.

Ngoài ra, người Thanh giáo còn quan niệm rằng những thành công trên trái đất này là biểu hiện sự nâng đỡ của Chúa, do đó họ cũng không thấy có gì mâu thuẫn giữa việc kiếm tiền và việc lên thiên đàng. Người Mỹ không coi sự nghèo khổ là thánh thiện. Ngược lại, người ta vẫn thán cho rằng những gì mà con người ta có được thể hiện cái mà người ta xứng đáng được hưởng.

Người Thanh giáo không đồng tình với sự tiêu thụ ồ ạt dễ thấy ngày nay, nhưng họ khâm phục những cố gắng không mệt mỏi của con người để có được những đồ tiêu dùng đó. Người Mỹ tôn trọng các nhà kinh doanh hơn bất kể dân tộc nào. Một người Anh sau khi kiếm đủ tiền đã có thể rất hài lòng bỏ việc về với quê hương mình. Còn người Mỹ thì ngược lại, chỉ muốn tiếp tục kiếm thêm tiền, bị thúc đẩy bởi đạo lý làm việc của người Thanh giáo (thường được gọi là đạo lý làm việc của người Tin lành), cũng như bởi ước muốn có thêm nhiều tiền.

Ngày nay, "những tiêu chuẩn giá trị Thanh giáo" vẫn được đề cập đến, thường là để chỉ sự làm bộ

đoan trang trước những vui thú và khoái lạc. Mặc dù không hẳn là người Thanh giáo phản đối vui chơi, nhưng thực tâm họ luôn cảm thấy con người cơ bản là tội lỗi và tính tự phát thể hiện sự yếu đuối bên trong của con người. Ngày nay, gọi ai đó là người mang tính Thanh giáo thường không phải là một lời khen, mà có hàm ý là người đó quá khát khe, cầu nệ và không thú vị.

Tính hiệu quả: thời gian là tiền bạc

Điều có thể làm ấm lòng người Mỹ nhất chính là hiệu quả. Henri Pho (Henry Ford) từ lâu vẫn được coi là một vị anh hùng đã sáng tạo ra dây chuyền sản xuất. Dây chuyền sản xuất tinh giản công nhân, biến một số họ thành những người vận nút đơn giản bên những cỗ máy, làm cho công việc của họ trở nên tẻ ngắt, song lại tạo ra sản phẩm với tốc độ vô cùng nhanh chóng.

Chúng tôi thường nói: "Thời gian là tiền bạc". Không gì Mỹ hơn là các siêu thị. Thực phẩm được đóng gói sẵn, mua bán không cần có quan hệ người mua và người bán, nhưng hiệu quả của bộ máy hoạt động đã làm giảm giá thành, lại tốn ít thời gian hơn. Thực phẩm có kém phần ngon miệng cũng không làm khách hàng phản ứng nhiều lắm.

Các hoạt động kinh doanh cung cấp thức ăn liền đã tính toán chính xác mọi chi tiết để tiết kiệm bớt

được một vài giây chờ đợi cho khách hàng. Khách hàng sẽ chọn một quán dịch vụ nào có thể phục vụ món bánh mì kẹp thịt bò (hamburger) và nước uống Coke trong 60 giây thay cho 90 giây ở các hàng khác.

Chúng tôi rất thiếu kiên nhẫn nếu thời gian của mình bị tiêu phí. Một thủ quỹ ngân hàng hay trò chuyện làm cho dòng người xếp hàng trước ô cửa của mình di động chậm sẽ làm cho mọi người bức tức. Người xếp hàng không bao giờ tán chuyện. Họ chỉ tập trung vào việc làm sao nhích được lên càng nhanh càng tốt, và chuẩn bị sẵn sàng để kết thúc công việc trong thời gian ngắn nhất. Nếu đến lượt mình rồi mà bạn vẫn chưa ghi xong phiếu, khiến cho cả dòng người xếp hàng phải đợi, thì bạn sẽ phải chịu đựng những ánh mắt chẳng lấy gì làm thiện cảm đổ dồn vào bạn.

Thời gian không chờ đợi ai

Theo nhận định của nhà nhân chủng học Etuốt T.Hôn (Eduard T.Hall) thì văn hoá của chúng tôi là văn hoá đơn sắc (monochronic), có nghĩa là chúng tôi hoạt động theo bảng giờ giấc đã định, làm từng việc trong từng khoảng thời gian nhất định. Việc bám đúng theo bảng giờ giấc quan trọng hơn cả những can thiệp của con người vào nó. Khi chuông reo thì buổi học kết thúc, cho dù cuộc thảo luận lúc đó có thú vị đến mấy đi chăng nữa.

Ở nền văn hoá đa sắc (polychronic) thì ngược lại, rất nhiều việc có thể đồng thời xảy ra một lúc. Sẽ không có ai trách cứ gì nếu bạn đến một buổi hẹn muộn vì bạn đang bận làm dở một việc gì đó, do chúng tôi quan niệm rằng không có gì hối thúc hơn việc của cá nhân. Thậm chí, nếu bạn đến muộn mà không có lý do gì thì cũng không ai quan tâm tới điều đó. Cuộc sống không bị hối thúc bởi những mục đích như cuộc sống của chúng tôi.

Có một số nước châu Á cũng sử dụng thời gian rất hiệu quả, không kém gì nước Mỹ, còn lại phần lớn thế giới thì không sao chấp nhận được khái niệm về thời gian như chúng tôi. Với chúng tôi, thời gian là đặc biệt quan trọng. Chúng tôi tự cho mình là những con người luôn chuyển động. Ngày mai sẽ không bao giờ giống ngày hôm nay. Ngày mai chúng tôi lại muốn lên đường, và tốc độ sẽ luôn theo cùng chúng tôi. Sẽ không có chuyện dừng lại để tán gẫu.

Chính vì thế chúng tôi quan niệm rằng, chỉ những hoạt động thực tiễn và có lợi nhuận mới thực sự có giá trị. Oantơ Ke (Walter Kerr) trong cuốn sách của mình "Sự xuống cấp của sở thích" (The Decline of Pleasure) đã đặt câu hỏi: "Làm thế nào mà một nền triết học của sự nghiêm ngặt lại có thể lưu truyền được đến một kỷ nguyên, trong đó máy móc sẽ thay thế cho mọi công việc để con người chỉ việc hưởng lạc?".

Đây là một câu hỏi hay. Người Mỹ thường thiếu khả năng hưởng thụ thành quả của mình. Chúng tôi thấy thoải mái khi có được đồ trang điểm cho một cuộc sống hưởng lạc hơn là bản thân sự hưởng lạc. Sự vận động, chứ không phải gia đình hay cộng đồng, là điều tạo nên tính cách của chúng tôi. Rất ít người có thể bằng lòng nghỉ ngơi khi đã thành đạt. Những giá trị của người Thanh giáo vẫn còn ngự trị trong cuộc sống chúng tôi.

Một xã hội không đẳng cấp

Ở một xã hội có đẳng cấp, con người ý thức được về vị trí của mình, họ tự cảm thấy đáng hoàng và yên ổn vì có chỗ đứng trong xã hội. Nhưng người Mỹ thì lại được giáo dục là không nên bằng lòng với chỗ đứng của mình mà luôn phấn đấu vươn lên. Điều này có những mặt tích cực như làm việc hết mình, luôn có những ý kiến thông minh sáng suốt, nhưng đồng thời kèm theo đó là tâm trạng luôn cảm thấy không thoải mái.

Vì người Mỹ luôn phấn đấu để thay đổi số phận, nên họ không bao giờ tự gắn bó mình vào một tập thể nào đó. Chúng tôi không có những câu nói như ở Trung Quốc: "Con lợn nào béo sẽ bị làm thịt", hay như ở Nhật: "Cái đình nào ló ra thì búa sẽ rơi xuống đó". Ở nước Mỹ, mọi người đều cố gắng phải ló ra, vươn ra, do vậy mức độ gần gũi giữa mọi người với nhau bị hạn chế.

Chúng tôi nói "Bánh xe nào kêu cọt két sẽ được tra dầu". Theo Alan Rôlăng (Alan Roland), tác giả của cuốn "Đi tìm cái tôi ở Ấn Độ và Nhật Bản", thì ở nước Mỹ "một chủ nghĩa cá thể luôn đấu tranh được kết hợp với tính biến đổi xã hội to lớn đã để lại rất ít đặc tính của tập thể". Rôlăng đã phân tích tâm lý của người Mỹ, Người Ấn Độ và người Nhật, và phát hiện ra rằng hai nền văn hoá châu Á này không có khái niệm gì về ý thức cách biệt bên trong với những người khác một cách mạnh mẽ như trong tính cách người Mỹ. Do xã hội chúng tôi là một xã hội cạnh tranh, nên chúng tôi cảm thấy cuối cùng thì bao giờ chúng tôi cũng chỉ có thể dựa vào chính mình.

Sự tự do, không ràng buộc vào tập thể đã làm cho người Mỹ trở thành con người kinh tế, tức là con người thuần tuý chỉ hướng theo động cơ lợi nhuận, năng động và không bị vướng víu bởi gia đình hay những luật định của cộng đồng. Đây là một loại tính cách rất phù hợp cho sự phát triển quốc gia, nhưng cũng lại dẫn tới những vấn đề nan giải trong việc khẳng định tính cách cá nhân của người Mỹ.

Livơ Hốpman (Liva Hoffman), sinh ra ở Ba Lan, tác giả cuốn "Chìm đắm trong công việc dịch thuật" đã viết: "Rất nhiều bạn Mỹ của tôi có cảm giác họ không xác định rõ được tính cách của mình. Họ thường cảm thấy rằng mình không có giá trị gì, hoặc cũng không rõ là bản thân mình như thế nào nữa".

Ngược lại, đối với một số người cảm thấy bị đè nén trong một nền văn hoá khác, lại cho rằng cuộc sống Mỹ thật tuyệt vời. Một người nước ngoài, sau khi ở đây mười năm đã kết luận: "Người Mỹ có được một tờ séc trống và họ có thể viết lên đó bất kể cái gì họ muốn".

Không hài lòng

Nếu bạn chưa bao giờ cảm thấy bằng lòng với vị trí của mình thì bạn cũng chưa bao giờ thoả mãn. Ý tưởng về sự công bằng là một niềm động viên, song nó cũng dễ là một cái bẫy. Không có một thành công nào được coi là đủ. Không phải tất cả mọi người đều lên tới đỉnh cao. Đặc biệt là đối với những người không tự chất vấn bản thân.

Một xã hội có đẳng cấp dạy cho người ta thấy là vị trí nào cũng đáng được tôn trọng. Ở xã hội chúng tôi thì không có vị trí nào là xứng đáng. Nỗi lo sợ thất bại tự bản thân nó đã khuấy lên cảm giác không an toàn. Sự thất bại trong xã hội này còn đáng xấu hổ hơn cả sự nghèo khó trong xã hội có đẳng cấp, bởi vì thất bại bị nhìn nhận là do lỗi của chính mình.

Những người đi tìm địa vị

Một người Đông Đức vừa mới rất phấn khởi định cư ở Xan Phranxixcô nói: "Tôi chỉ muốn tìm được một chỗ nào được người ta chấp nhận". Anh ta rất vui

sống nghĩ rằng anh không cần phải là bác sĩ thì mới được tôn trọng và rằng mọi người sẽ chẳng quan tâm xem bố anh ta là ai. Nhưng đừng nên để ảo tưởng về sự bình đẳng đánh lừa mình, rằng nước Mỹ không có hệ thống đẳng cấp.

Điều làm hệ thống đẳng cấp của chúng tôi khác với nhiều hệ thống đẳng cấp khác là ở "thể lỏng" của nó: hệ thống này có thể thấm lọt tới hầu hết mọi cấp độ cho gần như bất kỳ ai có đủ tiền. Được trang bị tiền, người ta có được sở thích, kiến thức và ý tưởng của mỗi đẳng cấp và phát động một cuộc thăng tiến lên bậc thang xã hội.

Cũng tồn tại một số câu lạc bộ, hội và các dạ hội khiêu vũ đòi hỏi tiền vào cửa phải bằng một loại tiền cổ! Những người thuộc những gia đình nhập cư đến Mỹ sớm thường thích khoe khoang bằng cách đó, nhưng thực tế thì cách biểu hiện như vậy không có ý nghĩa nhiều lắm (các nhà chính trị lại thích quảng cáo cho sự nghèo khó ban đầu của họ nhiều hơn) và địa vị xã hội của mỗi người có thể cũng giống như rất nhiều điều khác trong cuộc sống Mỹ, được quyết định bởi nỗ lực riêng của chính họ. (Tất nhiên trong thực tế, rất ít người thực sự từ đáy vươn lên đến đỉnh cao. Hầu hết những thủ đoạn xoay xở là ở các cấp thuộc tầng lớp trung lưu). Mọi người phải nói tiếng Anh chuẩn để tiến thân trong xã hội nhưng tiếng Anh chuẩn thì cũng không khó hơn tiếng Nhật chuẩn. Có một số giọng điện

làm bạn khác hơn người khác một chút, nhưng rất ít trường hợp làm cho người ta bị bế tắc hoàn toàn.

Đồng tiền là chìa khoá để tiến đến địa vị xã hội, và gần như là điều phi lý nếu anh là người thuộc tầng lớp trên mà lại không có tiền (trừ trường hợp ngoại lệ là các nhà quý tộc miền Nam). Tầm quan trọng của đồng tiền là như vậy, nếu tôi kiếm được nhiều tiền, tôi có thể lái chiếc Mecxêdet, mua một toà nhà lớn, và tham gia vào một câu lạc bộ. Tôi sẽ được tiếp nhận không chỉ vì tôi có tiền, mà vì đồng tiền chứng minh được rằng tôi đã hoạt động trong xã hội ở một cấp độ cao. Nếu tôi thực sự có tham vọng xã hội, và có đủ tiền để phúng một khoản lớn cho các hoạt động từ thiện thì tôi có thể thuê được một người vận động khởi xướng, người đó sẽ hướng dẫn tôi trong cuộc tiến công vào xã hội cao cấp.

Người nước ngoài thấy người Mỹ coi trọng vật chất một cách ghê gớm, nhưng họ thường không hiểu hết được giá trị biểu tượng của đồng tiền quan trọng như thế nào. Đồng tiền biểu hiện sự thành công và chỉ ra cho thế giới thấy rằng tôi đã sống theo đúng lời nguyện của mình.

Tính thích ứng

Việc thế giới nghĩ về người Mỹ như thế nào, đó là điều vô cùng quan trọng đối với họ. Sự thành công sẽ có ý nghĩa lớn hơn rất nhiều qua ánh mắt tấu đồng

của người khác. Theo lý thuyết của nhà phân tích văn hoá Đây vrit Ritdomen (David Riesman), tác giả của cuốn "Đám đông cô đơn", thì người Mỹ đã không còn bị chi phối chủ yếu bởi những tiêu chuẩn giá trị bên trong mà các thế hệ trước của họ truyền lại. Thay vào đó, ông cho rằng, người Mỹ đã trở thành những con người chịu sự dẫn dắt của bên ngoài nhiều hơn, có nghĩa là không phải bị chi phối bởi lương tâm cá nhân nữa mà bởi chính kiến của người khác, được người khác thích được coi là điều quan trọng thiết yếu.

Mặc dù chủ nghĩa cá nhân là trung tâm ở nước Mỹ, với ý nghĩa cái tôi phải là đầu tiên, nhưng người Mỹ lại không phải là những người theo chủ nghĩa cá nhân. Thực tế thì mọi người ở các xã hội có đẳng cấp yên vị với công việc thích hợp của mình lại được phép hành động lập dị, kỳ cục hơn người Mỹ, những người phụ thuộc nặng nề vào các khuôn mẫu mà những người khác muốn họ phải như vậy. Ở Mỹ sự nổi tiếng là một biểu hiện của thành công và là điều rất quan trọng. Không ai có thể coi là mình có quá nhiều bạn, chừng nào họ không chiếm mất quá nhiều thời gian quý giá của mình.

Những mâu thuẫn

Những khách du lịch nhảy bén sẽ lập tức nhận thấy ngay có rất nhiều điều mâu thuẫn trong cuộc sống Mỹ. Tự do báo chí lại làm cho công chúng không

được thông tin đầy đủ. Mặc dù giàu có như vậy, nhưng đất nước chúng tôi lại có những người ngủ ngoài lề đường. Người Mỹ rất thân thiện cởi mở, nhưng khi gặp hàng xóm láng giềng thì không dừng lại để nói chuyện dăm ba câu với nhau. Tuy được cả những nông trường giàu có nhất thế giới cung cấp thực phẩm, nhưng bếp ăn của người Mỹ còn xa mới được như mong muốn.

Nhà bình luận xã hội Pôn Gutmen (Paul Goodman) đã nhận xét một cách xác đáng: "Nước Mỹ có mức sống cao của một chất lượng trung bình thấp". Mặc dù người Mỹ chúng tôi tận hưởng mọi sự xa xỉ và tiện nghi, nhưng cuộc sống của chúng tôi vẫn không lấy gì làm thanh lịch. Sự công bằng đã phần nào dẫn đến sự tầm thường xoàng xĩnh. Khi mà có tới một nửa dân số đến trường đại học thì người ta không thể hy vọng các trường đại học giữ được những tiêu chuẩn như ở các nước mà chỉ có thành phần tinh hoa mới vào được đại học. Các chương trình truyền hình chỉ để thu hút quần chúng nhân dân có trình độ thấp kém. Những sản phẩm sản xuất hàng loạt không được gia công kỹ lưỡng.

Không phải tất cả mọi mâu thuẫn đều có thể hoà giải được. Chúng tôi chống chủ nghĩa bảo hoàng nhưng lại say mê hoàng tộc. Chúng tôi nghi ngờ chính phủ nhưng lại liên tục bầu đi bầu lại các chức vụ. Chúng tôi là những người mộ đạo (so với một số xã hội

phương Tây hoá khác), nhưng có rất nhiều người trong số các bậc lão thành vô cùng tôn kính đã sáng lập nên nước Mỹ của chúng tôi thì lại không.

Hy vọng chúng ta sẽ còn tìm thấy vô số những ngoại lệ cho những điều tổng kết ở trên về cuộc sống Mỹ. Thường thì khái quát hoá không nên dùng để đánh giá các cá thể. Cũng giống như không phải mọi người Nhật đều làm việc chăm chỉ và tôn kính cấp trên, không phải mọi người Trung Quốc đều hết lòng tận tụy với gia đình, không phải mọi người Mỹ đều có tham vọng và yêu nước, hoặc thậm chí không phức tạp.

Chương II

NGUỒN GỐC NƯỚC MỸ

Người bản xứ duy nhất ở Mỹ là người da đỏ Indiô (ngày nay thường được gọi là "người Mỹ chính gốc"). Số còn lại có xuất xứ từ những gia đình nhập cư đến nước này trong lịch sử gần đây

Trong số người da trắng thì người Anh là những người đến sớm nhất, thiết lập thuộc địa vùng bên đầu tiên vào năm 1607. Tiếp theo họ là

người Tây Ban Nha, Hà Lan, Pháp, Scotlen, Ailen và người Đức. Vào thế kỷ XIX, một số người Ailen và Trung Quốc nhập cư do nạn đói ở quê hương họ. Sau đó có làn sóng người Bắc Âu, Italia, Nga, người Do Thái và người Hy Lạp. Hầu hết những người này khi đến Mỹ đều rất nghèo và cứ nghèo như vậy mãi. Những làn sóng nhập cư cao đã làm cho lương bổng hạ hẳn xuống. Năm 1922 Quốc hội Mỹ đã đặt chỉ tiêu nhập cư, sau đó lại hủy bỏ vào năm 1943, tạo điều kiện thuận lợi cho người Anglo-Saxon, nhưng lại gần như ngăn chặn hẳn người nhập cư từ châu Á và châu Phi.

Tổ tiên của người Mỹ da đen là những người châu Phi bị ép đến đây như những người nô lệ. Việc buôn bán nô lệ bị cấm sau năm 1807, vì vậy những gia đình người Mỹ da đen ở đây thường là lâu đời hơn rất nhiều các gia đình thuộc các dân tộc khác. Người nô lệ được tự do nhờ có cuộc nội chiến kết thúc năm 1865.

Dân nhập cư từ Mèhicô, Cuba, Trung Mỹ và châu Á ngày nay chiếm ưu thế hơn hẳn; điều đó một lần nữa lại làm thay đổi bộ mặt dân tộc của đất nước. Con số người nhập cư bất hợp pháp từ biên giới phía Nam đã làm tăng thêm thị trường nhân công rẻ mạt vốn đã rất lớn ở đây.

Phẩm chất hảo hạng

Người Mỹ chúng tôi đương nhiên quan niệm rằng chúng tôi là một dân tộc ngoại lệ, bởi vì ông cha

của chúng tôi là những người với một sức mạnh can trường đã từ bỏ quê hương của mình để bắt đầu một cuộc đời mới tại đây. Ngay từ năm 1668, một người có tên là Uyliam Stánton (William Stoughton) đã viết rằng Chúa "đã sàng lọc cả một dân tộc (nước Anh) để có thể chuyển những hạt giống tốt nhất tới mảnh đất hoang dã này".

Ngược lại, nhà hài hước Mỹ H.G.Menkin (H.J.Menken) lập luận lại rằng: "Đa số những người tỵ nạn không phải Anglo-Saxon từ sau cuộc cách mạng, cũng như đa số những người tỵ nạn Anglo-Saxon trước cuộc cách mạng đều đã không phải là những con người có ưu thế ở nước họ, mà là những con người kém cỏi, không được chấp nhận tại đó". Theo quan điểm của Menkin thì việc tiến thân ở nước Mỹ thật là dễ, bởi vì sự cạnh tranh ở đây chỉ đáng xếp hạng ba.

Tuy nhiên, quan điểm tư tưởng của Menkin không được nhiều người ủng hộ. Người Mỹ nói chung vẫn coi mình là có ưu thế hơn tất cả mọi dân tộc khác - một thái độ thường làm cho người nước ngoài khó chịu.

Thời kỳ đầu

Khi Cristóp Cólông (Christopher Columbus), nổi tiếng là người phát hiện ra châu Mỹ, đặt chân lên vùng Tây Ấn nam 1492, ông tìm thấy một dân tộc rất thiện chí và hào phóng mà ông gọi là người Indiô (vì ông

nghe rằng ông đã phát hiện ra con đường phía Tây đến Ấn Độ). Ông cũng đã sát hại một số người, bắt mang đi một số và bắt làm nô lệ nhiều người nữa để đào mỏ tìm vàng.

Khi những người Anh nhập cư đến vào thế kỷ XVII, rất nhiều người Indiô đã ngây thơ nghĩ rằng ở đây sẽ đủ chỗ cho cả họ lẫn người châu Âu chung sống, người Indiô không thể hiểu được khái niệm sở hữu cá nhân - khái niệm chủ đạo vẫn thường dẫn dắt những người mới đến này. Họ lại thiếu cả thuốc súng của châu Âu, cho nên khi buộc phải bảo vệ mảnh đất của mình, thì cung tên của họ đã tỏ ra không thể đo được với súng đạn.

Bằng nhiều cách, người da trắng đã tiêu diệt hàng loạt người Indiô trong suốt 200 năm đầu chiếm đóng, cho tới khi số người Indiô rút xuống còn một phần năm và bị đẩy đến những vùng quý định riêng ở khu vực phía tây cận côi. Trận chiến lớn cuối cùng mãi đến năm 1890 mới xảy ra, nhưng từ trước đó rất lâu người ta đã thấy rõ ràng rằng "mảnh đất của những người can đảm" đã rơi vào tay người châu Âu.

Văn hoá Mỹ được thừa hưởng một số kinh nghiệm và địa danh của người Indiô, phần còn lại thì có rất ít những gì thuộc về họ. Ngôn ngữ của chúng tôi, các thể chế, tôn giáo, tất cả đều có nguồn gốc châu

Âu. Sau bao nhiêu năm, gia súc, quần áo, đồ đạc, văn học và âm nhạc cũng đều có xuất xứ từ đó.

Tuyên ngôn độc lập

Các cuộc chiến tranh giữa những người châu Âu đã để lại vùng Đông Bắc Mỹ cho người Anh cai trị, nhưng các nhà cai trị thuộc địa lại tìm cách chống lại các luật lệ và thuế khoá của Anh. Năm 1776, họ nổi dậy. Trong bản "Tuyên ngôn độc lập" nổi tiếng ("Chúng tôi cho rằng những sự thật sau đây là hiển nhiên : mọi người sinh ra đều có quyền bình đẳng , và tạo hoá ban cho họ những quyền nhất định rất quen thuộc, trong số đó có quyền được sống , được hưởng tự do và mưu cầu hạnh phúc"), những nhà thuộc địa đã tự tuyên bố họ là một dân tộc độc lập, cuộc chiến tranh giành độc lập đã tiếp diễn năm năm và cuối cùng người Anh đã phải đầu hàng và trở về nước, và 13 bang thuộc địa gốc trở thành một dân tộc tự do, đó là Hợp chúng quốc Hoa Kỳ.

Hiến pháp nước Mỹ

Năm 1789 chính phủ Mỹ được chính thức thành lập theo hiến pháp nước Mỹ, gồm luật dự thảo về các quyền mà trong đó các quyền cá nhân được đề cao. Hiến pháp được đề cập rộng rãi trong cuộc sống hàng ngày, thường xuyên nhất là những điều luật nói đến tự do tín ngưỡng, tự do ngôn luận, tự do hội họp và tự do báo chí.

Theo những điều luật về các quyền ghi trong hiến pháp này thì việc cầu nguyện không được phép tiến hành ở các trường học ; báo chí có thể phê phán chính phủ; cảnh sát không được phép lục soát nhà mà không có lệnh; bất kể nhóm, hội nào cũng có quyền thành lập đảng phái chính trị. Việc xác định các quyền trong hiến pháp được phối hợp với toà án tối cao, nơi sẽ quyết định mức độ liên quan của hiến pháp với các trường hợp cụ thể như thế nào.

Hệ thống chính phủ được hoạch định trong hiến pháp bắt nguồn từ những truyền thống của Anh : giới hạn của quyền hành pháp, chế độ hai viện trong cơ quan lập pháp, việc xử án do ban dự thẩm tiến hành và bảo vệ quyền cá nhân. Mặc dù người ta có thể phản đối rằng hệ thống này chủ yếu bảo vệ quyền lợi của các địa chủ, những người sáng lập ra nó. nhưng ít nhất nó tạo ra được một chính phủ đặc biệt ổn định.

Quyền của các bang

Có nhiều quyền và trách nhiệm được dành riêng cho mỗi bang, đã làm cho nhiều khách nước ngoài nhầm lẫn. Có nhiều luật (như các luật có liên quan đến ly hôn, uống rượu, lương bổng, việc dùng súng, giáo dục và lái xe), rất khác nhau trong từng bang. Các liên đoàn thiết lập trụ sở của mình ở một bang nhất định và phải tuân theo mọi điều luật của bang đó. Mỗi bang

có một hệ thống trường học riêng và hệ thống thuế khoá riêng.

Một tín ngưỡng/Một dân tộc

Lý tưởng dân chủ, sự công bằng, tự do càng cần thiết cho mục tiêu quan trọng của đất nước khi nó càng phát triển lên. Là một dân tộc nhưng thật kỳ lạ là nước Mỹ lại mất đi những khái niệm về sự hợp nhất. Trong khi rất nhiều dân tộc khác thống nhất về mặt nguồn gốc, ngôn ngữ, văn hoá, truyền thống và lịch sử, thì dân nhập cư của nước Mỹ có rất ít cái chung, ngoài động cơ đến lập nghiệp ở đây. Vào thời kỳ mà thông tin giao tiếp còn chậm chạp, đất nước thành ra quá lớn đối với một chính phủ tập trung. Thay vào đó, nền dân chủ trở thành niềm tin, chủ đề hợp nhất của một dân tộc non trẻ. Nước Mỹ có thể là một đất nước duy nhất trên thế giới được thiết lập trên cơ sở một tín ngưỡng.

Trong nửa đầu của thế kỷ XIX, học thuyết về quyền bình đẳng được phát triển tới mức gần như ảo tưởng. Năm 1827 A.A.Bennet (A.A.Bennet) đã viết: "Chúng ta có thể hướng tới một giai đoạn khi tia sáng bình đẳng tự do được nhen lên ở Mỹ sẽ lan rộng khắp nơi cho tới khi cả trái đất được chói sáng bởi ánh sáng đó". Tự do cá nhân, trong tâm khảm người dân Mỹ, trở nên đồng nghĩa với nước Mỹ, và người Mỹ coi mình là tự do nhất thế giới.

Nhưng người Mỹ vẫn vô cùng tự hào về hệ thống chính trị dân chủ của họ. Mọi người từ 18 tuổi trở lên đều được quyền bầu cử. Việc tồn tại hai đảng chính trị chủ yếu là Đảng Cộng hoà và Đảng Dân chủ, làm cho gần như mỗi cuộc bầu cử là một cuộc thi thố. Mặc dù ngày càng có nhiều người nghi ngờ rằng cả hai đảng này chỉ đại diện cho những quyền lợi đặc biệt hơn là của đông đảo nhân dân, nhưng chưa có một đảng thứ ba đáng kể nào xuất hiện. Người nước ngoài thường thấy người Mỹ ngây thơ về chính trị và rất kém hiểu biết về các vấn đề thế giới. Xin đừng có hy vọng rằng người Mỹ sẽ hiểu biết gì về chính phủ của bạn, cho dù vị trí của nước bạn ở đâu đi nữa.

Những điều không bình đẳng

Thực tế thì trong lịch sử của chúng tôi, không phải lúc nào các quyền trong hiến pháp cũng đều bình đẳng đối với tất cả. Mỗi một nhóm tệ nạn đều phải chịu một sự phân biệt nào đó, đặc biệt là người Trung Quốc; đã một thời họ bị cấm có quyền sở hữu đất, quyền đến trường học, quyền thành hôn với người da trắng và một số luật khác nữa. Người da đen thì đã có một lịch sử phân biệt chủng tộc kéo dài mà chưa một dân tộc nào phải chịu như vậy.

Phụ nữ đã từng không được phép bầu cử mãi cho tới năm 1920, và mới chỉ 20 năm qua thôi, những luật phân biệt nam nữ mới bị xoá bỏ. Ngày nay mọi

sự phân biệt về chủng tộc, màu da, giới tính, hoặc tín ngưỡng đều là bất hợp pháp, nhưng thực tế vẫn còn diễn ra dưới những hình thức kín đáo.

Hơn nữa, không ai có thể nghiêm túc nghĩ rằng có ai đó lớn lên trong nghèo khó, sống xung quanh những hàng xóm thấp kém, học ở những trường tồi tàn lại có thể có được cơ hội bình đẳng với những người có điều kiện thuận lợi hơn. Tuy nhiên, ngay trong những trường hợp này, khả năng thành công vẫn tồn tại; những người ngoại lệ đó khi vượt qua được những hoàn cảnh như vậy vẫn có thể vươn tới bất kỳ địa vị nào.

Người Mỹ có một phẩm chất quý giá là: ít nhất về quan điểm triết học mà nói, chúng tôi luôn chống lại định kiến. Nhiên người chúng tôi không chấp nhận quan điểm cho rằng có những người này sinh ra đã kém cỏi hơn những người kia, cũng như những nhận định tỏ ý khinh thường nguồn gốc chủng tộc của một ai đó. (Tuy nhiên mọi người vẫn thường không được tế nhị cho lắm khi đề cập đến vấn đề về các quốc tịch, và văn phổ biến các câu chuyện trên chọe hài hước về người Ba Lan, Ailen, Trung Quốc, Scotlen v.v.). Định kiến với một ai đó chỉ vì màu da sẽ bị coi là ngu dốt và ngớ ngẩn, và sẽ không có một nhà phát ngôn có trách nhiệm trước công chúng nào lại đưa ra những câu nói kỳ thị chủng tộc một cách thẳng thừng. Chúng tôi có thể không giành được sự công bằng, nhưng ít ra chúng

tôi cũng thiết tha phấn đấu đạt đến sự công bằng hơn nhiều dân tộc khác đã từng tuyên bố.

Những người nước ngoài được phỏng vấn cho cuốn sách này (từ mọi nước trên thế giới) đã nói rằng chủ nghĩa phân biệt chủng tộc thường không phải là vấn đề lớn đối với họ. Hiện nay trong chính phủ Mỹ ngày càng có nhiều phụ nữ, người da đen, người Mỹ Latinh và các nhóm người khác ; nhưng quyền lợi kinh tế mới chính là cái mà người ta vẫn chưa sẵn sàng chia sẻ. Trong khi những người nhập cư được tự do làm giàu trong bất cứ công việc nào mà họ tìm được, đặc biệt là trong những ngành công nghiệp mới, thì tại những nghiệp đoàn lớn và lâu năm không có sự đa dạng về thành phần ở cấp lãnh đạo cao nhất.

Người Mỹ da đen

Số phận của người Mỹ da đen là khác nghiệt nhất trong số các nhóm người Mỹ . Họ đã phải sống trong một hình thái chế độ nô lệ tàn bạo nhất trong lịch sử , cho tới cuộc nội chiến. Sau đó họ bắt đầu cuộc sống của người tự do nhưng không có của cải, không kỹ năng nghề nghiệp, không có giáo dục, không có quyền công dân thực sự ở một đất nước mà đa số luôn nhìn họ là những con người thấp kém.

Đặc biệt ở miền Nam cũ (vùng Đông Nam), nơi phần lớn là người da đen sinh sống, thì họ luôn bị đối xử phân biệt. Họ không được phép ăn trong những

quan ăn của người da trắng, ở trong khách sạn của người da trắng hoặc sử dụng buồng tắm của người da trắng. Các trường học, công viên, bể bơi đều có sự phân biệt. Những công việc tồi tàn nhất đều dành cho người da đen. Mãi cho đến năm 1955, khi có sự kiện một phụ nữ da đen là Rôđô Pac (Rosa Parks) vì mệt mỏi đã không chịu nhường chỗ cho một người da trắng trên xe buýt, thì phong trào về quyền công dân mới giành được việc sát nhập các tiện nghi công cộng. Năm 1964, dự thảo luật bao gồm nhiều nội dung về quyền công dân đã được Quốc hội thông qua và từ bỏ chế độ kỳ thị người da đen ở nơi công cộng.

Người da đen ở miền Bắc nước Mỹ cũng đã phải trải qua cuộc chiến tranh lâu dài chống lại chế độ phân biệt màu da một cách không chính thức, mặc dù không ồn ào như ở miền Nam nhưng có lẽ lại dai dẳng hơn. Người da đen sống ở những khu riêng biệt và họ là những người mà các ông chủ thuê mướn cuối cùng và sa thải đầu tiên. Từ sau phong trào đòi quyền công dân, đã có những nỗ lực do toà uỷ trị sửa lại những lỗi lầm trong quá khứ bằng việc cải thiện việc thuê mướn và nâng cao nghề nghiệp cho người da đen.

Tuy nhiên, vấn đề về người da đen không thể giải quyết được một cách dễ dàng. Trong khi có nhiều người được học hành và lên được tầng lớp trung lưu, thì vẫn có một thiểu số thuộc vào "tầng lớp dưới" đã

trượt ra khỏi dòng chính của xã hội để rơi vào một cuộc sống đầy bế tắc của thất nghiệp , tội ác , nghiện hút và nghèo đói.

Đồng tính luyện ái

Ở Mỹ , trong nhiều năm người ta rất có định kiến với bệnh đồng tính luyện ái. Cho tới gần đây thì dư luận xã hội mới thay đổi . Do phong trào đòi quyền công dân ngày càng diễn ra mạnh mẽ , cũng tương tự như đối với người da đen hoặc như với phụ nữ, luật pháp đã công nhận việc đồng tính luyện ái và cho rằng có định kiến với một người chỉ vì sở thích của người đó về tình dục thì cũng tồi tệ như phân biệt đối xử đối với họ vì màu da. Kết luận của khoa học ngày nay chỉ ra rằng ý thích về tình dục là bẩm sinh và không phải là biểu hiện của sự ngang ngạnh chống lại các tập quán đạo đức xã hội.

Nhiều người đồng tính luyện ái (nam và nữ), tuy vậy, vẫn cảm thấy những định kiến xã hội làm họ phải che giấu bệnh đồng tính luyện ái của mình. Song đã có rất nhiều sự tiến bộ về quyền bình đẳng trong vòng 20 năm qua và ngày nay đồng tính luyện ái nam và nữ trở nên công khai: có những người đồng tính luyện ái làm việc ở các cơ quan cảnh sát và thậm chí ở cả Quốc hội Mỹ. Đặc biệt, những người đồng tính luyện ái nam giới giành được sự mến mộ vì sự chịu đựng ngoan cường và hoạt động tích cực của họ trước hiểm

họa AIDS. Đáng chú ý là rất nhiều người trong số họ đã chết, thậm chí ở tuổi còn rất trẻ, đã rất nổi tiếng trong lĩnh vực công tác của mình.

Sự nổi lên của nước Mỹ

Mặc dù sự giàu có ngày càng gia tăng như vậy, nhưng nước Mỹ đã từng không có vị trí quan trọng đối với thế giới cho đến đầu thế kỷ này. Trước đó, người nước ngoài thường cho là người Mỹ ngu dốt, không có văn hoá và dân óc đơn giản. Trước giai đoạn thông tin hiện đại, do người Mỹ ở quá xa những thủ đô châu Âu, nên khó có thể theo một cửa họ và cũng quá bận rộn làm việc trên mảnh đất của mình nên không quan tâm đến những điều đó.

Tuy nhiên, sau hai cuộc chiến tranh thế giới của thế kỷ này, nước Mỹ đã không còn bị nhìn nhận như một nước nằm dưới đáy nữa. Bất chấp sự thiếu hụt về văn hoá, các nông trại của chúng tôi đã cung cấp thực phẩm cho thế giới và các nhà máy của chúng tôi đã xuất khẩu phần lớn các sản phẩm công nghiệp thế giới. Nhạc và phim ảnh mang nhãn hiệu Hợp chủng quốc Hoa Kỳ đã được thế giới thừa nhận. Ngày nay, các nhà hát nhạc giao hưởng, balê và ca kịch của Mỹ đã được xếp vào hạng nhất thế giới.

Chính những người dân Mỹ đã bị sốc trước thực tế là gần đây chúng tôi đã trở thành nước nhập khẩu nhiều hơn xuất khẩu. Chúng tôi không phải là những

người quan tâm nhiều lắm đến lịch sử và đã không tưởng tượng được rằng cái danh hiệu là một dân tộc giàu nhất và mạnh nhất thế giới của chúng tôi lại có thể bị đe dọa. Niềm tin của chúng tôi vào chính mình bắt đầu bị lay chuyển.

Cuộc chiến tranh Việt Nam

Việc quân đội Mỹ dính líu vào cuộc chiến tranh Việt Nam từ năm 1964 đến năm 1973 đã gây ra nhiều mối xung đột trong nội bộ nước Mỹ. Nó đã dấy lên một phong trào chống chiến tranh lớn nhất, chưa từng có ở đất nước này. Trong nội bộ đất nước đã có sự chia rẽ sâu sắc giữa những người ủng hộ và không ủng hộ chiến tranh. Cuối cùng, mặc dù 50.000 người Mỹ chết và bảy triệu tấn bom thả xuống Việt Nam, người Mỹ vẫn rút lui trong thất bại. Đến nay, trong nước vẫn còn cảm giác cay đắng về cuộc chiến tranh này, đặc biệt là đối với những cựu chiến binh từng ở Việt Nam, những người luôn có cảm giác như bị cả chính phủ, người đã ném họ vào cuộc chiến tranh, lẫn dân chúng, những người đã cư xử với họ bằng sự ghê lạnh khi họ trở về, phản bội.

Những năm sáu mươi

Cuộc chiến tranh Việt Nam đã tạo ra một thế hệ nổi loạn. Sinh viên lãnh đạo phong trào chống chiến tranh và họ đặt câu hỏi chất vấn các vấn đề, từ chính sách đối với Việt Nam của chính phủ đến toàn bộ lịch

sử nước Mỹ được ghi trong các cuốn sách lịch sử của họ. Phong trào đòi quyền công dân đã đi trước phong trào chống chiến tranh, và phong trào chống chiến tranh đến lượt nó lại dẫn đến việc ủng hộ các quyền con người, trong đó có quyền phụ nữ, quyền của người da đỏ, và quyền của những người làm công trong các nông trại.

Xã hội chưa bao giờ quan tâm đến thế hệ trẻ như lúc này. Họ chống lại thể chế để hy vọng lật đổ cấu trúc quyền lực cũ và thiết lập một cấu trúc mới công bằng hơn. Một hình ảnh phổ biến của thanh niên - có tên gọi quen thuộc là "Hippy" - đã thể nghiệm một lối sống cộng đồng, tự do tình ái và nghiện hút, đồng thời tuyên bố quyền lực của tình yêu. Tóc dài và quần áo tự tạo là những biểu hiện phân biệt người hippy với người bình thường. Nhạc rock được sử dụng như những giai điệu chính trong âm nhạc.

Tuy nhiên, thể chế khó có thể bị lay chuyển và vào cuối những năm 70, đám nổi loạn trẻ đã già đi, họ thấy chính trị vẫn tham gia vào đời sống xã hội như trước đó. Xã hội đã thay đổi do những nguyên nhân về kinh tế cũng như về chính trị. Sự sôi động của những năm 60 đã kết thúc. Phụ nữ có việc làm giờ đây nhiều hơn bao giờ hết. Ở một số khía cạnh, sự xuất hiện của chủ nghĩa bình quân ngày càng trở nên rõ hơn. Nhiều nghi lễ xã hội được huỷ bỏ, cách ăn mặc trở nên xuềnh xoàng hơn, phân biệt chủng tộc đỡ nặng nề hơn. Nhưng

sự bất bình đẳng về sở hữu của cải, đặc quyền đặc lợi vẫn còn tồn tại. Một số người thuộc thế hệ những năm 60 vẫn tiếp tục đấu tranh bảo vệ môi trường, trong khi một số khác quay về tập trung vào việc hoàn thiện bản thân.

Những tên tuổi nổi tiếng trong lịch sử

Những vị anh hùng sáng danh nhất nước Mỹ được tôn vinh trong cuộc cách mạng Mỹ và được gọi là những ông tổ "sáng lập" nên nước Mỹ. Gioocgiơ Oasington (George Washington), người nông dân xứ Voeghinia giàu có, là người cha sáng lập đất nước, trong cuộc Cách mạng Mỹ, đã chỉ huy quân đội và trở thành Tổng thống đầu tiên của chúng tôi. Bengiamin Phranklin (Benjamin Franklin), nhà sáng chế và nhà văn, đã từng là đại sứ ở Pháp trong và sau cuộc cách mạng, là một người tự lập, câu chuyện về quá trình đạt tới danh vọng của ông đặc biệt gần bó với trái tim người dân Mỹ. Ông đã sáng tác ra nhiều câu cách ngôn gắn liền với đạo đức Thanh giáo, như "Đi ngủ sớm, dậy sớm làm con người ta khỏe mạnh, giàu có và khôn ngoan". Giôn Adam (John Adams) nhà cách mạng làm việc cần mẫn, sau này trở thành Tổng thống thứ hai của nước Mỹ. Thômat Giépphơnsơn (Thomas Jefferson) viết bản Tuyên ngôn độc lập là vị Tổng thống thứ ba. Abraham Lincôn, (Abraham Lincoln), vị Tổng thống trong giai đoạn nội chiến và được coi là người có công cứu được Liên bang và là tên tuổi duy nhất trong lịch sử

nước Mỹ sau đó được rạng rỡ ngang bằng cùng các vị trong đền thờ các danh nhân cách mạng.

Một số người anh hùng khác không gắn nhiều lắm với thân thoại của đất nước như những vị vừa kể trên. Susan B. Antôni (Susan B. Anthony) là người anh hùng trên tuyến đầu của phong trào đòi quyền phụ nữ vào thế kỷ XIX. Harriet Tubman là một nữ anh hùng, bản thân tự chốn thoát khỏi ách nô lệ, đã lãnh đạo hàng trăm người nô lệ khác tiến lên miền Bắc giành tự do. Tổng thống Phranklin Rudôven đã có công đưa được đất nước ra khỏi khủng hoảng và đặt một số hạn chế cho nền kinh doanh nước Mỹ. Mactin Luthơ King (Martin Luther King), nhà thuyết giáo người da đen và là lãnh tụ tinh thần, bị ám sát năm 1968, đã lãnh đạo phong trào đòi quyền công dân ngay từ trong thời kỳ đen tối nhất cho đến giai đoạn rạng rỡ của phong trào. Giôn Ph. Kennơđi (John F. Kennedy) là Tổng thống nước Mỹ từ 1961 đến 1963, bị ám sát trước khi có thời gian để làm được những việc lớn, nhưng những lời hứa hẹn thời trai trẻ của ông trước công chúng vẫn còn trong tâm trí của nhân dân.

Danh sách những vị anh hùng có thể còn tiếp tục, song những vị kể trên là một số tên tuổi tiêu biểu mà bạn thường gặp nhất ở trường học, ngoài đường phố, và trên các tượng đài. Theo cuốn Bách khoa toàn thư thế giới 1990 (World Almanac) (một cuốn sách giá trị có đầy đủ các loại thông tin), thì những người được người dân Mỹ gắn dây tôn kính là những ngôi sao về thể thao và các bộ môn giải trí, mà rất ít trong số họ có thể có được ảnh hưởng lâu bền.

Chương III

SỰ ĐA DẠNG CỦA CUỘC SỐNG MỸ

Mọi người đã hỏi tôi : "Làm thế nào mà chị có thể khái quát hoá được nước Mỹ khi nó có quá nhiều sự khác biệt về khu vực?". Người Mỹ thường có xu hướng nhìn nhận hầu hết những tập quán của mình là những hành vi của con người bình thường, và chỉ có một số ít yếu tố khác nhau về văn hoá. Thực tế , những sự tương đồng về tập quán trên khắp đất nước rộng

bao la như vậy, thường lớn hơn rất nhiều so với sự khác biệt.

Những gì được phản ánh ở cuốn sách này là dựa trên nền văn hoá của người da trắng thuộc tầng lớp trung lưu, bởi vì chính văn hoá của họ là những tiêu chuẩn giá trị và những thông lệ hình thành nên nước Mỹ. Mặc dù nhiều công dân của nước chúng tôi không phải da trắng và cũng không ở tầng lớp trung lưu, tuy vậy họ vẫn tán thành với quan điểm tuyệt đại đa số. Thậm chí có những người sinh trưởng ở những nơi khác cũng bắt đầu thay đổi phong cách sau một vài năm tiếp xúc với cuộc sống Mỹ. Một người Italia nói: "Tôi biết mình đang trở thành người Mỹ khi tôi bắt đầu muốn có thời gian cho riêng mình".

Sự khác biệt về khu vực

Những sự khác nhau về khu vực như ta thấy, thường thể hiện rõ ở miền Nam. Ở đó gia đình là điều đáng kể hơn tiền bạc. Thời gian đi chậm hơn một chút, lòng hiếu khách nhiều hơn, không khí làm việc kém sôi động hơn. Miền Nam đã bị thua trong cuộc chiến tranh với miền Bắc (cuộc nội chiến hay còn được gọi là cuộc chiến tranh giữa các bang nước Mỹ), điều này đã làm cho người da trắng miền Nam phải kế thừa một mặc cảm thất bại mà người miền Bắc không vướng phải.

Tuy vậy, miền Nam cũng không mấy khác lạ. Sân bay cũng tương tự, dịch vụ điện thoại trả tiền bình thường như mọi nơi và các cửa hàng bách hoá cũng trưng bày cùng những loại hàng hoá như ở miền Bắc. Mạng lưới khách sạn và dịch vụ cung cấp thức ăn sẵn cũng một loại, thống nhất trên toàn đất nước. Ở những trung tâm thương mại tập trung các nhà kinh doanh quốc tế, chỉ có thời tiết nóng mới làm cho ta nhận thấy rằng đây là miền Nam. Bất cứ ai muốn đi tìm sự khác nhau về khu vực có lẽ đều phải bỏ các thành phố lớn để đi đến các tỉnh nhỏ. Trên toàn nước Mỹ, có những cộng đồng nông thôn, nơi mà những tiêu chuẩn giá trị đã miêu tả trong cuốn sách này trở thành thứ yếu so với những gán bó gia đình và truyền thống.

Người miền Nam có một thời bị quan niệm là phân biệt chủng tộc hơn người miền Bắc, nhưng ngày nay không còn như vậy nữa. Thậm chí nếu còn có đôi chút sự phân biệt thì sự phân biệt chủng tộc của họ cũng không thể hiện đối với người châu Á, một cộng đồng chiếm một phần không nhiều lắm ở miền Nam. Mọi người, dù thuộc chủng tộc nào cũng không gặp phải sự thô bạo, mặt đối mặt. Ngược lại, khách tham quan đôi khi lại bị ngỡ ngàng do cách cư xử thân mật và lịch sự của người miền Nam. Tuy nhiên, có thể có người miền Nam không bị ảnh hưởng của tính cách chung sẽ nói với bạn rằng: "Đừng tin vào mọi điều người ta nói".

Người miền Nam có xu hướng rất cởi mở, nồng nhiệt và thường không tin những người ít nói. Một người miền Bắc đã nhận xét : "Ở miền Nam thì hay bép xép còn hơn là im lặng". Trong mối quan hệ giữa các cá nhân người ta thường hay có sự công kích, gây gổ. Đồng thời, ở một số thành phố, các tầng lớp xã hội đều gần gũi với tất cả những người khách mới đến, người Mỹ cũng như người nước ngoài. Và ở miền Nam cuộc sống sẽ trở nên cô đơn đối với những ai không có các mối quan hệ tin cậy.

Người Anh (ở vùng Đông Bắc) lại hoàn toàn ngược lại với người miền Nam. Họ thường bị cho là giữ kè và ít nói. Xu hướng nói rò từng âm tiết một, hơn là nói lầu lầu. Họ là những người theo phái truyền thống, ưa thích những cái cũ hơn là cái mới. Họ không hứa điều gì nếu không giữ được lời hứa. Họ không vô vập khách mới đến nhưng sẽ chấp nhận đúng lúc, khi những người khách này tỏ ra đáng tin cậy. Những người nước ngoài sống ở vùng New England cần phải có lòng kiên nhẫn. Một khi tình bạn đã phát triển thì nó sẽ rất lâu bền.

Người Niu Oóc (dân cư của thành phố Niu Oóc) lại có tính cách riêng của mình, họ nổi tiếng là không kiên nhẫn, nói nhanh và thô lỗ. Không đâu trên toàn nước Mỹ giống như ở đây, phải cúi đầu khuỳnh tay xô đẩy để nhảy lên tàu điện ngầm hay xe buýt. Đồng tiền có giá trị đặc biệt ở Niu Oóc. Xin đừng mất thời giờ

bực tức bởi sự thô lỗ của người Niu Oóc, thay vào đó, hãy cố gắng đánh giá cao trí khôn của họ mà họ có thừa. Cũng như nhiều thành phố lớn khác, Niu Oóc trở thành một nơi rất dễ cô đơn, vì vậy mà bạn bè ở đây trở nên gắn bó với nhau. Người miền Trung Tây được coi là nói năng bình dị, không trịnh trọng và hay bảo thủ. Người ta cho rằng người miền Trung Tây không hấp dẫn nhưng thành thật. Người Trung Tây không thích ồn ào nên khi ở miền Trung Tây chúng ta có thể thư giãn và tự nhiên.

Người Caliphocnia (California) thì ngược lại, thường rất thời thượng, nặng về hình thức và trông rộng. Những cô gái tóc vàng xinh đẹp và tiền bạc của Hôlinut được tập trung ở vùng Nam bang này. Người Caliphocnia tự hào về sự cởi mở của mình, và bang này trở thành nơi hòa trộn rộng rãi nhiều dân tộc. Bạn sẽ dễ dàng được chấp nhận, bất kể bạn từ đâu tới.

Sự thật, cho dù có sàng lọc đúc kết những khuôn mẫu hành vi trên đến mấy, bạn cũng phải rất khó khăn mới nhận thấy những nét khác nhau này. New England không thiếu những người thích tán chuyện và đa cảm; miền Nam nước Mỹ cũng có sự thông cảm với những con người lạnh lùng và ít nói. Người Mỹ quá năng động nên khó có thể có những khác biệt khu vực theo những đặc thù nổi tiếng từng vùng.

Các giọng nói

Sự khác nhau dễ nhận biết nhất giữa các vùng là ở giọng nói. Người miền Bắc thường trêu chọc những lời phát biểu chậm rãi của người miền Nam với cách kéo dài các nguyên âm; còn người miền Nam thì cho rằng cách nói nhanh của người miền Bắc là thô lỗ và cục cằn. Giọng nói của người miền Tây là sự pha trộn của nhiều loại giọng và không dễ đánh giá. Ngoài ra còn rất nhiều giọng địa phương, những giọng nói của miền Mên (Maine), Bôstôn (Boston), Bruclin (Brooklyn) là những giọng rất dễ phân biệt. Tuy vậy, vốn từ khác nhau thì rất ít, và cũng rất ít trong số những ngữ điệu này lại có gì khó hiểu đối với những ai đã nói tiếng Anh thông thạo. Có một số đông những người sống ở các vùng khác nhau của nước Mỹ nói hoàn toàn không bị pha giọng địa phương.

Món ăn

Các món ăn cũng có một số khác biệt theo từng địa phương. Bạn phải đi đến miền Nam mới có món bột mạch ngô. Thành phố Nin Oóc chịu ảnh hưởng nặng của các món ăn ngon của người Do Thái, phục vụ một khối lượng lớn món bánh mì kẹp thịt bò hun khói tẩm gia vị (pastrami).

Bạn sẽ khó có thể kiếm được món tôm sông ở ngoại vi Luidiana. Nhưng 90% các món ăn trong thực đơn trên khắp nước Mỹ nhìn chung đều giống nhau.

Các kỹ thuật về đông lạnh và bảo quản ngày càng phát triển, tạo điều kiện dễ dàng cho người Mỹ, nên thích món ăn gì họ sẽ có món đó ở bất cứ đâu.

Các nhóm người thiểu số

Sự khác nhau về văn hoá giữa các nhóm người thiểu số có lẽ lớn hơn sự khác nhau giữa các khu vực. Rất nhiều người Mỹ da đen đã duy trì nền văn hoá riêng biệt, với ngôn ngữ riêng và những mối gắn bó chặt chẽ đối với gia đình đông đúc. Một số nhà văn người Pháp đã nhận thấy rằng lối nói chuyện của người da đen, với cách ứng đối sinh động, có tính chất gần với phong cách Pháp hơn là lối nói nặng nề của người da trắng.

Các bộ tộc người Indiô (người Mỹ bản xứ) tự hào là đã tẩy chay được lối tham lam cay cú của những người định cư châu Âu. Một số người Indiô sống tại khu vực dành riêng, tiếp tục nói bằng ngôn ngữ riêng của họ, thực hành tính ngưỡng và các nghi lễ riêng, tuân theo các tập quán hoàn toàn xa lạ với người da trắng. Việc họ vẫn duy trì cuộc sống như vậy, bất chấp sự cố gắng trong suốt vài thế kỷ của các nhà truyền giáo và chính phủ, đầu tiên là định tiêu diệt, sau đó là đồng hoá họ, là một lời di chúc cho sức mạnh của văn hoá Indiô.

Rất nhiều điều đề cập trong cuốn sách này không liên quan tới những cộng đồng người da trắng

truyền thống nằm rải rác ở các khu vực hẻo lánh của đất nước, rõ nhất là ở miền Nam. Đây đó có những nhóm tôn giáo sống theo cộng đồng, bất chấp niềm đam mê sở hữu cá nhân của người Mỹ. Trừ khi bạn là những nhà nhân chủng học, nếu không bạn sẽ hiếm có dịp gặp được những nhóm người này.

Bớt hẻo lánh hơn là những cộng đồng đô thị lớn của người Trung Quốc, Nhật Bản, Ailen, Balan, Nga, Việt Nam, Italia, Mêhicô, v.v. Ở các tỉnh và thành phố bạn cũng sẽ thấy những khu vực của những người Bắc Âu, Hungari, Đức, Lào, và khoảng vài chục các dân tộc khác. Mỗi một nhóm, ở một chừng mực nhất định, cố gắng giữ lại những nét riêng về món ăn, những ngày lễ và các thói quen của họ.

Một lần nữa, những người đối thoại với tôi lại hỏi, tại sao chị lại định viết tất cả những điều đó? Câu trả lời của tôi là tôi không có ý định đó. Vượt ra ngoài tất cả sự khác biệt chủng tộc, có một lối sống Mỹ thống trị và bao trùm mà tôi cho rằng khái quát nó là hợp lý.

Cho dù nước Mỹ rộng lớn như vậy, nhưng đây không phải là một đất nước đa dạng như đôi khi chúng ta vẫn thường nghĩ. Chúng ta có thể chế và các ngành kinh doanh áp đặt sự đồng nhất lên tất cả chúng ta. Mọi người lớn lên trên đất nước này đến đến cùng một loại trường học, cùng xem một loại chương trình vô tuyến truyền hình và phim ảnh, đọc cùng một loại báo,

cùng chia sẻ những sự kiện lịch sử nêu trong cùng những bản tin đêm. làm cùng cho những công ty tương tự như nhau, phải cùng chịu đựng những loại quảng cáo, kỷ niệm cùng những ngày lễ, và cùng nói một thứ ngôn ngữ.

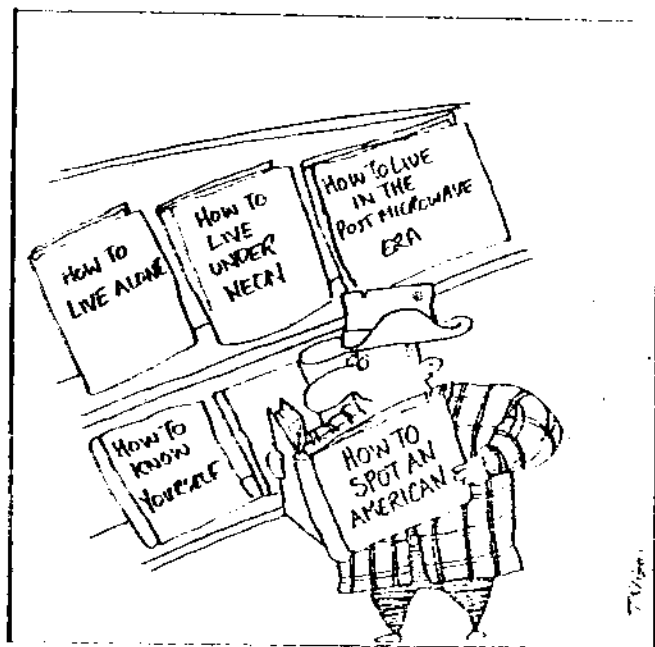
Mỹ hoá

Bằng rất nhiều cách, những thói quen của người Mỹ là sản phẩm của sự giàu có sung túc và lan rộng tới những nơi khác trên thế giới. Những gia đình đông đúc sẽ không thích sống cùng nhau khi họ có thể kiếm được nhà riêng cho mình. Dường như cũng sẽ không tồi tệ lắm ở một mình khi trong nhà có đài, vô tuyến truyền hình, các loại sách báo mà bạn đọc được. Gia đình nhỏ có điều kiện chiều chuộng con cái hơn những gia đình lớn, và nhiều đứa con có ô tô riêng sẽ trở nên đồ phụ thuộc vào bố mẹ hơn.

Ở những nước mà công ăn việc làm có nhiều cho cả thanh niên ở các thành phố xa, khi vô tuyến truyền hình bắt đầu thống trị cuộc sống gia đình, khi thức ăn sẵn xuất hiện ở chợ, thì văn hoá nước đó bắt đầu "Mỹ" hơn, mặc dù điều này có thể hoàn toàn chỉ là bề ngoài.

Chương IV

LÀM THẾ NÀO ĐỂ NHẬN BIẾT MỘT NGƯỜI MỸ

Làm thế nào để ở bất kỳ một ga xe lửa nào trên thế giới mọi người đều có thể nhận ra một người Mỹ? Mặc dù chúng tôi đã có sự thừa kế khác nhau, chúng tôi vẫn có một kiểu cách chung để người ta có thể dễ dàng nhận diện. Trong số chúng tôi có người nhút nhát,

có người bạo dạn, có người hay nói và người ít nói, thế nhưng tính chất Mỹ vẫn không lẫn vào đâu được. Phong cách diễn đạt, cử chỉ và tư thế, dáng điệu, tất cả đã lộ ra ngay chúng tôi, ngay cả trước khi chúng tôi bắt đầu nói một điều gì đó.

Sự thân mật nổi tiếng.

Một tính cách đặc biệt của người Mỹ là sự coi mở dối với người lạ. Thực tế, mọi người đều đồng ý là người Mỹ rất thân thiện. Rất ít người Mỹ thích khoác vẻ hóm hình trường giả, kể cả khi họ ngấm tự coi mình cao hơn những người khác rất nhiều. Một cách đặc biệt thể hiện sự cao ngạo là tỏ ra không coi mình như vậy. Tổng thống Mỹ luôn muốn nhấn mạnh mình là một người bình thường như thế nào. Một giáo sư đại học cùng đi câu cá với những người thợ ống nước, ông ta sẽ đi khoe ngay với mọi người điều đó, cố chứng tỏ rằng ông ta cũng giống như tất cả bọn họ chứ không phải là một trí thức trong tháp ngà.

Chính vì thế mà bạn sẽ thấy câu chào thân mật "Hi!" được dùng để chào bất cứ ai tình cờ gặp trên đường. Câu chào đó biểu thị quan niệm về sự công bằng của chúng tôi. Đó là một cách công nhận rằng cho dù bạn là ai, bạn cũng có quyền ngang bằng như chúng tôi, đồng thời chúng tôi không vướng mắc gì với bạn cả.

Người nước ngoài nhận thấy một hiện tượng đáng chú ý là mọi người trên đường phố thường gật đầu

mỉm cười chào họ. Quan niệm hiển nhiên ở đây là nếu bạn gặp một ai đó đi trên đường phố không đông lắm, bạn phải bằng một cách nào đấy thể hiện là bạn đã nhìn thấy họ.

Việc không chào người hàng xóm sẽ bị xem như một sự vi phạm phép xã giao. Ở cùng phố tôi làm việc có một số nhà của những người gốc nước ngoài. Những người này trở thành thù địch với cả xóm quanh đó chỉ vì đã không chào người hàng xóm của mình. Ở đất nước que hương của những người này, người ta không chào những ai mà họ không biết. Còn ở đây, họ bị nhìn nhận là những con người không dễ chịu, cho dù nếu như có ai đó gặp khó khăn họ vẫn là người đầu tiên đến giúp đỡ.

Thân mật nhưng không phải là bạn bè

Câu "Hello!" không có nghĩa đặc biệt gì hết. Điều này chỉ thể hiện là bạn tuân theo tập tục dân chủ của chúng tôi. Rất nhiều người nước ngoài bị lẫn và hiểu lầm rằng sự thân mật không giới hạn đó có nghĩa là bạn sẽ có rất nhiều bạn bè. Rồi sau đó họ trở nên bị vô vọng và lại nghĩ rằng người Mỹ chúng tôi giả tạo bề ngoài và hời hợt trong tình bạn. Thực tế, hầu hết những người mà chúng tôi gọi là "bạn" chỉ là người quen thôi. Để gặp được những người bạn thực sự ở đất nước này khó hơn bất cứ nơi nào trên thế giới.

Cảm xúc

Người Mỹ không cho rằng cần phải che giấu tình cảm. Ngược lại, hình như họ lại hay biểu lộ một cách thái quá. Ví dụ, sự phấn khởi được thể hiện đến mức khó tin ("Gặp anh thật tuyệt quá! Trông anh tuyệt không tưởng được! Chúng ta đi ăn trưa luôn chứ?").

Đặc biệt đối với các cô gái, người ta rất thích các cô có tính cách sôi động, hoạt bát. Những tình cảm vui vẻ trong câu nói trên không có nghĩa gì khác ngoài ý: "Gặp nhau ngoài phố và thăm hỏi vài câu thế này thật dễ chịu, và có thể hoặc cũng không có thể là tôi mời anh đi ăn trưa một cách nghiêm túc". Sự dễ chịu không phải là giả tạo mà nó để lại cho cả hai bên một cảm giác ấm áp nhẹ nhàng. Người Mỹ còn thể hiện tình cảm thân thiện của mình trong những câu như: "Tôi thích anh" (điều mà chắc chắn sẽ làm cho người châu Á nghi là chúng tôi thái quá). Hạnh phúc có thể được biểu hiện một cách không úp mở qua nụ cười rạng rỡ, cử chỉ và những câu nói: "Điều này thật tuyệt vời, một tin hay nhất mà tôi chưa từng nghe đến". Không giống như rất nhiều người châu Á, người Mỹ chỉ cười khi có điều gì vui hoặc về những tình cảm hạnh phúc, thú vị. Người Mỹ hay cười nhưng không cười khi lúng túng hoặc ngượng ngập, cũng như không hay đem tin dữ đến với nụ cười. Tin xấu thường đi cùng với thái độ quan tâm và buồn rầu.

Một người bạn Ấn Độ của tôi là công dân lâu năm ở đây đã quan sát cảnh gặp gỡ của các gia đình Ấn Độ ở sân bay. Cô ta biết là họ đang vô cùng sung sướng. Nhưng những gia đình Ấn Độ này đã rất kiểm chế biểu lộ cảm xúc của mình, trong khi các gia đình Mỹ thì vô vấp ôm hôn và nói chuyện rôm rả.

Biểu lộ sự buồn bã là điều không dễ dàng đối với chúng tôi. Việc đau buồn luôn bị coi là can thiệp vào cuộc sống lạc quan vui vẻ của chúng tôi, và chúng tôi không dễ dàng chấp nhận ai hay biểu lộ sự buồn nản.

Sự va chạm thân thể

Người Mỹ nổi tiếng là người không va chạm, "phi tiếp xúc". Ngoài những cái ôm khi gặp nhau và khi chia tay, sự va chạm giữa những người lớn với nhau thường chỉ giới hạn trong sinh hoạt tình ái. Nếu trong lúc tình cảm thân mật nào đó mà một người đàn ông Nga đặt tay lên đùi người đàn ông Mỹ thì người Mỹ này sẽ vô cùng sửng sốt. Liệu điều này có thể coi là không tiến bộ không? Cũng tương tự như vậy, hai người đàn ông Mỹ sẽ không bao giờ cầm tay nhau. Phụ nữ cũng thế, mặc dù không kỵ như giữa những người đàn ông với nhau.

Về điểm này người Mỹ Latinh cho là chúng tôi hơi lạnh lùng. Rất nhiều người Mỹ tỏ ra thêm muốn khi thấy những kẻ khác có thể giơ tay chào đón nhau một cách tự do triu mến, song ý thức rất mạnh mẽ về

khoảng cách cá thể giữa mỗi người đã ngăn cản chúng tôi. Trong khi nói chuyện, người Mỹ thường đứng cách nhau ít nhất một sải tay và họ sẽ thấy không thật thoải mái nếu người đối thoại đứng gần hơn (trừ khi quan hệ giữa họ rất thân thiết). Chúng tôi luôn giữ ý để không thở vào mặt người đối thoại.

Đối với trẻ em và các loại thú cảnh thì người ta được tự do vuốt ve, mặc dù những biểu hiện về lạm dụng tình ái trẻ em đã đưa đến một số cấm kỵ ở nước Mỹ.

Nói chuyện

Do tính quyết đoán được coi là rất quan trọng, nên người Mỹ nói năng khá to, ít nhất là so với người Thái hay với người Malaixia. Đôi khi người nước ngoài lầm tưởng việc nói to đó là câu giận, trong khi người Mỹ chỉ định cố làm cho người ta hiểu rõ mình.

Sự tức giận, trong phạm vi nhất định, được người Mỹ dễ dàng chấp nhận hơn so với những người châu Á. Nếu có ai đó nghĩ là anh ta đã sai, thì anh ta cảm thấy phải được thể hiện cảm xúc của mình. Điều này không có nghĩa là chúng tôi khâm phục những người hay mất bình tĩnh. Con thịnh nộ không phải là một hình ảnh đẹp đẽ, nhưng một người câu giận có lý sẽ không bị lên án bằng một người cứ để mọi người "bước qua đầu". Mang tiếng là kẻ hay câu giận trong công việc không nhất thiết sẽ làm cản trở sự thăng tiến của bạn.

Người Mỹ cũng có nhiều ngữ điệu trong cách nói của mình hơn là cách nói của người châu Á. Giọng của họ có thể hạ xuống rồi lại vút lên, kết thúc với một trọng âm nhấn vào một từ đặc biệt nào đấy. Do vậy mà trạng thái tình cảm như phấn nộ, phấn chấn, vui sướng và căm giận đều có thể nhận biết được qua ngữ điệu của giọng nói.

Chúng tôi được dạy là phải nhìn vào mắt của người mình đang nói chuyện. Người nào đó lại nhìn xuống hoặc nhìn quanh sẽ bị chúng tôi coi là gian xảo. mặc dù thực tế thì người ta không nhìn chằm chằm vào người đối diện, mà thỉnh thoảng nhìn sang phía khác.

Phép xã giao

Là một nền văn hoá ngữ cảnh thấp, chúng tôi không có nhiều những nghi lễ định sẵn cho những trường hợp cụ thể. Nghi lễ tỉ mỉ chau chuốt sẽ không tồn tại được trong một xã hội tự do. Đối với chúng tôi thể thức và lễ nghi hình như cũng là biểu hiện của sự không dân chủ và người Mỹ không thích những nghi lễ xã giao đã khác sâu từ thời thơ ấu, điều mà ở các xã hội khác là cách để phân biệt các tầng lớp xã hội khác nhau. Tác phong dễ dãi đã góp phần tạo nên sự linh hoạt của xã hội chúng tôi.

Nhìn chung, việc thiếu vắng những thể thức trình trọng làm cho người nước ngoài dễ hoà nhập hơn.

Bạn sẽ không lo làm phật lòng người khác khi đi lại tiếp xúc.

Tuy nhiên, điểm thuận lợi của một nền văn hoá ngữ cảnh cao là những lễ nghi đã được học giúp cho bạn không phải ứng biến trong cách cư xử của mình. Người Mỹ thường hay lúng túng khi đối đáp. Một người Dulu (Zulu) châu Phi nghe tin một gia đình người nào đó có tang, có thể đã nói ngay được mấy lời chia buồn rất hay và trôi chảy. Còn chúng tôi thì lăm băm rằng chúng tôi rất lấy làm tiếc và chuyển qua chủ đề khác. "Không trịnh trọng" tất nhiên không có nghĩa là "không biết cách ứng xử".

Chúng tôi sẽ không có một nền văn hoá nào hết nếu không có những quan niệm thống nhất về thế nào là một hành vi đẹp. Nhưng dù sao thì ở hầu hết mọi tình huống, người Mỹ hay độ lượng với những hành vi vụng về. Chúng tôi không có những cấm kỵ tôn giáo để khiến cho những hành vi vô tư của người nước ngoài lại trở nên chướng mắt, khó coi như một số nước khác. Không có gì ngoài lá cờ nước Mỹ là thiêng liêng trong cuộc sống công cộng của chúng tôi, vậy mà thậm chí người ta vẫn bảo vệ quyền được báng bổ nó. Ở Mỹ sự xúc phạm tới tôn giáo của một người nào đó sẽ chỉ xảy ra khi người ta cố tình định làm như vậy mà thôi.

Tính lịch sự

Khách nước ngoài thường thấy người Mỹ rất lịch sự, mặc dù họ không trịnh trọng. Nhận xét này có được có lẽ chủ yếu là do sự xuất hiện thường xuyên của từ đệm "xin làm ơn..." và "cảm ơn!", và ngoài ra còn do ý thức dễ chấp nhận người nước ngoài nói chung. Người ta cần phải quan tâm chu đáo đến người công nhân phục vụ, người trông coi nhà xe, người giúp việc cũng như các bác sĩ và các đại biểu nghị viện. Người Mỹ rất lấy làm "sốc" khi phải chứng kiến cách cư xử độc tài, giáo điều đối với người phục vụ ở các nước khác.

Tuy nhiên, việc bạn đánh giá người Mỹ có lịch sự hay không còn tùy thuộc vào việc bạn thuộc quốc tịch nào. Một số người Nhật cho rằng người Mỹ quá thô bạo đến mức họ nghĩ là mình đang bị phân biệt đối xử ở những tình huống mà người Mỹ hành động một cách rất bình thường. Sự lịch sự cũng còn tùy thuộc vào việc bạn đang ở đâu. Người Nin Oóc nổi tiếng là thô tục, mặc dầu họ cũng là người nhiệt tình giúp đỡ mọi người.

Người ta có thể rất công bằng khi nói rằng người Mỹ lịch sự ở những nơi công cộng hơn là ở nhà. Đôi khi chính lúc bạn bước vào nhà là lúc bạn thấy phép lịch sự được trút bỏ. Còn thực tế một số thanh niên đã không cư xử đúng mực cả ở nơi công cộng lẫn trong nhà.

Những năm sáu mươi

Hành vi văn minh đã bị tụt lùi một bước trong những năm sáu mươi. Khi tư tưởng triết học thời bấy giờ chống lại bất cứ một sự o ép, áp đặt nào về hành vi cư xử, và thanh niên khao khát lật đổ bất cứ cái gì thoảng có vẻ phân biệt đẳng cấp, hoặc không chân thành. Nguyên tắc "Hãy cứ làm theo cái riêng của mình" đã kêu gọi mọi người hành động theo tình cảm tự nhiên của mình trong mọi lĩnh vực.

Đối với một thanh niên thì việc đứng vội lên, nhìn thẳng vào mắt người mới đến, bắt tay và nói : "Chào anh mới tuyệt làm sao !" , không phải lúc nào cũng là để diễn tả tình cảm thật của mình. Vì vậy, anh ta sẽ cứ ngồi yên trên ghế (đứng là biểu thị sự tôn trọng) mắt vẫn hướng vào vô tuyến và lắng bầm câu "Hiya" (câu chào vắn tắt, giữa những người bạn cùng lứa) với một cái vẩy tay băng quơ. Diễn này không chỉ chứng minh anh ta là một người trong bọn họ mà còn chỉ ra rằng anh ta chân thật đến mức không thể bày tỏ sự tôn trọng khi thấy không cần thiết.

Thực tế, với thuyết đạo đức của những năm 60, các bậc cha mẹ thường hướng dẫn cho con cái mình nên hành động theo đúng với tình cảm thật của mình. Bấy giờ họ đã thấy được hậu quả và rất nhiều người tỏ ra vô cùng phiền muộn, chán nản. Những thanh niên này còn xa mới theo kịp những tư tưởng mới, họ dường như

đang tau lụi dần. Do không biết cách cư xử sao cho dễ chịu, kể cả khi họ muốn như vậy, họ đã không tìm được bạn bè nữa.

Và ngày nay thì thật là ngạc nhiên khi chúng tôi được chứng kiến những lớp hướng dẫn lễ nghi cho người lớn. Học viên đến dự là những người cảm thấy không thoải mái trong giao tiếp xã hội đã buộc phải đến đăng ký học. Những trường dạy nhảy lâu lắm nay mới được mở lại. Trên báo chí có mục "Hoa hậu duyên dáng" được nhiều bài báo gửi đến tham gia. Có lẽ chúng tôi sẽ không thể gặp lại cảnh các quý ông đưa tay nghiêng mũ chào các quý bà, hay trẻ em vội đứng dậy khi có người lớn bước vào phòng, nhưng những cử chỉ đẹp sẽ không còn bị xem thường nữa.

Bạn có thể hoàn toàn yên tâm là những hành vi duyên dáng riêng của bạn sẽ được đón nhận vui vẻ.

Những kiêng kỵ

Chỉ có rất ít những kiêng kỵ mà khách nước ngoài phải biết đến. Không ai phải bận tâm về việc mình dùng tay trái, để lộ gót chân, chạm vào đầu ai, hoặc một loạt những cấm kỵ khác thường rất bí hiểm đối với người Mỹ khi họ ở nước ngoài. Tuy nhiên, có một số thói quen khá phổ biến cần phải lưu ý :

1 Không ợ. Hắt xì hơi không bị coi là thô lỗ nếu không kìm được.

2. Không nhổ bậy. Bạn có thể thấy có người nhổ bậy trên đường phố, nhưng đó sẽ không phải là người thuộc về tầng lớp đáng tôn trọng. Một người đang hoàng thì không nhổ bậy, thậm chí ngay cả ở vườn sau nhà mình.

3. Khi nhai kẹo cao su bạn không được gây thành tiếng. Việc gây thành tiếng bị coi là hành vi thấp kém, mà đôi khi người ta thấy ở cả những tầng lớp trên. Bản thân việc nhai kẹo cao su đã là không đẹp mắt.

4. Không nhìn chằm chằm vào người mà mình không cùng nói chuyện.

5. Che mồm khi ho, khi xì mũi hoặc ngáp.

6. Không huýt sáo gọi phụ nữ.

7. Người đàn ông đường hoàng nên bỏ mũ khi đang ở trong nhà.

Phong cách sống tự nhiên thoải mái

Tính tự nhiên, không khách sáo bao trùm toàn bộ nền văn hoá của chúng tôi. Ngôn ngữ của chúng tôi không thay đổi khi nói với cấp trên, điều đó khác với rất nhiều ngôn ngữ khác trên thế giới. Mọi người ăn mặc càng tự nhiên thoải mái bao nhiêu càng tốt. Chúng tôi dùng từ lỏng trong hầu hết mọi trường hợp. Chúng tôi thường ngồi ngả ngón trong ghế, dựa vào tường, gác chân lên bàn.

Tuy nhiên, cũng có những giới hạn. Trong nhà thờ bạn phải ngồi ngay ngắn. Bạn không được dùng tiếng lòng trước quần toà. Nếu thủ trưởng của bạn đến văn phòng và gác chân lên bàn của bạn thì có nghĩa là bạn đang được tăng bậc : ông ta coi bạn bình đẳng như ông ấy. Nhưng hãy đừng làm ngược lại là gác chân lên bàn của ông ấy, bạn sẽ bị coi là quá trớn trong quan hệ. Nhiều điều trong những sự phân biệt này rất tế nhị, người nước ngoài nên từng bước thận trọng trong việc xử sự tự nhiên theo kiểu Mỹ trước khi hiểu nền văn hoá này một cách rành mạch.

Các mức độ tự nhiên của chúng tôi thường gây nhiều sự nhầm lẫn. Giáo viên thường rất thân mật và không trịnh trọng với học sinh của mình ("Hãy gọi tôi là Janet") vì muốn được họ quý mến, nhưng điều đó không có nghĩa là học sinh được cư xử như những người bạn. Nếu học sinh cư xử với thầy quá thân mật hay tiếp cận quá riêng tư thì họ sẽ thấy ngay có một mối ngăn cách xuất hiện.

Boi đơ Men tơ (Boye de Mente) trong cuốn sách rất tường tận của mình " Lễ nghi và các nguyên tắc ứng xử ở Nhật ", đã miêu tả người Nhật bên ngoài rất khó thâm nhập, nhưng bên trong lại rất cởi mở. Còn đối với người Mỹ thì ông nhận xét hoàn toàn ngược lại : Lớp vỏ bên ngoài rất cởi mở, ai cũng có thể tiếp cận, nhưng chính những lớp bên trong mới là cái khó phá

vô. Cũng có những người Mỹ mà không bao giờ bạn có thể tiếp cận được.

Thành thời

Hầu hết bà con của tôi sẽ rất háo hức muốn khẳng định với bạn rằng họ song một cuộc sống hoàn toàn tự nhiên thoải mái và thanh thời. Điều này có thể rất xa với sự thật. Họ có thể giữ nhà sạch bóng, ăn tối hàng ngày đúng lúc chuông gõ sáu giờ và không bao giờ mở cửa tiếp người lạ. Nhưng người ta có quan điểm cho rằng cuộc sống tốt phải là cuộc song thành thời. Thành thời đồng nghĩa với việc người ta có thời gian để thu giãn một cách thực sự thoải mái, ví dụ như được năm phút mình dưới nắng như ta vẫn thấy trong nhiều quảng cáo.

Thực ra, nói một cách chính xác thì nghỉ ngơi là điều mà người Mỹ không thạo làm. Thuần túy là vì điều đó không phù hợp với niềm tin của chúng tôi về sự tiêu bọ. Người Mỹ chấp nhận thuyết vị lợi một cách quá nghiêm túc : họ cho rằng chỉ những hoạt động có ích mới có giá trị, có ý nghĩa và có đạo đức. Do đó, hoạt động không có hiệu quả sẽ là vô ích, vô nghĩa và vô đạo đức.

Khó mà cảm thấy bình chân khi thời gian tạo ra được cơ hội. Niềm tin rằng bạn thất bại hay thành công là do ở chính những nỗ lực của bạn chứ không phải do số phận đã làm tang thêm mức độ căng thẳng của

c cuộc sống. Và không có sự hỗ trợ của gia đình hay tập thể thì rất khó có được một thành công nào đó.

Toàn bộ khái niệm về sự thành công trong sự nghiệp cũng như trong việc thực hiện sở thích (ví dụ việc nấu ăn thật giỏi), làm cho người ta cảm thấy những giờ phút nói chuyện phiếm trở nên rất phí phạm. Nhưng Ben Phranhclin đã nói : "Thời gian mất đi sẽ không bao giờ lấy lại được". Nếu cứ ngồi quanh quẩn quá nhiều thì người Mỹ sẽ thấy bất ổn và họ phải đứng lên đi làm một cái gì đó. Thậm chí ngay cả khi đang nghỉ phép, người Mỹ vẫn muốn " nâng thêm giá trị cho mỗi một giờ. Một người Ấn Độ lấy một người Mỹ đã nói : "Chúng tôi đi thăm hẻm núi Grand Canyon (khe lớn ở bang Arizona) và ngay khi chúng tôi tới được đó, vợ tôi đã muốn chạy xuống dưới đáy hẻm ngay. Nhưng người Mỹ này không bao giờ có thể thành thoi được".

Một người Taudania sống ở Mỹ nói : "Tôi có máy báo tin làm việc suốt 24 giờ một ngày. Ngay cả khi tôi ở trên giường với vợ tôi, tôi cũng phải trả lời tín hiệu liên tục cách nhau 3 phút. Làm sao tôi có thể thư giãn được?"

Một nhóm nhà báo người Italia mà tôi quen đang cố gắng để theo kịp nhịp sống ở Mỹ đã nói rằng lúc đầu họ đã không kịp thở. Sau 6 tháng thì họ gần

như kiệt sức. Họ muốn biết, làm thế nào mà người Mỹ theo được tốc độ hoạt động chóng mặt như vậy.

Một công dân gốc Trung Quốc nói : "Tôi không bao giờ biết ngày nghỉ cuối tuần là thế nào. Có quá nhiều công việc thúc ép, hết việc này lại đến việc khác phải hoàn thành trong những thời hạn nhất định".

Và còn chính người Mỹ thì nói : "Nến hôm nay là thứ ba thì đây phải là nước Bỉ". Một cách nói để biểu lộ ý muốn tham 14 nước châu Âu trong đúng 14 ngày.

Không phải chúng tôi chỉ biết làm việc thật nhiều. Chúng tôi cũng cần những hoạt động giải trí không kém người khác. Ngoài việc giữ gìn sức khỏe và sự cân bằng, nhiều nhóm người Mỹ đi học buổi tối, tham dự các buổi thuyết trình ở các giảng đường, tham gia vào những hoạt động của trẻ em ở các trường học, phụ trách các đời thiện niên, điều hành các nhóm hoạt động của nhà thờ, thưởng thức thiên nhiên và trang trí nhà cửa. Ngày nghỉ cuối tuần đầy kín những hoạt động cắm trại, thể thao và cải thiện nhà ở. Sau khi chúng tôi đã "dang chân dang tay hết mức", chúng tôi lại tham gia vào một hoạt động khác, các khóa luyện tập yoga, thiền, hoặc học điều khiển thần kinh.

Những người không tìm được sự thư giãn thì có thể tìm đến ma túy. Điều này giúp chúng tôi tìm ra được một lý giải nào đó về cuộc sống nghiện ngập rượu chè, có-cain, ma túy của một số khá đông dân chúng

Mỹ. Nhiều người khác say mê xem truyền hình, một thứ cũng sản sinh ra trạng thái hôn mê giống như ma túy, làm trì trệ trí óc chẳng kém gì ma túy thực sự.

Bồn tắm nước nóng gia đình là thứ thuốc giải độc mới nhất hiện nay. Chúng được làm theo kiểu các bồn tắm của Nhật, đó là một cái bồn chứa đầy nước nóng luân lưu chuyển có thể chứa được bốn hoặc năm người. Tác dụng của nước nóng hiệu quả đến mức tất cả mọi người trong bồn đều được thư giãn. (Câu hỏi trong đầu của hầu hết những ai được mời đến tắm bồn nóng vào buổi tối nào đó là : liệu có nên mặc áo tắm không ? Vậy thì bạn hãy nên mang theo áo tắm. Nếu chủ nhà mặc áo tắm thì bạn cũng mặc. Nếu họ ở trần, bạn có thể tự lựa chọn. Hiển nhiên là bạn không được nhìn họ ở bất kỳ tình huống nào).

Cuộc sống theo kế hoạch

Cách sống thoải mái tự nhiên không đồng nghĩa với cách sống để mặc cho sự việc trôi theo mây trôi. Quan niệm của người Mỹ La tinh "cái gì đến sẽ đến" không chiếm được niềm tin ở đây. Chúng tôi cho rằng phước thường chỉ có thể dành cho những ai muốn giành lấy nó, những người năng động, những người luôn biết suy tính trước. Nhiều người đặt kế hoạch cho cả cuộc đời mình một cách cẩn thận như : sự nghiệp, con cái, về hưu, ...

Những việc nhỏ cũng được sắp xếp có kế hoạch, đó là lý do tại sao nhiều người nước ngoài đôi khi thấy rất khó chịu khi quan hệ xã hội với người Mỹ. Những cuốn lịch thường ghi đủ những kế hoạch cùng nhau, trong đó các kế hoạch phấn đấu của bản thân thường được ưu tiên hơn các kế hoạch xã hội.

Tự hoàn thiện mình

Không rõ liệu có nơi nào trên thế giới mà con người ta lại luôn muốn tự hoàn thiện mình một cách mãnh liệt như ở Mỹ không ? Niềm tin gần như duy nhất của người Mỹ về sự tiến bộ bao gồm cả giả thiết rằng mọi cá nhân đều có thể thay đổi bản chất của họ, nếu không thì ít nhất cũng thay đổi được thể chất của họ.

Người nước ngoài thường nghi ngờ những cố gắng này của người Mỹ. Một người Nga mà tôi phỏng vấn đã nói: "Những cách tự hoàn thiện mình mà người Mỹ thực hiện ở đây chỉ là những một nông cạn, nhất thời. Quan điểm của tôi về việc tự hoàn thiện mình là vấn đề đạo đức".

Đúng vậy, ở đây không mấy ai muốn trở lên tốt hơn (có nghĩa là yêu thương con người hơn, hy sinh nhiều hơn). Rất ít người trong số chúng tôi muốn sống vì người khác. Những nhà tâm lý học đã làm cho sự thánh thiện trở lên lỗi thời bằng cách xác định rằng chỉ có những người bị định hướng hoặc thích ứng sai mới

muốn trở thành một vị thánh. Họ nói rằng chúng ta phải yên lấy mình trước khi có thể yên được người khác. Vì thế chúng tôi đã cố gắng làm như vậy. Người nước ngoài thường nghĩ người Mỹ đã quá yên bản thân mình, nhưng rất có thể họ nhầm về bên ngoài với bản chất bên trong. Thực tế, không khí cạnh tranh trong cuộc sống của chúng tôi làm cho con người hay phê phán, xem lại chính mình. Sự chán nản trở thành vấn đề trầm trọng, đặc biệt là đối với phụ nữ. Hơn nữa, niềm tin vào sự tiến bộ cho thấy rằng cuộc sống luôn phải tốt hơn nữa. Nhưng thực tế lại không như vậy, nên chúng tôi phải gắng tìm xem có điều gì không ổn để sửa chữa.

Có thể, như một số người nước ngoài nhận định, người Mỹ chỉ tự gây rắc rối cho bản thân mà thôi. Với cuộc sống no đủ và một việc làm tốt thì có điều gì là không ổn ? Nhưng chính sự đầy đủ lại là vấn đề, khi người ta nhận ra rằng tiền chưa phải là tất cả. Hơn nữa, có nhiều người chưa đi được xa đến thế, họ tiếp tục nghĩ rằng nên có thể kiếm thêm được ít tiền, họ sẽ có hạnh phúc.

Người ta nghĩ ngờ rằng văn hoá Mỹ gặp khó khăn thực sự nào đó khiến cho phần lớn mọi người ở đây luôn phải tìm cách tự hoàn thiện mình một cách tuyệt vọng. Rất có thể là trong lúc theo đuổi sự thành đạt, người ta đã bỏ qua những khía cạnh quan trọng khác của cuộc sống.

Cách cách sửa mình

Sách tâm lý học phổ thông được xếp kín trên giá sách, hứa hẹn đem lại hạnh phúc cho cá nhân mọi người. Hầu hết những cuốn sách đó đều đề cập đến những phương pháp tư duy đúng đắn. Họ dạy người ta làm thế nào để trở nên quyết đoán hơn, và đạt được những gì mà mình xứng đáng được có trong cuộc sống. Điều này là thật khó tin đối với người nước ngoài, những người đã luôn có định kiến về chúng tôi là loại người ích kỷ nhất thế giới, vậy mà lại đi dạy bảo mọi người làm thế nào để khước từ, làm ngơ trước những yêu cầu hoặc đòi hỏi. Một số cuốn sách thông dụng được ưa thích là :

- "Làm thế nào để trả lời "không" mà không cảm thấy có lỗi"
- "Sự phụ thuộc chúng không còn nữa "
- "Những phụ nữ quá yêu" .

Cuốn sách được ưa thích nhất trong suốt 50 năm qua : "Làm thế nào để thu phục được bạn bè và gây được ảnh hưởng đến mọi người ?" (How to Win Friends and Influence People) của **Điền Canegio** (Dale Carnegie). Đó là một cuốn sách giáo khoa cơ bản cho dân chúng, và những khoá học của **Điền Canegio** dạy các phương pháp đó đã rất phổ biến và nổi tiếng.

Những cuộc hội thảo cuối tuần hầu như đến để cập đến những vấn đề mà những cuốn sách này nói tới với giá vào cửa cao hơn nhiều nhưng hứa hẹn rằng bạn sẽ trở thành một con người mới gần như trong chốc lát. Kỳ nguyên vừa qua đã được chứng kiến một phong trào ưa chuộng sách và các khoá học, chúng hứa hẹn không úp mở là sẽ làm cho con người ta trở lên giàu có (ngày nay thường được coi là đồng nghĩa với hạnh phúc). Có những hướng dẫn về cách sử dụng thời gian hợp lý, cách thương lượng với mọi người, về tình dục (cuốn "Niềm vui của tình dục"- của Aléch Cămphot (Alec Comfort) là một cuốn sách bán chạy nhất trong những năm 70, trong đó đã viết rất nhiều về việc làm thế nào cho các quan hệ có hiệu quả.

Các thầy thuốc

Khi thấy mình quá béo, nhiều người Mỹ thường tìm đến các thầy thuốc. Người ta có thể thoải mái lựa chọn các thầy thuốc ở đây : bác sĩ được đào tạo về phân tích tâm lý, các nhà tâm lý học, những thạc sĩ về các vấn đề xã hội và chữa bệnh gia đình. Vì vậy, các phương pháp sử dụng cũng rất rộng và khác nhau.

Người nước ngoài có chiều hướng nghĩ rằng người Mỹ đến gặp thầy thuốc ngay trong những trường hợp mà người khác chỉ nói với bạn bè và gia đình. Họ quả quyết là người Mỹ sống quá cách biệt với gia đình

và không gần gũi bạn bè nên không thể đến lam phiền họ về những vấn đề của mình.

Đúng là nhiều người ngại không muốn va chạm với bạn bè, nhưng lý do để họ tìm đến thầy thuốc còn là vì thầy thuốc là người được đào tạo để có thể hiểu biết một cách sâu sắc vấn đề, điều mà bạn bè không thể có. Người Mỹ tin rằng nếu hiểu ra vấn đề của mình, họ có thể thay đổi xu hướng phát triển tiêu cực đó. Phương pháp trị liệu không hẳn rất thành công nhưng rõ ràng nó đã làm cho rất nhiều người cảm thấy dễ chịu hơn, nếu không họ không tiếp tục trả giá cao như vậy (thông thường là 80 đôla/1 giờ). Đối với người ta, đó thực sự là phương cách cuối cùng để thoát khỏi những đau khổ của mình và nó có thể giúp cho họ chịu đựng được cho tới khi có cái gì khác thay thế.

Thể dục

Rất nhiều người kết luận rằng thể dục tốt hơn chữa bệnh. Cũng không lấy gì làm ngạc nhiên là sau một vài thế hệ đi xe ngựa và sống trong những căn nhà một tầng, người Mỹ phát hiện ra rằng họ đã đánh mất ý thức về sức khoẻ.

Vài năm trước đây, các bác sĩ đã đưa ra một thông tin là kỷ nguyên hậu công nghiệp đã sản sinh ra những con người được chăm sóc cẩn thận về vật chất, nhưng rất đáng buồn là lại không khoẻ mạnh. Họ nói, tim của người Mỹ đang ở trong tình trạng tồi tệ không

kém gì các bắp thịt của họ. Nam giới Mỹ hình như có chiều hướng chết sớm hơn nam giới ở các nước phương Tây khác.

Người ta giải thích cho chúng tôi rằng đó là do việc luyện tập thể dục nhịp điệu làm cho các mạch máu tăng lên tới một mức nhất định trong một khoảng thời gian nhất định, vì thế đã làm cho tim làm việc quá sức. Người ta còn nói là loại tập luyện này làm tăng thêm việc sản sinh ra chất giảm đau của bộ não (norepinephrines). Chạy bộ là một môn tập luyện mà mọi người say mê trước tiên, sau đó là đi xe đạp tại chỗ và máy chèo búng tay. Bơi thì lúc nào cũng là một. Loại hình luyện tập mới nhất là nhảy múa nhịp điệu : các ông và các bà đẩy kim một phòng mô hôi dầm dĩa, chạy, đá, nhảy theo những nhịp điệu nhạc rộn ràng, âm ý.

Người ta không thể đếm xuể có biết bao nhiêu câu lạc bộ được mở trong vòng vài năm qua. Nhiều câu lạc bộ sử dụng các chiến thuật nài ép để làm cho những người mới đến ghi tên kéo dài thêm thời gian tham gia.

Một số phải đóng lệ phí ban đầu, nhiều hoặc ít. Gần như tất cả các câu lạc bộ đều có một cách thức nào đó để cho bạn có thể đến thử trước khi tham gia chính thức.

Ăn kiêng

Theo khảo sát thì có đến một nửa số phụ nữ Mỹ dinh ninh là mình béo. Khi chúng tôi sống ở một đất nước đầy đủ, phồn thịnh, thì phải thật gầy mới là một (bạn muốn làm gì thì làm nhưng đừng bao giờ nói với ai là trông họ béo quá). Nhưng cố gắng làm gầy bớt đi làm cho rất nhiều người (thường là phụ nữ), bị rơi vào một cái guồng lặp đi lặp lại là giảm cân rồi lại tăng cân. (Trong khi người phụ nữ muốn gầy, thì cơ thể thiếu dinh dưỡng của họ lại đòi hỏi thức ăn, cho nên kết quả của việc ăn kiêng, trong đa số các trường hợp, là làm cho người đang ăn kiêng bị đói là).

Mặc dù sự thực là ít nhất 95% số câu giảm đi nhờ ăn kiêng sẽ được hoàn lại, nhưng người Mỹ vẫn không cương lại trước các cách ăn kiêng mới và những dụng cụ làm giảm cân. Loại sách bán chạy nhất ở đất nước này là : 1/sách dạy nấu ăn; 2/ sách dạy ăn kiêng. Thực tế là có một số lớn người Mỹ bị béo phì. Những người thuộc nền văn hoá khác đến đây cũng béo lên, kể cả những người trước đó ở nước họ không béo lắm.

Đáng tiếc là có những định kiến chống lại người béo, do người ta không thể hiểu được rằng người béo là nạn nhân của vấn đề trao đổi chất, chứ không phải là người không tự kiểm chế được mình. Đặc biệt người

nhược ngoài thường hay có định kiến này bởi họ rất ngạc nhiên khi thấy quá nhiều trường hợp béo phệ.

Sự tôn sùng tuổi trẻ

Người già ở đây cũng là nan nhân của định kiến. Sự thiên vị đối với tuổi trẻ quá phổ biến, đến mức thanh niên nếu có một chút tóc xám la có thể sẽ đi nhuộm tóc ngay. Ở cấp cao nhất, trong những ban điều hành thì biểu hiện của tuổi tác dễ được người ta chấp nhận, nhưng ở nhiều công việc, thì người già hơn, với kinh nghiệm không lấy gì làm nổi bật lắm, sẽ bị rơi vào thế bất lợi.

Tuy điều này thật đáng buồn nhưng cũng không đáng ngạc nhiên lắm ở một đất nước mà môi quan tâm hàng đầu là cái mới. Người già đại diện cho sự tiếp nối với quá khứ, thường ít đưa ra những ý kiến mới mẻ hơn là ở những nền văn hoá coi trọng truyền thống. Người trẻ thường không bám vào lối làm cũ, và sự linh hoạt của họ được coi là một nguồn vốn quan trọng.

Chúng tôi tin tưởng nhiều vào những tư tưởng mới, những kỹ thuật mới, và những vật dụng tiên tiến. Trong trường hợp không thể giải quyết những vấn đề của họ bằng cách áp dụng những phương pháp mới, thì họ sẽ cố gắng giải quyết với sự giúp đỡ của những máy điện toán mới. Muốn quảng cáo một sản phẩm thì chỉ cần tuyên truyền cho nó là một sản phẩm mới là đủ. Họ thậm chí không cần thiết phải thêm từ "tốt hơn". Đối

với chúng tôi. "mới" đồng nghĩa với "tốt hơn". Cũng tương tự như vậy, người trẻ là mới hơn, và kẻ cả những ý kiến không có căn cứ của họ cũng có vẻ mới hơn.

Tôi có một người bạn, một biên tập viên rất thành công, đã nói rằng chị ta đã đến tuổi 40 mà vẫn chưa trở thành tổng biên tập. bây giờ thì chị ta chỉ có thể đạt được chức vụ cao trong những hoàn cảnh thật đặc biệt mà thôi. Các nhà xuất bản đang tìm những người 35 tuổi để diễn hành công việc. Điều này thật đáng buồn nhưng không phải ở lĩnh vực nào cũng có tình trạng như thế.

Trẻ mãi không già

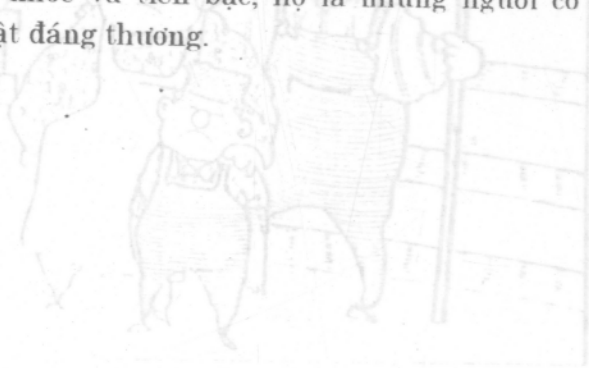
Ài cũng mong ước giữ được vẻ trẻ trung theo năm tháng cuộc đời. Nếp nhăn là kẻ thù lớn nhất, và để tiêu diệt chúng, các loại kem dưỡng da được bán ra thì về hàng triệu đôla. Thuốc nhuộm tóc đã làm cho phụ nữ tóc bạc hiếm thấy hơn.

Mặc dù nhiên phụ nữ lưỡng tuổi không đi tất ngắn và mặc váy ngắn, nhưng họ không bắt buộc phải chấp nhận những cách ăn mặc phù hợp với tuổi tác. Không ai nghĩ là màu sắc sặc sỡ phù hợp với phụ nữ trẻ hơn, hoặc phụ nữ nhiều tuổi không nên mặc quần bò chật và áo hở cổ.

Mọi người đều thích được nghe người ta khen là mình trẻ. Người ta quan niệm tuổi già là một giai đoạn

của cuộc sống khi không còn được mọi người cần đến và không có gì để đóng góp nữa. Ở một xã hội mà thành công là tất cả thì những ai đã hết giai đoạn cống hiến cũng đều rơi vào tình trạng không được trọng dụng.

Bất chấp tất cả những điều này, nhiều người già vẫn sống một cuộc sống hoạt động tích cực làm cho giới trẻ phải ghen tị. Họ bán búp, đi du lịch và văn công hiến. Nhiều người già vẫn sống minh mẫn và được giới trẻ khám phục. Đáng chú ý nhất là những người không còn sức khoẻ và tiền bạc, họ là những người có cuộc sống thật đáng thương.

Hầu như mọi người Mỹ đều có gia đình ở đây, đó, song điều này không hề nhận biết được. Thiên sự gần bờ gia đình chặt chẽ là một đặc điểm của người Mỹ làm cho hầu hết khách tham quan phải sửng sốt (từ người Thụy Điển).

Khi một người Mỹ nói đến "gia đình tôi" hẳn anh ta định nói đến gia đình hạt nhân trước mắt, đó là

Chương V

GIA ĐÌNH

Hầu như mọi người Mỹ đều có gia đình ở đâu đó, song điều này không dễ nhận biết được. Thiếu sự gắn bó gia đình chặt chẽ là một đặc điểm của người Mỹ, làm cho hầu hết khách tham quan phải sửng sốt (trừ người Thụy Điển).

Khi một người Mỹ nói đến "gia đình tôi" hẳn anh ta định nói đến gia đình hạt nhân trước mắt, đó là

nhóm người cùng sống trong một ngôi nhà : bố, mẹ, con cái. Gia đình rộng hơn của anh ta : ông, bà, chú, dì và anh em họ thường ở rất xa. Kể cả khi ở gần, họ cũng ít gặp gỡ nhau, chỉ thỉnh thoảng mới thăm hỏi lẫn nhau.

Mô hình này cũng có nhiều ngoại lệ : ở các tỉnh nhỏ, có các gia đình lớn gồm vài thế hệ sống trong cùng một thành phố và họ tụ họp bất kể lúc nào rảnh rỗi. Còn ở những thành phố lớn, các gia đình nhỏ thường không có quan hệ gần bó với quê hương mình. Phổ biến hơn nhiều nước khác trên thế giới, ở Mỹ, mỗi người trong gia đình thường sống một cuộc sống xã hội tách biệt với các thành viên khác của gia đình họ.

Nếu kết bạn với một người Mỹ, thì phải rất lâu sau bạn mới biết được gia đình họ. Những thành viên trong gia đình có những mối quan tâm và sở thích khác nhau, đều có những nhóm bạn khác nhau. Nhiều khi có hai gia đình quen nhau, nhưng chỉ có các bà vợ đi ăn trưa cùng nhau, các ông chồng thì chơi gôn, còn bọn trẻ thì không bao giờ thấy mặt nhau.

Một người phụ nữ Italia mà tôi biết hỏi: "Liệu có bao giờ những người Mỹ cùng ngồi ăn cơm với gia đình họ?". Vâng có rất nhiều người làm như vậy, nhưng theo thống kê thì không thường xuyên.

Tuy nhiên, gia đình vẫn là một thực thể gắn bó chúng tôi. Gia đình tụ họp với nhau vào các ngày nghỉ, đám cưới, đám ma, và trong những lúc khó khăn chúng tôi thường quay về với gia đình. Tuy nhiên, quan hệ giữa bố mẹ và con cái là mang tính trách nhiệm bắt buộc. Rất ít người có ý thức về nghĩa vụ của mình đối với các thành viên của gia đình lớn.

Hôn nhân

Các cặp vợ chồng phải tự tìm đến với nhau, và điều này không phải lúc nào cũng dễ dàng. Gần như hầu hết các cuộc hôn nhân là do hai người yêu nhau, nhưng thanh niên, và cả trung niên, thường phàn nàn là rất khó gặp được những người độc thân. Trường đại học là một cơ hội "vàng", nhưng sau khi ra trường, người ta ít có dịp gặp gỡ. Nếu không sống trong một tập thể nào đó, thì người ta ít có khả năng gặp được người mà người ta có thể thành hôn. Nếu nơi làm việc không có được những ứng cử viên, thì hy vọng chủ yếu của họ sẽ là các cuộc liên hoan (không thuận lợi lắm cho những người nhút nhát), các quán rượu (không thích ứng lắm cho những người đáng kính), hoặc các cuộc gặp gỡ tình cờ (trên tàu xe, ở công viên, v.v.).

Thực tế này tạo ra mục chuyên đề ở các báo và tạp chí, với những quảng cáo về bản thân các cá nhân, như là: " Nam giới 36 tuổi, tính hài hước, cần tìm một phụ nữ mảnh mai yêu thể thao, tuổi từ 25 đến 35, thích đi bộ lúc hoàng hôn, các bữa ăn tối lãng mạn và phim ảnh. Không hút thuốc lá. Cần một quan hệ nghiêm túc", v.v..

Các cặp vợ chồng

Một khi đã gắn bó với nhau, thì các cặp vợ chồng Mỹ thường mong đợi đó sẽ là cuộc hôn nhân hạnh phúc và phần lớn họ đều hạnh phúc. Nhưng việc ly hôn vẫn là một hiện tượng phổ biến. Nếu một cặp vợ chồng sống với nhau không hạnh phúc, họ không cảm thấy bắt buộc phải sống với nhau nốt phần còn lại của cuộc đời. Không phải bao giờ người ta cũng quan niệm như vậy. Ba mươi năm trước đây thất bại trong hôn nhân đã bị coi là điều đáng hổ thẹn trong xã hội, vì lý do này và một số lý do khác nữa mà nhiều cuộc hôn nhân không có hạnh phúc nhưng họ vẫn tiếp tục sống với nhau. Từ đó đến nay, tỷ lệ ly hôn ở Mỹ đã tăng lên gấp ba lần.

Quan niệm của người Mỹ về một cặp vợ chồng hợp nhau là luôn luôn thể hiện sự thống nhất với nhau

trước mọi người. Raimondo Caròn (Raymonde Carroll) đã bàn kỹ về vấn đề này trong cuốn sách rất tuyệt vời của bà là : "Những hiểu lầm về văn hoá". Vợ chồng nên ủng hộ nhau tuyệt đối (cũng giống như cha mẹ phải ủng hộ thay vì phê phán con cái). Họ chia sẻ với nhau về sở thích, cùng hoạt động và nghỉ ngơi với nhau trong những buổi cuối tuần.

Ở nơi công cộng, một cặp vợ chồng hạnh phúc thường biểu hiện tình cảm với những cử chỉ trìu mến và say mê. Tại các cuộc liên hoan, mọi người sẽ thấy họ cùng đứng trò chuyện ở trong một nhóm bạn. Nếu không, có thể tạo ra mối nghi ngờ là họ không thích các nhóm bạn của nhau trước con mắt mọi người và sẽ gây sự chú ý.

Vì mỗi gia đình Mỹ hoạt động rất độc lập nên các cặp vợ chồng luôn dành phần lớn thời gian cho nhau. Thật ra nhiều khi họ chỉ có hai người dựa vào nhau mà thôi. Con cái lớn lên và rời khỏi nhà. Bạn bè không đến nhà nhau chơi. Một người bạn Libi của tôi sống ở vùng ngoại ô sang trọng nói rằng chị ấy không thể hiểu nổi một thực tế là không bao giờ thấy ai đến thăm hàng xóm của chị. Họ cứ lách cách một mình với nhau trong ngôi nhà tao nhã rộng rãi của mình.

Sự tách biệt này gây nên nhiều sức ép cho các cặp vợ chồng. Nếu một cặp vợ chồng được sống trong một gia đình lớn thì sự không phù hợp sẽ không lộ rõ như khi họ luôn luôn chỉ có một mình với nhau, mặt đối mặt. Tất nhiên, không phải cặp vợ chồng không hạnh phúc nào cũng ly dị. Nhiều cặp vẫn sống cùng nhau vì nghĩa vụ, vì những lý do gia đình hoặc tài chính, hoặc đơn giản chỉ vì họ không muốn phải chịu đựng một cuộc sống hoàn toàn cô độc.

Rất nhiều cặp vợ chồng đã ly dị mà không bao giờ lập gia đình nữa. Và vì thế trong số các gia đình có con cái thì cứ bốn gia đình lại có một trường hợp chỉ có bố hoặc mẹ nuôi con một mình (trong một số trường hợp, bố mẹ chưa từng cưới nhau bao giờ). Bất kể người nước ngoài nào thông cảm với việc hay ly dị của người Mỹ thì hãy nên lưu ý rằng một số nghiên cứu gần đây cho thấy con cái của những gia đình này thường phải chịu những thiệt thòi, bất lợi lâu dài. Thường thường chúng lớn lên trong cảnh nghèo túng hơn những trẻ có cả cha lẫn mẹ, chúng ít có cơ hội học đại học, và bản thân hiếm khi có được cuộc hôn nhân vừa ý.

Sống cùng nhau

Trong vòng 20 năm qua, xã hội đã không còn khát khe đối với những mối quan hệ tình dục của người lớn mà không phải là vợ chồng. Rất nhiều đôi sống với nhau không cần kết hôn. Một số cứ sống với nhau vĩnh viễn mà không kết hôn. Còn lại phần lớn đi đến hôn nhân hoặc chia tay. Tuy nhiên nhiều người vẫn muốn rằng con cái của mình có bố mẹ có đăng ký kết hôn đang hoàng.

Các gia đình gộp

Gia đình "gộp" xuất hiện khi các ông bố bà mẹ đã ly dị và kết hôn lần thứ hai, ghép các con cái của mình cùng sống chung trong một gia đình. Những gia đình như vậy có rất nhiều vấn đề cố hữu. Bố mẹ dượng thường không được chấp nhận, rồi ở đâu đó bọn trẻ vẫn có bố mẹ đẻ của chúng, người mà thường là không có quan hệ tốt với vợ hoặc chồng cũ của mình. Khả quan nhất là khi bọn trẻ tự điều chỉnh được, nhưng trong gia đình "gộp" luôn có nhiều vấn đề phức tạp.

Việc nội trợ

Sự phân chia công việc trong gia đình là một vấn đề khá phức tạp của nhiều gia đình Mỹ. Trước

phong trào giải phóng phụ nữ, thì phụ nữ phải làm hầu hết các công việc nội trợ, còn nam giới thì chỉ có trách nhiệm với những công việc ngoài xã hội, mặc dù ở các đô thị "công việc bên ngoài" gần như không có. Ngày nay, vì rất nhiều phụ nữ có công ăn việc làm, nhiều người thấy rằng công việc gia đình phải được vợ chồng cùng chia sẻ. Tuy vậy, những thói quen cũ rất khó mất đi. Trong thực tế, phụ nữ vẫn phải làm hầu hết các công việc gia đình và chăm sóc con cái; còn ở những cặp vợ chồng trẻ, người chồng tham gia vào công việc gia đình nhiều hơn là các ông bố của họ trước đây.

Sinh con

Trong vòng 20 năm trở lại đây, nam giới bắt đầu quan tâm tới việc sinh đẻ của vợ, và ngày nay việc người bố có mặt ở phòng hộ sinh là chuyện bình thường, phòng đẻ trở thành một nơi gần gũi với con người hơn trước đây rất nhiều. Nhiều người mong được sinh đẻ tự nhiên (có nghĩa là càng dùng ít thuốc giảm đau càng tốt), tuy nhiên việc sinh đẻ vẫn thường xảy ra ở bệnh viện với những ca phức tạp. Ngày nay, một số bố mẹ muốn có bà đỡ hơn là bác sĩ đỡ đẻ.

Nếu mọi việc đều trôi chảy, các bà mẹ rời bệnh viện rất sớm sau khi đẻ. Ít nhất có một nửa trong số họ

cho con bú, nửa còn lại thường chống lại, không theo các phương pháp hiện đại mang tính thương mại. Ở Mỹ không có thói quen cấm phụ nữ ra khỏi nhà vài tuần sau khi đẻ, và họ có thể nhanh chóng trở lại cuộc sống hoạt động bình thường.

Những cặp vợ chồng có nghề nghiệp thường trì hoãn việc có con cho tới khi họ ở tuổi trên 30 hoặc 40, và thường nghĩ rằng chỉ có một hoặc hai con là đủ. Đứa trẻ bấy lâu mong đợi thường được bố mẹ say mê, yêu thương và tạo nên sự thay đổi cơ bản trong cuộc sống của họ. Ông bố và bà mẹ mới, trước kia đi ăn hiệu gần như mọi tối và xem tất cả các bộ phim mới, thì nay ở nhà và nói chuyện với con trẻ.

Chăm sóc trẻ trong ngày

Hơn một nửa số các bà mẹ có con dưới năm tuổi đều có công ăn việc làm - một con số tăng trưởng lớn trong 30 năm qua. Nhiều người quay trở lại làm việc ngay sau khi đứa con mới được vài tháng. Vì chỉ có một phần tư số này có mẹ, chồng hoặc người bà con họ hàng khác có thể tự nguyện trông nom đứa trẻ vào ban ngày, cho nên việc tìm được người chăm sóc trẻ tốt trở thành một vấn đề khó khăn.

Chính phủ mở rất ít những trung tâm trông trẻ ban ngày, và chúng phục vụ cho những người có thu nhập thấp. Một số nơi làm việc cũng tạo những phương tiện chăm sóc trẻ. Có rất nhiều nhà trẻ tư nhân, nhưng nhân viên ở đó thường bị trả lương thấp và rất mệt mỏi do phải chăm sóc quá nhiều trẻ. Rất ít nơi nhận trẻ sơ sinh hoặc trẻ mới chập chững, chưa biết tự làm vệ sinh cho mình. Những nhà trông trẻ đổi công của các bà mẹ có thuận lợi là bố mẹ theo dõi trẻ được sát sao, nhưng bố mẹ phải đóng góp một số thời gian nhất định trong tuần.

Những ông bố bà mẹ nào có đủ điều kiện sẽ thuê một ai đó đến nhà chăm sóc đứa trẻ, nhưng người chăm sóc tốt rất khó tìm và khó giữ được lâu. Đôi khi hai cặp vợ chồng cùng chung nhau thuê một người trông trẻ.

Có một cách khác là bố mẹ mang con của mình đến nhà của người trông trẻ, và bà ta có thể trông một hoặc vài đứa trẻ trong ngày.

Những năm gần đây, đã có những báo cáo về cấp sự lạm dụng cơ thể và tình dục trong các nhà trẻ. Các báo cáo này chính xác đến đâu và sự lạm dụng thực sự đến đâu thì chưa được làm sáng tỏ. Dù ở mức độ nào

thì các phụ huynh cũng nên thận trọng với những nhà trẻ không thích những cuộc viếng thăm không báo trước của bố mẹ hoặc cố tình ngăn cản bố mẹ vào thăm lớp học.

Những người trông trẻ thuê

Đối với nhiều người nước ngoài, toàn bộ khái niệm về người trông trẻ thuê buổi tối cứ như trong tiểu thuyết. Với họ, việc để con mình cho một người lạ một mình trông coi thật đáng kinh hoàng. Còn điều kinh hoàng đối với chúng tôi lại là ý nghĩ phải để bọn trẻ rời xa người lớn. Thiếu sự giúp đỡ của họ hàng, chúng tôi phải thuê một ai đó. Điều này cũng có thuận tiện là chúng tôi được phép trả tiền công cho họ mà không bị đa mang một mối ràng buộc nào cả.

Người trông trẻ có thể là một đứa trẻ lớn hơn ở bên hàng xóm, một người trông trẻ do bạn bè giới thiệu hoặc một sinh viên ở một trường gần đó. Nếu lần đầu tiên mọi việc đều ổn, thì lần sau chúng tôi sẽ lại cố gắng thuê người đó, như vậy anh ta hoặc chị ta sẽ không còn là người lạ nữa. Nhưng thực ra chỉ cần người trông trẻ đó được giới thiệu một cách đáng tin cậy, thì chúng tôi không phải lo lắng về khía cạnh người lạ. Trẻ em

Mỹ được dạy là phải tập làm quen với nhiều người khác nhau.

Về cách thức làm việc với người trông trẻ thì thông thường là bạn để lại số điện thoại để họ có thể tìm thấy bạn trong trường hợp cần thiết, các hướng dẫn về giờ đi ngủ của bạn trẻ, v.v., và một lời mời : "Hãy cứ tự nhiên dùng bất kì thứ gì trong tủ lạnh". Khi bắt đầu cũng cần phải thoả thuận xem bạn sẽ trả bao nhiêu một giờ (bạn phải tìm hiểu xem giá chung ở địa phương thường là bao nhiêu). Bạn phải chịu trách nhiệm bảo đảm người trông trẻ sẽ về đến nhà an toàn, có nghĩa là bạn phải đưa họ về hoặc trả tiền thuê xe tắc xi cho họ.

Nuôi nấng con cái

Người nước ngoài khi mới đến Mỹ sẽ rất sùng sốt khi nghe trẻ em nói với bố mẹ chúng những câu như:

"Ôi bố, bố đúng là bị câm rồi", hoặc là "Chúng ta sẽ có cục ấy cho bữa tối đấy à ?". (Thực tế, nhiều người Mỹ cũng sùng sò trước những lối nói chuyện kiểu này). Một trong những giả thiết không đáng tin cậy nhất của những năm 60 cho là trẻ em nằm trong số những nhóm người bị áp bức nhất. "Quyền trẻ em" trở thành một vấn đề bàn cãi, và vẫn còn những vị phụ huynh cảm

thấy trẻ em cần phải được hưởng tự do không hạn chế về lời nói và sự lựa chọn.

Nhưng ngoài quan điểm dân chủ kỳ quặc này, thì việc dạy dỗ trẻ em Mỹ cũng rất khác cách dạy dỗ của Thái Lan, Trung Quốc, Pháp hoặc Braxin. Ở hầu hết các nước trên thế giới, bố mẹ cảm thấy có nghĩa vụ phải giáo dục những đứa con biết phục tùng, nghe lời để phù hợp với xã hội. Cái tôi bé nhỏ đó phải được rèn đúc để trở thành một công dân có những hành vi đúng đắn.

Ở đây thì không thế. Mặc dù có rất nhiều điều đứa trẻ phải học - từ việc học cách ăn uống bằng dao đĩa cho tới học lái xe, nhưng ưu tiên cao nhất là đào tạo một đứa trẻ có khả năng nắm bắt được mọi cơ hội thuận lợi. Một con người như vậy không thể ngoan ngoãn vâng lời hay bị ràng buộc bởi sự gấu bó gia đình quá lớn. Cuộc sống Mỹ được khắc họa bởi sự thay đổi và bởi nhiều con người luôn phấn đấu, những con người biết vươn lên, nhanh nhẹn, tự lập, những người nếu cần có thể sống không phụ thuộc vào gia đình. Trẻ em được dạy dỗ phải hành động tự phát hơn là hành động phù hợp với cộng đồng.

Tự phát hiện

Cha mẹ cảm thấy có nghĩa vụ tạo cho trẻ mọi cơ hội để phát triển. Sự phát triển cần có thời gian và môi trường phát huy. Bố mẹ không cho rằng họ có thể vạch sẵn con đường đi cho đứa trẻ ; niềm tin vào chủ nghĩa cá nhân của chúng tôi đòi hỏi mỗi người sẽ tự vạch ra hướng đi riêng của mình. Chúng tôi cho rằng khả năng của mọi người rất khác nhau, một người có thể được đào tạo để trở thành một giáo sư luật, người khác có thể có đủ năng lực để làm một thợ cơ khí ô tô. (Điều này đối lập với người Nhật, là những người nghĩ rằng hầu hết những ai có cố gắng đều có thể làm được gần như tất cả mọi việc).

Đứa trẻ phải được tạo cơ hội để tìm ra chỗ đứng của mình. Điều này có nghĩa là hãy để cho anh ta hoặc chị ta tự do thử nghiệm, thử làm việc này rồi sau đó lại thử sang việc khác. Chúng tôi (ít nhất trên lý thuyết) rất phản đối cách hướng trẻ em vào những con đường sự nghiệp từ khi còn bé như ở nhiều nước khác trên thế giới. Nếu bạn định hoàn tất tiềm năng của mình, và đây là mục tiêu cuộc sống, thì bạn sẽ không thể ổn định với một công việc được định hướng quá sớm như vậy.

Chúng tôi cũng thấy một điều quan trọng nữa là không được làm mất tinh thần của đứa trẻ. Một đứa trẻ quá vắng lời và bẽn lèn sẽ không có đủ sự táo bạo để đi xa trong xã hội này. Cần phải có lòng tự tin để bắt đầu lãnh đạo một công ty riêng, để nghĩ về những cách phân chia nguyên tử mới, để chơi trong một ban nhạc rock. Vì thế các bậc cha mẹ luôn cố gắng chỉ nhấn mạnh những điểm tích cực. Vì vậy, đừng chê bức tranh của đứa trẻ 3 tuổi là căn nhà không có mái, mà cần phải tuyên bố luôn rằng đó là một bức tranh tuyệt vời nhất chưa từng có và dán nó lên tủ lạnh. Chúng tôi muốn mỗi đứa trẻ phải cảm thấy rằng nó là một đứa trẻ đặc biệt với những khả năng đáng chú ý và độc nhất. Còn sau đó, việc tự vận động sẽ còn là một con đường dài, thậm chí có thể thay thế cho tài năng.

Tính tự lập bắt đầu từ rất sớm. Thay vì được bế ẵm, trẻ em thường được đặt trong các xe đẩy. Ban đêm, chúng ngủ ở nơi riêng của mình. Về mặt lý thuyết, trẻ em bị bỏ mặc cho khóc sẽ học được cách tự an ủi mình hơn là được bế lên dỗ dành. Đó là bài học đầu tiên về lòng tự tin. Ngay khi trẻ em bắt đầu biết nói, chúng được khuyến khích diễn đạt ý kiến và nguyện vọng riêng của mình. Mỗi đứa trẻ có đồ chơi riêng, và nó sẽ

không buộc phải chia sẻ với ai nếu nó không muốn, cho dù cha mẹ có thất vọng về tính ích kỷ của con mình.

Sự riêng tư và của cải riêng đều được coi là bất khả xâm phạm và thiêng liêng. Một đứa trẻ có thể từ chối không cho phép ai vào phòng riêng của nó. Sẽ bị coi là có hành vi thấp kém nếu bố mẹ đọc nhật ký hay thư từ của con mà không được phép. Bố mẹ không nên quá ồn ã. Việc trẻ con có những bí mật riêng giấu bố mẹ, thường được coi là điều hiển nhiên.

Nhiều bố mẹ không tin vào hiệu lực của việc đánh đòn và họ cố gắng kiên nhẫn nói chuyện rất lâu với đứa trẻ về hành vi sai phạm của nó. Còn đối với những trường hợp như vậy thì nhiều người nước ngoài sẽ bảo : "Tôi sẽ quát cho nó một cái thật đau và nó sẽ không bao giờ dám làm thế nữa". Sử dụng lợi thế về sức khỏe là điều không được đứng đắn đối với quan niệm của người Mỹ, những người luôn lo sợ rằng họ có thể bị coi là những kẻ lạm dụng trẻ em.

Quyền tự do lựa chọn mà trẻ em Mỹ được phép thật đáng ngạc nhiên, và thường trở lên rất khó coi đối với người nước ngoài. Một số bố mẹ thường có thái độ cực đoan tới mức không còn quan tâm tới sự an toàn của bọn trẻ, hy vọng vào sự trưởng thành của chúng

thông qua kinh nghiệm. "Thất bại là mẹ thành công" là cách học của người Mỹ. Abraham Lincoln (Abraham Lincoln) đã thất bại trong rất nhiều nghiệp đoàn trước khi trở thành tổng thống. Có một câu thành ngữ thế này : "Không liều, sẽ không đạt được điều gì hết".

Ai chịu trách nhiệm ở đây

Người ta thường thấy ở Mỹ một người lớn nói chuyện nghiêm túc với một đứa trẻ là chuyện bình thường. Người bố (hoặc mẹ) nói : "Con có muốn về nhà bây giờ không ?". Đứa trẻ đang khóc và rõ ràng là rất mệt mỏi nói "Không" và hai bố con (hoặc hai mẹ con) mặc dù rất không vừa lòng sẽ vẫn tiếp tục ngồi lại trong công viên lạnh buốt.

Người nước ngoài sẽ tự hỏi : "Có điều gì xảy ra với những người này thế ?". Rõ ràng anh ta sẽ thấy đứa trẻ còn quá bé để có thể có được những quyết định như vậy. Tuy nhiên, người ta thực sự phân vân, liệu đứa trẻ có đáng cùng một lúc có hai ý thức : ý thức tự chịu trách nhiệm về mình và ý thức về tầm quan trọng của mình hay không ? Nhưng bậc cha mẹ nhạy cảm tạo điều kiện cho trẻ em tự quyết định theo tuổi của chúng, tuy nhiên, thái độ "Điều đó tùy ở con" ở đây phổ biến hơn bất kỳ nơi nào khác.

Rốt cuộc thì đứa trẻ sẽ phải chịu trách nhiệm cho chính cuộc đời của nó và bố mẹ sẽ vẫn còn lo lắng không biết con mình có còn phụ thuộc vào họ nữa không. Bố mẹ sẽ không hưởng thành công của con cái (mặc dầu rất có thể họ sẽ cảm thấy có lỗi nếu đứa con của họ thất bại), và họ cũng không cảm thấy đứa con mình phải đặc biệt biết ơn những đóng góp của họ.

Đứa trẻ hư hỏng

Theo lý thuyết thì hệ thống xã hội Mỹ phải sản sinh ra những con người có năng lực, tự tin. Song thực tế đã không phải luôn như vậy, và khách nước ngoài luôn có nhận xét rằng trẻ em Mỹ thường hay hư hỏng. Quả đúng là như vậy, thái độ độc đoán và hay đòi hỏi là phổ biến ở trẻ em Mỹ.

Các bậc cha mẹ ở Mỹ không dám chắc là họ đã quan tâm đến việc dạy dỗ trẻ em. Ở thế kỷ này, các nhà tâm lý học trẻ em, các nhà giáo dục học, và các bác sĩ đã trở thành những chuyên gia về nuôi dạy trẻ.

Các chuyên gia dạy rằng, sự ổn định về tình cảm của đứa trẻ phải là mục tiêu chính. Nếu không được người khác lắng nghe và không được thông cảm, thì chúng sẽ bị tổn thương về tâm lý. Quan trọng hơn hết, đứa trẻ phải có được một niềm tin chắc chắn là bố

mẹ chúng luôn yêu thương chúng cho dù chúng làm điều gì đi chăng nữa (điều này nhằm làm thấm nhuần dần dần ý thức tự tin cơ bản). Sự thúc ép phải làm vừa lòng bố mẹ đã được giảm nhẹ một cách đáng kể.

Đồng thời, mối quan hệ gắn bó của các bậc cha mẹ với cộng đồng và gia đình lớn bị phá vỡ (và nhiều khi quan hệ gắn bó giữa họ với nhau cũng bị tan rã), và do đó bản thân bố mẹ trở nên cũng không mấy yên tâm. Họ thành ra không muốn có uy quyền trong cuộc sống của con cái. Họ muốn con oái trở thành những người bạn của mình. Họ không muốn nói câu phản đối "Không!" với con cái mình.

Hơn nữa, thời gian dành cho con cái mỗi ngày một ít đi. Ở rất nhiều gia đình, cả bố mẹ đều đi làm và thời gian làm việc trong ngày càng ngày càng bị kéo dài hơn. Rất hiếm khi anh em họ hàng đến thăm con cháu để bù vào chỗ trống, và rất nhiều trẻ em sống ở nhà trẻ phần lớn thời gian hoặc từ trường học trở về trong một căn nhà trống vắng. Vào ngày nghỉ cuối tuần, thời gian dành cho đi dã ngoại ít hơn ngày trước rất nhiều.

Dụng cụ gia đình hiện đại và cuộc sống đô thị đã giải phóng trẻ em khỏi những công việc vặt của gia

đình. Vì vậy bài tập ở trường là việc làm bắt buộc chính (và theo những tiêu chuẩn quy định, thì số bài tập không nhiều lắm). Nhiều bố mẹ không thích áp đặt sự vất vả khổ sở lên con cái họ. Đồ chơi thì rẻ, vì vậy ở kỷ nguyên của sự đầy đủ và của tình trạng ít con, trẻ em ngợp trong một phòng đầy đồ chơi, kể cả máy nghe stereo và vô tuyến truyền hình cá nhân. Nếu người ta có ý định làm hư hỏng bọn trẻ, thì điều này rất dễ thực hiện, không giống như trong một xã hội cần đến lao động trẻ em và quá hiếm đồ chơi.

Việc lập lại kỷ luật

Mật tích cực là nhiều người ở các lứa tuổi khác nhau đều có mối quan hệ gắn bó với bố mẹ của họ, mà mức độ thân mật còn hơn cả ở những nền văn hoá trong đó có bố, mẹ đặc biệt là các ông bố, nắm quyền hành tối cao. Tuy nhiên, ở một nơi mà sự hư hỏng, chứ không phải là sự hiểu biết, đã trở thành điển hình thì ở đó có nhiều những đứa trẻ thật khó ưa: vô kỷ luật, lấy mình làm trung tâm và bất hạnh. Gần đây các chuyên gia đã tiến hành tìm hiểu và phát hiện ra những hạn chế trong việc giáo dục trẻ. Họ kết luận rằng trẻ em cảm thấy hạnh phúc hơn khi bố mẹ chúng hành động và xử

sự như những bậc cha mẹ thực thụ, có sự chỉ dẫn chu đáo và đưa ra những luật lệ cho chúng.

Những người mới đến nước Mỹ cần ghi nhớ một điều rằng phần lớn người Mỹ phản đối sự nuông chiều thái quá. Nếu bạn "nghiêm khắc", bạn có thể nằm trong thiểu số, nhưng bạn không đơn độc. Đừng để con cái của bạn thuyết phục bạn rằng tất cả các bậc cha mẹ Mỹ đều để con cái của họ muốn làm gì thì làm.

Truyền hình

Rất nhiều nhà phân tích xã hội học ngày nay cho rằng sự thống trị của truyền hình trong các gia đình Mỹ là căn nguyên của nhiều vấn đề xã hội ở nước Mỹ. Truyền hình đã cạnh tranh với gia đình và nhà thờ như một nhà bào chế những tiêu chuẩn giá trị. Những quảng cáo nhắc đi nhắc lại hàng nghìn lần trong một ngày như một lời phán truyền rằng có được thứ đó là một mục tiêu xã hội xứng đáng. Một kiểu dụ dỗ như vậy rất dễ làm xiêu lòng trẻ nhỏ và chúng khao khát, mong muốn có được một thứ đồ mang nhãn hiệu nào đó, tâm lý đó rõ ràng là sản phẩm của truyền hình. Có những hoạt cảnh hài trên truyền hình đã mô tả những trẻ em ăn to nói lớn không biết sợ hãi, không ngoan hơn cả bố mẹ chúng. Trẻ em trên truyền hình

được sống trong những ngôi nhà to đẹp, mặc những bộ quần áo rất tốt. Chúng không phải dọn dẹp buồng tắm và lại làm bài tập ở nhà rất ít. Vì vậy, liệu có đứa trẻ nào lại thích gia đình riêng của chúng hơn là "gia đình lý tưởng" trên truyền hình?

Đồng thời, tất cả mọi người trong gia đình ngồi xem vô tuyến thay cho việc nói chuyện với nhau. Marie Uyn (Marie Winn), tác giả cuốn "Thứ ma túy ẩn nút" đã nói: "Cuộc sống gia đình đã trở thành cuộc sống của các thành viên sống theo sở thích riêng thay vì chia sẻ cùng nhau".

Trẻ em xem truyền hình có trí tưởng tượng nghèo nàn hơn những trẻ không xem. Theo báo cáo của các thầy giáo thì những người xem vô tuyến có khoảng thời gian tập trung chú ý ngắn. Giống như chương trình truyền hình phải có giải trí sau mỗi giây, ngày nay thầy giáo cũng phải đi với tốc độ nhanh và phải gây sự hứng thú để giải trí.

Thực tế, những tổn hại về thần kinh có thể do kết quả của việc xem vô tuyến quá nhiều trong những năm thần kinh của trẻ đang trong giai đoạn hình thành và phát triển. Thiếu thời gian để vui chơi và trò chuyện, đứa trẻ sẽ không phát triển bình thường được.

và khối lượng phim bạo lực trên truyền hình làm cho người xem có một cái nhìn méo mó về thế giới.

Nếu hằng ngày trẻ em dành hàng giờ trong tư thế thụ động nhất là xem vô tuyến, thì người ta sẽ không thể mong đợi chúng có thể có được những nỗ lực tinh thần cao khi cần thiết. Vì thế, trẻ em Mỹ có thể rất thông minh và nhanh nhạy, thường không muốn làm những việc khó, ví dụ như học bản cừ chương hay tập đánh vần, hoặc kể cả đọc sách. Điều này tạo thuận lợi lớn cho trẻ em nhập cư - những đứa trẻ rất chịu khó và hay giành được những thành tích học tập xuất sắc. Hai trong số các em giành được giải thưởng trong cuộc thi đánh vần quốc gia gần đây là người Việt Nam.

Một lần, tôi hỏi một lớp học tiếng Anh gồm toàn những người nhập cư, - tất cả những người này đều phàn nàn về chất lượng thấp của truyền hình, - là tại sao họ không vứt bỏ vô tuyến đi? Họ đều cười và phải công nhận rằng mọi người trong gia đình đã bị nghiện truyền hình mất rồi. Người nước ngoài đôi khi còn cảm thấy chương trình truyền hình có tác dụng như một thầy giáo tiếng Anh, và như vậy họ có thể bỏ qua những bất lợi khác. Nhưng nghĩ như vậy có lẽ là lạc

quan quá khi chúng ta thấy một số người xem truyền hình cả ngày mà vẫn không nói được tiếng Anh.

Những bậc cha mẹ quan tâm nhiều tới con cái đã kiểm soát chặt chẽ việc xem vô tuyến của chúng. Một số công trình nghiên cứu cho thấy trẻ em ít xem vô tuyến đạt được những thành tích học tập lớn hơn. Một số ít những người thuộc tầng lớp cao ở Mỹ đã hoàn toàn bỏ không dùng vô tuyến trong gia đình.

Tuổi vị thành niên

Tuổi vị thành niên là lứa tuổi khó khăn nhất đối với người Mỹ. Đáng lẽ đây phải là giai đoạn rất vui khi các em sắp được độc lập hoàn toàn. Nhưng, thực tế thì giai đoạn này lại rất dễ trở nên đáng sợ. Thiếu niên ở tuổi này hiểu được rằng chúng có nhiệm vụ phải hoàn tất một tiềm năng lớn nào đó nhưng không ai nói cho chúng biết đó là cái gì. Rất nhiều người sẽ tiếp tục học lên đại học nhưng họ vẫn cảm thấy sự thúc ép phải làm được một cái gì đó đáng kể ở tuổi này. Người Mỹ nhìn nhận giai đoạn này của cuộc đời nghiêm túc hơn một số người quốc tịch khác, những người thường coi nó như một dịp cuối cùng để vui chơi thoải mái trước khi bước vào ổn định cuộc sống.

Thiếu niên Mỹ ở tuổi này, về mặt tâm lý, quan niệm rằng họ sẽ phải tách khỏi gia đình nên thường thu mình lại, rất ít gần gũi với bố, mẹ. Để tự khẳng định, chúng thường phản đối các sinh hoạt gia đình. Cũng có nhiều em ở tuổi thiếu niên rất có trách nhiệm và thực sự trưởng thành, nhưng việc bị coi là trẻ con đã là một cớ cho các hành vi chống lại xã hội. Các bậc cha mẹ sẽ lý giải: "Đó là do những thay đổi về học môn". Nhiều bậc cha mẹ thôi không có ý định tác động đến những đứa con ở tuổi vị thành niên nữa.

Một quan điểm giải thích cho tình trạng bất ổn, chán nản của tuổi vị thành niên là: một mặt, chúng không còn là trẻ con nữa, nhưng mặt khác chúng lại không có chức năng hoặc trách nhiệm thực sự trong xã hội. Thời gian cứ như một gánh nặng trong khi chờ đợi đến tuổi trưởng thành.

Lúc này, chính bạn bè sẽ trở nên vô cùng quan trọng. Các thiếu niên, cả nam lẫn nữ, ngồi hàng giờ trước gương và trung thành với một số tiêu chuẩn cứng nhắc về ăn mặc để xác định họ thuộc về nhóm cụ thể nào đó. Họ có thể dành hết thời gian đi với bạn bè nếu được phép. Sự nổi tiếng là cực kỳ quan trọng. Họ tự liệt mình vào một nhóm đã chọn qua âm nhạc, quần áo,

tiếng lóng, và các hoạt động; gần như tất cả đều được lựa chọn từ một thế giới hoàn toàn xa lạ với thế giới của người lớn. Tuy nhiên, không phải tất cả trẻ em ở tuổi vị thành niên đều bị vướng vào những vấn đề của lứa tuổi này. Có một con số đáng khích lệ về số em dùng thời gian làm việc tốt, quan tâm đến một thế giới rộng lớn hơn, và rất có đạo đức, có trí tưởng tượng và chăm chỉ. Nhiều em có thái độ rất tỉnh táo về những vấn đề lương tâm xã hội và có sự phản ứng nhanh, sẵn sàng đấu tranh với sự không công bằng.

Các em thiếu niên thường cũng đi làm, không phải vì gia đình các em không có khả năng nuôi dưỡng, mà là để có thêm tiền tiêu. Các bậc cha mẹ thường rất vui khi con mình đi làm: điều đó càng chứng tỏ rằng bọn trẻ đang ngày càng trở nên độc lập, công việc sẽ làm cho chúng có tinh thần trách nhiệm và giữ cho chúng không bị rơi vào những vấn đề phức tạp của tuổi niên thiếu. Các em thường được bố mẹ thưởng tiền cho những công việc như xén cỏ, rửa xe và trông em.

Những em lớn tuổi hơn, kể cả ở các gia đình giàu có, đều muốn có việc làm thêm vào dịp nghỉ hè. Những em có các mối quan hệ tốt sẽ kiếm được những việc như dạy bơi tại câu lạc bộ của gia đình mình ở

nông thôn, hoặc làm việc tại văn phòng của bố, thay cho việc đi làm tại các cửa hàng đồ ăn sẵn Mc. Donald. Những em không làm thêm vào mùa hè sẽ có các hoạt động bổ ích khác như đi du lịch hay học tập.

Vấn đề tình dục.

Mặc dù việc "hẹn hò" có vẻ không còn thịnh hành như trước đây nữa, vì thanh thiếu niên bây giờ đi chơi theo từng tốp, nhưng người ta vẫn thấy một số thiếu niên bắt đầu có các cuộc hò hẹn vào tuổi 13, 14. Tuy nhiên nhiều bậc cha mẹ không khuyến khích con cái có bạn khác giới trước khi học sang trường trung học. Độ dài của giai đoạn "hò hẹn" tùy thuộc vào độ tuổi và sự cho phép của bố mẹ, nhưng nhiều bố mẹ không thấy có gì bất khoản nếu bọn trẻ chia tay nhau ở tuổi còn trẻ, một khi mối quan hệ của chúng chưa đến mức nghiêm túc. Nhiều em phải tuân theo lệnh của bố mẹ là đến một giờ nhất định phải có mặt ở nhà.

Một khía cạnh tiêu cực của cuộc cách mạng tình dục là trẻ em ở tuổi thành niên bắt đầu cảm thấy rằng chúng có quyền nếu không nói là có nghĩa vụ, có quan hệ tình dục. Nếu 30 năm trước đây, việc chúng có quan hệ tình dục trước hôn nhân bị coi là mất đạo đức, thì ngày nay thậm chí nhiều cô gái vị thành niên thích

mình không còn là trinh nữ hơn. Hậu quả là các cô gái vị thành niên đã sinh ra gần nửa triệu trẻ sơ sinh hàng năm.

Tuy nhiên, người nước ngoài không nên cho rằng ở nước Mỹ này việc "hò hẹn" đồng nghĩa với "tình dục". Nhiều trẻ em vị thành niên có ý thức hơn rất có khả năng tự kiểm chế và thấy được ý nghĩa đạo đức của việc làm đó, hoặc ít nhất cũng dùng bao cao su và biết phân biệt, suy xét về người bạn của mình.

Và sự tồn tại của bệnh AIDS cùng những bệnh xã hội khác đã làm cho cuộc tranh luận chống lại tình dục ở tuổi vị thành niên càng thêm gay gắt. Nhưng mặt khác, trẻ em vị thành niên vẫn sẽ tiếp tục e dè lo sợ như trước đây về người bạn khác giới của mình.

Nạn ma túy

Một mối đe dọa nữa cho các bậc cha mẹ là nạn ma túy. Ở Mỹ rất sẵn các loại ma túy khác nhau và nhiều trẻ em vị thành niên đã sử dụng chúng. Ma túy bị coi là "đáng tránh xa hay không", điều đó còn tùy thuộc vào những trường học và những cộng đồng khác nhau. Ngoài rượu, loại ma túy sử dụng phổ biến nhất là marijuana. Tác dụng thông thường của marijuana là làm cho người dùng nó không nói và thụ động. Đôi khi

bạn có thể nhận ra người dùng loại thuốc này qua đôi mắt đỏ nếu đã ngấm ở mức độ cao.

Một vài năm qua, crack - một loại côcain mạnh và rẻ tiền, - đã tràn ngập những khu vực nghèo nhất và đã gây ra những hậu quả vô cùng nặng nề cho các thanh niên và cộng đồng của họ. Thế nhưng loại ma túy này không hề lan tới các vùng ngoại ô.

Số trẻ em vị thành niên bắt đầu thử dùng ma túy còn nhiều hơn số đang dùng rồi. Có một số nhanh chóng trở thành nghiện, đi ăn cắp để có tiền hút và bỏ học. Nhưng thường thì những đứa trẻ này là những đứa trẻ không biết tự điều chỉnh và bất hạnh. Nếu đối với con cái của bạn mọi việc đều ổn thoả và chúng có một gia đình luôn biết yêu thương, thì rất ít có khả năng chúng trở thành những kẻ nghiện hút vì đơn giản là chúng không có cơ hội.

Nỗi thất vọng của người nước ngoài

Đối với một số lớn người nhập cư tới Mỹ, điều tồi tệ nhất trong cuộc sống ở đây là họ thấy con cái của họ đem về nhà những hành vi không tôn trọng bố mẹ của lối sống Mỹ. Khi một ông bố người Triều Tiên nói với con: "Đi học xong con về nhà ngay nhé" và đứa con trả lời rằng: "Bố không bắt buộc con được" thì thật là

nản lòng, nhất là khi xã hội dường như lại không đứng về phía ông bố.

Ở Triều Tiên, con cái không bao giờ được cãi lại bố mẹ. Tại đây, trẻ em nhập cư sẽ nhanh chóng được nếm vị ngọt của sự tự do mà trẻ em Mỹ được hưởng, và cũng muốn được như vậy. Cho dù bọn trẻ có đòi hỏi điều đó hay không thì các chuẩn mực khác nhau đã gây ra hầu hết những mâu thuẫn gia đình. Một em người Campuchia nói : " Chúng cháu muốn được vui chơi nhưng bố mẹ chúng cháu chỉ muốn chúng cháu ngồi ở nhà".

Điều không thể tránh khỏi là trẻ em nhập cư muốn được giống người Mỹ hơn là bố mẹ chúng . Thế giới của thanh thiếu niên ở đây có những đòi hỏi cao, và những người mới nhập cư đang cố gắng thích nghi với nó. Đồng thời, những trẻ em được dạy dỗ phải tôn trọng nền văn hoá riêng của mình sẽ đánh giá cao sự gắn gũi với gia đình mình và cuối cùng, có lẽ sau một thời gian khá vất vả ,chúng sẽ nhìn ra được sự khác nhau giữa hai cách sống .

Sẽ tốt hơn nếu các bậc cha mẹ không gán bó một cách cứng nhắc với nếp sống cũ ở quê hương. Đồng thời, họ không nên cho rằng họ phải từ bỏ mọi tiêu

chuẩn của mình. Những trẻ em nhập cư kết hợp được cách sống Mỹ với những truyền thống tốt đẹp của nước mình thì sẽ dễ thành công trong cuộc sống.

Những thanh niên trưởng thành

Vào thế kỷ XIX, có rất ít lĩnh vực đòi hỏi trình độ học vấn đại học. Ngày nay tư tưởng thiên về chủ nghĩa học vấn đang ngấm dần vào xã hội chúng tôi, và đối với những người xin vào vị trí quản lý bậc trung cũng đòi hỏi phải có chứng chỉ đại học. Người ta đòi hỏi bằng cấp cao để chứng tỏ năng lực cho bất kể việc gì. Kết cục là các bậc cha mẹ phải cố gắng rất nhiều để cho con cái mình được học đại học.

Nhiều thanh niên phải đi làm thêm để có tiền đóng góp các khoản chi phí của mình ở trường đại học. Người ta thấy không có gì phải hổ thẹn khi phải đi làm các công việc lao động chân tay trong khi đang học đại học để đạt được học vấn. Thực tế, tự mình đi làm để học hết đại học là điều đáng trân trọng.

Rời chỗ ở

Để tiết kiệm, thanh niên có thể sống tại nhà khi đang học đại học, nhưng nhiều khi trường lại quá xa nhà. Những thanh niên học xong phổ thông có thể

tìm những căn hộ riêng cho mình, thường là ở chung cùng với mấy bạn khác. Nơi ở mới của họ có thể còn xa mới được sang trọng như nhà của bố mẹ, song điều này hoàn toàn không quan trọng so với việc có được tư thế như một người lớn.

Vì công việc của mình hoặc do sự hấp dẫn của một thành phố hào nhoáng hơn làm cho nhiều người chuyển đi một thành phố khác hoặc một bang khác - sự khởi đầu của một cuộc phiêu lưu làm họ rời xa gia đình. Tuy nhiên, họ vẫn có dịp quay về thăm nhà vào những ngày nghỉ. Một khi họ đã rời nhà ra đi và tự lo liệu cho bầu thân thì bố mẹ không còn cảm thấy có trách nhiệm với họ nữa.

Thường thường, các bậc cha mẹ không phải chu cấp nhiều cho con cái sau khi chúng đã học xong. Chúng tôi tin tưởng vào cách sống này của Mỹ là vì chúng tôi tin rằng người nào xứng đáng thì có thể và sẽ thành công trong cuộc sống mà không cần có sự hỗ trợ của gia đình. Người ta nhìn nhận thành công của mỗi người qua những thành tựu cụ thể mà người đó đạt được chứ không phải do địa vị, tiếng tăm của gia đình, vì vậy các bậc cha mẹ nhiều khi lại lo ngại là đã vô tình

ngăn cản những cố gắng của con mình bằng cách "đưa thành công đến cho chúng trên một cái đĩa bạc".

Xin hãy chỉ đưa tiền mặt thôi

Nhiều bậc cha mẹ cũng có giúp thêm cho những đứa con đã trưởng thành của mình một ít tiền mặt. Một số người nước ngoài thấy điều này thật lạ lùng, vì nó trái với quy luật phổ biến là con cái trưởng thành có thể giúp đỡ bố mẹ. Một trong những lý do là bình quân lớp trẻ ngày nay nghèo hơn bố mẹ của họ, vì những năm trước đây họ đã mua được nhà ở rẻ với tỷ lệ lãi suất thấp. Trong khi đó lớp trẻ lại có nhiều đòi hỏi cao hơn cha mẹ mình trước kia và họ cần phải có nhiều ô tô, buồng tắm, các bữa ăn tiệm và các chuyến đi nghỉ ở những nơi xa, hơn bất kỳ ai ngày trước từng mong đợi.

Cho dù điều kiện tài chính của họ có phụ thuộc đến đâu chăng nữa, cũng rất ít con cái đã trưởng thành lại chào đón những lời khuyên của bố mẹ mà họ không yêu cầu. Họ được nuôi dạy phải tự quyết định, và hầu hết họ đều làm như vậy. Có một số trường hợp bố mẹ và con cái có thể cùng nhau thảo luận mọi vấn đề, nhưng không theo kiểu phổ biến như ở châu Á là người trẻ phải chiều theo ý người già. Thực tế, không phải là

không phổ biến các trường hợp bố mẹ và con cái lớn có quan hệ không tốt và ít giao tiếp với nhau. Con cái trưởng thành mà vẫn ở trong nhà của bố mẹ sẽ gây nên mối lo lắng rằng chúng chưa có được tính tự lập như mọi người đòi hỏi. Việc tồn tại một số khá đông những người này đã gây nên sự xôn xao trên báo chí. Người Mỹ sẽ thăm nghĩ rằng đã có cái gì đó không ổn khi con cái thích bám vào bố mẹ và thích ăn cơm nhà hơn là đi ra ngoài sống một cuộc sống tự lập. Nhưng vì giá thuê nhà cao, và ít khi bố mẹ ngăn cản cuộc sống tình dục của con cái lớn, nên con cái cũng thấy không có gì phiền toái khi ở lại sống cùng nhà với bố mẹ.

***Sống bất kỳ dưới mái nhà nào nhưng
không ở nhà của con cái***

Người già thường sống cùng với những người già khác hoặc sống một mình. Sự cô độc của người già đã làm cho nhiều người mới đến đây sửng sốt. Những nền văn hoá truyền thống chắc sẽ không bao giờ lại nghĩ đến những khái niệm như nhà dưỡng lão, một nơi chỉ toàn những người già không có liên quan gì với nhau cùng với những người chăm sóc họ.

Tuy nhiên, bạn không nên cho rằng người già bị bỏ rơi khi họ sống cách biệt như vậy. Cho dù mỗi

8- SVHM

quan hệ giữa bố mẹ già và con cái có tốt đẹp hay không, thì những người con đã trưởng thành đều cảm thấy có trách nhiệm quan tâm đến bố mẹ già (hoặc ít nhất là có trách nhiệm bảo đảm cho bố mẹ họ được chăm sóc chu đáo). Nhưng độc lập tự do cũng quý giá đối với người già không kém gì lớp trẻ. " Tôi không bao giờ muốn là gánh nặng cho con cái", đó là câu nói phổ biến của các bậc cha mẹ.

Việc từ bỏ nhà riêng của mình đến sống với con trai hoặc con gái, để rồi phải chịu những phiền nhiễu do những đứa con cháu hư gây ra, bị bắt lực trước những âm thanh stereo vãn to hết cỡ, thậm chí còn tự dằn vặt rằng mình là một thành viên không đóng góp được gì cho gia đình, là một cuộc sống mà không ai thích cả.

Thà cứ sống ở nhà riêng của mình, với tất cả nỗ lực và nguồn chi tiêu hạn hẹp của mình còn tốt hơn. "Một mình" có thể có nghĩa là "cô đơn", nhưng cô đơn còn thích hơn là mất tự do. Nhiều người già cũng có họ hàng bà con ở gần, thỉnh thoảng đến giúp đỡ họ, nhưng vấn đề quan trọng là phải ở tại nhà của mình.

Nơi ở của người già không phải lúc nào cũng bị đất như vậy. Một số nhà quả là tồi tệ, nhưng cũng có

những nhà khác rất duyên dáng, tao nhã và đắt tiền. Những vị khách thuê nhà này nhận thức rằng thà sống ở nhà dưỡng lão với nguồn tài chính của mình còn tốt hơn là phải sống dựa dẫm vào con cháu.

Con cái có thể trang trải chi phí cho bố mẹ ở nhà dưỡng lão. Nhưng bằng cách để bố mẹ ở riêng, họ đã tạo điều kiện cho bố mẹ duy trì được một quyền tự do nhất định. Giống như bố mẹ họ đã từng khuyến khích con cái mình phải sống độc lập lúc còn trẻ, thì bây giờ con cái lại để bố mẹ được độc lập. Sau khi đã hoàn thành nhiệm vụ nuôi dạy con cái, người ta cảm thấy rằng bố mẹ cần được sống chung với những người cùng thế hệ, hơn là bị con cái quấy rầy. Càng ngày càng có nhiều "cộng đồng về hưu" cung cấp các khu căn hộ chung cư được thiết kế dành riêng cho người già.

Trong số này có nhiều khu nằm ở những vùng có khí hậu trong lành dễ chịu của nước Mỹ. Trẻ em không được phép ở đây (trừ là khách đến thăm), đó là một luật lệ để làm vừa lòng các cụ già, những người đã không còn vui thích với những tiếng chân chạy riu rít của bọn trẻ như những người đa cảm vẫn nghĩ.

Chỉ còn có những người nghèo (và những người nhập cư gần đây chưa tiếp nhận những cách suy nghĩ

của người Mỹ), là có xu hướng dành những năm cuối đời sống với các thành viên trong gia đình. Hoặc là họ thích sống với bất kỳ ai có thể đảm bảo cuộc sống cho họ.

Gần đây có nhiều cuộc nói chuyện chuyên đề về: "Vấn đề người già ở nước Mỹ". Một phần của vấn đề này là ngày nay có quá nhiều người già, và trong vòng 20 năm nữa sẽ còn nhiều hơn nữa. Vì con người ngày nay sống lâu hơn, nhiều người 60 tuổi với các chứng bệnh tim mạch lại phải lo cho bố mẹ của họ ở tuổi 80. Y học hiện đại đã có nhiều thành tựu giữ cho người già sống lâu hơn, nhưng không phải lúc nào cũng thành công trong việc làm cho họ khoẻ mạnh. Kết quả là một khoản lớn trong tổng chi phí dành cho y tế của cả nước Mỹ được chi cho việc chăm sóc những năm cuối cùng của cuộc đời.

Một thành viên dường như là phổ biến nhất của mọi gia đình là các con vật nuôi làm cảnh. Cứ xem cách các loài chó tỏ ra trung thành, tình cảm và lịch sự như thế nào thì mới thấy hết sự lạ lùng (người Mỹ coi việc ăn thịt chó là không thể chấp nhận được). Mèo cũng là những thành viên gắn bó của nhiều gia đình.

Khi các con vật này chết , cả gia đình sẽ thực sự đau buồn.

Bạn bè cũng là gia đình

Có rất nhiều người tuyên bố rằng: "Bạn bè tôi là gia đình tôi". Mọi người hẳn ai cũng có một gia đình thực sự ở đâu đó, nhưng họ vẫn cảm thấy gần gũi với bạn bè hơn. Cuộc sống Mỹ đã thay đổi rất lớn từ thế hệ này sang thế hệ khác. Bố mẹ sống ở ngoại vi Bôtstơn (Boston) đi nhà thờ, và ăn món bít-tết ngoài tiệm có thể sẽ không thể hiểu được cô con gái ăn chay sống ở vùng bờ biển phía tây và thỉnh thoảng đi thăm thầy truyền đạo của mình ở Ấn Độ.

Còn có những sự khác biệt không đến mức như trên cũng đã tạo nên sự cách biệt xa lạ trong các gia đình. Chỉ vấn đề khoảng cách không thôi đã có thể lý giải cho việc ít qua lại quan hệ giữa các thành viên trong gia đình. Khác với gia đình, bạn bè có thể tụ họp vào những dịp lễ tạ ơn Chúa, ngày lễ Giáng sinh, chuyến du lịch cùng nhau; họ chia sẻ mọi niềm vui và nỗi buồn. Điều này đặc biệt thích hợp với những người độc thân, kể cả trước và sau khi kết hôn.

Việc thay thế một gia đình không thuận tiện và không phù hợp bằng những người bạn được lựa chọn

cẩn thận, điều đó tưởng là rất ổn, nhưng vẫn có hạn chế. Người ta không thể mong đợi bạn bè hỗ trợ được nhiều như gia đình. Nhưng ai nói rằng họ có thể dựa được vào bạn bè thường là những người có tính độc lập cao, với sức khỏe tốt và nguồn tài chính khá. Ngay cả những người bạn tốt nhất cũng né tránh những sự ban ơn giúp đỡ. Nỗi buồn đau của bạn không phải là của họ. Trong hoạn nạn, bạn sẽ chỉ có một mình và bản sẽ phải quay về với gia đình thực sự của mình. Ở Mỹ, cho dù gia đình có xa cách đến đâu, nhưng cũng không gì có thể thay thế nó được.

SOC VAN HOA MY 120

Chương VI

CUỘC SỐNG HÀNG NGÀY

Đồ ăn

Cách thức nấu ăn của Mỹ không đến nỗi tồi. Các đầu bếp của chúng tôi có rất nhiều loại gia vị phong phú và có thể nấu được nhiều món ăn địa phương tuyệt hảo: bánh táo, món sôđơ (cá hay trai hầm với hành, thịt muối), ướp tây Luidiana, sò nướng,

bánh ngô rán, bánh dầu, và hàng loạt các món ăn ngon không đếm xuể. Theo rất nhiều sách hướng dẫn nấu ăn thì người ta có thể ăn ngon ở nước Mỹ.

Nhưng cũng có thể ăn rất tồi ở Mỹ, như nhiều người Mỹ vẫn ăn, do tự ý hơn là buộc phải như vậy. Rất nhiều loại đồ ăn ở siêu thị, rẻ và khối lượng nhiều, được sản xuất ra để cung cấp lượng calo nhiều nhất, để được lâu nhất và với thời gian nấu nướng ngắn nhất. Sản phẩm là những bữa ăn tối nguội, những loại bánh ngọt đóng sẵn, những món súp ăn liền, món trộn salad đóng chai, và các thứ nước sốt đóng hộp. Các nhà sản xuất làm việc ngày đêm sáng tạo những sản phẩm mới để thu hút công chúng. Bất kể đồ ăn nào có thể được là họ làm sẵn hết.

Có điều là không một thứ nào trong những món ăn như vậy là ngon cả. Nó cung cấp calo nhưng để thoả mãn thực sự thì không thể so sánh được với món ăn tươi và nấu ở nhà. Kể cả hoa quả và các loại rau đều được xử lý, bảo quản để có thể vận chuyển và lưu kho lâu hơn là để cho ngon miệng. Thịt thường mềm và tốt, nhưng nhiều mỡ, nhiều mùi kháng sinh. Ngoài ra nhiều loại thức ăn ở siêu thị thường được bọc, đóng hộp, làm đông lạnh, để trong lọ, hoặc đóng gói làm cho

bạn không thể bỏ ra xem trước được, phải chờ cho tới khi về đến nhà mới biết rõ. (Nhiều loại được đóng gói kỹ đến mức phát bực vì khó mở ở nhà). Nếu bạn muốn thử đồ ăn bằng cách mở lọ hoặc gói ra thì việc bảo quản sẽ rất phức tạp.

Nếu bạn từ Liên Xô hoặc một nước thiếu thực phẩm trầm trọng tới, bạn sẽ không phàn nàn, nhưng nhiều người nước ngoài đều thấy phải mất một khoảng thời gian khá lâu để làm quen dần với những thức ăn Mỹ.

Gia vị ngọt

Một người Tandania nói với tôi là anh ta thấy thức ăn của Mỹ quá ngọt, đến mức hồi mới đến anh ta suýt bị chết đói vì không ăn được gì. Hồi đó, thậm chí anh ta không tìm nổi một chai nước sốt Tabasco ở thành phố anh ở. Sau đó, anh ta phát hiện ra món bánh pitso và mới tồn tại được. Khẩu vị của người Mỹ trở lên pha tạp hơn trước kia, nhưng nhìn chung trong các gia đình, bạn sẽ không thấy người ta dùng nhiều loại đồ gia vị ngoài muối và hạt tiêu.

Và đường nữa, đường là loại gia vị ngọt không thể thiếu được. Một nhà viết sách về đồ ăn đã khẳng định rằng tại một cuộc chiêu đãi trọng

thê, anh ta được người ta mang đến cho một loại kẹo viên nhỏ có tên là M và M đựng trong cốc để làm món khai vị. Người Mỹ luôn bị gắn với đường; đường (và những gia vị ngọt khác) được trộn vào rất nhiều món ăn gói sẵn, khó mà có thể tìm thấy một món ăn nhẹ nào mà lại không ngọt, còn một loạt những món ăn chính được ăn cùng với loại gia vị ngọt - như món penkéch (bánh xèo) được ăn cùng với mật , món thịt cừu cùng với mút bạc hà. Các loại bánh ngọt của Mỹ quá ngọt, và người Mỹ ăn những món tráng miệng ngọt nhiều hơn rất nhiều những dân tộc khác .

Rất nhiều chất sodium (một thành phần trong muối) được thường xuyên nêm vào những thức ăn đóng gói, gây ra rất nhiều phản ứng của bác sĩ (nhiều chất sodium quá sẽ làm tổn hại đến tim), đến mức ngày nay xuất hiện một loại thức ăn mới ra đời được quảng cáo là không có sodium. Cũng có rất nhiều loại thức ăn không có đường, nhưng bạn sẽ phải đọc nhãn dán thật cẩn thận để chắc chắn rằng trong đó sẽ không có mật ong, hoặc nước sirô ngô, hoặc một thứ gia vị ngọt nhân tạo có vị đặc biệt khó chịu nào đó.

Luật pháp yêu cầu phải ghi rõ các thành phần món ăn trên các gói thức ăn, theo thứ tự từ nhiều nhất

đến ít nhất. Đọc những thứ này người mua hàng sẽ biết được thành phần của thực phẩm

Những thói quen về ăn uống

Hai bữa ăn đầu trong ngày của người Mỹ thường ăn rất nhanh. Món ăn điểm tâm truyền thống của người Mỹ là món thịt bò muối và trứng rán, ngày nay chỉ thấy họ ăn vào ngày nghỉ cuối tuần. Còn những ngày trong tuần, cả bố mẹ và con cái đều vội đi làm và đi học. Có lẽ một thứ gì đó làm từ ngũ cốc với sữa tươi và một tách cà phê là bữa ăn sáng thông thường của một người dân Mỹ trung bình. Bữa trưa gồm một bánh mì kẹp, một món súp hoặc salad. Bữa tối là bữa ăn chính trong ngày. (Nếu bữa ăn trưa mà lớn thì cũng được gọi là bữa chính, và khi bữa ăn tối đơn giản, có thể gọi là bữa ăn phụ trước khi đi ngủ).

Bữa ăn chính của Mỹ bị coi là không tốt cho sức khỏe vì hàm lượng chất béo từ động vật (cholesterol) quá cao. Bữa ăn điển hình gồm một miếng thịt lớn, nước sốt cà chua nấm, rau trộn bơ, khoai tây (rán hoặc trộn bơ), và sau đó là món ăn điểm tâm ngọt. Cũng có thể là một miếng thịt mỡ ướp lạnh, nướng trong lò điện, hoặc một chiếc bánh pitxơ có hàm lượng calo cao.

Một số lớn người Mỹ nói rằng họ rất muốn thay đổi chế độ ăn uống của mình, nhưng thói quen thật khó phá bỏ. Đồ , rau, và một loạt các loại ngũ cốc mà bác sĩ luôn kêu gọi chúng tôi ăn đều đòi hỏi phải có thời gian nấu nướng , mà chúng tôi lại thường không có. Các món ăn Trung Quốc nấu sẵn so với món ăn Mỹ có lẽ cũng chỉ mới là các món ăn mà người Mỹ gọi là có lượng calo và chất béo thấp.

Thức ăn ngoài phố

Nhiều người nước ngoài bình luận rằng, người Mỹ hay vừa đi vừa ăn ngoài đường phố. Nếu đói, chúng tôi vớ luôn một cái gì đó để ăn. Ngoài phố luôn luôn sẵn có một thứ gì đó có thể ăn được bán ở quầy hàng bánh mì kẹp xúc xích nóng ("hot - dog"), ở cửa hàng bánh rán hoặc ở cửa hàng góc phố. Thường thì những món ăn đó không nhiều dinh dưỡng lắm, nhưng vẫn đủ no trong một hay hai tiếng đồng hồ. Hiện nay có những người hiếm khi ăn theo bữa đang hoàng ở nhà, mà họ thường ăn vặt trước tủ lạnh đựng thức ăn để ngỏ.

Hình như điều làm khách du lịch nước ngoài thất vọng về việc ăn vặt ở đây là sự thiếu nghiêm túc trong việc ăn uống. Đối với những người luôn đầu tư rất nhiều thời gian nghĩ cách làm những món ăn thật

ngon lành để cùng chia sẻ với bạn bè và gia đình thì cuộc sống của một người chuyên ăn vặt khó có thể được coi là đúng đắn. Đối với chúng tôi, đây lại là một cuộc sống có hiệu quả cao, đã được tính toán cẩn thận đến những yếu tố thiết yếu nhất. Ước gì chúng tôi còn có thể làm cho giấc ngủ của chúng tôi đi nhanh hơn nữa!

Ăn tốt

Rất may mắn là còn có một mặt nữa của câu chuyện ăn uống. Trước quang cảnh một rừng thức ăn sẵn vô vị, người ta liền có sự phản ứng. Điều đó bắt đầu bằng việc xuất hiện các cửa hàng thức ăn vì sức khỏe, giữ thức ăn càng gần với trạng thái tự nhiên bao nhiêu càng tốt: bột và bánh mỳ làm bằng lúa mạch còn cả vỏ cám, các sản phẩm hữu cơ (hoa quả và rau trồng không dùng phân bón hóa học hoặc thuốc tăng trưởng), rất nhiều loại hạt, đỗ, ngũ cốc. Một nhóm người được gọi là "những người ham thích thức ăn vì sức khỏe" thường xuyên chỉ mua hàng ở những cửa hàng bán thực phẩm hợp sức khỏe.

Phong trào thức ăn hợp sức khỏe đã tràn đến cả các cửa hàng siêu thị, và ngày nay một số dây truyền lớn đã cung cấp trứng gà nuôi thả, bơ thực vật không thêm gia vị, rau trồng bằng phân hữu cơ... Một

khí khách hàng trở nên thích đồ ăn tự nhiên thì những nông trường đặc biệt sẽ trồng những loại rau ngon miệng và thậm chí xuất chuồng các gia súc và lợn nuôi theo cách " hữu cơ ".

Những người nhập cư Trung Đông và châu Á gần đây đã nâng cao chất lượng thị trường nông sản và thực phẩm. Các cửa hàng thực phẩm cho người sành ăn và các chợ cá tươi đã phát triển. Những thành phố lớn có những cửa hàng thực phẩm bán những nguyên liệu chưa chế biến cho mọi loại bếp ăn. Có thể tìm thấy những thành phần đồ nấu tuyệt vời ở rất nhiều nơi trên đất nước Mỹ, tuy nhiên sẽ phải mất thêm chút ít công sức và thời gian.

Những người sành ăn

Gần đây ở nước Mỹ mới nổi lên trong số chúng tôi một tầng lớp được gọi là "những người sành ăn". Những người này biết chính xác mọi thứ mà họ ném qua. Họ luôn mong chờ, tìm kiếm nhiều thức ăn lạ, đồ ngoại nhập mới như : cà chua làm khô bằng cách phơi nắng, các loại nấm. Họ chú ý đặc biệt đến các loại phomat. Họ chỉ ăn rau xà lách loại bé và các loại bột làm bánh nhào sẵn còn tươi. Họ theo dõi các chương

trình dạy nấu ăn của các đầu bếp nổi tiếng trên truyền hình và khám phá những tiệm ăn mới.

Người sành ăn đòi hỏi phải có nhiều thời gian và rộng rãi về tài chính, cho nên phần lớn bọn họ là những người luôn thăng tiến trong công việc và còn trẻ tuổi (được gọi tắt là "Yuppies"), hay những người có thu nhập gấp đôi so với mức trung bình, những người không có con (được gọi tắt là "Dinks"). Những người sành ăn này là ngoại lệ của các quy luật về cách ăn uống của người Mỹ, nhưng chỉ có thời gian mới làm rõ được liệu thú vui này của họ có kéo dài được mãi không. Mối quan tâm của những người sành ăn này có tiếng là chỉ thoáng qua mà thôi.

Ăn hiệu

Đi ăn hiệu không phải là truyền thống của người Mỹ. Theo quan niệm của chúng tôi, đi ăn hiệu thường xuyên là có phần lười biếng và không tiết kiệm. Tuy nhiên, khi mà thời gian dành cho tiếp xúc không còn nữa, thì ăn ở các cửa hiệu ngày càng trở nên phổ biến. Ở những thành phố lớn bạn có thể nắm được gần như bất cứ loại đồ ăn nào trên thế giới. Còn ở một tỉnh nhỏ có thể chỉ có một loại đồ ăn nhất định mà thôi.

Những loại món ăn được trình bày sau đây bắt đầu bằng những món ăn rẻ và kết thúc là những món đắt tiền cao cấp .

Đồ ăn sẵn

Những cửa hàng đồ ăn sẵn, như Mc. Donald, Burger King, Wendy, Salt Esq., gà quay Kentucky, Pizza Hut, và Taco Bell cung cấp đồ ăn trên khắp nước Mỹ - từ bờ biển bên này sang bờ biển bên kia. Một số ít khu vực thành thị quá nhỏ có thể không có mặt tất cả những cửa hàng trên.

Mỗi một món ăn mà bạn gọi khi đến quầy hàng đều được chế biến sẵn hàng loạt theo một công thức chính xác . Bảng món ăn , thường có minh hoạ, lúc nào cũng được đặt ở trên mặt quầy. ở những quầy hàng kiểu này không bao giờ bán rượu. Khẩu phần ăn của bạn được mang ra với một trọng lượng luôn bằng nhau trong những túi đựng bằng giấy hoặc ni lông cùng với dao đĩa, mà sau khi ăn xong, bạn sẽ phải vứt bỏ. Bạn phải nói rõ nếu bạn muốn mua đồ ăn mang về. Các cửa hiệu thức ăn sẵn thu hút một lượng rất lớn khách hàng là thanh niên. Với khách sành ăn thì mùi nhựa rất dễ nhận thấy của thức ăn là không chịu nổi.

nhưng những nơi này có ưu điểm là sạch sẽ và rất rẻ, và bạn không cần trả tiền trước.

Các cửa hiệu cà phê

"Quán cà phê" có thể được đề rõ trên tên của hàng và cũng có thể không có. Tuy thế, một quán cà phê rất dễ nhận ra bởi cách bố trí chỗ ngồi (một quầy hàng, các ô ngồi và một vài chiếc bàn) và ánh sáng rực rỡ. Bạn không cần phải đợi để được xếp chỗ ngồi. Ở các hàng cà phê truyền thống, những người phục vụ tóc hoa râm thường gọi mọi người bằng từ "cưng", và hàng chõng các hộp bánh được xếp đằng sau quầy. Bánh mì kẹp là món thường xuyên có trong danh mục các món ăn, tuy vẫn có người nấu bếp phục vụ nhanh các món trứng rán, bánh xèo, thịt băm rán và khoai tây rán. Thỉnh thoảng có những hàng cà phê có cả các món ăn tối, còn lại phần lớn không có. Giá các bữa ăn điểm tâm thường là rất phải chăng. (Người Mỹ thích đi ra ngoài hiệu ăn sáng, đặc biệt là vào các ngày nghỉ cuối tuần).

Một người phục vụ thường sẽ mang đến cho bạn một tách cà phê ngay khi bạn vừa ngồi xuống ghế. Ở vùng phía Tây rất hiếm khách của nước Mỹ, các cô phục vụ sẽ luôn tiếp cà phê vào tách của bạn ngay khi bạn vừa uống cạn. Ở vùng bờ biển phía Đông (nơi mà
9- SVHM

gọi cà phê " thông thường" có nghĩa là với váng kem), bạn sẽ phải trả tiền cho tách thứ hai và ba. Tuy nhiên, bạn có thể chỉ dùng một tách là quá đủ vì cà phê ở các quán ở đây không được ngon lắm. (Hiện nay càng ngày càng có nhiều tiệm cà phê pha bằng phin, nhưng những tiệm này thường có đặc điểm là bán cùng với bánh ngọt đắt tiền và những món ăn tinh khiết).

Bạn cũng có thể gọi bia hoặc rượu vang trong tiệm cà phê, nhưng hiếm khi có rượu mạnh. Thường thì bạn sẽ trả tiền người thu quỹ ở lối ra. Bạn nên để lại một món tiền buộchoa khoảng 15% trên bàn vì khoản tiền này không được tính trong hoá đơn.

Các quán ăn tối

Các quán ăn tối thường là một dạng của tiệm cà phê ở vùng tỉnh lẻ. Những quán này cố hết sức làm giống như các quán ăn cho hành khách ở các nhà ga, và bạn không nên có ác cảm với chúng chỉ vì trông bên ngoài nó có vẻ hơi tồi tàn . Thức ăn ở đây có thể rất ngon, không giống như ở những quán bán đồ ăn sẵn trông lúc nào cũng hào nhoáng . Người ta đã có câu truyền miệng rằng bạn có thể đoán biết được một quán ăn ngon qua số xe tải đậu ở ngoài. Những người lái xe tải được đánh giá là biết phải tiêu đồng tiền của

họ ở đâu cho xứng đáng với giá trị, mặc dầu đôi khi sự lựa chọn của họ chỉ dựa vào diện tích của chỗ đỗ xe. Tuy nhiên, điểm đỗ của xe tải có thể được trang trí sạch sẽ và phần lớn là rất rẻ.

Tiệm ăn gia đình

Đây là một loại quán không có dạng nhất định; nó được gọi như vậy là vì bạn có thể mang bọn trẻ đi theo, có các loại: a) quán ăn khá bình dân; b) quầy bar ở vị trí rất khuất; c) quán ăn có sẵn loại ghế cao cho trẻ nhỏ; và d) thức ăn thường là các món ăn ở gia đình Mỹ: thịt thái miếng, bít-tết thịt bò, cá rán, salad và khoai tây. (Tuy nhiên, nói "gia đình" không có nghĩa kể cả chó của bạn, điều này bị cấm ở tất cả các quán ăn vì lý do vệ sinh). Nhiều tiệm ăn gia đình là tiệm ăn Italia, và món bánh pitso cùng với món mỳ ống nổi tiếng (spaghetti) của Italia mà ngày nay nó trở nên phổ biến ở Mỹ như món bánh táo vậy.

Khi vào quán, bạn nên đợi để được xếp chỗ. Cho dù quán đông khách đến mấy, bạn cũng sẽ không phải ngồi cùng với một nhóm người lạ khác, kể cả khi bạn đi một mình. Nếu bạn thích một bàn nào đó hơn chỗ bạn được dẫn tới, thì bạn có thể đề nghị với nhà hàng.

Bạn sẽ được một đĩa bánh mì và một cốc nước lọc không cần phải gọi. Bảng món ăn thường rất nhiều và ghi rất chi tiết, miêu tả các món ăn hết sức tỉ mỉ, ("lườn gà nấu hoàn hảo với nước sốt kem hấp dẫn và rau tươi trồng tại vườn"), nhưng bạn nên bỏ qua các tính từ và hãy cố tìm hiểu xem đó là món gì.

Ở loại quán này, bạn có thể gặp những người phục vụ rất thân mật, gần gũi. Ví dụ như họ sẽ xuất hiện ở bàn của bạn và nói: "Xin chào! Hôm nay ông / bà / anh / chị thế nào? Tên tôi là Stivo. Tôi sẽ là người phục vụ của ông / bà/ anh/ chị tối nay. Tôi xin giới thiệu cho ông / bà/ anh/ chị biết những món ăn đặc biệt của ngày hôm nay". (Nếu anh ta không nói cho bạn biết giá của các món đó, thì bạn nhớ hỏi cho rõ). Sau khi bài diễn văn của anh ta kết thúc, anh ta sẽ trở lại cách cư xử giống như một anh phục vụ thực sự hơn là một người bạn. Anh ta sẽ biến mất khi bạn cần anh ta nhất. Bạn không cần phải tự giới thiệu mình với anh ta .

Món súp hoặc salad của bạn sẽ được đem ra trước món ăn chính. Với hy vọng là bạn sẽ thấy dễ chịu để tiếp tục đợi món ăn chính. Nhưng điều bất lợi là sau món bánh mì và salad, người ta thường đã quá no để có thể thưởng thức phần còn lại của bữa ăn. Khẩu phần

các món ăn được đưa ra với số lượng nhiều là đặc điểm của các tiệm ăn gia đình; Bạn có thể hỏi xin túi để đựng thức ăn thừa mang về. Người giúp việc sẽ mang đĩa của bạn đi và đem lại cho bạn tất cả thức ăn thừa đã được gói lại sẵn sàng, và bạn có thể dùng nó cho bữa ăn trưa ngày hôm sau của mình.

Các tiệm ăn gia đình thường giản dị và dễ chịu, giá lại rất phải chăng, nhưng thường thì không hấp dẫn các khách sành ăn. 15% tiền phục vụ là vừa phải, cũng như nhiều tiệm ăn khác.

Các tiệm ăn dân tộc

Ở các thành phố lớn, bạn có một phạm vi lựa chọn rộng rãi, từ quán ăn Apganixtan đến quán Dimbabuê, với các loại giá cả có thể rất cao hoặc rất thấp. Các quán châu Á gần đây đặc biệt rất phát triển. Ở vùng Tây Nam và Caliphooenia cũng có rất nhiều tiệm ăn Mêhicô tuyệt vời của vùng biên giới phía nam. Còn ở Trung Mỹ, khi bạn có ý định ăn một bữa ăn ở tiệm ăn nước ngoài, bạn nên chọn một quán ăn Trung Quốc.

Các tiệm ăn địa phương

Hãy để ý tìm những món ăn đặc sản địa phương khi bạn đi du lịch quanh nước Mỹ. Ở phía Nam

bạn có thể hy vọng thấy món cháo bột yến mạch lứt, đồ đen, rau cải hoa vàng, gà rán kiểu miền Nam, bánh khoai lang, súp mướp tây, và nhiều món ăn đặc biệt khác (miền Nam có một số quán cà phê tuyệt vời mà bạn có thể vào thử; nhiều quán ở miền Bắc thường có chất lượng rất kém).

New England nổi tiếng về ngô, món sôđơ cà traï hãm với hành, thịt muối, món luộc của New England (thịt bò muối và rau luộc), đồ nướng Bôstôn và bánh dâu xanh. Ở Louisiana có những món đặc sản như cá đen, súp mướp tây với tôm, và kẹo hạt dẻ của người lai Ấn Mỹ. Người phương Tây tham gia vào bữa ăn các món nướng với bất kể thứ gì, ngô nướng trên than, cá hồi nướng, và súp đồ. Tuy nhiên, bạn cũng đừng hy vọng là đương nhiên sẽ thấy có những món đặc sản của New England ở các tiệm ăn New England, đặc sản của vùng miền Tây ở các tiệm miền Tây và v.v.. Bạn sẽ phải tự tìm hiểu xem có thể ăn món gì ở đâu.

Các tiệm ăn và uống

Một số món ăn ngon thì thường người ta lại thấy bán ở những quán bán đồ uống. Không cầu kỳ lắm, nhưng những món đơn giản như bít-tết và bánh mì

kep lớn thường rất ngon và giá không cao lắm. Tuy thế, ở những quán này thường ồn ào âm ỹ.

Những tiệm ăn thời thượng

Ở những tiệm ăn kiểu này, các ông bếp trưởng thường tìm tòi những món ăn gốc, đôi khi dưới cái tên nghe rất có lợi cho sức khoẻ. “Bếp ăn Caliphooecnia” gần đây đã thu hút khách bằng cách nấu những món ăn có các thành phần rất lạ, và cho rất ít mỡ hoặc ít váng sữa. Những tiệm ăn thời thượng này là nơi mà các khách sành ăn (như đã nói ở trên) luôn tìm đến, và họ có mặt ở bất cứ quán nào mới mở. Một số cách nấu ăn địa phương, ở từng giai đoạn, trở nên thịnh hành và thu hút toàn những thanh niên ăn mặc quần áo rất mới. Món ăn của người Pháp lai Luidiana (Cajun) hiện nay đang rất thịnh hành, cũng như các tiệm của Thái Lan và Campuchia. Những tiệm thời thượng này thường cho mở nhạc rất to và âm ỹ, để gợi ý rằng đây còn là một chốn vui vẻ.

Bếp ăn cao cấp

Đứng đầu bảng các bếp ăn ở Mỹ thường là những tiệm ăn Pháp. Đây cũng là nơi bạn sẽ thấy một cung cách phục vụ đáng ngại. Trưởng kíp, hầu bàn trong bộ áo đuôi tôm, hầu rượu, hầu bàn, v.v.. Tốt nhất

là bạn phải có bảng ghi những món tiền phải trả và biết một chút tiếng Pháp để đọc thực đơn.

Bạn cũng cần phải đặt chỗ trước qua điện thoại. Nếu bạn đến không đúng hẹn (trong phạm vi 15 phút gì đó), bạn có thể sẽ không còn chỗ. Một số tiệm nổi tiếng đến mức khách phải đặt chỗ trước hàng tuần.

Có rất nhiều câu chuyện dông dài về việc đi ăn ở những tiệm như thế này, và nhiều người Mỹ cảm thấy có đôi chút lúng túng về các thể thức ở đây. Khi người bồi bàn mở rượu, anh ta sẽ rót một chút vào cốc của người gọi chai rượu đó. Người này sẽ nếm và rồi gật đầu tỏ sự đồng ý, có thể nói thêm " rất ngon", để tiếp đó người bồi rượu sẽ rót cho những người khác cùng đi. Cũng có một số người chú trọng việc ngửi nút chai rượu để xác định rượu, nhưng những chuyên gia thực thụ về rượu lại nói rằng một cái nút chai tối không chứng minh được gì cả. Bạn chỉ có thể từ chối chai rượu nếu quả thực chai rượu đó không thể uống được, chứ không phải bởi vì bạn vừa mới phát hiện ra rằng bạn không thích loại rượu đó. Điều này sẽ làm lộ ra bạn là người không sành rượu.

Khi hoá đơn được đưa đến , bạn nên kiểm tra các mục chi phí trước khi trả tiền. Đây là một việc làm đáng tôn trọng, và bạn nên nhớ rằng kể cả gia đình

Rockopholo (Rockefeller - một gia đình Mỹ giàu có đến thành truyền thuyết) cũng phải xem xét cẩn thận để đảm bảo rằng họ không bị trả tiền nhiều hơn thực tế.

Người hầu bàn ở những nơi sang trọng này thường có thể được 20% tiền buộchoa (rất hiếm khi tiền buộchoa được tính thêm trong hoá đơn), nhưng cũng có khi trên biên lai có mục tiền buộchoa. Hãy tính tiền buộchoa theo số tiền chi phí cho bữa ăn. Bạn không phải lo tiền buộchoa cho tất cả những người bồi phục vụ bạn, trừ khi bạn được phục vụ một cách đặc biệt, ví dụ như người bồi bàn tìm cho bạn được chỗ ngồi khi bạn không đặt trước. Bạn nên buộchoa cho người trông coi ở phòng giữ quần áo khoảng một đôla cho một áo choàng.

Không phải mọi tiệm ăn Pháp đều trình trọng, và ngày nay còn có rất nhiều loại tiệm ăn khác cạnh tranh với các tiệm ăn Pháp để giành ưu thế như các tiệm ăn Italia cao cấp và tiệm " Châu Âu nội địa".

Uống

Mặc dù người Mỹ ngày nay uống rượu ít hơn ngày xưa rất nhiều, nhưng việc uống vẫn chiếm một vai trò quan trọng trong đời sống xã hội. " Gặp nhau uống chút gì nhé!" thường có nghĩa là hãy gặp nhau tại một

quán bar sau giờ làm việc và trước bữa tối. Tuy nhiên vẫn có thể uống sau bữa tối.

Một số quán bar có phục vụ thức ăn, nhưng mặt hàng chủ yếu của họ là rượu. Giá của cùng một loại rượu có thể chênh lệch từ một đôla Mỹ trong một kiểu quán rượu uống nhanh đến sáu đôla Mỹ trong một phòng sang trọng có khung cảnh đẹp. Bạn sẽ không có bảng đồ uống, nhưng người hầu bàn sẽ biết pha bất kể đồ uống gì bạn yêu cầu. Các loại rượu pha (được gọi là cocktail, uống trước bữa tối) thường có những cái tên nghe kêu nhưng không gọi được mấy những thành phần có trong đó, như Martini, Margarita, Tom và Jerry, Bloody Mary. Một số loại có pha chất rượu mạnh, cho nên tốt hơn hết là bạn nên biết mình đang uống những gì. Bạn cũng có thể gọi ulyky không đá, hay có đá, hoặc có pha nước và đá trong một cốc to.

Đừng lo ngại gì nếu bạn không uống được rượu. Nhiều người không uống rượu vẫn chấp nhận đến các "cuộc hẹn để uống". Nước giải khát sôđa hoặc nước khoáng với chanh rất thích hợp cho những ai không uống được rượu, và bất kể người phục vụ nào ở quầy rượu đều có thể pha cho bạn một cốc "Mary trinh nữ", tức là nước cà chua pha gia vị không có rượu trắng như loại Bloody Mary - một loại rượu rất mạnh.

Ở một số quán bar, nếu bạn phải trả một số tiền lớn cho đợt uống thứ nhất, thì sau đó bạn để lại tiền lẻ trên quầy. Người bán bar sẽ lấy dần chồng tiền lẻ đó cho những đợt uống sau. Khi bạn uống xong, hãy lục túi xem còn đồng nào thì để lại làm tiền bước ngoa.

Sau khi uống, bạn không nên lang thang vô định ngoài phố trong bất kể thành phố lớn nào của Mỹ vào ban đêm. Hãy làm sao đảm bảo là bạn biết mình đang ở đâu và làm thế nào để về được đến nhà. Và chớ để cho một người bạn cũng đã uống quá nhiều lái xe đưa bạn về nhà.

NGHI THỨC NGỒI BÀN ĂN

Giờ ăn

Trở lại những ngày còn sống ở các vùng quê, ngày thường bắt đầu từ bốn giờ sáng và bữa tối vào năm giờ chiều. Cho đến bảy giờ bữa tối của chúng tôi vẫn rất sớm. Bạn có thể thấy có người ngồi ăn ở tiệm ăn bất cứ lúc nào trong khoảng từ sáu đến tám giờ tối, nhưng hiếm khi muộn hơn, trừ khi phải đi lại phức tạp. Ở vùng biển phía Đông sinh hoạt có phần muộn hơn ở phía Tây, một phần vì mọi người ở bờ biển phía Tây phải dậy sớm hơn để gọi người vùng bờ biển Đông dậy.

Bữa ăn sáng bắt đầu trước khi bắt tay vào một ngày làm việc cho dù công việc đó bắt đầu vào lúc nào. Mười hai giờ trưa là giờ của bữa trưa truyền thống, tuy vẫn có người ăn sớm hơn hoặc muộn hơn, chủ yếu để tránh đông quá. Rất ít người mất hơn một tiếng đồng hồ ăn trưa, trừ khi có công việc vào lúc đó.

Cung cách ngồi ăn

Đúng ra thì không ai nên ăn trước khi những người khác chưa được mang đồ ăn tới. Tuy nhiên, khi có người được mang đồ ăn tới trước người khác, thì những người chưa được phục vụ sẽ quay sang người đã có món ăn và nói: "Đừng đợi, xin cứ bắt đầu đi!". Và người kia sẽ làm như vậy, nhưng sẽ ăn chậm rãi để những người khác có thể đuổi kịp.

Cách bố trí bày biện của đồ ăn như dao đĩa tại bữa ăn sang trọng trông có thể rất phức tạp, song nguyên tắc thì lại rất đơn giản: hãy dùng dụng cụ ăn từ ngoài vào trong. Có nghĩa là bạn sẽ dùng thìa ngoài cùng để ăn món súp, thìa ở giữa cho món trứng miêng và thìa con cuối cùng cho cà phê. Tuy vậy, trong thực tế thì không ai để ý hoặc quan tâm nếu bạn dùng đĩa cho món bánh ngọt của bạn.

Chúng tôi ăn gần như mọi thứ bằng đĩa, mà rất nhiều người thuận tay phải cầm ở tay phải. Nếu có thức ăn phải cắt nhỏ, bạn sẽ chuyển tay, dùng dao bằng tay phải để cắt thức ăn (giữ đồ ăn ở đĩa bằng đĩa cầm ở tay trái), sau đó đặt dao xuống (ở bên cạnh đĩa), lại chuyển đĩa sang cầm ở tay phải, cầm miếng thức ăn ở chỗ có thể nhai được bằng đĩa và ăn. Bạn đã rõ hết rồi chứ ? Có nhiều người chế nhạo cách dùng dao đĩa của chúng tôi (đặc biệt là người Anh), và thích nghi thức cầm đĩa tay trái và dao tay phải hơn.

Bạn có thể dùng đĩa ngay cả khi ăn một số món có thể dùng tay một cách dễ dàng. Nói chung, nếu có món nào có thể làm tay dính mỡ thì không nên dùng tay. Trừ món gà rán là ngoại lệ, có thể ăn món này bằng cả hai tay. Bánh mì, thịt bò muối hun khói, món atiso, pitso, ôliu, ngô nướng than và rau sống đều có thể ăn bằng tay. Với bánh mì và bánh nướng xốp, chúng tôi bẻ nhỏ và phết bơ vào từng miếng nhỏ một, trước đó phải lấy một lượng bơ cho đủ ăn từ đĩa chung vào đĩa riêng của mình. Không bao giờ nên cho tay hay đĩa của mình vào đĩa thức ăn chung. Nếu bạn muốn ăn miếng cà chua anh đào cuối cùng trong bát đựng salad, vẫn cứ phải dùng cái kẹp gấp salad.

Khi không dùng dao, cách làm hợp lý nhất là đặt tay bên kia ở trong lòng, mặc dù không mấy người sẽ để ý khi bạn đặt cả khuỷu tay trên mặt bàn. Cánh tay của tay đang ăn nhấc khỏi mặt bàn khi đưa thức ăn lên miệng: miệng không được hạ thấp để đón dao đĩa hoặc thìa. Người ta thường ngồi hơi nghiêng về phía trước để tránh nhỏ giọt vào người. Khuỷu tay phải được giữ không tì vào bàn cho tới khi ăn hết thức ăn trong đĩa. Tay cầm dụng cụ ăn không được vung, khua trên không trung trong khi nói chuyện.

Những thức ăn quá ướt như: súp, kem, v.v. không dùng đĩa được, ta sẽ thay bằng thìa. Nếu húp súp từ bát trông sẽ rất khó coi, và không nên nhấc bát khỏi mặt bàn. Thìa súp to hơn thìa ăn tráng miệng hoặc thìa cà phê một chút, và bạn đưa thức ăn vào miệng từ bên cạnh thìa, chứ không từ đầu thìa. Khi ăn xong, bạn đặt thìa vào đĩa để dưới bát súp. Bạn không để đồ dao đĩa ở thế dựng đứng. Bạn tỏ ý rằng mình đã ăn xong bằng cách đặt dao và đĩa cạnh nhau ở bên phải của đĩa ăn của mình.

Bạn không nên ợ hay nấc tại bàn ăn nhưng xì mũi thì hoàn toàn có thể. (Tuy nhiên, xì mũi liên tục sẽ gây sự khó chịu). Không nên nhai hở răng. Nên cố gắng

đưa thức ăn vào miệng càng ít gây thành tiếng càng tốt. Những người có giáo dục thường rất khó chịu khi nhìn thấy thức ăn ở trong miệng của người khác. Vì vậy, bạn nên nuốt thức ăn trước khi nói, hoặc ít nhất phải tỏ ra như đã làm như vậy. Nếu có ai đó đột nhiên hỏi bạn rằng có phải vợ của bạn đang ngoại tình không thì bạn cũng phải nuốt xong mới được trả lời.

Trả tiền ăn

Một người bạn Trung Quốc của tôi đã vô cùng ngỡ ngàng khi nghe nói chuyện một ông bố và hai đứa con trai đi ăn hiệu và chia tiền phải trả làm ba phần. Tôi phải giải thích cho anh ta yên lòng rằng đây là điều rất không bình thường trong một gia đình, nhưng với bạn bè thì chia tiền trả là bình thường. Bạn phải chuẩn bị tư tưởng là phải cùng chịu tiền trả khi đi ăn, trừ khi biết rõ ai hoặc chính bạn sẽ chịu trách nhiệm trả tiền.

Nếu bạn đi cùng với bạn bè, và có một người trong bọn giật lấy hoá đơn và nói: "Để tôi trả!" thì bạn có thể phản đối nhưng nói chung, có thể tin rằng người đó thực sự muốn trả. Nếu bạn lại không muốn người đó trả, bạn có thể lấy tiền ra và nói: "Đây, vậy thì hãy cầm lấy cái này!" hoặc gợi ý xin trả tiền buồmboa.

Thường sẽ có một câu hỏi liên quan đến việc này là: nên chia đều tiền phải trả cho mỗi người hay mỗi người sẽ trả đúng số tiền cho món họ đã ăn? Nếu có ai đề nghị: "Chúng ta chia đều tiền phải trả chứ!" thì không nên để người đó phải tiêu tốn nhiều nhất. Cho nên nếu bạn gọi món phile và uống sâm banh thì bạn nên trả nhiều hơn.

Sự chi li này làm rất nhiều người nước ngoài phải kinh ngạc, nhưng thực tế không phải nó biểu hiện tính keo kiệt của chúng tôi mà đúng hơn là ý muốn tự lập và quan niệm về sự công bằng của người Mỹ. Nếu tôi không nợ anh và anh không nợ tôi, chúng ta sẽ có một mối quan hệ song phẳng tốt đẹp (mà có thể tôi sẽ sẵn sàng hy sinh nó để có được một bữa ăn không mất tiền, nhưng nếu tôi không dám chắc là bạn có đủ tiền trả cho cả hai, tôi sẽ thấy rất lúng túng ngượng ngập nếu bạn cứ đòi trả).

Chỗ dành cho người hút thuốc

Một số thành phố yêu cầu các tiệm ăn phải có chỗ dành cho người hút thuốc và chỗ cho người không hút thuốc. Khi bạn vào, chủ tiệm sẽ hỏi bạn thích ngồi khu vực nào. Khi câu hỏi này đặt ra, người hút thuốc lập tức sẽ không thể ngồi cùng người không hút thuốc.

Nếu nhóm của bạn gồm cả hai loại, bạn sẽ phải chọn chỗ ngồi theo cách gây ít phiền hà nhất cho những người xung quanh.

MỘT ĐẤT NƯỚC KHÔNG CÓ BỤI

Bà tôi vẫn thường nói: "Sạch sẽ đi liền với sự ngoan đạo". Người Mỹ gần như sùng tín việc cố gắng hết sức giữ cho sạch sẽ. Tắm rửa hàng ngày là một tiêu chuẩn bắt buộc, quần áo lót và tất phải thay hàng ngày, còn các đống mây râu lộ mặt ra khỏi nhà mỗi sáng phải mặc một áo sơ mi mới thay sạch sẽ.

Thực tế, điều này chứng tỏ rằng các bà nội trợ đã phải dành thời gian cho công việc gia đình nhiều hơn so với 50 năm trước đây. Một trong những lý do là tiêu chuẩn sạch sẽ đã được nâng lên để đáp ứng với thời gian tiết kiệm được nhờ có máy giặt và máy hút bụi. Người ta cố gắng hết sức để đánh bóng nền nhà bếp và các ngăn tủ. Các công thức và phương tiện làm sạch được trưng bày rộng khắp ở những lối ra vào của các siêu thị.

Quan trọng hơn cả là người dân Mỹ không muốn có mùi hôi trên người. Vấn đề tế nhị đến mức sẽ không ai dám nói sự thật về một ai đó có mùi hôi. Ở Mỹ có nền công nghiệp khổng lồ sản xuất các loại nước hoa

10- SVHM

chống hôi, nước xịt sau khi cạo râu, phấn bôi, v.v., đảm bảo làm mất mọi mùi hôi của cơ thể. Người tập thể dục nhiều sẽ muốn đi tắm vòi sen ngay sau khi tập xong. Các ngôi nhà ngày nay thường có số phòng tắm bằng hoặc nhiều hơn số người trong nhà và các phòng đều bóng nhoáng vì sạch sẽ.

Ngoài đường phố

So với thế giới, các thành phố của Mỹ không bẩn lắm, nhưng chúng không thể so sánh với Copenhaghen, hay Tôkiô. Chúng tôi không thích phố xá vương vãi rác rưởi và ở những vùng ngoại vi thì không một vết bẩn, với những thảm cỏ được xén hoàn hảo và tuyệt nhiên không có vỏ giấy bọc kem vứt bừa bãi. Ở nhiều thành phố nghèo lân cận, ngược lại, rác rưởi bay lung tung và khắp trên tường vẽ đầy những hình thù bầy bạ mà những lớp sơn mới không xóa đi hết được.

Trong bất kỳ trường hợp nào cũng không được vứt rác lên hè phố, cho dù đó là một vật rất nhỏ. Thực tiễn thì mọi cộng đồng dân cư đều có cách thu dọn rác công cộng, nhưng chúng tôi là những con người có ý thức công dân và quan niệm rằng mọi người đều phải có trách nhiệm giữ cho đường phố sạch sẽ. Nếu không nhìn thấy thùng chứa rác ở quanh đó, bạn phải nhét

vào túi những vỏ chai và giấy kẹo cho đến khi về tới nhà. Một công dân tốt thậm chí sẽ dọn rác của người khác vứt bậy ở công viên hoặc vườn hoa.

Quy định này được áp dụng cả ở giữa sa mạc, trong vườn quốc gia, vườn thú, và cả trên các đỉnh núi nữa. Những ai xâm phạm thiên nhiên bằng cách vứt rác bừa bãi sẽ bị coi là người không được giáo dục chu đáo. Nhưng than ôi, ở Mỹ có rất nhiều người như thế, mặc dù đã có hình phạt vì vứt rác bừa bãi. Ở một nước như nước chúng tôi, một nước đã sản sinh ra hàng núi rác như vậy thì người ta sẽ kinh hoàng vì không biết việc vứt rác tùy tiện sẽ dẫn đến đâu.

Ô nhiễm tiếng ồn

Ở một đất nước mà những người định cư là những người truyền đạo hành hương, những người thanh giáo và tín đồ phái hữu, thì hiển nhiên là chúng tôi không thích những tiếng ồn không cần thiết. Chúng tôi có thể chịu được những âm thanh biểu hiện sự tiến bộ như là búa thép và cửa máy, nhưng chúng tôi không chấp nhận việc hàng xóm làm khuấy động sự tĩnh mịch của chúng tôi.

Ở mức độ nào đó thì đây cũng là quan điểm của một anh lính gác cổ điển. Thật không may là ngày

nay hàng xóm của chúng tôi có một phương tiện trong tay, đó là máy stereo với những nấc vận âm thanh cao khủng khiếp đủ để quấy quả chúng tôi dù ở cách xa nhau tới vài khu nhà. Ngày nay nhạc pop dựa vào độ âm thanh để truyền tải ý nghĩa của nó, nên đã có một thế hệ mới lớn lên nhìn nhận sự im lặng không khác gì sự chết chóc. Nhưng không nên nghĩ rằng do âm nhạc có mặt ở khắp nơi, tràn đầy các cầu thang, các công sở tức là mọi người đều thích nó. Trước tiên, đó là ý nghĩ của tuổi trẻ sống trong một thế giới mà âm nhạc không bao giờ dứt, và như nhiều người nước ngoài nhận thấy, sức mạnh và quyền lực của tuổi trẻ đã được đề cao quá mức ở nước Mỹ. Thường thì người ta phải tìm một khách sạn thật đắt tiền để có thể ăn tối trong yên tĩnh.

Tiếng ồn và luật pháp

Mặc cho sự ồn ỹ xâm nhập, nhìn chung luật pháp bảo vệ cho sự bình yên. Mỗi một khu vực cộng đồng có riêng một điều lệ về tiếng ồn, quy định độ lớn của tiếng ồn vào một số thời điểm trong ngày và ban đêm. Nếu hàng xóm của bạn liên tục quấy nhiễu bạn bởi những cuộc liên hoan âm ỹ, thì bạn có thể gọi cảnh sát đến can thiệp, và nhiều người đã làm như vậy (với một anh bạn người En Sanvado thì điều này thật là

khủng khiếp vì anh ta không thể tưởng tượng được là người ta có thể làm một việc như vậy đối với hàng xóm). Lái xe đi ngoài phố mà vận to máy cát-sét stereo lắp ở ô tô là bất hợp pháp ở nhiều thành phố, mặc dù cảnh sát luôn phải bận tâm đến nhiều vấn đề khác.

Nếu bạn có hàng xóm luôn làm phiền bạn vì vô tuyến và máy stereo của họ, bạn không phải ngại ngừng mà để nghị họ vận nhỏ lại. Mọi lời đề nghị vận nhỏ nhạc trong các tiệm ăn nhìn chung đều có hiệu lực.

Ở một số khu vực ngoại thành người ta đã cấm không cho dùng máy quét lá vì âm thanh quá ồn của nó khuấy động những ngày nghỉ cuối tuần. Nếu bạn đứng xa khu ở một chút, bạn sẽ thấy rõ bạn có thể làm gì để giữ giữ được sự yên tĩnh của khu vực. Tiếng lịch tích của kéo xén cỏ bằng tay sẽ dễ chịu hơn nhiều so với tiếng gào của một máy xén cỏ chạy bằng ga.

Nhà hát. Phòng hoà nhạc. Nhà thờ

Ở nhiều nước trên thế giới, khán giả nói chuyện riêng trong rạp không gây phật ý, nhưng ở Mỹ thì không như vậy. Ở đây, mọi lời nói dù là rất khẽ đều bị coi là quá đáng, kể cả trong phần dạo đầu. Mọi tiếng động như : tiếng sọt soạt mở gói kẹo, tiếng ho liên tục (bạn sẽ phải ra ngoài nếu bạn không kìm được), tiếng

lục khục vận các khớp xương, nhai kẹo cao su, gõ đập chân, tiếng xúng xoàng của đồ trang sức, v.v., tất cả đều không được chấp nhận. Cảm giác chung của khán giả là: "Tôi cũng phải trả tiền vé bằng anh, tôi không làm phiền anh, vậy quyền gì mà anh cản trở sự thưởng thức nghệ thuật của tôi?".

Những quy định ở các rạp chiếu phim đồ nghiêm ngặt hơn, tuy vậy những câu trao đổi bình luận không được quá một lời thì thầm: "Tôi sẽ nói sau". Những tiếng động sột soạt mở giấy gói kẹo, gói bánh, sẽ lập tức nhận được những cái nhìn khó chịu.

Hút thuốc

Việc hút thuốc ngày nay đã rất lỗi thời ở nước Mỹ. Ngay khi người ta chứng minh được rằng khói thuốc lá của người hút rất có hại cho những người xung quanh (hút thuốc gián tiếp), thì những người không hút thuốc đã bắt đầu đấu tranh. Ngày nay người ta đã ra lệnh cấm quảng cáo thuốc lá trên vô tuyến và đài phát thanh. Hút thuốc bị cấm trên tất cả các chuyến bay nội địa ở Mỹ. Ở nhiều vùng, người ta đã quy định cấm hút thuốc lá ở những nơi công cộng. Một số công ty không cho phép hút thuốc, nhiều công ty khác có những chương trình khuyến khích nhân viên bỏ thuốc.

Người hút thuốc sẽ thấy ngượng ngùng khi rút thuốc ra hút. Nói chung, trước con mắt mọi người thì anh ta là một người đã cố gắng bỏ thuốc nhưng thất bại: bằng việc hút thuốc anh ta đã để lộ một điểm yếu trong tính cách của mình. Tuy vậy, nếu bạn cứ muốn hút thuốc thì điều đầu tiên là bạn phải biết chắc được rằng bạn đang ở nơi cho phép hút thuốc. Đừng bao giờ châm thuốc trong thang máy (điều đó là vi phạm quy định chống hoả hoạn). Nếu bạn ở nhà một người khác hay ở văn phòng, trước khi rút thuốc lá ra bạn nên hỏi: "Tôi có được phép hút thuốc không?". Nếu không có ai phản đối, chủ nhà của bạn sẽ đưa gạt tàn cho bạn. (Tuy nhiên, nếu có sẵn gạt tàn ở quanh đó, bạn có thể hiểu là ở đây được phép hút thuốc). Một số người thực tế đã lo quá xa, đặt một chiếc biển bằng đồng nhỏ trên bàn cà phê với dòng chữ "Xin làm ơn không hút thuốc!".

Nếu nhu cầu hút thuốc của bạn quá lớn, bạn lúc nào cũng có thể rời phòng ra phố hút thuốc. Những người không hút thuốc thường dành nhiều thời gian tiếp khách gia đình ở ngoài vườn.

Hút tẩu có phần được chấp nhận hơn hút thuốc lá, nhưng người hút tẩu vẫn phải xin phép trước khi châm lửa. Xi gà thì hoàn toàn không được phép hút

trong nhà, trừ khi chỉ có một mình bạn và chủ nhà cùng hút.

Lái xe

Giấy phép lái xe quốc tế có sẵn ở các văn phòng của Hiệp hội ô tô Mỹ (A.A.A), là một loại giấy tờ rất nên có, nhưng không hoàn toàn là bắt buộc đối với khách du lịch. Tuy nhiên, cảnh sát sẽ thích xem loại giấy phép lái xe quốc tế này hơn loại giấy phép bằng tiếng nước ngoài (ví dụ như tiếng Ả Rập) , và các công ty cho thuê xe cũng vậy. Bạn sẽ phải có giấy phép lái xe của Mỹ sau một năm sống ở đây; mà để có nó thường phải qua được cả bài thi viết và bài thi thực hành. Kể cả khi bạn không ở đây lâu, bạn cũng nên kiếm một cuốn sách về luật lệ giao thông tại Văn phòng xe mô tô nhà nước.

Luật giao thông ở đây rất nghiêm. Mặc dù đúng là ở một số đường cao tốc có biển đề 55 dặm/giờ, bạn vẫn có thể đi với tốc độ 65 dặm/giờ, nhưng bạn đừng mong dùng câu " Mọi người đều làm thế" để lập luận chống chế trước tòa. Bạn phải dừng lại hoàn toàn trước đèn đỏ và dấu hiệu dừng kể cả khi không có ô tô nào trước mặt (chiếc ô tô mà bạn không nhìn thấy rất có thể là ô tô của cảnh sát).

Nếu một xe cảnh sát muốn chặn bạn lại, anh ta sẽ lái theo bạn và bật đèn trên mui xe. Kể cả khi bạn không biết vì lý do gì thì bạn cũng cứ dừng lại. Bạn nên ngồi yên trong xe, với giấy phép lái xe và giấy chứng nhận xe sẵn sàng. Cũng có khi bạn phải trình cả giấy bảo hiểm ô tô của bạn nữa.

Những quy định về chỗ đỗ xe cũng rất sát sao và tiền phạt có thể rất cao. Đặc biệt là bạn sẽ rất nản khi thấy ô tô của mình bị kéo đi và chỉ có thể nhận lại được với một số tiền phạt đáng kể. Bạn sẽ phải tìm hiểu xem những ký hiệu, màu sắc khác nhau của các biển báo ở những khu vực khác nhau có nghĩa gì. Không bao giờ đỗ xe trước một vòi nước phòng chữa cháy hoặc tại điểm đỗ xe buýt. Ở nhiều bang, bạn có thể rẽ phải khi có đèn đỏ, luật giao thông cho phép điều đó.

Đừng bao giờ bạn có ý định đút lót cảnh sát. Sự gợi ý này sẽ không được chấp nhận. Rất may là tình trạng tha hoá của cảnh sát rất thấp. Tốt hơn là bạn hãy cố thuyết phục họ rằng vì bạn là người nước ngoài nên nhầm lẫn. Nếu bạn thấy là mình bị xử không công bằng, bạn có thể đến toà án giao thông và lý giải trường hợp của mình.

NHỮNG MỐI NGUY HIỂM

Tội ác

Rất ít người đến nước Mỹ mà không thấy những hành động tội phạm ở đây. Nó phổ biến đến mức nhiều người nước ngoài đã phải ngạc nhiên khi thấy không phải đằng sau mỗi gốc cây nào cũng có kẻ cướp. Mặc dù tỷ lệ tội ác thực sự khá cao, đã làm cho tất cả chúng tôi lo, ngại, nhưng một điều rất lạ là khách du lịch không gặp phải những nguy hiểm đó.

Hàng năm, có hơn 20.000 kẻ giết người ở nước Mỹ. Điều đó có nghĩa là một công dân của nước này có khoảng một trong số 12.000 cơ hội bị vấp phải trong một năm. Nhưng thực tế thì phần lớn những vụ giết người thường xảy ra ở những khu rất nghèo hoặc những vùng hay có tội phạm. Trừ khi bạn buôn lậu ma túy, còn khả năng bạn có thể bị giết là rất ít.

Tuy vậy, ít vẫn tồi tệ hơn là không. Bản thân cá nhân tôi chưa hề biết đến một nạn nhân của vụ giết người nào, nhưng khi ở nhà tôi vẫn rất cẩn thận cài then cửa ngoài, và luôn thận trọng khi đi trong những khu vực nhất định. Có những quận ở nhiều thành phố mà tôi sẽ không dại gì đặt chân tới trong bất kỳ hoàn cảnh nào.

Có một vấn đề rất thực tế cần phải lưu ý. Đó là gần như tất cả mọi người mà tôi biết đều đã bị mất cấp lúc này hay lúc khác. Hậu quả chẳng lấy gì làm hay ho là chúng tôi sẽ đều phải mang những chùm chìa khoá rất nặng, phải khóa bên trong hay bên ngoài, bất kể đi đến đâu. Mất một khoản sức lực và tiền bạc chỉ cho việc bảo vệ mình, bảo vệ đồ đạc và con cái mình, tất cả chỉ là để bảo vệ sự an toàn của cuộc sống công dân.

Rất nhiều người trong số chúng tôi mơ ước được đến sống ở một tỉnh nhỏ của nước Mỹ, nơi mọi cánh cửa đều không bao giờ phải khoá.

Nguyên nhân vấn đề

Phần lớn các tội ác đều liên quan đến ma túy. Sử dụng ma túy ngày nay trở nên rất phổ biến. Những người sử dụng ma túy thường là những thanh niên bất mãn trong các gia đình trung lưu, nhưng phần lớn họ là những người nghèo, phải ngồi xem trên vô tuyến truyền hình những sự thành công rực rỡ của những người khác. Người ta sử dụng ma túy nhiều nhất là ở những khu vực có nhiều tội ác, ở các gia đình không ổn định, thất nghiệp, trong đám thanh niên vô vọng. Ma túy và môi trường nghiện hút làm tan hết mọi án oán hối hận về đạo đức và những tội ác tàn bạo.

Vấn đề tội ác càng trở nên trầm trọng hơn bởi hàng triệu khẩu súng được bán nhan nhản khắp đất nước. Một thực tế đáng sửng sốt là gần như bất cứ ai cũng có thể vào một cửa hàng và mua một khẩu súng lục, hoặc một khẩu súng máy bán tự động.

Hiến pháp Mỹ có đoạn ghi rõ cho phép "Quyền mang vũ khí" đã làm cho tổ chức súng trường quốc gia kháng kháng rằng mọi hạn chế về việc bán súng là trái với hiến pháp. Thực tế thì những ông cha sáng lập nước của chúng tôi đã từng chống lại những tên bạo chúa và nếu như họ còn sống, thì chắc hẳn cũng sẽ cho rằng việc bán súng tự do là điều phi lý như nhiều người nước ngoài vẫn nhìn nhận.

Để phòng

Người nước ngoài hiện nhiên sẽ dễ trở thành nạn nhân của tội ác hơn người bản xứ, bởi vì họ đang ở vùng đất lạ. Họ sẽ ít thấy được những rắc rối, phiền toái, ít có sự dễ phong như người có tính cách luôn nghi ngờ. Họ sẽ dừng lại ở nơi mà đáng lẽ phải đi mau chần hơn, và nhìn ngaw đuih chớp các tòa nhà khi đáng lẽ phải nhun vào các lei cửa ra vào. Sau đây là một số điều cần đề phòng :

- Luôn tỏ ra khôn ngoan. Khi bạn đang ở trên đường phố, đừng bao giờ rơi vào trạng thái quá thú vị, say mê mà không nhận biết được mọi việc xung quanh mình. Những người trông tác phong có vẻ lơ đãng sẽ dễ trở thành mục tiêu ngon lành nhất của bọn tội phạm.

Ở các thành phố Mỹ, những khu vực có an ninh tồi và tốt có thể nằm lẫn lộn nên rất dễ gây nguy hiểm cho người đi bộ. Nếu bạn là khách du lịch thì nên nhờ một ai đó chỉ cho bạn biết khu vực nào nên tránh lui tới. Nếu bạn tình cờ thấy mình đang ở một nơi không cảm thấy thoải mái lắm thì bạn hãy rời đi ngay nếu cần thiết thì gọi taxi - xi cho nhanh.

- Nếu có người xin bạn tiền bằng cách đe dọa thì bạn hãy bỏ đi ngay. Sẽ hoàn toàn không có vấn đề gì nếu bạn cho tiền người ăn mày, nhưng sẽ có một số loại người muốn cả ví của bạn chứ không phải chỉ một phần tư số tiền và họ sẽ cướp giật của bạn nếu bạn mở ví ra.

- Đừng bao giờ rời ví xách tay của bạn. Bạn lúc nào cũng phải cảm thấy có nó khi ở những nơi công cộng. Kể cả ở trong tiệm ăn, bạn phải để nó ở một nơi sao cho không ai có thể rạch được.

- Ví của nam giới tốt nhất là để ở trong một túi có khoá hoặc nắp. Nếu không có thì để ở túi quần trước hoặc túi trong áo vét là tốt nhất. Luôn đề phòng những ai cứ xô đẩy chen lấn bạn trong đám đông. (Đôi khi anh ta chỉ đánh lạc hướng để cho đồng bọn móc ví của bạn).

- Đừng mang theo nhiều tiền mặt hơn là số bạn cần. Gần như mọi sự mua bán đều có thể sử dụng thẻ tín dụng và séc du lịch. Người Nhật, do không quen trả tiền án bằng thẻ tín dụng nên thường mang theo rất nhiều tiền mặt và họ bị bọn kẻ cắp cho là những mục tiêu hấp dẫn.

- Luôn luôn phải khoá xe ô tô. Cho đồ đạc vào cốp xe tốt hơn là để lộ trên ghế ngồi. Nếu xe của bạn có nhiên đồ thì phải cẩn thận khi đồ xe. Vào khách sạn hay quán trọ bạn nên mang theo mình túi xách. Ở một số khu vực thậm chí bạn không nên để đồ ở cốp xe. Hơn thế nữa, một số người ở Niu Oóc còn để biển dán vào cửa ô tô là : "Kẻ cắp, đừng bận tâm! Rádio đã bị ăn cắp rồi".

- Không nên đeo đồ trang sức đắt tiền ở những khu vực không an toàn. Thậm chí ngay trên các đường phố Niu Oóc thì một dây chuyền vàng là sự cám dỗ bọn tội phạm.

- Ở khách sạn, bạn nên để đồ quý có giá trị trong két và khoá lại.

- Đừng bao giờ rời mắt khỏi hành lý ở sân bay. Sân bay là nơi nổi tiếng có nhiều kẻ cắp và người nước ngoài sẽ là nạn nhân đầu tiên.

- Đừng đi công viên vào ban đêm, trừ khi có một sự kiện hay hoạt động nào diễn ra tại đó.

- Nếu có kẻ nào đó "trấn lột" bạn (tức là đe dọa sẽ làm hại bạn nếu bạn không chịu đưa tiền) thì bạn hãy đưa tiền cho hắn. Thà bạn mất tiền còn hơn bị nguy hiểm đến tính mạng.

- Luôn luôn nhớ khoá cửa buồng khách sạn, căn hộ, hoặc nhà ở của mình. Không được mở cửa cho tới khi bạn biết rõ ai đang ở bên ngoài. Nhiều nơi có lỗ nhòm và bạn có thể nhìn qua đó để kiểm tra.

- Nếu bạn mở cửa sổ, hãy kiểm tra cẩn thận để đảm bảo không tạo lối vào cho kẻ đột nhập. Đóng cửa sổ trước khi ra ngoài.

- Cẩn thận chìa khoá trước khi vào khu nhà mình. Nếu bạn vào một khu căn hộ có khoá, đừng cho phép bất kỳ ai không quen biết cùng vào với bạn. Nếu bạn vào tiền sảnh của khu nhà mình và có cảm giác là

có người đi theo mình, hãy quay ngay ra phố đi tiếp cho tới khi không thấy người đó thì mới quay lại.

- Nếu bạn bị cướp, hãy gọi cảnh sát. Ở nhiều khu vực, số điện thoại khẩn cấp cho cảnh sát là 911. Bạn không phải trả tiền gọi cảnh sát.

Sự phòng ngừa tội ác này sau một thời gian sẽ trở thành bản chất tự nhiên thứ hai của bạn và chẳng bao lâu bạn thậm chí sẽ không nhận thấy được là mình đã trở nên cẩn thận như thế nào.

Ma túy

Ma túy bất hợp pháp từ lâu đã là một vấn đề trong số những người nghèo ở Mỹ. Hêrôin (làm từ cây thuốc phiện, nhập từ châu Á và Mỹ Latinh) đã làm cho hàng loạt người trở thành nghiện ngập ma túy và gây tội ác trong nhiều năm nay. Marijuana từ lâu đã có mặt ở các khu vực ngay trong lòng thành phố, nhưng phải đến những năm 1960 thì sinh viên đại học mới nghiện hút marijuana một cách rộng rãi. Từ đó đến nay marijuana được sử dụng rộng khắp ở nước Mỹ.

Marijuana làm từ một loài cây rất dễ trồng, nó thường làm cho người sử dụng cảm thấy dễ mê, lâng lâng, lẫn lộn, không tỉnh táo và trở nên thụ động chứ

không hung dữ. Đối với những người đã quá say, thì có nhiều vấn đề rất bê bối, quần áo không giặt, bỏ bê mọi cuộc hẹn. Việc dùng loại thuốc này đặc biệt có hại đối với những thanh niên trẻ tuổi đang trưởng thành. Đó là một loại thuốc nguy hiểm đối với người công nhân đang cần phải tỉnh táo để làm việc. Rất may là không phải ai cũng thích marijuana. Khi hút thuốc này, một số người cảm thấy bị hoang tưởng, hay có cảm giác kỳ quặc một cách khó chịu.

Côcain trở nên phổ biến vào những năm 1970 khi người ta nhầm tưởng là sẽ không thể nghiện nó được. Thuốc này được dùng rộng rãi trong số những thanh niên có học hành, có sự nghiệp ở thành phố, vì ngoài việc tạo ra một cảm giác sảng khoái, nó còn làm người dùng cảm thấy rất sáng tạo và năng nổ. Tuy nhiên, tác dụng chỉ kéo dài một thời gian ngắn. Loại này đắt tiền, và những người nghiện bị hậu quả của một số phản ứng phụ không dễ chịu. Các bệnh viện ngày nay luôn đông kín người đến cai nghiện.

Côcain làm từ lá của cây coca, chủ yếu trồng ở Nam Mỹ. Nó có thể được lọc thành tinh thể mạnh, một chất mà khi hút vào sẽ ngấm rất nhanh. Nghiện tinh thể côcain sẽ là điều tuyệt vọng nhất trong số những

11- SVHM

loại nghiện hút. Trẻ sơ sinh có mẹ nghiện côcain hay tinh thể côcain thường có nhiều vấn đề, có thể có những dị tật vĩnh viễn.

Amphetamin là chất kích thích tổng hợp, có tên là "tốc độ". Loại thuốc này làm kích thích năng lực rất mạnh. Người dùng thuốc này có thể thức vài ngày liền, sau đó là kéo theo sự trì trệ, suy nhược và thậm chí cả chứng loạn thần kinh. Những thứ thuốc này làm người ta suy nhược rất mau và gây nên những hành vi kỳ dị.

LSD (bạch phiến) cũng là một loại ma túy tổng hợp tạo ra những ảo giác và làm rối loạn suy nghĩ.

Hãy từ chối

Mỗi một quan chức khi được bầu chọn hoặc được chỉ định đều luôn ý thức được nạn ma túy khủng khiếp ở nước Mỹ. Sự cứu chữa gần như bất lực. Hiện nay đang có những chương trình giáo dục trẻ em không dùng ma túy, chương trình cai nghiện cho những người nghiện ma túy, và những nỗ lực của liên bang nhằm ngăn chặn ma túy trước khi chúng vào được thành phố.

Rõ ràng là chưa có biện pháp nào trong số này thật sự có hiệu quả.

Tuy có nhiều ma túy bán cả ở trong trường học, bạn cũng không nên quá lo lắng rằng con cái của bạn sẽ rơi vào ảnh hưởng của số bạn bè xấu và cũng bắt đầu nghiện hút. Mặc dù điều này có thể xảy ra, nhưng nếu chúng đã trưởng thành và được dạy dỗ chu đáo, chúng sẽ ít có khả năng trở thành người nghiện hút thường xuyên.

Rượu

Thứ ma túy được dùng thường xuyên nhất và lại hợp pháp - đó là rượu. Những người định cư đầu tiên của nước Mỹ là những con ma rượu, và đất nước này đã từ lâu là một nước uống nhiều rượu. Gần đây lượng tiêu thụ rượu đã giảm, song rượu vẫn là nguyên nhân của khoảng hơn một nửa các vụ gây án và chắc chắn đã gây ra nhiều đau khổ và bất hạnh. Nhiều gia đình có người nghiện rượu đã bỏ rơi con cái và mất việc làm.

Những người nghiện rượu khó có thể bỏ rượu mà không cần có sự giúp đỡ. Có một tổ chức luôn sẵn sàng giúp đỡ họ là "Tổ chức những người nghiện rượu vô danh" (A.A.), một tổ chức thế giới của những người nghiện rượu. Nhiều người nghiện tham gia tổ chức này đã cố gắng cai được và sống đời độ bằng cách thường xuyên gặp gỡ và giúp đỡ lẫn nhau. Ở hầu hết các cuốn

danh bạ điện thoại trên khắp đất nước đều thấy có danh sách ghi tên những người tham gia vào hội A.A.. Ngoài ra còn có nhiều chương trình điều trị đặc biệt cho những người nghiện rượu.

Trong mấy năm qua, dư luận xã hội đã lên tiếng phản đối những người lái xe uống rượu, và mọi người trở nên cẩn thận hơn trước kia trong vấn đề lái xe và uống rượu. Luật xử phạt lái xe say rượu khá nghiêm ngặt: Ở nhiều bang, bạn đương nhiên sẽ bị tước bằng lái xe nếu bị buộc tội. Nếu bạn gây tổn thất, bạn có thể bị vào tù trong một thời gian dài.

Nếu bạn bị cảnh sát bắt dừng lại và bị buộc tội là lái xe ẩu vì uống rượu, thì bạn sẽ phải làm xét nghiệm về nồng độ rượu trong máu, hoặc đương nhiên bạn sẽ bị kết tội. Việc xét nghiệm bao gồm hơi thở, thử máu và thử nước tiểu.

Dịch vụ y tế

Ở nước Mỹ không có chương trình chăm sóc sức khoẻ quốc gia, và vì vậy giá dịch vụ y tế rất cao. Vì thế bạn phải mua bảo hiểm sức khoẻ tư nhân. Tiền bảo hiểm cũng nhiều, nhưng nếu không có nó, ốm đau sẽ có thể làm bạn điêu đứng về tài chính. Giá một phòng bệnh tư ở một bệnh viện Niu Oóc có thể lên đến 900

đóla một ngày. Thực tế, nếu bạn không có bảo hiểm, có thể bạn không được nhận vào bệnh viện (trừ khi tình trạng bệnh của bạn đang đe dọa mạng sống, và khi đó thì bệnh viện gần nhất phải nhận bạn), và bạn sẽ phải đến bệnh viện công lúc nào cũng quá đông đúc. (đó bạn vẫn phải trả tiền, trừ khi bạn không thể xoay xở được tiền bằng bất kỳ giá nào.

Bạn phải trả tiền cho mỗi một dịch vụ y tế riêng lẻ, từ phức tạp đến đơn giản : cho chiếu điện, các xét nghiệm, các buổi thăm của nhân viên y tế ; ngoài hoá đơn bệnh viện, có thể bạn phải trả tiền cho bác sĩ phẫu thuật, bác sĩ gây mê, y tá riêng, bác sĩ hướng dẫn tập thể dục chữa bệnh, dược sĩ và những người mà bạn hầu như không biết được là họ đã có mặt ở đó. Mỗi khi bác sĩ ngó vào phòng của bạn và gật đầu chào, thì rất có thể là bạn sẽ chuẩn bị phải trả tiền cho một việc gì đó mà mình không ngờ tới.

Mua bảo hiểm

Nếu bạn làm việc cho một công ty nào đó ở Mỹ thì rất có khả năng là người chủ của bạn sẽ mua cho bạn một thẻ bảo hiểm y tế, nhưng nên nhớ rằng những chính sách bảo hiểm này ít khi trang trải đủ cho tất cả mọi chi phí y tế. Nếu bạn không có bảo hiểm của nhân

viên làm thuê, thì bạn sẽ phải làm bảo hiểm ngắn hạn, và thường thì công ty du lịch của bạn sẽ giúp bạn có được bảo hiểm ngắn hạn đó. Các trường đại học thường có kế hoạch chăm sóc sức khoẻ cho sinh viên (bảo hiểm ngắn hạn).

Người nghèo không hẳn là hoàn toàn không có hy vọng bảo hiểm y tế. Chăm sóc y tế là một chương trình quốc gia, nó bảo đảm chi phí y tế cho người già và người tàn tật. Nhiều bang có kế hoạch trang trải các chi phí y tế cho những người nghèo khổ, bần cùng. Thường thì những người không may mắn là những người làm các công việc không nằm trong diện cung cấp bảo hiểm y tế. Khi cần sự chăm sóc y tế dài hạn thì gần như tất cả mọi người đều không có may mắn, trừ những người thật giàu có, vì theo như chính sách bảo hiểm thì chi phí cho dịch vụ y tế tại nhà là rất hạn chế.

Chất lượng dịch vụ y tế

Ở mức độ đòi hỏi trình độ chuyên môn cao thì dịch vụ y tế ở Mỹ là tuyệt hảo, và nhiều người ở khắp nơi trên thế giới đã phải đến đây để được thực hiện những ca mổ đặc biệt và được hưởng phương pháp điều trị ung thư tiên tiến. Còn ở đa số các bệnh viện thì việc chăm sóc bệnh nhân thường ở trên mức trung

binh, mặc dù các y tá luôn vô cùng bận rộn và ít khi ở bên giường bệnh của bạn. Cũng như ở nhiều nước khác, nếu có gia đình hoặc bạn bè ở bên cạnh giúp đỡ những việc vặt cho bạn trong lúc ốm đau thì sẽ rất tốt. Nhưng bạn sẽ thấy các phòng bệnh ở những bệnh viện Mỹ rất im lặng. Người ta quan niệm là người ốm cần phải được nghỉ ngơi, và để nghỉ ngơi hoàn toàn thì họ phải được ở một mình. Vì vậy, ít khi có cảnh khách đến thăm vây quanh giường bệnh đông đúc. Bạn bè đến thăm thường mang theo hoa, nhưng chỉ thăm trong một khoảng thời gian rất ngắn. Một cách khác thay thế cho việc đến thăm là gửi bưu thiếp chúc người bệnh chóng bình phục hoặc thuê một nhân viên bán hoa chuẩn bị hoa và chuyển vào bệnh viện cho người bệnh.

Có thể bạn sẽ thấy rằng, với một căn bệnh đơn giản bạn đã được điều trị với kỹ thuật cao và kỹ lưỡng hơn nhiều so với việc điều trị ở đất nước của bạn. Điều này một phần là vì bác sĩ có thể sẽ bị kiện nếu họ không xem xét một cách cẩn thận mọi khả năng diễn biến của một căn bệnh. Bạn có thể từ chối điều trị nếu bạn không muốn, hay nếu bạn thấy một xét nghiệm hoặc điều trị nào có vẻ không thích hợp với mình, thì bạn hãy nói với bác sĩ những cách làm khác mà bạn muốn.

Bác sĩ hiện đại của Mỹ đòi hỏi không được phép vô đoán hoặc có thái độ ông chủ đối với bệnh nhân và luôn vui vẻ, sẵn sàng thảo luận với bệnh nhân về vấn đề của họ. Còn đối với bệnh nhân, họ sẽ rất thích nếu biết được tình trạng bệnh tật của mình diễn biến ra sao. Vì hiện nay không có tình trạng thiếu bác sĩ nữa, nên bệnh nhân có thể từ chối một bác sĩ nào đó nếu người bác sĩ này nói năng thiếu tế nhị hay thô bạo.

Rất ít bác sĩ chỉ dẫn điều trị bệnh nhân bằng điện thoại. Cho dù bạn có ốm nặng đến đâu, bạn vẫn phải đến phòng khám của họ, trừ trường hợp bạn đang ở bệnh viện. Một điều mà ai cũng nhận ra là ở ngay thế giới của các chuyên gia này, vẫn rất có thể không có người chịu trách nhiệm về trường hợp của bạn.

Nếu bạn định ở lại nước Mỹ trong một thời gian tương đối dài thì ngay khi mới đến, bạn nên xin đăng ký với một bác sĩ, nếu không phải là một bác sĩ chuyên khoa gia đình, thì có thể là một bác sĩ làm việc tại một bệnh viện nào đó. Nếu có diễn gì không hay xảy ra, bạn sẽ phải được một bác sĩ nhận bạn vào bệnh viện. Hơn nữa, nhiều loại thuốc có hiệu lực như thuốc kháng sinh chẳng hạn, phải do bác sĩ chỉ định. Cho nên, sớm hay muộn bạn cũng phải cần đến một bác sĩ.

Nếu bạn không được bạn bè giới thiệu giúp thì các tổ chức y tế địa phương sẽ rất vui lòng giới thiệu cho bạn một số bác sĩ đáng tin cậy.

Việc lựa chọn các cách chữa bệnh khác

Ngày nay có một bộ phận dân chúng càng ngày càng nghi ngờ y học hiện đại, một nền y học mà dường như đã không liên hệ được với bản chất con người và với những sức mạnh tinh thần của con người. Đôi khi việc điều trị lại còn làm cho bệnh tật trầm trọng thêm, và đáng lẽ nên để cho mọi cái tiến triển như tự nhiên thì cả bác sĩ lẫn bệnh nhân đều hy vọng vào sự giúp đỡ của y học. Điều này đã dẫn đến một thể hệ dân chúng quá phụ thuộc vào thuốc.

Để phản ứng lại, người ta bắt đầu chuyển sang tự chăm sóc mình (bằng cách ăn kiêng, tập thể dục v.v.) và quay sang lựa chọn những lương y thực hành chữa bệnh như: lương y châm cứu, bấm huyệt, điện châm, những nhà dinh dưỡng học, thầy thuốc đông y Trung Quốc, và những người chữa bệnh khác. Những cách chữa bệnh dân tộc lâu đời có tiếng ngày nay lại được thịnh hành trong số những người tân tiến. Hầu hết những cách chữa bệnh kể trên có ưu điểm là nếu nó không có tác dụng thì cũng tương đối vô hại. Tuy

vậy, không nên cho rằng những cách chữa bệnh này là hợp pháp thì người ta có thể tin là chúng chữa khỏi bệnh được. Ở những cách chữa bệnh này, có nguyên tắc nghiêm ngặt là "caveatemptor" (tiếng latinh, có nghĩa là "Hãy để người mua tự dè chừng") và trong thực tế luôn đúng như vậy, cho dù bác sĩ điều trị của bạn là ai.

Bệnh AIDS

Hội chứng mất khả năng miễn dịch (viết tắt là AIDS) đã phát triển đến mức thành nạn dịch ở một số vùng của nước Mỹ. Đó là một căn bệnh thảm thê, làm ngã gục rất nhiều người trẻ tuổi và tài năng. Phần lớn những người mắc bệnh thường là những người đàn ông đồng tính luyến ái hoặc những người nghiện ma túy dùng chung kim tiêm.

Bạn không phải lo lắng bị nhiễm bệnh này, trừ khi:

- a) Bạn có quan hệ tình dục với những người nhiễm virút HIV;
- b) Bạn tiêm chích bằng những kim tiêm bẩn;
- c) Bạn nhiễm máu có virút HIV khi truyền máu.

Việc cung cấp máu thường được xét nghiệm để phát hiện virus HIV, nhưng xét nghiệm thường không hoàn toàn chính xác được, cho nên tốt nhất là bạn không nên truyền máu trừ khi thật cần thiết.

Nếu bạn thấy phải nhất thiết có quan hệ tình dục với một người có thể mang virus HIV, bạn nên dùng bao cao su. Tuy vậy, bao cao su có thể vẫn không an toàn tuyệt đối. Những người nghiện ma túy và đồng tính luyến ái là những người dễ mắc bệnh nhất. Nhưng tình dục khác giới không có nghĩa là miễn dịch. Thời kỳ tự do tình ái bừa bãi ở nước Mỹ không còn nữa.

Khách du lịch dừng chân cũng cần phải bảo vệ mình để tránh một số bệnh hoa liễu như nấm, giang mai, lậu, những loại bệnh chẳng hay ho gì khi phải mang về nhà.

Không nên đi lại với những người hành nghề mại dâm, cả nam lẫn nữ. Khác với một số tỉnh của bang Nevada, ở nước Mỹ, nghề mại dâm là bất hợp pháp. Vì những người hành nghề này không bị kiểm soát và kiểm tra bệnh tật, rất nhiều người trong số họ nghiện ma túy. Hơn nữa, cuộc gặp gỡ với họ còn có thể bị kết thúc bằng việc bạn bị đánh hoặc bị cướp. Thế

giới tình dục bất hợp pháp không có chỗ cho những người nghiệp dư.

Kiên tụng

Việc lôi hàng xóm, bác sĩ, vợ hoặc chồng, chủ nhà, và thủ trưởng của mình ra toà làm cho nhiều dân nhập cư ở đất nước này phải kinh ngạc. Người Mỹ chúng tôi là một dân tộc thích kiên tụng, chúng tôi thích tin rằng cần phải có một tổ chức có trách nhiệm cho mọi sự kiện trong cuộc sống.

Mọi người kiên nhau vì những vết thương khi phá cửa đột nhập vào nhà, thua trong cuộc thi chính tả, bị phạt, bị mất hứng thú khi bị thương, mệt mỏi về tinh thần, bị ngáng chân trên vỉa hè, bị ghen ở tiệm ăn. Một loạt những vụ kiện nghe rất kỳ quặc này đem lại sự vui vẻ lớn và đôi khi là cả một phần thưởng xứng đáng.

Ở một chừng mực nào đó, cách kiên tụng này đem lại những chuyển biến tốt, ví dụ như nó tạo ra những thông lệ tốt và những địa điểm an toàn hơn; nhưng ở một chừng mực lớn hơn, nó làm cho tiền bảo hiểm tăng cao và tiêu tốn nhiều công sức cho dịch vụ. Nhiều thành phố bị phá sản khi phải chịu trách nhiệm cho mọi sự rủi ro, mất mát của cải công cộng. Nhiều

trường học bị mất sân chơi vì họ không đủ tiền mua bảo hiểm tai nạn. Một số nhà thờ không dám che chở cho những người vô gia cư vì họ thiếu những bảo hiểm cần thiết.

Mặc dù tình hình đã xấu đến như vậy, nhưng một số người nước ngoài còn nghi phóng đại hơn thế nữa. Không phải là không có bác sĩ bị tước giấy phép hành nghề vì đã để xảy ra tai nạn. Ở nhiều bang, luật "Người làm phúc" cấm kiện bác sĩ vì những vụ việc như vậy. Các gia đình vẫn tiếp tục tham gia những chuyến đi cấm trại của trẻ em. Thường thường nếu bạn của bạn bị ngã từ trên tường nhà bạn xuống và có ý định kiện bạn thì anh ta sẽ phải tìm hiểu xem bạn đã có bảo hiểm chưa, và như thế vụ kiện sẽ được tiến hành trôi chảy mà không làm cho bạn bị thiệt hại gì. Tuy nhiên, nếu một ai đó bị gây chấn vì ngã xuống hố ở cổng trước nhà bạn, thì bạn hãy nên sửa lại cổng.

Nếu chính bạn muốn đi kiện, thì phải đảm bảo rằng đó sẽ phải là một sự việc đáng kiện và phải thắng kiện, được thêm một khoản tiền nào đó. Thật không bỏ công ra toà nếu bạn không thấy có cơ hội thực tế được thêm tiền. Phần lớn kết cục diễn biến của các vụ kiện nằm trong tay của luật sư. Các vụ kiện thường

kéo dài hàng năm, và bạn sẽ phải trải qua những lúc không dễ chịu gì. Có khi cả hai bên cuối cùng đều thua cuộc theo cách này hoặc cách khác.

Vô gia cư

Nhiều người nhập cư ngày nay không còn cho rằng các đường phố nước Mỹ đều dát vàng nữa, nhưng họ không thể ngờ rằng lại có thể nhìn thấy người vô gia cư ngủ ngoài đường phố. Đất nước này vẫn là một đất nước giàu nhất thế giới. Nhưng có đến hàng trăm người ngủ ngoài đường phố trong những thành phố lớn nước Mỹ. Hàng nghìn người khác ngủ qua đêm trong những nơi cư trú tạm bợ mà không biết ngày mai mình sẽ ngủ ở đâu.

Vấn đề nhà cửa ở nước Mỹ rất nan giải. Trong 20 năm qua, rất ít nhà rẻ tiền được xây dựng, giá thuê nhà và giá nhà tăng chóng mặt. Những nhà trước kia giá rẻ nay trở nên rất đắt. Đó thực sự là một cuộc chiến vất vả hơn trước kia rất nhiều để một gia đình khá thành đạt có thể mua được một căn nhà; đối với các gia đình không thành đạt lắm thì đó là điều không thể thực hiện được.

Một bộ phận những người sống ở ngoài đường phố không thể tự lo liệu được cho bản thân. Nhưng số

người không có nhà ngày càng tăng lại là những gia đình hoặc những bà mẹ một mình nuôi con. Một số gia đình trong số này thường vừa mới gặp phải điều không may, số khác vướng vào những sự nan giải của nghiện hút, rượu, hoặc không ổn định về thần kinh. Rõ ràng là có sự lỏng lẻo về quan hệ gia đình, nếu không thì nhiều người trong số họ đã có thể ở nhờ tại nhà họ hàng của họ. Có cả trẻ em sống ngoài đường phố vì chúng đã bỏ nhà ra đi hoặc bị đuổi khỏi nhà.

Người nước ngoài thấy tình trạng vô gia cư này thật khó hiểu vì ở nước họ, dù nghèo đến đâu mọi người vẫn có một chỗ để ở, kể cả ở chung cùng người khác. Ở đây, cả chính phủ và các tổ chức từ thiện xã hội rất cố gắng cung cấp chỗ ở cho mọi người, nhưng không bao giờ có đủ tiền để giải quyết hết được. Tình trạng vô gia cư hiện nay là mối nan giải cho nước Mỹ, và là một điều làm tất cả chúng tôi đều cảm thấy xấu hổ.

Chương VII CHÚA VÀ ĐẤT NƯỚC

Tình cảm với mẹ , Chúa và Cờ -bất kỳ một nhà chính trị nào của Hợp chủng quốc Hoa Kỳ hy vọng được bầu làm Tổng thống đều phải coi trọng ba thần tượng thiêng liêng này một cách nghiêm túc. Trong khi đó hầu hết người nước ngoài thường dễ dàng hiểu được sự thờ phụng đối với mẹ, thái độ đối với tôn giáo vẫn

còn mơ hồ đối với nhiều người, và thái độ đối với quốc kỳ thì còn là điều huyền bí.

Chúng tôi tin ở Chúa.

Quan điểm của người Mỹ đối với vấn đề tôn giáo còn rất mâu thuẫn. Chúng tôi tôn trọng sự tách biệt giữa nhà thờ và nhà nước (việc thờ phụng tại nhà thờ là tùy theo sự lựa chọn của mọi người), và một số người dám tự nhận một cách công khai là không theo một tín ngưỡng nào.

Toà án tối cao chú ý sát sao đến vấn đề tôn giáo. Không được phép cầu kinh trong các trường học, (nhờ có một quyết định gần đây của toà án) cũng không được phép cầu kinh lúc bắt đầu trận đấu bóng. Tôn giáo được xem là một vấn đề mang tính chất cá nhân, giữa các cá nhân, giữa lương tâm của người đó với nhà thờ của họ. Tuy nhiên, có một cảm giác chung là những người đảng hoàng đều tin ở Chúa và nhiều tiên chuẩn về đạo lý xuất phát từ tôn giáo. Các nhà chính trị thường xuyên khẳng định với cử tri của mình về lòng tin và sự trung thành của họ đối với Chúa. Vị Tổng thống nào cũng đều bắt đầu nhiệm kỳ của mình bằng một thông điệp gửi toàn liên bang về sự thỉnh cầu của mình dâng lên Chúa, và khi được hỏi ông ta sẽ làm gì trong một cuộc khủng hoảng nào đó, Phó Tổng thống của chúng tôi nói rằng việc đầu tiên ông thực hiện sẽ là cầu nguyện.

Trên mặt tất cả các đồng tiền đúc của chúng tôi đều có dòng chữ "Chúng tôi tin ở Chúa". Lời cam kết nguyện trung thành đối với quốc kỳ kêu gọi chúng tôi : "Dưới Chúa, chỉ có một dân tộc". Cứ cho là một số những điều mang tính tôn giáo này xuất phát từ xu hướng có tính chất tôn giáo của nước Mỹ từ buổi sơ khai truyền lại. Nhưng sự tôn sùng mang tính chất tôn giáo vẫn là nét nổi bật trong suốt quá trình lịch sử của chúng tôi. Tín ngưỡng luôn kết hợp với chủ nghĩa lạc quan, lòng trung thành và niềm tin là công lý luôn luôn ngự trị và chiến thắng, nếu không ở thế giới này, thì sẽ là ở thế giới bên kia.

Đa số Cơ đốc giáo

Chính Chúa Kitô được hầu hết mọi người luôn tâm niệm khi người ta cần cầu khẩn. Ở Hợp chúng quốc Hoa Kỳ, 85% dân chúng theo Đạo Cơ đốc, 2% là người theo Đạo Do thái, 1% là các đạo khác - Đạo Phật, các tôn giáo phương Đông khác nhau. Đạo Hồi, v.v., và 9% tự cho là vô thần. Những ngày nghỉ lễ tôn giáo quốc gia duy nhất là những ngày nghỉ lễ Đạo Thiên chúa. Tuy nhiên, những ông chủ phải tôn trọng các yêu cầu về tôn giáo của bất kỳ ai và cho phép họ nghỉ khi tôn giáo đó yêu cầu. Cứ bốn người Mỹ, thì có ba người tự nhận là tin ở Chúa. Cứ mười người thì có bốn người đi nhà thờ đều đặn. Mặt khác, những người nước ngoài không hình dung được rằng mỗi một người dân Mỹ bình thường đều gắn bó sâu sắc với tôn giáo của mình.

Chúng tôi chỉ trông đợi các nhà lãnh đạo của chúng tôi có một niềm tin nhất định ở Chúa, chứ không cần họ coi trọng tôn giáo hơn là các ván chơi gôn của họ.

Chủ nghĩa giáo phái

Đa số (57%) người Mỹ theo Đạo Tin lành, vì những người theo Đạo Tin lành không có cơ quan thẩm quyền trung ương, nên có hàng trăm các giáo phái khác nhau. Tất cả đều trung thành triệt để với cùng một Chúa và kinh thánh, nhưng thể hiện theo những cách khác nhau. Một số nhà thờ thường tổ chức các buổi cầu nguyện rất trang nghiêm, trong khi đó những nhà thờ khác thường gắn với việc thể hiện tình cảm nhiều hơn. Thông thường thì chính những buổi lễ cầu nguyện trang nghiêm (những người theo nhà thờ Tân giáo, Giáo đoàn, Giáo hội trưởng lão) là của tầng lớp trên. Nhiều nhà buôn đang phát đạt đã chuyển từ giáo phái Baptist sang nhà thờ Tân giáo khi họ di chuyển đến một nơi có những người hàng xóm láng giềng khá giả hơn.

Những người theo Đạo Cơ đốc còn lại là những người Thiên chúa giáo (28%), một nhóm chủ yếu là người Ailen, người Italia và người nhập cư từ Nam Mỹ. Những người Thiên chúa giáo đã biết được sự phân biệt và thậm chí (chưa chứng minh nổi) đã bị nghi rằng họ phân chia lòng trung thành của mình giữa Giáo hoàng La Mã và đất nước của mình. Cho mãi đến trước khi Giôn Ph. Kennodi được bầu làm Tổng thống, nhiều

người còn tin rằng không một người theo Thiên Chúa giáo La Mã nào lại có thể đắc cử chức tổng thống.

Ngoài những tôn giáo đã được xác lập ra, còn có vô vàn các giáo phái khác. Hầu hết các giáo phái đều phụ thuộc vào đức tin và uy tín của vị giáo chủ và không để người đó tồn tại lâu. Một người Anh mà tôi biết, gợi ý rằng cách để trở nên giàu có ở nước Mỹ là hãy bắt đầu theo một tôn giáo nào đó. Các giáo phái đòi hỏi có một sự cam kết trung thành hết lòng của những người theo giáo phái đó, và những vụ bê bối thường nảy sinh trong nội bộ các giáo phái.

Những người đứng đầu Đạo Phật và Đạo Hindu khác nhau đã thu hút được một con số đáng kể những người theo đạo mình trong những năm gần đây, một số những nhà lãnh đạo này là những sứ giả có học thức từ phương Đông đến, còn những người khác thường đạt được quyền lực và sự giàu sang nhờ có sự học tập và nỗ lực của bản thân.

"Con chiên được tái sinh"

"Những con chiên Đạo Cơ đốc được tái sinh" vẫn là điều gây ngạc nhiên nhất trong các giáo phái tôn giáo ngày nay.

Cách đây không lâu, các nhà trí thức cho rằng giờ đây khoa học đã giải thích được hầu hết các hiện tượng thì niềm tin vào Chúa có thể không còn kéo dài lâu nữa. Họ rất sai lầm. Thay vào đó, hàng triệu người

đã hội nhập vào các nhóm theo các trào lưu chính thống đa dạng. Những người này được công chúng mệnh danh là "những con chiên được tái sinh" bởi vì họ tin rằng cuộc đời của họ lại bắt đầu như mới khi họ tận tâm theo Chúa Giê-xu. Họ coi kinh thánh là hoàn toàn đúng, mặc cho những mâu thuẫn của nó.

Đácuy-n hay Adam

Kinh thánh nói rằng Chúa tạo ra thế giới cùng với người đàn ông và người đàn bà đầu tiên (Adam và Eva) trong vòng sáu ngày. Vào ngày thứ bảy, Người nghỉ ngơi, đó là lý do tại sao Chủ nhật được coi là một ngày nghỉ của những người theo Đạo Cơ đốc. Nếu điều này là đúng thì học thuyết về tiến hoá như đã được Sác-lơ Đácuy-n (Charles Darwin) miêu tả nhất định phải sai. Những người theo các giáo phái chính thống nói như vậy. Những người theo thuyết tiến hoá thì cho rằng con người đã tiến hoá qua hàng triệu năm.

Việc chứng minh có tính thuyết phục mạnh là ở phía Đácuy-n, nhưng còn có những người vẫn khẳng định rằng kinh thánh về thực chất vẫn là đúng: thực tế còn có nhiều quốc gia mà ở đó giáo viên vẫn còn buộc phải dạy cả hai khía cạnh. Về vấn đề này nhiều người theo các giáo phái chính thống đã không cho con cái mình học ở các trường công toàn bộ mà đăng ký cho chúng học ở các trường Đạo Cơ đốc.

Những người theo các giáo phái chính thống không phải ai cũng có học vấn cao, và họ mạnh nhất ở miền Nam. Đường như sự trưởng thành của họ xuất phát từ nguyện vọng đang cảm dỗ họ trong khung cảnh rắc rối của cuộc sống hiện đại là quay trở về với một xã hội đơn giản hơn. Công chúng có thể thấy các giáo sĩ của các giáo phái chính thống trên nhiều kênh truyền hình khác nhau, và người xem tùy chọn kênh mà mình thích. Tuy nhiên, chớ có mắc sai lầm mà nghĩ rằng các vị cố đạo này đại diện cho luồng tư tưởng chính.

Nạo thai

Một vấn đề lớn khác dẫn đến sự chia rẽ về mặt tôn giáo là việc nạo thai. Ngày nay, ở hầu hết các bang, bất kỳ một phụ nữ nào có nguyện vọng đều có thể nạo thai, nhưng có một phong trào rất mạnh (có tên gọi là "Quyền được sống") coi nạo thai là bất hợp pháp. Chiến dịch chống nạo thai về nguồn gốc là do tín ngưỡng, cho rằng cuộc sống của con người là thiêng liêng, và bắt đầu bằng quan niệm của những người theo đạo, nhưng nhiều phụ nữ lại cho rằng cái cốt lõi thực sự ở đây là tham vọng bất phụ nữ làm công cụ và mang thai.

Nhà thờ Đạo Thiên Chúa coi các phương pháp tránh thai cũng như nạo thai là vô đạo đức. Tuy nhiên, phụ nữ theo Đạo Thiên Chúa vẫn thực hiện những biện pháp hạn chế sinh đẻ phổ biến như các phụ nữ Mỹ khác thường làm.

Từ thiện

Các giá trị Cơ đốc giáo thường nhấn mạnh tầm quan trọng của việc trợ giúp người nghèo và người không may mắn. Nhiều người đói khổ vẫn được các cơ sở của nhà thờ nuôi, và một số những tổ chức từ thiện lớn nhất của đất nước đều do một nhóm nhà thờ nào đó điều hành. Các bệnh viện, những người vô gia cư, các công xưởng dành cho người tàn tật, các trường học, các trung tâm trẻ vị thành niên, và biết bao nhiêu những dự án khác đều được nhà thờ hoặc giáo đường Do Thái tài trợ, mặc dù họ thường hoạt động không có mục đích tôn giáo rõ ràng nào.

Đại bộ phận dân Mỹ làm công đức cho các hội từ thiện về hết thảy mọi việc, từ việc cứu rừng cho đến các công trình nghiên cứu y học. Một số người thậm chí còn đóng góp bằng cách trích ra từ các tấm séc thanh toán của họ.

Quốc kỳ

Ở nước Mỹ, sau tôn giáo là chủ nghĩa yêu nước. Những người yêu nước thể hiện tình yêu nước Mỹ và yêu tự do của mình thông qua việc tôn trọng lá cờ. Các nhà chính trị thể hiện lòng tôn kính lớn lao của mình qua việc yêu quốc kỳ. Trong quá trình bầu cử năm 1988, Hạ nghị viện mới được bầu đã chứng minh lòng yêu nước của mình bằng cách sáng nào cũng chào cờ.

Một vài thành viên Hạ nghị viện lúc đó đã cả gan bỏ phiếu phản đối việc làm ngu ngốc này.

Những công dân của những nước khác cũng tôn kính quốc kỳ của họ, nhưng cung cách quá nhiệt thành mà người Mỹ vẫn thể hiện đã làm cho người nước ngoài phải ngạc nhiên. Ở nhiều nước, nếu bạn cứ một mực cho rằng đất nước của quý bạn là tốt nhất trên thế giới thì bạn sẽ bị coi là người theo chủ nghĩa sô vanh, chẳng hay ho gì. Nhưng chủ nghĩa Mỹ cho rằng nước Mỹ là một dân tộc đặc biệt mà Chúa đã lựa chọn.

Các sự kiện thể thao chuyên nghiệp bắt đầu bằng việc hát quốc ca (ở đó các cầu thủ bỏ mũ ra và một số người đặt bàn tay lên trái tim của mình), và lá quốc kỳ phấp phới bay trên tất cả các văn phòng Chính phủ. Mặc dù Toà án tối cao đã chủ trương rằng quyền đốt cờ cũng được bảo vệ, vẫn có những bộ luật (hầu hết chưa có hiệu lực) quy định về việc mang cờ vào sau khi trời tối, không được quàng cờ vào người, và không dẫm đạp lên cờ.

Nhiều trường bắt đầu ngày học của mình bằng việc tất cả sinh viên đứng dậy, hướng mặt lên lá cờ và đặt bàn tay trên ngực cùng hô vang : "Tôi nguyện trung thành với quốc kỳ của Hợp chúng quốc Hoa Kỳ và với nước cộng hoà mà lá cờ là đại diện, là một dân tộc theo Chúa, không chia rẽ. tự do và công lý cho mọi người".

Chương VIII

GIÁO DỤC

Bằng việc học qua hệ thống trường công của chúng tôi mà phần lớn những gia đình từ khắp nơi trên thế giới nhập cư vào Mỹ dần dần nhận thức rõ là mình đã Mỹ hoá hoàn toàn, ghi nhận những giá trị Mỹ, văn hoá Mỹ và truyền thống dân tộc Mỹ. Nếu không có sự thâm nhập về mặt giáo dục này, thì người ta vẫn còn nghi ngại rằng liệu cuộc thử nghiệm của người Mỹ đã có hiệu quả hay chưa.

Các trường công của Mỹ cung cấp một nền giáo dục miễn phí cho tất cả trẻ em, từ năm tuổi đến 18 tuổi, tức là từ mẫu giáo đến hết lớp 12. Vì từng bang trong tổng số 50 bang đều có các trường và các yêu cầu của mỗi nhà trường khác nhau trên toàn liên bang, nên không có kỳ kiểm tra toàn liên bang đối với học sinh. Ở hầu hết các bang, việc đi học là bắt buộc cho đến 16 tuổi.

Quy chế về giáo dục phổ thông

Mục đích của hệ thống trường học Mỹ là cung cấp cho mọi thanh thiếu niên một nền giáo dục đại cương. Đây không phải là mục tiêu mang tính tham vọng quá mức. Người ta chỉ cần một số ít sinh viên trở thành những trí thức hay các học giả. Số còn lại chúng tôi hy vọng sẽ có thể đọc, viết, suy nghĩ đúng đắn được, và giải quyết được những vấn đề thường nhật của cuộc sống. Trong việc bắt nhịp được với nguyên tắc dân chủ, thường không có những bước ngoặt tuyệt đối, tức là một kỳ thi quyết định nào đó để phân biệt được những trò giỏi và dốt. Về mặt lý thuyết, bất kỳ học sinh nào hoàn thành chương trình phổ thông đều có cơ sở để học đại học.

Những vấn đề tồn tại

Hiện nay, các trường của chúng tôi đều là nguyên nhân của một nỗi buồn sâu sắc, bởi vì nhiều công dân trẻ của chúng tôi, mặc dù dự học đều đặn suốt

13 năm liên tục vẫn vô cùng dốt nát. Một số họ bảy giờ vẫn không biết tiểu bang Alaska ở đâu, Đạo luật về các quyền công dân là gì, nội chiến xảy ra bao giờ, hoặc Thômat Giépphoson là ai. Một trong những bạn hữu của tôi, hiệu trưởng một trường tư đặc biệt, đã chán nản phát hiện ra rằng, không có một học sinh lớp tám nào của ông biết được chu vi trái đất là gì.

Cứ bốn học sinh thì có một em không tốt nghiệp nổi trung học và quá nhiều học sinh chỉ có thể đọc được thôi, còn gần như không biết gì về thế giới. Trong một cuộc khảo sát về toán và các kỹ năng khoa học của học sinh ở sáu quốc gia gần đây, học sinh Mỹ đạt điểm gần đối số về toán, và hầu như là loại bét về khoa học.

Rõ ràng là phần lớn học sinh của chúng tôi đều có ít thực tế và năng lực tư duy kém so với yêu cầu. Có phải đây chỉ là lỗi của các nhà trường hay có cả sự thiếu trách nhiệm của các bậc phụ huynh? Vô tuyến, ma túy, gia đình tan vỡ, v.v. đều đáng trách cả. Đó đang là đề tài của cuộc tranh luận lớn.

Mối quan tâm về hệ thống giáo dục gần như lúc nào cũng nổi cộm xét trên phương diện các nhu cầu quốc gia. Liệu thế hệ tới sẽ có thể điều hành được công việc nhà nước chăng? Liệu họ có thể có đủ khả năng tiếp thu, làm việc và cạnh tranh nổi với người Nhật và người Nga không?

Giáo dục chỉ phục vụ cho lợi ích giáo dục mà thôi, chỉ thuần túy vì yêu kiến thức thôi thì sẽ chẳng có được một sự thúc ép là bao nhiêu. Cũng như mọi mặt khác ở Mỹ, giáo dục phải sắp xếp sao cho đúng hướng thực tiễn.

Triết học về giáo dục

Trong vòng 50 năm qua, các trường phổ thông của chúng tôi đã hoạt động theo học thuyết của Giôn Đenây (John Dewey 1859 - 1952), nhà giáo dục đồng thời là nhà văn Mỹ. Đenây cho rằng, công việc của nhà trường là thúc đẩy sự phát triển tự nhiên của đứa trẻ đang lớn chứ không phải là rót thông tin vào đầu chúng vì đứa trẻ chưa được chuẩn bị để tiếp thu những thông tin ấy. Theo hệ thống của Đenây, đứa trẻ trở thành một nhân tố tích cực trong việc giáo dục bản thân mình hơn là một nhân tố tiếp thu thụ động các sự kiện.

Hậu quả là các trường phổ thông Mỹ đều rất nhiệt tình dạy "những kỹ năng đời sống" như tư duy logic, phân tích, giải những bài toán sáng tạo. Nội dung thực sự của các bài học trở thành yếu tố thứ hai đối với cả quá trình mà đáng ra phải đào tạo cho trẻ có thể giải quyết, xử lý cuộc sống với mọi tình huống có thể xảy ra, bao gồm cả những kiến thức chưa biết về tương lai. Cả thầy lẫn trò đều coi việc ghi nhớ thuần túy là không sáng tạo và là cái gì đó dung tục.

Ngoài dạy "những kỹ năng đời sống" ra, các trường còn được giao nhiệm vụ giải quyết hàng loạt những vấn đề xã hội đang phát triển. Chủ nghĩa sắc tộc, hiện tượng có thai ở tuổi vị thành niên, nghiện rượu, sử dụng ma túy, lái xe ẩu và tự tử chỉ là một số trong tất cả các vấn đề xã hội hiện đại đã từng xuất hiện trong chương trình học ở nhà trường. Việc làm này đã đóng góp vào sự nhận thức ở mức độ cao về xã hội trong giới trẻ Mỹ.

Cơ cấu nhà trường

Khi được năm tuổi, trẻ em bắt đầu học mẫu giáo lớn, nơi chúng chỉ tập trung vào việc chuẩn bị sẵn sàng cho những môn học nặng nề hơn của các lớp trên bằng cách hát các bài hát, vẽ tranh, học để biết treo áo khoác và nhận diện các con số và các chữ cái. Lớp một đến lớp năm hoặc sáu là trường tiểu học. Ở đây người ta dạy đọc, viết và số học, song song với dạy ở các cấp độ khác nhau về nghệ thuật, thể dục thể thao, các môn học về xã hội và khoa học. Chương trình thường mở rộng ở trường cấp hai (từ lớp năm đến lớp tám hoặc từ lớp năm đến lớp bảy và tám), và phổ thông trung học (theo truyền thống bắt đầu từ lớp chín). Nhà trường đưa ra các khoá học gồm các môn mà học sinh tha hồ lựa chọn, kể cả những môn học không có tính học thuật chút nào như : sửa chữa ô tô, đánh máy, làm nhà và nghệ thuật.

Những học sinh ở lớp đầu tiên của trường trung học gọi là học sinh lớp nhất, tức là lớp chín, học sinh lớp mười gọi là học sinh đệ nhị; học sinh lớp mười một gọi là đệ bị tứ tài; còn học sinh lớp 12 gọi là học sinh bậc tứ tài. (Những thuật ngữ này lại lặp lại khi lên đại học, khi sinh viên năm thứ nhất gọi là sinh viên lớp nhất, năm thứ hai gọi là đệ bị cử nhân, v.v.).

Đời sống học sinh

Đối với học sinh, sự khác biệt đáng lưu ý nhất giữa trường tiểu học và các cấp học cao hơn là học sinh ở cấp cao hơn bắt đầu "thay đổi lớp học". Điều này có nghĩa là đáng lẽ dành cả ngày học ở trong một lớp học, thì họ chuyển lớp để học các thầy cô giáo khác. Việc này đã dành cho chúng ba hoặc bốn phút giữa các giờ học trên các hành lang giữa các giảng đường, nơi theo truyền thống thường diễn ra rất nhiều hoạt động giao tiếp xã hội quan trọng. Học sinh nào cũng có học tủ riêng dính trên tường dọc các lối đi, nơi mà họ thường tụ tập.

Nói chung, xã hội không coi trọng việc học tập của học sinh lắm. Chúng có quá nhiều thời gian rỗi rãi. Do đó, chúng thường được khuyến khích lấp chỗ trống bằng những hoạt động ngoại khoá như thể thao, câu lạc bộ các kiểu, ăn uống thịnh soạn, các trò chơi trinh thám mà chúng cho là sẽ khác sâu những phẩm chất của người lãnh đạo, tinh thần thể thao, năng lực tổ chức, v.v.. Những học sinh nào không tham gia vào những

hoạt động như vậy hoặc có công việc làm sau giờ học thì lại có nhiều cơ hội "đi chơi lang thang", nghe nhạc trẻ em và xem vô tuyến.

So với các dân tộc khác, học sinh Mỹ không có nhiều bài tập ở nhà. Các công trình nghiên cứu cũng cho thấy rằng các phụ huynh Mỹ ít có nguyện vọng cho con cái mình thành đạt hơn so với các nước khác. (Về mặt lịch sử mà nói, mối quan hệ tương hỗ giữa thành công ở nhà trường Mỹ và thành công trong cuộc sống sau này không có là mấy). Nhiều phụ huynh học sinh có thể nói: "Cháu không đơn thuần là một học giả", và họ bằng lòng với việc con trai của mình được có mặt trong đội bơi lội và không dùng ma túy. Một số học sinh vẫn chọn việc học tập chăm chỉ, vì những lý do của chính bản thân chúng, do chúng luôn tâm niệm một điều rằng, con đường tiến tới giàu có là phải qua trường đại học kinh doanh Havót.

Phương pháp thi đua được các trường phổ thông Mỹ coi là rất hữu hiệu. Học sinh được đưa ra độ sức với nhau bằng rất nhiều cách: thảo luận ở trong lớp học, thi chính tả, đọc sách theo nhóm hay làm các bài kiểm tra. Mỗi lớp đều phải trình ra một bảng phân loại học sinh rành mạch từ A đến F (giáo viên thường phân loại A = giỏi; B = tốt; C = trung bình; D = kém; và F = trượt). Giáo viên nào cho toàn loại A hết sẽ bị coi là quá dễ dãi. Do đó học sinh hiểu rằng họ đang ganh đua để đạt bằng được một trong số các điểm cao nhất.

Học sinh ngoại quốc đôi khi không hiểu rằng chép bài thi của người khác hay từ sách ra đều bị coi là sai trái và là vấn đề nghiêm trọng. Việc chứng tỏ rằng bạn đã tự làm bài và thể hiện kiến thức của bản thân mới là điều quan trọng ở đây. Điều đó còn quan trọng hơn là giúp đỡ bạn của bạn thi đỗ, mà người đó theo chúng tôi thì không xứng đáng đỗ nếu không đưa ra được các câu giải đáp của chính bản thân mình. Nỗ lực của cả nhóm thường không giúp ta nhận biết rõ được nỗ lực của bản thân mỗi cá nhân, và học sinh Mỹ cũng không học theo từng nhóm như nhiều học sinh châu Á vẫn làm. Nhiều học sinh châu Á ở Mỹ coi thói quen học nhóm là một đóng góp lớn cho những thành công học tập tại trường của họ.

Những luồng gió thay đổi đã từng thổi đến

Tình hình giáo dục phổ thông hiện thời tốt hơn cuộc cải cách hai mươi năm về trước. Tiến bộ của những năm 60 là đã thành công trong việc thảo ra các chương trình phổ thông nhạy bén hơn với những khác biệt về văn hoá của những học sinh không phải là người da trắng, trong đó đa số là Cơ đốc giáo. Hầu hết những sách giáo khoa cũ đã bị bãi bỏ vì quá khêu gợi về giới tính và phân biệt chủng tộc. Trong vòng 20 năm qua, người ta đã từng có những nỗ lực kết hợp các hệ thống giáo dục phổ thông để học sinh người da đen, người gốc Mỹ Latinh (Hispanic), người châu Á v.v. hoà nhập với các nhóm học sinh khác. Thuật ngữ "đưa đi bằng xe

buýt" dùng để chỉ việc đưa đón học sinh đi học bằng xe buýt từ một khu dân cư lân cận này tới một khu khác để cân bằng các nhóm chủng tộc.

Không may thay, nhiều người da trắng lại phản ứng về việc đưa đón bằng xe buýt bằng cách chuyển ra các thị trấn ngoại thành hoặc gửi con em họ đến các trường tư. Ngày nay, nhiều trường ở thành phố không còn nhiều học sinh da trắng để bổ sung cho việc hoà nhập chủng tộc này nữa.

Những ý tưởng của chương trình cải cách năm 1960 còn bao gồm cả việc tiến tới "gắn giáo dục với thực tiễn". Để phát huy khả năng sáng tạo của học sinh, người ta đòi hỏi học sinh nhớ một cách máy móc ít hơn. Một luồng gió dân chủ hoá mạnh mẽ đã thổi vào nhà trường, và môn học về các quyền của học sinh đã được coi trọng. Luật về trang phục đã được ban bố, những môn học theo yêu cầu cũ được loại bỏ bớt. Lời lẽ của thầy không còn là luật pháp nữa. Nếu một học sinh theo đuổi những sở thích riêng đã được suy nghĩ kỹ càng, thì họ sẽ được đáp ứng bằng một nền giáo dục thực sự.

Hiện nay luồng gió ấy đang thổi theo đường hướng khác. Tư tưởng của cuộc cải cách hồi đó nghe có vẻ đáng ngưỡng mộ, nhưng cho đến nay vẫn chưa gặt hái được thành quả gì đối với những học sinh tự giác cũng như những học sinh luôn phải được khuyến khích. Thay vào đó, khi học sinh đạt điểm thấp hơn, thì tình

13- SVHM

trạng không tôn kính thầy tăng lên. Kỳ luật đã trở thành vấn đề nghiêm trọng ở nhiều trường, còn bản thân học sinh thì có xu hướng tìm đến với ma túy hơn là hướng tới tri thức.

Cách khắc phục

Ở nơi nào hệ thống trường phổ thông của chúng tôi hoạt động có hiệu quả, thì ở đó học sinh của những gia đình nghèo nhất được cung cấp phương tiện, được tạo điều kiện để vươn lên trong xã hội. Nhưng hiện nay hệ thống này không hoạt động tốt như trước đây nữa. Vì vậy một số nhà lý luận đã thử giải thích nguyên do của vấn đề này.

Một trong số họ là E.D. Hirsch, tác giả của cuốn sách bán chạy nhất : "Biết chữ mang tính văn hoá" (Cultural Literacy). Ông kết luận rằng dân tộc chúng tôi đang lâm nguy bởi vì học sinh của chúng tôi hiện nay không còn được dạy những điều đã liên kết người Mỹ lại với nhau. Hơn thế nữa, ông thừa nhận là người ta không thể biết chữ mà không có kiến thức. Theo ông, việc đọc, viết và tư duy phụ thuộc vào phạm vi thông tin cụ thể rộng lớn. Cuốn sách của Hirsch nêu một danh sách gồm 5000 tên, câu, ngày tháng và các khái niệm mà ông coi là thiết yếu cho học thuyết " biết chữ mang tính văn hoá" ở nước Mỹ. Danh mục này, mặc dù còn tranh cãi, nhưng chắc rằng sẽ cung cấp đầy đủ thông tin cho bất kỳ kỳ người ngoại quốc nào.

Tôn kính thầy giáo

Dạy học không phải là một nghề có địa vị cao ở Mỹ. Điều này thể hiện rõ qua thang lương. Thang lương của giáo viên kém hơn so với các ngành nghề chuyên nghiệp khác. Ở nước khác giáo viên có thể nghèo nhưng được kính trọng. Còn ở Mỹ thì hiếm khi như vậy. Hơn thế nữa, từ xưa đến nay, theo truyền thống, dạy học vẫn là lĩnh vực dành cho phụ nữ, nam giới không thích làm việc đó. Còn có một thực tế nữa là nhiều giáo viên chưa được đào tạo tốt, thường là chỉ được đào tạo về phương pháp giảng dạy nhiều hơn là về một lĩnh vực học vấn cụ thể nào đó.

Giáo viên thường bị đối xử tồi tệ trong cũng như ngoài trường học. Họ bị coi như là những người lính chân đất, thường xuyên phải thi hành hàng loạt mệnh lệnh từ ban giám hiệu, các nhà chính trị, các vị hiệu trưởng và phụ huynh học sinh. Hằng năm ở những trường kém nhất, giáo viên còn bị thương do chính học sinh gây nên. Các quyền của học sinh vẫn được coi là trên hết, còn giáo viên thì phải luôn sẵn sàng lý giải mọi hành động của chúng trong tất cả mọi việc.

Nhiều người nước ngoài đã hơi đơn giản hoá vấn đề bằng kết luận rằng : do không có hình thức trừng phạt về thể xác (hình thức này là bất hợp pháp ở nhiều bang) trong nhà trường nên đã nảy sinh ra tất cả các vấn đề. Tuy nhiên một số ít người Mỹ vẫn tán thành quan điểm này. Đối với người dân Mỹ, việc trừng phạt

về thể xác là không đúng đắn , làm cho người có sức mạnh dễ lạm dụng nó.

Việc lựa chọn trường

Tất cả những điều nói trên không có nghĩa là mọi trường học đều thiếu kỷ luật. Mặc dù có những trường rất lộn xộn, nhưng cũng có những trường học đúng thực với giá trị của nó, không hề có nguy cơ nào, không có những vấn đề kỷ luật đáng lưu ý và từ những trường đó có học sinh đoạt giải cao nhất tại các kỳ thi quốc gia. Các trường học cung cấp một danh mục đa dạng các chương trình học và tách những học sinh có xu hướng phát triển lên đại học ra khỏi nhóm các học sinh sẽ học nghề. Ở nhiều trường, ngay cả khi trình độ trung bình còn thấp thì vẫn có cả chương trình giáo dục tối ưu cho tất cả những học sinh nào muốn nắm bắt cơ hội. "Ở đây bạn có thể học được rất nhiều, nếu bạn chịu khó nghe" - một học sinh dự thính người Thụy Điển của trường trung học ngoại thành nói như vậy.

Tuy nhiên, nếu bạn cứ ấn con bạn vào học trường địa phương, thì bạn không thể yên tâm được là mọi việc sẽ tốt đẹp. Tốt hơn là phải tìm hiểu kỹ càng trước khi quyết định sinh sống ở đâu. Nhiều người Mỹ coi yếu tố trường sở tại tốt là một trong những tiêu chí của việc chọn nơi ở cạnh đó.

Các trường tốt thường nằm ở những khu vực dân cư tốt. Nhưng rải rác vẫn có những trường tốt ở

những nơi khác. Những vùng phụ cận kém phát triển ở các thành phố lớn có thể có cái gọi là trường "nam châm", thường tập trung vào những môn học đặc biệt và thu hút học sinh khắp thành phố. Một số thành phố lớn cũng còn có ít nhất một trường trung học chọn lọc đòi hỏi kết quả học tập cao và có kỳ thi tuyển vào trường. Những trường này thường có kỷ luật cao và có uy tín như bất kỳ trường tư nào.

Theo luật pháp, nhà trường phải cung cấp một nền giáo dục toàn diện cho tất cả học sinh, ngay cả những học sinh không thể thực hiện được chức năng của mình trong lớp học. Kết quả là nước tôi đã có vô vàn các chương trình cho học sinh tàn tật các loại, học sinh chậm tiếp thu, và cả trẻ em bị bệnh thần kinh nữa.

Đối phó với hệ thống

Nói chung, nếu bạn đang sống ở một thị trấn nhỏ chỉ có một trường, thì bạn khó có thể hy vọng là một trường mới vừa được thành lập. Địa chỉ nơi ở của bạn quyết định việc con bạn sẽ học trường nào, nhưng việc chuyển trường cũng thường xảy ra. Có lẽ cách duy nhất để biết chọn trường nào là nói chuyện với các phụ huynh khác. Nếu chỉ dựa vào quảng cáo thì bạn sẽ khó mà biết được trường A là trường tốt và trường B là trường tồi. Rất có thể trường C là trường rất tốt nếu bạn có thể hoà nhập vào một chương trình năng khiếu (một chương trình dạy theo tiến độ nhanh), hoặc cách

khác tốt hơn là bạn đi chọn trường ở bất kỳ nơi nào khác. Bạn có thể tìm hiểu những điều này bằng cách chuyện trò với những người cùng đến hiệu giặt tự động ở địa phương.

Bạn cũng có thể phát hiện ra rằng bạn có một cơ hội tốt lọt được vào trường E nếu bạn xuất thân từ một nhóm dân tộc nhất định, hay là nếu bạn thực sự tha thiết muốn vào trường D, bạn phải xếp hàng từ sáng sớm tinh mơ vào một ngày nhất định nào đấy.

Hoặc là chuyển đi

Nếu bạn không muốn ở trong thành phố, bạn có thể làm theo nhiều người Mỹ (thuộc tất cả mọi màu da) chuyển ra các vùng ngoại ô. Những vùng ngoại ô xinh đẹp và khá an toàn có những trường đồng đều nhau. Hoặc có một phương án khác là học trường tư. Hiện nay cứ 11 học sinh thì có một em chọn trường tư. (Trường tư là loại trường mà các phụ huynh phải trả tiền học cho nhà trường; trường công thì do nhà nước tài trợ bằng thuế).

Việc len được chân vào những trường nổi tiếng là sự cạnh tranh rất cao. Ở những thành phố lớn, trường tư phục vụ mọi yêu cầu và đối tượng từ những học sinh có năng khiếu đến trẻ em tàn tật đang ở độ tuổi học hành. Còn có những trường mang tính chất tôn giáo và những trường chuyên sâu những môn triết lý có tính giáo dục. Nhưng vẫn có một số khá lớn những người

dân thành thị muốn gửi con mình vào các trường công, bởi vì họ muốn con mình có được vốn kinh nghiệm phong phú về mặt xã hội của một trường công nào đó.

Cuối cùng, còn có trường nội trú, chủ yếu dành cho học sinh từ lớp chín đến lớp mười hai. Một số trường nội trú ở vùng New England cũ cho đến nay đã dạy dỗ nhiều thế hệ của nhiều gia đình. Phần khởi thay, trong những năm gần đây các trường "trường giả" này đã có những nỗ lực đáng kể tuyển học sinh từ các thành phần khác nhau. Người nước ngoài có thể dễ dàng cho con mình thi tuyển vào theo ý muốn.

Các chi phí cho một trường tư có thể từ 2.000 đôla một năm đối với một trường Thiên chúa giáo (và bạn không nhất thiết phải là một người theo Đạo Thiên chúa mới có thể đến học trường kiểu này), tới 18.000 đôla một năm đối với trường nội trú. Ở thành phố đắt đỏ của tôi, tiền học cho một trường tư trung bình vào khoảng 6.000 đôla một năm. Gần như tất cả các trường tư thực đều có một số suất học bổng, và những trường lâu đời nhất đều có những khoản tiền học bổng đủ mức rộng rãi để có thể tiếp nhận bất kỳ học sinh nào đủ tiêu chuẩn, không tính đến khả năng sẽ tốn kém là bao nhiêu.

Các trường đại học

Hơn một nửa số học sinh tốt nghiệp trung học tiếp tục vào học một trường đại học nào đó, vì thế

không có gì là đặc biệt về ngành giáo dục đại học. Theo thống kê mới nhất, đã có 3.331 trường đại học ở Hợp chúng quốc Hoa Kỳ. Con số này bao gồm tất cả các loại: từ trường cao đẳng hai năm với vài trăm sinh viên tới các trường đại học quốc gia (một trường đại học có cả chương trình đại học bốn năm và chương trình cấp bằng cao đẳng cho sinh viên tốt nghiệp từ các trường khác nhau), với khoảng 35.000 sinh viên mỗi trường.

Gần như tất cả các trường cao đẳng đều thu học phí. Các trường đại học quốc gia rẻ hơn nhiều so với các trường đại học tư, nơi mà tổng chi phí bao gồm tiền ở và tiền học vào khoảng 18.000 đôla trong một năm. Những sinh viên con các gia đình thiếu thốn có thể được cấp học bổng.

Tuy có quá nhiều trường đại học, hàng năm vẫn xuất hiện sự căng thẳng khi các học sinh tú tài chờ đợi xem liệu có trường đại học nào mà họ lựa chọn sẽ chấp nhận họ?

Các tiêu chí tiếp nhận bao gồm kết quả học tập trong trường trung học, giới thiệu về mặt cá nhân, thành tích ngoài xã hội, và điểm thi. Những bài thi gồm các bài thi quốc gia gọi là SAT (kiểm tra trình độ học vấn), trong đó kiểm tra cả toán học lẫn các kỹ năng trình bày bằng lời, và những bài thi về trình độ kiến thức đã đạt được, bao gồm cả kiểm tra kiến thức về các môn học đặc biệt nào đó. Các trường đại học tư cũng làm y hệt như vậy. Mặc dù quan trọng, nhưng những

bài thi này không gây nên bất kỳ một sự lo lắng ghê gớm nào như những kỳ thi lớn của các quốc gia khác.

Nền giáo dục hiện nay chỉ có một số ít cơ sở học vấn cao có bề dày lịch sử nằm trong nhiều cơ sở giáo dục. Tuy nhiên tại hầu hết các trường phổ thông, đã có một nền giáo dục tuyệt vời thực sự. Cũng có khả năng là bạn vào học tại một trong những trường "tốt nhất" và tốt nghiệp với một trình độ học vấn mở rộng. Các tiêu chuẩn để hoàn thành một khoá học có thể không đòi hỏi cao như những tiêu chuẩn vào trường, và sinh viên có rất nhiều thời gian cho "liên hoan". Một số trường nổi tiếng về những chuyện như : việc say rượu thường xuyên hoặc những cnộc trượt bang giỏi. Người ta thừa nhận rằng những trường này không phải là những trường điển hình.

Mặc dù có sự theo đuổi những thú vui hiển nhiên là không chín chắn như vậy, nhưng trong 15 năm qua các trường đại học ngày càng ít quan tâm đến đời sống mọi mặt của sinh viên. Hầu hết các trường đại học làm rất ít để điều chỉnh cuộc sống sinh hoạt của sinh viên, mà họ chú ý nhiều hơn đến việc sa thải những ai nợ quá nhiều môn học và giúp đỡ sinh viên khó khăn. Thấy giáo không bận tâm đến đời sống của sinh viên. Phụ huynh nào muốn giám sát con mình thì họ phải tìm một trường đại học theo Đạo Thiên Chúa.

Một sinh viên Tandania đến Mỹ để học tại Trường đại học Cộng đồng Cöning nói rằng, anh ta sẽ

chẳng bao giờ quên việc đăng ký học ngày đầu tiên : "Thật là kinh khủng, môn nào cũng đông. Trước đây tôi chẳng bao giờ phải lựa chọn khoá học theo ngành. Việc này sẽ chẳng bao giờ xảy ra ở châu Phi". Các trường đại học Mỹ yêu cầu sinh viên phải qua các khoá học cơ bản nhất định (các trường khác nhau có những yêu cầu khác nhau), nhưng ngoài những khoá học bắt buộc này, sinh viên được tự do theo đuổi những sở thích riêng của họ. Nhưng về tổng thể thì gần như trường nào cũng có một danh mục đầy áp các khoá học, các môn học từ các mối quan hệ xã hội cho đến lĩnh vực vật lý hạt nhân.

Trường đào tạo cử nhân hoàn chỉnh

Ngoài những sinh hoạt đoàn thể, chương trình học ngoại khoá và các đội bóng ra, còn có một cấp độ giáo dục cao hơn mà trường đại học Mỹ rất thành công. Sự thành công đó nằm trong các trường đào tạo cử nhân hoàn chỉnh, trong đó hệ thống học vấn Mỹ được phát huy đến mức cao nhất, những đòi hỏi về trí tuệ và khả năng phân tích có vị trí xứng đáng.

Sinh viên nào nghiêm túc muốn vươn lên trình độ cao đều được đào tạo tốt như ở bất kỳ trường đại học có uy tín nào trên thế giới. Các giáo sư từ khắp nơi trên thế giới đều tìm đến các trường đại học Mỹ, phần nhiều vì niềm say mê tri thức hơn là vì những bậc lương hậu hĩnh. Các giáo viên dạy ở các trường đại học được tôn kính hơn nhiều so với giáo viên phổ thông. Điều này

được phản ánh trong mức thu nhập cũng như mức tự do và tự quản công việc giảng dạy của họ. Số sinh viên nước ngoài hiện nay chiếm số lượng lớn trong các trường đào tạo cử nhân của Mỹ, và số lượng này ngày càng tăng, đặc biệt là về các môn khoa học.

Phòng học

Ở Mỹ, phòng học cho sinh viên là rất lý tưởng. Các giáo viên muốn mọi học sinh đều thích thú khi vào lớp học, chú ý lắng nghe và thấy hấp dẫn. Thông thường, giờ học bắt đầu dưới dạng các câu hỏi, và sinh viên đôi khi được phân loại theo mức độ tham gia trong lớp học. Sinh viên nước ngoài thường ngạc nhiên là thầy giáo chỉ muốn nghe điều sinh viên nghĩ và cái mà sinh viên không hiểu. Thầy giáo Mỹ hoan nghênh ý kiến phản bác của học sinh.

Tuy nhiên, ở hầu hết các lớp học, vẫn có hiện tượng một sinh viên nói quá nhiều làm cho các sinh viên khác thấy chán. Bạn muốn hoà nhập với hệ thống học đường của Mỹ thì không nên làm như sinh viên này.

Việc cấp bằng ở Mỹ

Cách đây một thế kỷ, rất ít nghề nghiệp yêu cầu cần phải có bằng. Bác sĩ, luật sư, kế toán... đều thông qua thực hành. Ngày nay, người nào muốn đi vào các lĩnh vực học vấn này đều cần một số năm đào tạo nhất định trong trường đại học. Thậm trí nhiều nghề dịch

vụ như : thăm mỹ, thợ điện, thợ ống nước, đều phải được đào tạo chu đáo và số lượng học viên lại rất hạn chế.

Mãi đến Chiến tranh thế giới thứ hai, nhiều nhà kinh doanh thành đạt cũng chỉ được học hành chút ít. Giờ đây hầu hết các nhà quản lý có triển vọng đều cần bằng đại học, và những ai có bằng thạc sĩ quản lý kinh doanh- MBA (Master of Business Administration) đều được xã hội cân đến và trọng vọng nhất. Bằng cấp do các trường có uy tín cấp thường quyết định lương khởi điểm cao. Nhà giáo và những người làm công tác xã hội, ngoài việc có bằng cử nhân, còn phải học một khoá huấn luyện chuyên ngành .

Còn đây là xu hướng mà Giem Phôn-lâu (Jame Fallows), một trong những nhà quan sát về xã hội tinh táo nhất của chúng tôi vẫn chủ trương. Trong cuốn sách "Hãy giống người Mỹ hơn" của mình, ông cho rằng: ở mức độ cao nhất, Mỹ là một đất nước chấp nhận một cách rộng rãi nhất những ai có thể hoàn thành công việc được giao hiện thời ở mức tốt nhất, bất kể trước đây người đó đã từng có những bằng chứng đáng tin cậy nào hay không. Ông tin rằng, bằng cấp có tác dụng rất ít để chứng minh người ta có năng cao được các kỹ năng của mình ngày một tinh xảo hơn hay không. Bằng cấp giúp cho con người chiếm được những vị trí nhất định trong xã hội và đứng vững ở đó. Điều này tạo ra sự phát triển không lành mạnh cho đất nước, khi người ta

chỉ nhìn nhận con người theo bằng cấp chứ không cần có khả năng học thuật thực sự và cũng chẳng cần phải học thêm để nâng cao trình độ của mình. Hơn thế nữa, vì mỗi một người chỉ có một thời tuổi trẻ để chuẩn bị, chương trình đào tạo dài thường hạn chế rất lớn tính linh hoạt của con người. Phônlan đề xuất là chúng tôi nên thay đổi hệ thống đào tạo của mình để khuyến khích những nhà giáo có tài và những bác sĩ có năng khiếu thay cho việc đào tạo đông loạt như hiện nay. Cho đến bây giờ, ông vẫn đứng trong vấn đề này, và ông cũng vẫn cho rằng bằng cấp quá là quan trọng và đối với nhiều lĩnh vực người ta nên có phần thưởng để có được bằng cấp.

Về việc giáo dục đối với người lớn tuổi

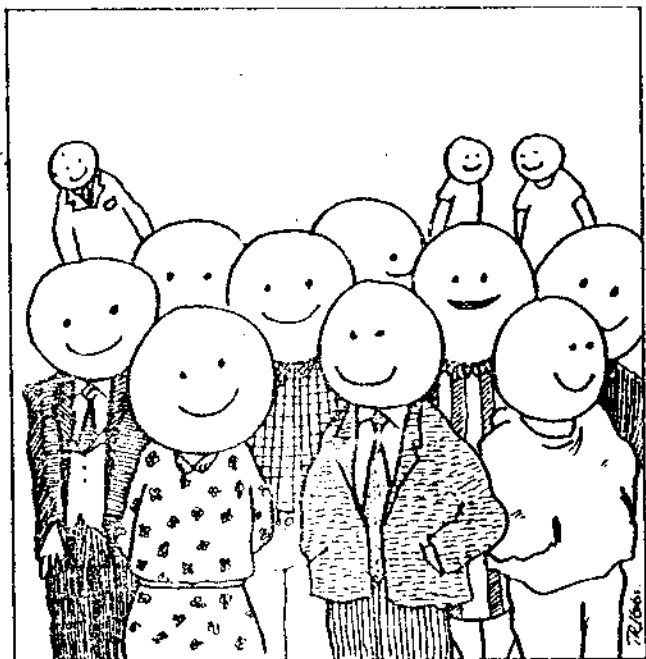
Sau khi phản nản về nhiên liệu của lối sống Mỹ, một phụ nữ Hồng Kông 40 tuổi đã kết luận : "Nhưng có còn nơi nào trên thế giới ở tuổi tôi lại có thể đến trường và có được bằng cấp về một công việc có lợi cho xã hội ngoài nước Mỹ? Ở đây chúng tôi có thể thay đổi toàn bộ cuộc đời của mình, bắt đầu một nghề hoàn toàn mới và làm được việc mà chúng tôi thực sự muốn làm".

Vì thế, ít nhất đối với số người này, những yêu cầu đào tạo là không hạn chế. Và đối với hàng triệu người khác cũng vậy. Giáo dục đối với người lớn là con đường dẫn họ tới một nghề nghiệp mới, hoặc một thế giới quan mới. Các trường ở Mỹ nói chung đều khuyến khích những người lớn tuổi muốn thay đổi cuộc đời, và

ngoài những lớp chính quy, còn có những lớp học buổi tối dạy những chương trình đặc biệt. Ngày nay có rất nhiều người ở tuổi nghỉ hưu đang đi học ở các trường đại học, đến mức hiện tượng này không còn gây sự chú ý nữa.

Chương IX

BẠN BÈ

Một người mới đến Mỹ khó có thể có ngay được cái vẻ thân thiện bề ngoài theo kiểu Mỹ. Nếu chỉ quan sát những nụ cười và cách nói chuyện của họ thì mọi người Mỹ đều không có gì khác nhau. Những người nước ngoài (từ những nơi mà người ta không xử sự với nhau như bạn bè nếu họ không thực sự là bạn của

nhau) khi mới đến có thể đều phấn khởi thấy mình được mọi người quan tâm nhiệt tình và họ hình dung rằng mình có ngay được những người bạn tốt. Một người phụ nữ Ấn Độ nói : "Những biểu hiện đó chẳng có ý nghĩa gì hết". "Thông thường người Mỹ đầu tiên mà chúng tôi ngồi nói chuyện là ở cơ quan tuyển mộ, bà ta rất tốt, và chúng tôi cho rằng chúng tôi đã có được một người bạn mới tuyệt vời. Rồi sau đó chúng tôi hiểu ra rằng, biểu hiện đó chỉ để gây thiện cảm thôi, và chúng tôi chả bao giờ biết thêm gì về bà ta nữa. Chúng tôi bị nhầm lẫn".

Điều này không có nghĩa là tất cả mọi người Mỹ thường làm bạn thất vọng. Nhiều người nước ngoài cho đến nay đã thấy được là người Mỹ không những thân ái mà còn trung thực và hay giúp đỡ. Tuy nhiên, do lối sống Mỹ quá năng động nên đã làm cho từ "bạn" kém sâu sắc hơn bất kỳ nơi nào khác.

Ở nhiều nước, hầu hết tình bạn được hình thành từ ngày còn đi học phổ thông với nhau, và sau đó thật khó có thể kết bạn được nữa.

Hiếm có người Mỹ nào lại tình tại ở mãi một chỗ, và các bạn học phổ thông thường không còn liên hệ với nhau. Những người bạn mới sẽ xuất hiện trong các giai đoạn mới của cuộc sống. Cũng có khi tình bạn cũ vẫn được duy trì và người ta lại có thêm những người bạn mới phù hợp với những thay đổi trong cuộc sống, chẳng hạn bạn ở trường đại học, bạn công tác, bạn

cùng câu lạc bộ, hàng xóm mới, bạn bè cùng sở thích, bạn chơi thể thao, bạn có con cùng lứa tuổi, v.v..

Các luật lệ

Một khi tôi đã có một người bạn, tôi sẽ phải cần thận để không dựa dẫm vào anh ta hay chị ta. Chúng tôi luôn lo ngại rằng mình có thể "gây phiền hà" cho ai đó. Sự lo lắng này có cả trong quan hệ giữa những bạn bè tốt với nhau. Một người phụ nữ nói : "Người Ailen thường sống trong các túi tiền của nhau". "Nhưng ở đây hoàn toàn khác. Bạn phải giữ một khoảng cách với bạn bè".

Tôi thường rất ngại yêu cầu bạn bè giúp đỡ. Một trong những điều hấp dẫn của tôi với tư cách là một người bạn là ở chỗ tôi không đòi hỏi gì ở bạn mình. Nếu tôi là người hay đòi hỏi, những người bạn tương lai của tôi sẽ có thể quay lưng lại với tôi. Việc có thể bị người khác nhờ vả làm cho người ta sợ. Chúng tôi thích có bạn bè mà chúng tôi có thể tin cậy được. Và trong quan hệ với nhau chúng tôi luôn cố gắng cư xử sao cho những yêu cầu của họ bớt đi, hợp tình hợp lý hơn.

Bản thân chúng tôi cũng không mong muốn phải mang ơn bất kỳ một ai. Chúng tôi thích thu xếp mọi việc trên nguyên tắc đôi bên cùng có lợi, bởi vì sự thu xếp đó giữ cho các quan hệ thẳng băng. Tuần này tôi lấy xe đưa bạn tôi ra sân bay thì tuần tới bạn tôi đưa tôi đi đâu đó bằng xe của cô ta. Một người phụ nữ

14- SVHM

Trung Quốc kể là bà ta đã cố gắng gia nhập một tổ hợp tác giữ trẻ, nhưng bà ta thấy hệ thống tính toán quá phức tạp (để đảm bảo chắc chắn là không có người nào làm việc nhiều hơn người nào), đến mức đã làm bà ta phát chán.

Cuối cùng là trong tình bạn, người ta cũng bắt đầu thực hiện những dịch vụ nhỏ như vay tiền để mua một bộ đồ, gọi điện thoại nhờ tìm một thông tin thiết yếu, nhưng không ai chờ đợi một sự hy sinh thực sự. Dù một người bạn thân của tôi có cần một người trông con giúp đến mấy đi nữa, bà ấy cũng chẳng bao giờ dám yêu cầu tôi bỏ một ngày làm việc để trông con hộ bà. Đôi khi tôi cũng cảm thấy khó xử khi một người bạn ngoại quốc giúp tôi những việc đáng kể như : đưa tôi đi xa bằng xe riêng, hay bà ta đi xe điện ngầm ra tận sân bay đón tôi. Người Mỹ chúng tôi không quen làm những việc như vậy và tôi thấy khó đáp ứng lại.

Đối với những người Mỹ trung bình, cảm giác phải chịu ơn ai đó thực sự là một nỗi đau về thể xác. Khi một người láng giềng muốn để nhờ cái gì đó vào tủ đá của tôi (với tôi thì việc đó không phiền hà gì) vì tủ đá của bà bị hỏng, bà ta không thể yên tâm được cho đến khi nào bà ta chiêm đãi được tôi một bữa tối đặc biệt thịnh soạn. Tôi đã tìm thấy và cứu được con chó của người hàng xóm, và bà ta đã mua tặng tôi một chiếc bánh gatô. Điểm chính ở đây là hầu hết chúng ta đều

nhau đạo, muốn được giúp đỡ người khác và không để ý tới sự trả ơn của người khác.

Không phải ngẫu nhiên mà người duy nhất ở khu nhà chúng tôi mượn dụng cụ làm vườn của hàng xóm lại là người sinh ra ở Terinidat. Chúng tôi vui lòng cho mượn, nhưng những người hàng xóm khác của chúng tôi thì thà mua dụng cụ riêng của họ còn hơn, ngay cả khi việc đó tiêu tốn một khoản tiền lớn cho một thứ mà họ chỉ sử dụng mỗi năm có một lần.

Ở những thị trấn nhỏ, nơi mà mọi người biết rõ về nhau thì mọi cái lại khác. Còn ở các vùng nông thôn, thì hầu hết mọi người đều không có tiền để mua đầy đủ công cụ mà họ thường dùng một năm chỉ có một lần, và thế là nhiều quan hệ xã hội nảy sinh theo hình thức mượn và trả. Ở các thành phố, tính độc lập đã định hình từ lâu, và điều quan trọng ở đây là người Mỹ thà bỏ tiền ra để có độc lập còn hơn là chi vào những việc xa xỉ khác.

Những người bạn tốt nhất

Những người bạn tri kỷ là một phạm trù đặc biệt và trong quan hệ với nhau người ta không cần giữ kẽ. Nhưng ở đây cái khả năng cho và nhận ít hay nhiều, nhất thiết cũng phải ngang nhau. Đây là một lý do làm cho chúng tôi khó có thể có những người bạn tốt qua hờ ngăn cách về kinh tế. Nếu bạn đưa tôi đến một

biệt thự ở Tây Ban Nha bằng máy bay, thì liệu tôi có thể đáp lại sự giúp đỡ đó của bạn như thế nào ?

Riêng tư

"Ồ Malaixia các bạn không phải thuê người giúp việc lúc cần "- một người bạn của tôi nói như vậy. "Chúng tôi chỉ cần nhắc rằng chúng tôi sắp có một bữa tiệc, thế là mọi người đến giúp đỡ". Còn ở Mỹ, lý do mà tôi không đến vào buổi sáng để giúp giải quyết công việc hoàn tất là do tôi không muốn can thiệp vào việc riêng của người tổ chức bữa tiệc. Người ta không thích có người ngoài gia đình ở trong nhà mình trước khi khách khứa đến; họ không muốn có người nhìn vào tủ đựng tách chén của họ và nghe họ bàn bạc về việc mua bao nhiêu chai rượu vang.

Hơn thế nữa, nếu tôi cứ kháng kháng đòi giúp đỡ họ, thì có vẻ như là tôi muốn ám chỉ rằng họ không có khả năng tự thu xếp lấy. Ngay cả khi tôi có một người bạn thân thực sự đi nữa, tôi cũng có cách quanh co để khỏi làm cho bạn tôi thấy bất tiện bằng sự có mặt và sự giúp đỡ của mình. Một trong những cách thể hiện lòng tốt của tôi đối với bạn là cứ coi như là bạn tôi có thể xoay sở tốt mọi việc mà không cần có tôi.

Nếu bạn tôi bị bệnh, tôi sẽ làm một món ăn ngon cho bạn, mang đến tận nhà bạn. Tôi có thể nói cho bạn tôi biết là món ăn này còn thừa sau khi cả nhà tôi đã ăn rồi (thực tế thì tôi đã đi chợ, và nấu một cách đặc

biệt dành cho bạn), và rằng tôi tình cờ đi ngang qua đây và mang vào. Bạn tôi có thể nghi ngờ sự thật, nhưng lại đánh giá cao tôi vì đã coi trọng tình cảm của người bạn mình.

Phiên phúc lớn

Tất cả sự tể nhị này cũng rất khắc nghiệt đối với ai đang thực sự trong hoàn cảnh rắc rối. Dân chúng Mỹ được bảo vệ mọi mặt chống lại tai họa, nhưng khi có chuyện phúc tạp xảy ra như bị ốm lâu trong gia đình, thì bạn sẽ hiểu ra rằng bạn bè cũng không làm được gì nhiều lắm. Một gia đình có chuyện không may có thể rất tuyệt vọng và chấp nhận bất kỳ một sự giúp đỡ nào. Nhưng bạn bè của họ hiếm khi biết được sẽ phải giúp đỡ ra sao. Ngoài ra, họ cũng không có thói quen hy sinh quá nhiều thời gian cho người khác.

Trong khi một vài người Mỹ nói là họ được bạn bè giúp đỡ nhiều thì một người dân ông Nhật cho tôi biết rằng ở Mỹ anh ta cảm thấy rất cô đơn khi anh ta sắp sửa ly hôn. Không hề có ai chia sẻ nỗi đau khổ cùng anh ta ở đây như mọi người vẫn thường làm trên đất Nhật. Những người bạn Mỹ thì lại không muốn xúc phạm bạn mình bằng cách cho rằng người bạn đó đang khó khăn. Thực tế bất kỳ một người Mỹ nào cũng đều cảm thấy phiền lòng khi có quá nhiều sự chú ý, quan tâm từ bên ngoài. Ngay cả khi chúng tôi đau khổ, chúng tôi vẫn thích chỉ có một mình.

Một số người ngoại quốc thấy rằng người Mỹ thích giúp đỡ nhau thông qua tổ chức hơn. Trong cơn khủng hoảng bệnh AIDS, thông qua các tổ chức, nhiều người đã xung phong giúp đỡ người bị bệnh. Người có bệnh cảm thấy thoải mái khi yêu cầu một tổ chức nào đó giúp đỡ hơn là nhờ bạn bè mình. Vì yêu cầu của người bệnh là chính đáng, và người tình nguyện giúp thấy thông qua con đường tổ chức giúp bạn mình là tiện lợi hơn. Người bệnh đó có thể phản đối : "Ồi ! Xin làm ơn thôi đi, các bạn đã làm quá nhiều cho tôi rồi".

Những sự phản đối tương tự là xuất phát từ tính tự trọng của người nhận sự giúp đỡ. Nếu một người nào đó sẵn lòng làm một cái gì đó cho bạn, thì bạn có thể hiểu là anh ta thực sự tha thiết muốn làm việc đó. Vì chúng tôi không cảm thấy phải có trách nhiệm với người khác, nên chúng tôi không bao giờ lại đưa ra cái gì mà chúng tôi không muốn. Và nếu sự giúp đỡ bị từ chối, thì chúng tôi cũng chấp nhận sự từ chối đó.

Tôi không muốn làm cho bạn đọc tin rằng họ sẽ không tìm được những người bạn sẵn lòng giúp đỡ ở đây. Nhiều người ở Mỹ không sống theo các quy tắc đã được nêu ở đây, và vẫn có rất nhiều những tấm lòng tốt luôn sẵn sàng giúp đỡ người khác. Đối với những người theo Đạo Thiên chúa, thì *cho* được coi là tấm lòng nhiệt thành của tôn giáo họ, vậy hãy để họ làm việc đó bằng mọi cách.

Văn minh

Hầu hết người nước ngoài nhận thấy rằng người Mỹ thường hay nói những câu đệm như : "Xin làm ơn...", "Cám ơn!" và "Bạn được hoan nghênh".

Một người Trung Quốc nhận xét : "Thật là đạo đức giả! Thực ra trong lòng họ có muốn nói thế đâu!". Đúng là những câu ấy không hoàn toàn có ý như vậy, nhưng nêu ra một nhận xét như trên có nghĩa là bạn khẳng định rằng bạn không trông chờ người khác làm một điều gì đó cho bạn. Bạn sẽ tỏ ra thô lỗ nếu bạn không cảm ơn, ngay cả với một việc nhỏ như là nhận lại tiền lẻ ở cửa hàng.

Hàng xóm láng giềng

Người nước ngoài mới chuyển vào sống trong một cộng đồng người Mỹ nào đó, và nhận thấy rằng tình cảm của những người láng giềng ở đây thường chỉ dừng lại ở câu chào "Hello" thôi, thì nhiều khi sẽ thấy thất vọng. Ở nhiều nước, hàng xóm thường có quan hệ thân tình hơn. Còn ở Mỹ thì gần như hoàn toàn ngược lại.

Từ những ngày đầu lịch sử nước Mỹ, các nhóm gần nhau về huyết thống đã từng sống bên cạnh nhau. Nhưng việc sống gần nhau không có nghĩa là họ thích nhau. Khi một người Xcốtlen cắm cọc quây khu định cư của mình ở miền Tây nước Mỹ, anh ta chẳng cần biết là ai sẽ đến ở tiếp theo. Có thể là một người Đức, cũng có

th³ là một người Naury, một người Do Thái hay một người nào đó không thuộc dân tộc ông ta. Quả là người ta có cần nhau khi sống ở một miền hoang dã, nhưng họ rất nghi kỵ nhau.

Chúng tôi rất thận trọng trong việc tiếp xúc với người hàng xóm cho đến khi nào chúng tôi tìm hiểu được họ là người như thế nào. Người hàng xóm luôn là nỗi khó chịu lớn nhất so với bất kỳ ai khác. Đây là những người có thể ghé vào chỗ chúng tôi bất cứ lúc nào, bình luận về việc chúng tôi đến hoặc đi, làm những việc nhằm chán với con cái chúng tôi. Ai đó có thể phản đối rằng đây cũng có thể là một người lúc nào cũng sẵn lòng giúp đỡ chúng tôi, nhưng sự giúp đỡ đó chúng tôi lại cho là không cần thiết.

Một lý do mà người ta di chuyển từ các thị trấn nhỏ đến các thành phố lớn là để tránh xa những người hàng xóm ồn ào, để được sống trong khung cảnh biệt lập yên tĩnh hơn. Tất nhiên, cái giá phải trả là sự tách biệt cô đơn hoàn toàn.

Những cộng đồng gần nhau về nghề nghiệp thì gần gũi nhau hơn. Trong các doanh trại quân đội, hay trong khu nội trú ở các trường đại học, chúng tôi thấy từng nhóm một sẵn sàng tiếp nhận những người mới đến hoà nhập với mình. Một yếu tố ngăn cách hàng xóm láng giềng là những cư dân sống trong cùng một khu gồm những căn nhà kề cận nhau có rất ít điểm chung. Công nhân nhà máy thường dành ngày cuối

tuần xem thể thao trên vô tuyến có thể sống sát vách với một nữ thi sĩ mà vào thời gian rảnh rỗi hay ngồi thêu hoặc ngắm cảnh. Còn ở phía vách bên kia lại có thể có một nhà lập chương trình máy tính đang sống ở một thế giới hoàn toàn khác.

Cách thiết kế nhà ở và sử dụng gara ô tô riêng biệt cũng hạn chế tình hàng xóm láng giềng. Có thể bạn sống ngay cạnh một ai đó nhưng đơn giản là chẳng bao giờ gặp anh ta. Ở các vùng ngoại ô, trước đây người ta thường dừng lại để trò chuyện khi họ về nhà vào các buổi tối. Giờ đây, các cửa gara đều mở tự động, người ta chỉ việc nhanh chóng lướt xe vào gara và mất hút, để lại phía sau cái vẫy tay mà thôi. Vườn tược cũng làm người ta xích lại gần nhau, nhưng vào những buổi tối mùa hè dài dằng dặc người ta lại hay ở trong nhà xem chương trình "Các cô gái vàng" hơn là làm việc ngoài vườn.

Như mọi người đều biết, ở Mỹ có nhiều người cô đơn. Một người Brazil nói với tôi rằng bà ta cho là người Mỹ xem vô tuyến quá nhiều vì họ cô đơn, và "họ không có hàng xóm để chuyện trò".

Di chuyển liên tục

Một số người láng giềng thực tế chỉ là những người bạn chốc lát, và bạn cũng rất có thể là một trong số đó. Như vẫn thường xảy ra là các bạn hay hàng xóm của bạn vì một lý do nào đấy sắp sửa di chuyển đi nơi

khác, thế là bạn sẽ lại phải bắt tay lại từ đầu kết bạn với ai đó. Cứ năm người Mỹ, thì có hai người di chuyển năm năm một lần.

Tình cảm cộng đồng của một con người thường không xuất phát từ nơi mà người đó đang ở. Cộng đồng của một số người là nơi làm việc, hay cộng đồng của họ được tạo dựng bởi một nhóm người có những sở thích tương tự nhau. Sự tách biệt của các hộ gia đình mỗi lúc một tăng lên do khoảng cách ngày càng xa giữa nơi người ta ở và nơi làm việc. Thế là cộng đồng có vấn đề bởi vì người ta kêu ca quá nhiều là họ có ít thời gian còn lại dành cho các hoạt động cộng đồng.

Gặp gỡ và chào hỏi

Giới thiệu. Giới thiệu nhau là việc làm bình thường và không có ý nghĩa nhiều lắm (không giống như các nước khác, giới thiệu tức là lập một mối quan hệ). Giới thiệu hai người với nhau thì lịch sự hơn là không, và nó cũng không đặt thành vấn đề bắt buộc. Nếu bạn đang đi cùng với một người bạn và gặp một người khác, bạn cần nói : "Anh Ranphơ Scốt , đây là Maicơn Phan".

Tên người được giới thiệu tại buổi gặp quan trọng hơn (trong trường hợp này là : Ranphơ và Maicơn), nhưng luật lệ làm quen này không làm cho bạn bận tâm lắm. Địa vị lại càng không thành vấn đề ở đây. Trừ phi đang có công việc chứ thường thì không

cần đưa danh thiếp ra. Khi được giới thiệu, bạn chỉ cần đáp lại bằng một nụ cười và nói : "Được gặp anh thật là thú vị!" hay "Anh khoẻ chứ ?" là đủ. (Đáp lại là : "Tôi khoẻ. Xin cảm ơn anh, chị"). Nếu bạn đã ngồi rồi, còn người khác đang đứng, bạn nên đứng lên, trừ phi bạn là nữ được người ta giới thiệu với một người là nam giới. Sau đó, bạn có thể đàm đạo hoặc ngồi im cũng không sao.

Bắt tay. Ở những cuộc gặp gỡ vì công việc, người lớn tuổi hơn chào hỏi nhau một cách xã giao, thì thường hay bắt tay. Những người thường xuyên gặp nhau thông thường là không bắt tay. Nam giới bắt tay nhau nhiều hơn nữ.

Nếu hai đôi được người ta giới thiệu tại buổi liên hoan, thì bên nam bắt tay nhau, còn bên nữ có thể không. Khi gặp người lạ tôi thường bắt tay họ, do tôi muốn tạo không khí thân mật, dễ chịu. Còn khi khung cảnh thật sự là thoải mái thì không cần thiết phải làm việc này. Bắt tay nhau khi rời buổi liên hoan hoàn toàn tùy ý. Không ai cho bạn là thô lỗ nếu bạn không bắt tay, nhưng nếu ai thích bắt tay một người xa lạ thì với điều kiện là người kia phải sẵn sàng đáp ứng.

Nhớ nắm tay người khác thật chặt (nhưng đừng có nắm chặt đến mức làm gãy xương người ta!) và nâng tay lên xuống vài lần. Việc giơ tay ra một cách thụ động, buộc người nào đó phải bắt tay, thường để lại

một ấn tượng xấu. Người ta cho rằng bạn ngạo mạn hay lười biếng.

Hôn xà giao. Một hình thức chào hỏi phổ biến thay cho bắt tay là hôn xà giao. Để làm việc này, người ta ngả đầu ra phía trước và áp má của mình vào má người khác, đồng thời làm một cái hôn giả. Một tay thường giơ ra giả ôm, trừ phi tay quá ngắn không vòng được qua lưng hay qua vai. Trong khi muốn gây thêm sự nồng nhiệt, cánh tay này luôn luôn đỡ để tránh hai thân hình khò sát vào nhau. Hoặc, một tay vỗ vào lưng người kia để khẳng định rằng diễn đang diễn ra không hề mang ý gì về việc tiếp xúc giới tính. Hai người thường tránh áp sát thân thể vào nhau. Bạn chỉ làm việc này trên một má thôi. Kiểu hôn này mỗi ngày một phổ biến và tinh tế hơn, và thậm chí người ta thực hiện nó cả khi làm quen trong công việc. Cái hôn có ý nghĩa ít thôi. Nữ với nữ làm việc đó. Nam với nữ cũng vậy. Nam với nam thì không, mà họ chỉ bắt tay là đủ.

Quau hệ nam giới. Vỗ vào lưng chỉ được chấp nhận giữa nam giới với nhau. Sờ hay bóp vai nhau cũng vậy. Nhưng chỉ những cử chỉ chơi bóng trong giờ phút khai hoàn thành lợi thì mới được giang tay ra ôm chặt lấy nhau. Thế hệ trước thường làm như vậy khi họ biểu lộ tình cảm đàn ông với nhau. Đối với thế hệ mới, việc ôm nhau một cách tự giác vẫn có, nhưng hầu hết nam giới đến hạn chế tiếp xúc về thể xác cùng giới như quàng tay ôm vai nhau.

Tôi gọi bạn là gì ?

Mới chỉ trong vòng hai mươi năm lại đây thôi, cách gọi nhau bằng tên đầu đã gần như trở thành quy tắc ở nước Mỹ. Nén Ralf gặp Mike thông qua Dan, tất cả bọn họ ngay tức khắc gọi nhau bằng tên đầu (tên đặt theo ước lệ). Về mặt xã giao, chỉ trong những bối cảnh trang trọng nhất, hoặc khi một thanh niên đang nói chuyện, xưng hô với một người nào đó nhiều tuổi hơn nhiều mới cần một chút chần chừ trước khi gọi tên đầu của người đó.

Tên đầu là tên người ta đặt cho. Hầu hết trẻ em còn có tên đệm nữa. Tên cuối là họ và kế thừa của cha. Cách đây 30 năm, phụ nữ Mỹ phổ biến lấy họ của chồng sau khi cưới, đôi khi còn giữ họ trước đây làm tên đệm. Một phụ nữ nào đó có thể là Harrier Beecher (họ của bố bà ta) Stowe (họ của chồng bà). Ai cũng biết bà ấy là bà Mrs (chức danh chỉ một người phụ nữ đã có chồng) Stowe, và mọi lá thư gửi đến đều được để: Gửi Bà Stowe (To Mrs Calvin Stowe). Chồng của bà vẫn mãi là ông Calvin Stowe- Mr Calvin Stowe.

Thời đại đã đổi thay và phong trào phụ nữ đã làm cho phụ nữ không muốn đổi tên của mình chỉ vì phục vụ cho một đức ông chồng. Như vậy, hiện nay tôi vẫn là Esther Wanning, mặc dù đã xây dựng gia đình. Đôi khi người ta vẫn gọi tôi là bà Lipsey (họ của chồng tôi), nhưng người ta gọi tôi là bà Wanning thì không được bởi vì gọi như vậy làm tôi trở thành Mrs - bà của

một ai đó có tên là Wanning, mà tôi thì lại không phải vậy.

Điều ấy cho phép tôi có hai chức danh : Miss - cô, là chức danh thông thường gọi một phụ nữ chưa chồng bất kỳ, hay một cô gái, nhưng lại phù hợp với một phụ nữ có chồng còn giữ lại tên họ của riêng mình (như cô Elizabeths Taylor, hay một cô nào khác - được phát âm là mis - một chức danh chỉ nữ giới ngược với ông- Mr, và không chỉ tình trạng hôn nhân nào. Cô - Ms được sử dụng phổ biến trên báo chí và trong các lá thư kinh doanh, nhưng lại ít được dùng khi nói. Do những phức tạp này, và do thực tế là có quá nhiều phụ nữ đã lỵ đi và đi bước nữa, làm cho việc gọi bằng tên được đặt của họ- tên đầu dễ dàng hơn. Điều này chỉ còn lại vấn đề là gọi nhau bằng tên đặt là một điều sống sả mà không phải mọi người đều thích. Đặc biệt, một người lớn tuổi hơn, có thể thích người cùng làm việc gọi bà ta là bà Stevens hơn là chỉ gọi Mary.

Bạn bè của bạn thường muốn bạn dùng tên đặt của họ. Nhưng trong các tình huống khác, bạn có thể có nghi ngờ nào đấy là liệu một cái tên đầu- tên được đặt- có thích hợp hay không ? Thế là bắt đầu bằng cách xưng hô (ví dụ như : ông Smits - Mr Smits) và đợi cho phía bên kia yêu cầu bạn gọi anh ta là Fred. Nếu có ai đó gọi bạn bằng tên đặt thì bạn hoàn toàn tự do sử dụng tên đặt của anh ta hay bà ta bất kỳ lúc nào (trừ phi bạn quá trẻ hoặc đang nói chuyện với một giáo sư,

mà gần như lúc nào người ta cũng gọi ông ta là "Tiến sĩ...". Thậm chí ngay cả trẻ con cũng thường gọi người lớn tuổi bằng tên đặt của họ là điều làm cho mọi người ngạc nhiên. Tuy nhiên, thấy, cô giáo đều được người ta gọi một cách trang trọng, trừ phi chính các thầy cô giáo cứ đòi gọi họ khác đi.

Trong các cơ quan, gần như hầu hết mọi người hiện nay đều lấy tên được đặt làm cơ sở để gọi, kể cả thủ trưởng điều hành. Nhưng nếu sự suông sã trong khoảng khác làm bạn không thoải mái, thì cứ dùng tên theo cách riêng của bạn. Tôi rất thích khi được người ta gọi là cô Wanning (Miss Wanning).

Đàm đạo

Thật khó khái quát việc đàm đạo ở Mỹ. Nước Mỹ chúng tôi có đầy đủ các kiểu người nói chuyện. Người thích nói chuyện phiếm, người lăm lý, người hay nói thẳng, trực tính, người hay giữ kẽ... Họ chuyện trò thường kém sinh động so với người ở các nước Mỹ Latinh. Nơi mọi người cùng nói chuyện thoải mái với nhau. Ở Mỹ, khi có người nào đó nói chuyện, thì mọi người nên lắng nghe, dù người nói chuyện có tẻ nhạt đến mấy đi nữa. Nhưng ở nhiều nước khác, mọi người thường nói chuyện một cách quá cẩn thận và giữ ý hơn nước chúng tôi.

Để bắt đầu, bạn có thể nói về chuyện công ăn việc làm. Ở nhiều nước hình như người ta không hỏi

"Ông làm gì ? Ở đây cũng vậy , chúng tôi thường không hỏi một cách trực tiếp như thế. Nhưng nếu không có gì để nói về công việc. thì bạn có thể thử hỏi: "Anh thường làm gì lúc rảnh rỗi ?".

Nói chung, chúng tôi không phải là một dân tộc trầm lặng, hay dè dặt kín đáo. Một số nhà quan sát đã thấy rằng chúng tôi được tự do thoải mái hơn người châu Á trong việc thảo luận về tình cảm và thể hiện mọi cảm xúc, nhưng lại hay giữ kè về những vấn đề có thực. Các bạn có thể hỏi về chồng và vợ, con cái, hoàn cảnh xuất thân, về chỗ ở, các sở thích, các thói quen. Luận thường đạo lý là một chủ đề có thể gây hứng thú, và người Mỹ thường tìm hiểu về tổ tiên của những người khác.

Một cuộc đàm đạo mang tính chất cá nhân có thể diễn ra sau cuộc làm quen ngắn ngủi, nhưng việc đó không có nghĩa là một tình bạn lâu dài đã được thiết lập. Người Mỹ có thể hình thành các mối quan hệ rất nhanh, nhưng cũng thường chỉ dừng lại ở đó. Chúng tôi thường gặp những người mới mà chúng tôi sẽ chẳng bao giờ gặp lại nữa. Do đó chúng tôi không cần bận tâm là việc suông sẻ thân mật của chúng tôi có thể sẽ gây phiền phức gì. Nhiều chuyến bay thường mang tiếng là làm cho hành khách buồn ngủ bằng những câu chuyện nhảm chán vì không có người hưởng ứng.

Khi một số người Mỹ lưu tâm đến bất kỳ câu hỏi nào bạn có thể đặt ra, đặc biệt nếu họ đang nghiên cứu

về giao lưu văn hoá, thì các bạn có thể thấy họ rất tinh tế trong việc đặt các câu hỏi với bạn. Một người bạn Trung Quốc của tôi nói : "Dân Mỹ không quan tâm đến người khác. Họ không hỏi han gì người ta cả".

Một người bạn Trung Quốc khác của tôi lại nói : "Ó không phải như thế ! Người Mỹ tìm hiểu sự việc bằng cách đặt vấn đề loanh quanh hơn đấy thôi!".

Chúng tôi sợ xâm phạm đến chuyện riêng tư của người khác, và chúng tôi cũng biết là người nước ngoài không quen tìm hiểu cá nhân. Vì thế, một số người Mỹ có thể nói chuyện phiếm về những việc nhỏ nhặt vô hại bởi vì họ không muốn lao vào những lĩnh vực sâu hơn, nhưng lại làm bạn phần khởi tham gia vào câu chuyện. Những người khác thì thường cương quyết chỉ nói về những chủ đề mang tính hời hợt và an toàn cho đến khi nào hết chuyện thì thôi. Cũng có những người nói nhiều về các đề tài quan trọng không mang tính cá nhân mà họ yêu thích.

Chúng tôi có rất ít những nghi thức gọi chuyện. Ngay cả khi đang tham gia vào một cuộc đàm đạo nhỏ, các bạn vẫn phải nghĩ ra cách riêng của mình.

Những đề tài an toàn và không an toàn

Người Mỹ thường không bàn luận về đề tài tôn giáo, nó được coi là một vấn đề mang tính cá nhân. Là một người mới đến đất nước chúng tôi, chắc chắn là bạn có thể hỏi về các tập tục tôn giáo, nhưng người Mỹ gặp

nhau ở các buổi liên hoan thì không tìm hiểu về những tập tục của nhau.

Chỉ những người có quan điểm nhất trí với nhau mới bàn luận về chính trị, còn khi quan điểm chính trị khác xa nhau thì người ta hay né tránh. Nói chung, chúng tôi không thích tranh luận. Không giống như người Pháp vốn thích đấu khẩu, người Mỹ chúng tôi thường hay cảm thấy bị xúc phạm khi có sự bất đồng. Nếu nổ ra tranh luận, chúng tôi cố gắng làm dịu đi hoặc kết thúc luôn.

Cách tốt nhất để tránh tranh cãi là quay trở lại những đề tài vô hại. Có rất nhiều đề tài về vấn đề sở thích. Bạn có thích bộ phim ấy không? Bạn thấy món ăn ở quán ăn mới mở thế nào? Bạn có thích nước Mêhicô không? Bạn thích thời tiết thế nào? Thông qua thảo luận những điều đôi bên đều thích và không thích, chúng tôi nhận biết được liệu đây có phải là người hợp với chúng tôi không. Xã hội Mỹ phân biệt mọi người theo sở thích cũng như bất kỳ cái gì khác.

Những lời khen ngợi thường tương tự như sau : "Bộ váy xinh biết nhường nào!... Tôi thích đôi hoa tai của bạn!... Chiếc cravat đẹp thế!" (nhưng không được hỏi "Anh mua cái đó hết bao nhiêu tiền?"). Chúng tôi khen ngợi liên tục, thậm chí với cả bạn thân và gia đình.

Người nhận lời khen nên chấp nhận một cách biết ơn, bằng cách tỏ ra rất hài lòng và nói : "Ồ, cảm ơn". Lời đề vào vấn đề đang nói thường kéo dài cuộc chuyện trò.

Hầu hết những người các bạn gặp thường phẩn khởi muốn nghe về đất nước của bạn và những ấn tượng của bạn về nước Mỹ. Bạn có thể thành thán nói với họ. Những năm gần đây, chúng tôi đã quen với việc bị phê phán. Tuy nhiên, chúng tôi thường tế nhị xen những bình luận tích cực với tiêu cực (" Các bến xe buýt đều kinh khủng, và tôi ghét món ăn ấy thế, nhưng về con người thì lại phải nói là họ rất thân thiện").

Có hai chủ đề thường đưa câu chuyện đến chỗ kết thúc : Đó là tuổi tác và tiền bạc. Chỉ khi nào bạn là người mới đến bạn mới có thể mong biện hộ cho sự khờ dại về những cấm kỵ này. Nếu bạn cứ kháng kháng muốn biết tuổi người nào đó, tốt nhất là hãy hạ thấp giọng xuống và hỏi : "Nếu tôi hỏi tuổi anh, chị thì anh, chị có phật ý không ạ ?" Rồi đồng thời phải tự đáp lại ngay bằng câu : "Trời ơi ! Trông anh, chị trẻ hơn thế nhiều !". Tất cả mọi người Mỹ lớn tuổi đều muốn được coi là còn trẻ.

Thu nhập là một vấn đề rất riêng tư và trong khi chúng tôi có thể mất rất nhiều thời gian phân vân không biết một người kiếm được bao nhiêu tiền cho việc gì, chúng tôi thường không nói ra điều này. Thói quen này được hình thành bởi một thực tế hiển nhiên là chúng tôi biết rất rõ mọi người đều được trả lương thực tế theo đúng khả năng của mình, và chúng tôi không muốn nói việc đó cho mọi người biết. Hỏi về thu nhập là tối kỵ.

Chúng tôi cũng không hỏi xem người khác mua cái gì hết bao nhiêu tiền, trừ phi chúng tôi có lý do thật xác đáng cần phải hỏi (ví dụ : "Tôi đang định mua một chiếc xe ô tô mới giống như của bà. Liệu bà có thể cho tôi biết cái xe của bà đang dùng giá bao nhiêu tiền được không ạ ?"). Người nào mua được với giá rất hời thường sẵn sàng nói tới giá cả. Nếu không, họ rất ghét bị ai biết họ mua đắt.

Các bạn cũng đừng nên tìm hiểu về thành phần giai cấp xuất thân của người khác. Bạn chớ có hỏi : "Ba bạn kiếm sống bằng nghề gì ?". Để hỏi người nào đó học đại học ở đâu, bạn cần gợi ý bằng cách : "Này, cậu đã chèo thuyền trên sông Saclo. Cậu đến Havơt phải không ?".

Trong nhiều nền văn hoá, quan hệ giới tính thường được đề cập một cách kín đáo. Hầu hết các câu hỏi trực tiếp đều cấm kỵ, và rất có thể người ta trở nên vô cùng khó chịu nếu bạn quá thẳng thắn trong việc trình bày tiểu sử tình ái của bạn. Ngược lại, chúng tôi không đem những vấn đề quan hệ nam nữ ra nói chuyện. Tuy nhiên, tôi viết theo quan điểm của phụ nữ Mỹ. Tôi hiểu rằng nam giới luôn tìm cách chinh phục phụ nữ. Còn nữ thì thường thảo luận các phương pháp hạn chế sinh đẻ với các bạn thân.

Các bạn đừng có tìm hiểu xu hướng sinh lý của ai. "Bạn có máu không đấy?" là một câu hỏi bị cấm. Khi nào hết chuyện thì có thể bàn luận về thể thao và

trẻ con. Nếu bạn là nam giới thì tương lai của các đội bóng đá, bóng chày sẽ là chủ đề tranh luận tuyệt vời tại các cuộc liên hoan, tiệc tùng.

Sự vô ý và cách xử sự lịch thiệp

Người Mỹ rất thẳng thắn, điều đó có thể làm cho những người có những nguồn gốc văn hoá khác cảm thấy không thoải mái.

Ở Mỹ, nếu như người hàng xóm thấy cây táo của bạn vươn sang vườn nhà anh ta, anh ta sẽ nói với bạn ngay. Nếu các bạn cứ bảo Niu Oóc là thủ đô của Hợp chủng quốc Hoa Kỳ, thì ngay tức khắc bạn sẽ biết là bạn sai (thủ đô là Oasinhton D.C). Một giám thị thấy bạn đan/ mắc rất nhiều lỗi, ông ta sẽ cho bạn biết ngay.

Sự vô ý cũng thường do cách sử dụng ngôn ngữ thiếu tế nhị gây nên. Ngoài những câu "Xin làm ơn", "Xin mời", "Cám ơn!", một người biết ăn nói tế nhị thường thể hiện ý tứ của mình một cách lịch sự như: "Nếu tôi mượn tấm bản đồ của ông/bà thì ông/ bà có vui lòng không ạ?". Bạn chớ có nói: "Cho tôi mượn tấm bản đồ!". Viên giám thị nói với học sinh vi phạm quy định: "Có lẽ anh/ chị phải cẩn thận hơn!". Khi nói với một người làm tính cộng rằng hai cộng hai bằng năm là sai, thì bạn nhắc người đó: "Tôi nghĩ rằng bà hơi nhầm đấy!". Ý nghĩa vẫn rõ ràng, nhưng dùng ngôn ngữ tế nhị một chút là biểu thị sự tôn trọng đối với tình cảm

của người khác. "Tôi không nghĩ ông/bà hoàn toàn đúng về việc đó" nghe dễ chịu hơn là : "Không, ông/ bà sai rồi!"

Phê bình

Bạn bè thường không trực tiếp phê bình nhau, và những người "không quan tâm đến công việc của chính mình" đều bị coi thường. Thậm chí khi bố mẹ không bằng lòng với cách cư xử của con cái đã lớn của mình thì họ có thể vẫn lựa chọn cách không nói gì cả còn hơn là làm cho con cái mình khó chịu. Bố mẹ thường thờ dài và thốt lên : "Chúng phải sống cuộc đời riêng của chúng và việc mắc những sai lầm là chuyện bình thường". Tâm lý học nói chung đều nói là hành vi của con người xuất phát từ những động cơ vô ý thức và sâu xa, và người ta không thể thay đổi cho đến khi nào họ hiểu được tại sao họ lại hành động như họ đã làm. Vì thế, theo lý thuyết này, chỉ có nhà chữa bệnh chuyên nghiệp mới có thể giúp được họ. Nếu bạn đưa ra một lời khuyên mà người ta không cần thì bạn chỉ làm cho người ta bực mình và buồn thêm mà thôi.

Phong cách nói chuyện

Người Mỹ thường ngưỡng mộ những người suy nghĩ nhanh và luôn có cái mới để trao đổi. Trong quan hệ bạn bè với nhau, người ta thường có xu hướng vui vẻ là chính. Chính sự lém lỉnh liến thoắng này làm cho

những người ở một số nền văn hoá khác không tin người Mỹ, và cho là người Mỹ không chân thành.

Mặt khác, có những người, như người Pháp chẳng hạn, lại thấy người Mỹ là những người nói chuyện buồn tẻ. Hãy hỏi thử người Mỹ một câu xem, bạn sẽ nhận được một câu trả lời dài dằng dặc. Nói chuyện đối với chúng tôi không phải để làm cho lòng mình nhẹ nhõm đi, mà là để trao đổi thông tin, và chúng tôi cho rằng bạn có thể thu thập được tất cả các số liệu mà bạn cần. Ở một số nước, người ta thường lấy ý kiến của một người bạn tin cậy của mình làm thông tin. Chúng tôi thì không, chúng tôi cần những dữ kiện để có thể căn cứ vào đó mà tự quyết định. Như hầu hết các nhà quan sát về văn hoá đã lưu ý : người Mỹ thích các con số thống kê.

Chúng tôi không thích sự im lặng. Liệu mọi người trong nhóm không cần gì để nói chuyện ? Một khoảng yên lặng đầy lo lắng thường dấy lên cho đến khi có ai đó nêu ra một đề tài mới mẻ nào đó. Đối với một nhóm thanh niên cuối buổi chơi bập bênh không còn sôi nổi nữa, thì bất kỳ một chủ đề nào cũng có thể gây hứng thú. Dù sao thì cũng không phải mọi người Mỹ đều là những người nói chuyện dễ thương. Một số thanh niên trẻ sau này, đặc biệt là sau nhiều năm ngồi im lặng trước vô tuyến, dường như đã không phát triển được năng lực về khẩu ngữ. Những thanh niên này bị coi là những người có khuyết tật đáng buồn.

Nói về mình

So với một vài dân tộc, người Mỹ chúng tôi có thể là những người hay ba hoa, và chúng tôi không cho rằng việc nêu ra tung tích của mình một cách thẳng thắn là có gì không hay. Tuy nhiên, những người nói chuyện đúng đắn không ngại ngần trong những lời nhận xét, bình luận của mình :

"Công ty đã chọn mình đi sang Trung Quốc công tác, như vậy họ sẽ có một thời gian được yên tĩnh trong cơ quan".

Hoặc : "Đó là cú sút vào gôn may mắn thôi. Tôi là một người chơi gôn thực sự tồi. Về việc này, chắc là anh không bằng lòng"

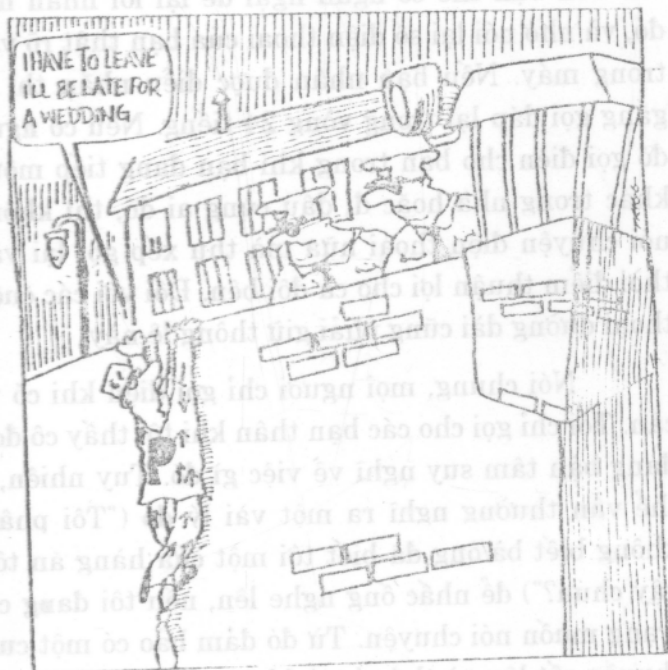
Gọi điện thoại

Việc gọi điện thoại cho đến nay đã thay thế cho việc thăm xà giao ở nước Mỹ, trong khi đó việc ghé vào thăm ai mà không được mời là một việc làm xấu. Bạn có thể hỏi thăm ai, gần như bất kỳ lúc nào, qua điện thoại thì rất tốt. Tuy nhiên, bạn chớ có đánh thức người ta dậy bằng cú điện thoại của mình. Nếu bạn không biết được giờ giấc sinh hoạt của ai đó, thì tốt hơn hết bạn nên gọi điện vào buổi tối, sau chín giờ và vào buổi sáng trước tám giờ (những ngày cuối tuần thì gọi muộn hơn). Khi gọi điện thoại, nên mào đầu bằng câu thăm dò : "Ông/ bà có bận không?" thì tế nhị hơn. Nếu bạn không hỏi thăm như vậy, thì người được gọi sẽ không

muốn nói chuyện khi chuông điện thoại reo vào một lúc không thuận tiện nào đó. Trong trường hợp như vậy, họ chỉ cần đáp lại là bạn hãy gọi lại sau vậy. Đại bộ phận dân chúng Mỹ hiện nay đều có máy điện thoại tự trả lời. Còn bạn chớ có ngần ngại để lại lời nhắn nhủ nào đó, và nhớ nói lại số điện thoại của bạn thật rõ và chậm trong máy. Nếu bạn nhận được điều nhắn thì nên cố gắng gọi đáp lại trong vòng 24 tiếng. Nếu có người nào đó gọi điện cho bạn trong khi bạn đang tiếp một người khác trong nhà hoặc đi đâu cùng ai đó, thì không nên nói chuyện điện thoại nữa mà thu xếp gọi lại vào một thời điểm thuận lợi cho cả đôi bên. Đối với các cuộc điện thoại đường dài cũng phải giữ thông lệ này.

Nói chung, mọi người chỉ gọi điện khi có việc gì cần. Tôi chỉ gọi cho các bạn thân khi tôi thấy cô đơn hay đang bận tâm suy nghĩ về việc gì đó. Tuy nhiên, tôi có thể vẫn thường nghĩ ra một vài lý do ("Tôi phân vân không biết bà/ông đã biết tôi một cửa hàng ăn tốt như vậy chưa?") để nhắc ống nghe lên, nếu tôi đang có tâm trạng muốn nói chuyện. Từ đó đảm bảo có một cuộc nói chuyện rất lâu và thú vị mà không liên quan gì đến cửa hàng ăn đó.

Chương X ĐỜI SỐNG XÃ HỘI

Giải trí

Một số người Mỹ luôn có những sinh hoạt xã hội vô cùng bận rộn, còn một số người khác sống trong sự biệt lập thực sự. Một số người dành hầu hết thời gian cho gia đình mình; còn một số người khác thì dành cho

mọi người, trừ gia đình mình. Một số người thích liên hoan tiệc tùng, còn một số thì không.

Các giai cấp xã hội ở đây có tính quyết định. Tầng lớp trên giải trí, thám viếng và đi du lịch rất nhiều vì lý do có nhiều thời gian và tiền bạc hơn hầu hết dân chúng Mỹ. Tầng lớp dưới vì ít có điều kiện hơn, lại thiếu chỗ cho những bữa tiệc lớn, nên có xu hướng hạn chế việc giao thiệp của mình, họ chỉ tổ chức những bữa ăn khuya tại nhà thờ hay cùng với gia đình mình. Chính tầng lớp trung lưu (hầu hết dân Mỹ đều thuộc tầng lớp này) mới bị đàn áp vì giải trí. Để phục vụ họ mà các tạp chí đang tải không biết bao nhiêu bản tin về đồ ăn dùng trong các bữa tiệc, về các dịch vụ, trang trí và các danh lam thắng cảnh. Những bản tin đó chỉ làm cho nỗi lo lắng của tầng lớp trung lưu tăng lên vì họ sợ trở thành các khổ chủ.

Chúng tôi có cảm tưởng rằng, một cuộc sống đầy đủ bao hàm nhiều bữa tiệc lớn. Sự khá giả của nước Mỹ đã tạo cho một số lớn dân chúng Mỹ thời gian rảnh rỗi, tiền bạc và nhà cửa rộng rãi để mời người khác đến nhà họ tiêu khiển. Nhưng việc đó cũng không đến một cách tự nhiên đối với nhiều người trong chúng tôi. Vui chơi giải trí, ngoài vấn đề có nhiều việc phải làm, vẫn chưa được thực sự thoải mái.

Các tạp chí đã chỉ dẫn cho chúng tôi rằng "một bữa cơm tối thần mật" đòi hỏi phải chuẩn bị tương đối kỹ lưỡng: Những món ăn trang nhã, rượu vang đặc biệt,

bố trí sắp xếp, hoa, và một căn nhà sạch sẽ. Chỉ để ngồi chơi và nói chuyện thì như thế này là đủ lắm việc rồi, nếu bạn không có nhiều người phục vụ.

Một số người thích nấu nướng, nhưng nhiều người lại chẳng biết nấu gì để phục vụ cho các bữa tiệc. Chúng tôi ở thế bất lợi, bởi vì các món ăn mà người ta mang đến cho chúng tôi liên tục (thịt bò nướng, thịt gà rán) đều không bổ và cũng chẳng thịnh soạn. Vì thế chúng tôi phải lẩn mò trong các cuốn sách hướng dẫn nấu nướng và tự lập lấy thực đơn, mua sắm tại các chợ đặc sản và vất vả làm theo những công thức đã in sẵn. Việc thu xếp mời khách cũng khó vì nhiều người có kế hoạch riêng cho những buổi tối thứ bảy của mình (thời gian thích hợp nhất dành cho một bữa tiệc), do đó chúng tôi phải có lịch trước đó hàng mấy tuần.

Tại sao lại có một bữa tiệc liên hoan

Dù sao thì chúng tôi vẫn phải vui chơi giải trí. Đó là một nhu cầu của tầng lớp trung lưu, và những người không làm việc đó đều cảm thấy áy náy. "Chúng tôi phải làm như vậy cho xong!". Một bữa liên hoan có thể được tổ chức để chào mừng nhân dịp nào đấy (sinh nhật, đám cưới, ngày tốt nghiệp đại học, hoặc chào mừng một vị khách), nhưng nó thường diễn ra không phải vì lý do nào khác ngoài "cho vui".

Cách đây hai thập kỷ, các bà vợ đi cùng làm tăng thêm vị trí của ông chồng. Ngày nay nhiều bà vợ

quan tâm đến công việc của họ hơn. Những bữa tiệc của công ty thường diễn ra ở các cửa hàng ăn. Những buổi họp mặt về công chuyện có một thuận lợi là người ta thực hiện được cái mà người ta thực sự thích nhất : Đó là công việc. Nhưng ngoài công việc ra, vẫn còn có nhiều lý do khác để tổ chức liên hoan.

Nếu chẳng có gì khác nữa, thì người ta thường muốn khoe nhà cửa của mình. Sau khi đã dành nhiều thời gian và tiền bạc để trang trí nhà cửa, nhiều người Mỹ rất sung sướng có được người đến dự và chiêm ngưỡng thành quả của mình (bạn hãy nhớ cố gắng tìm một điều gì đó thú vị để nói về ngôi nhà của người chủ khi bạn đến thăm và dự tiệc). Sau cùng là chúng tôi không thích bất kỳ ai tự nhiên ghé thăm nhà mình (một phần là bởi vì chúng tôi không muốn bị người khác bất gặp ngôi nhà bữa bộn của mình). Cho nên chúng tôi luôn có phòng khách rộng rãi.

Một lý do nữa để tổ chức liên hoan là các gia đình người Mỹ chúng tôi ở cách xa nhau, tình cảm cũng xa cách. Một buổi tụ hội bạn bè là một cố gắng lấp chỗ trống do việc xa cách người thân gây nên. Không ai muốn bị cô độc trong cuộc sống. Chúng tôi có thể không muốn bạn bè chiếm quá nhiều thời gian của mình, nhưng chúng tôi thực sự muốn có họ. Đó là một biện pháp thành công, và các cuộc liên hoan là một cách rất hữu hiệu để giữ liên lạc với những người quen biết ở rải rác đó đây. Và tất nhiên, những buổi liên hoan này

là các món nợ về mặt xã giao phải đền đáp nếu người ta còn tiếp tục duy trì cuộc sống xã hội của mình.

Khách khứa

Những người từ xa đến thăm có thể ngạc nhiên là tại một buổi liên hoan, khách khứa đều đồng nhất về mọi mặt : không có các bà mẹ già, chú bác tập tễnh hay bọn trẻ con. Người ta thường hay có quan hệ xã hội với những nhóm người cùng lứa tuổi với họ. Nếu bạn thấy ngược lại, thì có lẽ là bạn đã tình cờ có mặt ở một bữa liên hoan gia đình nào đó, hoặc bạn vừa mới đến khu vực thôn quê.

Tuy nhiên, sự đồng nhất về tuổi tác không nhất thiết hỗ trợ cho chuyện trò. Người Mỹ đi khắp nơi và thay đổi công việc làm quá nhiều, nhiều người trong số họ không thuộc về bất kỳ một giới xã hội đặc biệt nào, và những người bạn khác nhau của họ thường là không biết nhau. Trong thực tế, bản thân chủ tiệc cũng chỉ biết khách của riêng mình.

Những cuộc liên hoan khác bao gồm toàn những người cùng cơ quan. Vào những dịp này, không khí chung thường không thoải mái do mọi người đều có cảm giác rằng thảo luận công việc tại bữa tiệc là không thích hợp, nhưng nói chuyện về thời tiết và những việc đại loại như vậy với những người quen lâu, ngay thì không tự nhiên chút nào. Cuối cùng, công việc thường thắng thế, và rồi mọi người cũng được thư giãn.

Mặc dù có những bữa tiệc như vậy, nhưng người ta vẫn coi việc chiêu đãi các bạn đồng nghiệp là không cần thiết. Những người hàng ngày chia tay nhau tại cơ quan có thể chẳng bao giờ đến nhà nhau. Một người **Ân Độ** tâm sự : "Khi lần đầu tiên tôi đến Mỹ, tôi bị xúc phạm ghê gớm vì những người mà tôi đã gặp ở nơi làm việc không mời tôi đến nhà họ. Sau này, tôi lại thấy sung sướng vì tôi muốn có thời gian dành riêng cho mình". Dù tốt hay xấu, cuộc sống bận rộn của chúng tôi có xu hướng chỉ tập trung ở tại nhà mình thôi. Nếu bạn đã nhận lời mời đến dự liên hoan, thì bạn nhất định phải đến. Nếu có điều gì đó bất thành linh cản trở, bạn hãy gọi điện thoại xin lỗi càng sớm càng tốt. Người ta phải làm việc vất vả mới tổ chức được bữa liên hoan. Bạn phải nhớ rằng chính chủ nhà, chứ không phải người giúp việc, đã dành cả ngày nấu nướng, dọn dẹp nên nếu bạn không có mặt, họ sẽ rất lấy làm phật ý, kho chịu. Hơn thế nữa, những vị khách khác có thể đã được mời chủ yếu là để gặp bạn.

Bữa tiệc liên hoan

Ở Mỹ, người ta có thể mời khách qua điện thoại. Bạn không cần trả lời "đồng ý" hay "không" ngay lúc đó. ("Tôi sẽ phải hỏi tại nhà tôi và xem xem có chắc là chúng tôi rỗi rãi hay không" là câu trả lời chuẩn), sau đó nên trả lời lại càng sớm càng tốt. Nếu bạn đã có gia thất, có thể chồng hoặc vợ được mời, nhưng con cái bạn thì không. Nếu bạn đang sống với

một người "có ý nghĩa", thông thường người đó cũng được mời, nhưng có báo cho người mời bạn biết rằng người đó đang hiện diện hay không là tùy bạn. Bạn không nên xuất hiện cùng với một người khách mà người ta không trông đợi, dù bữa tiệc đó có thân mật đến mấy đi nữa.

Trang phục cho bữa tiệc thì không thể biết trước được, và không chỉ người nước ngoài sống sót vì cung cách ăn mặc ở đây. Cái khó là hiện nay còn tồn tại rất ít thông lệ.

Một người mặc áo sơ mi trắng thắt cravat đi làm hàng ngày có thể đứng ở cửa chào bạn trong bộ quần áo bờ. Tuy nhiên, nếu bữa tiệc có cả những người kinh doanh, thì mặc comple là thích hợp. Trong nội bộ bạn bè, việc ăn mặc kém phần trang trọng hơn. Còn tại một buổi họp mặt của tầng lớp trung lưu, bạn có thể thấy những quý ông không đeo cravat mà mặc những chiếc áo bay lịch sự. Hầu hết việc ăn mặc dường như là để cho chủ nhà vừa lòng là chính. Tuy vậy, những người lớn tuổi nên mặc comple và bộ váy đến nhà bạn mình.

Phụ nữ thường ăn mặc đẹp hơn nam giới, có lẽ là bởi vì họ có ít cơ hội để mặc những bộ váy đẹp và mới. Phụ nữ thường mặc một chiếc váy và bên ngoài thêm một áo khoác. Ở Mỹ mặc váy trang nhã hơn, và trình trọng hơn quần. Nếu bạn còn phân vân nên mặc gì, thì đơn giản là hãy hỏi người chủ trì bữa tiệc ("Mặc váy được chứ?").

Lễ nghi

Bạn không cần bước vào cửa đúng thời gian bạn được mời, mà nên đến trong phạm vi muộn hơn từ 10 đến 20 phút. Nếu bạn trễ quá, người chủ trì thường lo lắng. Thức ăn cho bữa tiệc Mỹ thường sẵn sàng ở một thời điểm nhất định, trong khi chờ đợi, có thể được làm nóng lại hoặc làm lạnh đi. Tại một số nhà, bạn có thể đến bất kỳ lúc nào vì thường có một tiệc đứng kéo dài một giờ đồng hồ trước khi bữa chính bắt đầu. Tuy nhiên, vì bạn khó có thể biết nhà nào như vậy, nên nếu bạn sẽ đến muộn nửa tiếng, bạn nên gọi điện thoại báo cho chủ nhà. Dù bạn có việc gì đi nữa, cũng đừng đến sớm.

Theo luật cũ, bữa tiệc chính được phục vụ 45 phút sau giờ mời, và hiện nay vẫn là quy tắc tốt. Theo phong tục, người ta được mời rượu ngay sau khi họ đến. Người chủ nói: "Ông/bà uống gì nào?". Bạn hỏi lại: "Bạn có loại đồ uống gì nào?". Đối với người chủ trì, thoả mãn mọi yêu cầu của từng người cũng không cần thiết. Họ có thể mời vừa phải thôi, như rượu vang, bia. Một số người muốn thoả mãn khẩu vị của mọi người, còn một số lại muốn dành cho khách sự ngon miệng trong bữa tiệc chính.

Tại bàn ăn

Nếu bữa tiệc hơi trang trọng một chút, người ta hướng dẫn khách đến bàn ăn. Nên thử thả một lát dây

cầm ghế ngồi, mà hỏi người chủ trì xem ông ta/ bà ta muốn mình ngồi đâu. Nếu bà chủ là người tháo vát, bà ta đã phải tính toán chỗ ngồi trước, nên xếp nam ngồi xen với nữ. Cũng có phong tục đang phai mờ dần là ghế dành dụ dành cho một người đàn ông ở bên phải người chủ trì là nữ, và người nữ bên phải người chủ trì là nam. Nếu người chủ trì nói : "Ồ, bạn có thể ngồi bất kỳ chỗ nào", trong trường hợp đó, bạn tự thu xếp lấy chỗ ngồi bên cạnh người mà bạn thích nói chuyện. Trong bất kỳ trường hợp nào phụ nữ, hoặc nam giới không được ngồi túm tụm lại một chỗ.

Một số gia đình thường nói những lời bóng bẩy trước khi ăn, đó là lời cảm ơn Chúa cho ăn (như : "Thưa đức Chúa, hãy ban cho chúng con được sử dụng những món ăn này , và chúng con nguyện hầu hạ Chúa. Amen!"). Khi chủ đang nói câu đó thì các bạn hãy cúi đầu xuống (lúc bấy giờ nếu có người bắt đầu ăn là tối kỵ). Sau đó mọi người cùng nói "Amen!". Bạn có thể bắt đầu bằng món súp hay không là tùy, tiếp theo là những món chính (cá, thịt v.v...) cùng với rau. Món sa-lát có thể ăn trước hoặc sau các món chính. Ăn tráng miệng và uống cà-phê vào cuối bữa.

Người châu Á đôi khi rời bàn ăn vẫn còn đói vì họ cho rằng từ chối món đầu tiên mà họ được mời là lịch sự. Ở Mỹ, nếu bạn nói không muốn ăn nữa, người chủ trì thường tin bạn và sẽ không mời bạn thêm. Khi người chủ trì mời thêm, họ muốn khách của mình nói

ngay : "Vâng, xin làm ơn cho thêm, ngon lắm!". Họ cũng muốn khách ăn hết mọi thứ trên đĩa. Nếu bạn không làm được thì bạn phải giải thích là thức ăn ngon như thế này mà bạn no quá không ăn hết được. Việc nói chuyện tại bữa tiệc thường được chấm dứt khi có lời thốt lên : "Thức ăn ngon biết chừng nào!". Chúng tôi muốn mọi người đều thưởng thức xem thức ăn đã được làm có ngon hay không. Phạm vi đàm đạo có thể rất rộng. Duy trì cho câu chuyện luôn rôm rả là quan trọng và nỗ lực của mỗi người được đánh giá cao. Không có gì tồi tệ hơn là tại bữa tiệc mọi người ăn trong sự im lặng để sợ. Hãy nhớ nói chuyện cho đều với cả nam lẫn nữ. Phụ nữ Mỹ được giáo dục và đọc nhiều như nam giới, họ sẽ phật ý khi bị coi là người nói chuyện không ngang hàng.

Chia tay

Chớ có ra về ngay sau bữa tiệc, làm như vậy sẽ tỏ ra là bạn không thể đợi thêm được nữa. Bạn phải đợi cho thời gian chuyện trò dịu đi, và rồi bạn cáo lỗi ra về. Ví dụ, bạn bỗng nhiên nhìn đồng hồ và nói : "Lạy Chúa, nhìn đồng hồ đây này, chúng tôi thực sự phải về rồi", hoặc "Ôi! quá giờ ngủ rồi. Ngày mai có trận gôn sớm". Bạn nên làm việc này trước khi chủ nhà buồn ngủ, và nhìn bạn một cách phật ý. Ở lại quá muộn cũng tồi tệ như đến quá sớm và ra về quá sớm. Người chủ tiệc còn phải dọn dẹp. Nếu bạn không ra về trước 11 giờ đêm, họ sẽ không hài lòng, và nhiều buổi liên hoan kết thúc sớm

hơn. Người chủ trì có thể phản đối mạnh mẽ khi bạn ra về và nài bạn ở thêm một lúc, hãy chiều theo ý chủ nhà nhưng chỉ khi nào bạn muốn vậy. Trước khi chia tay, hãy chúc mọi người khách một đêm tốt lành đồng thời bày tỏ niềm vui của mình được gặp họ.

Phong cách đẹp nhất là ngày hôm sau gọi điện thoại và cảm ơn thêm cho bữa tiệc vui hôm trước. Nếu bạn muốn, ghi mấy chữ cảm ơn (thậm chí là gửi một bưu ảnh) cũng hay như gọi điện thoại vậy, hoặc thậm chí còn tốt hơn vì bạn mất một chút thời gian, còn người chủ thì không.

Một số người có thể còn thích mời bạn liên tục đến ăn tiệc mà không cần có sự dãi lại. Nhưng thường thì bạn nên đáp lại lòng hiếu khách ấy, trước khi bạn được mời lại. Đây là việc làm thuận tiện vì nếu bạn không còn muốn tiếp tục mối quan hệ, thì đơn giản là bạn không đến nữa khi được mời. Tuy nhiên, nếu bạn muốn đáp lại theo cách khác, bạn có thể gửi hoa, hoặc mời họ ra hiệu hay đi rạp hát.

Tiệc đứng

Kiểu tiệc uống này cách đây không lâu còn chưa phổ biến, nhưng hiện nay được áp dụng rộng rãi. Tiệc đứng quả là rất tiện lợi cho việc tạo dựng các quan hệ xã hội vì nó giúp cho người chủ trì chiêu đãi một số lớn khách trong khoảng thời gian ngắn. Vì theo thể thức đứng nên bạn có thể mời càng nhiều khách càng tốt

miễn là vừa với căn nhà của bạn. Thông thường là trong giây phút mới có ghi cả thời gian bắt đầu và kết thúc, ví dụ năm giờ đến bảy giờ tối. Trong thực tế, trừ phi người chủ trì vội đi xem hát, một bữa tiệc năm giờ đến bảy giờ có thể tiếp tục ít nhất là đến tám giờ. Nhưng khách nên đến lúc sáu giờ ba mươi phút. Tiệc đứng yêu cầu ăn mặc lịch sự hơn, có lẽ là bởi vì tiệc đứng còn tồn tại chủ yếu trong giới những người "hoài cổ". Trong một số bữa tiệc đứng thường có một ít khoai tây rán, trái ôliu để nhấm nháp. Cũng có những bữa tiệc bày biện thịnh soạn đủ cho một bữa ăn tối ngon miệng. Tại bàn tiệc đứng, bạn tự phục vụ lấy, chớ có đợi chủ mời.

Hiện nay người ta không coi trọng lắm việc tổ chức tiệc đáng quá thịnh soạn màu mè so với trước, vì người Mỹ không còn uống rượu mang tính chất phô trương như trước đây nữa. Tuy nhiên, nếu bạn chiêu đãi tiệc đứng, thì bạn phải chuẩn bị sẵn rượu ngon đắt tiền (trừ phi bạn bị phản đối về mặt tôn giáo hay đạo đức đối với rượu, trong trường hợp đó tốt hơn hết bạn nên tổ chức tiệc trà), như rượu gin, bubon, scốt, và vôtca kèm theo những đồ uống dùng để pha thêm (nước khoáng, sôđa, chanh ga và nhiều khác). Thực ra, hầu hết khách khứa đều thích rượu vang, bia, nước hoa quả và nước sôđa hơn. Món rượu pân (trộn mạnh pha với nước ấm và chanh) mà tôi đã có lần chiêu đãi được mọi người đặc biệt ưa chuộng.

Bạn cũng nên biết rằng , nếu ai đó uống quá nhiều ở nhà bạn và bị tai nạn xe cộ trên đường về nhà, bạn có thể phải chịu trách nhiệm. Nếu có vị khách nào bị say (và chắc là không phải vì bạn bắt buộc họ uống), thì không cho phép họ lái xe, hoặc là giữ họ ở lại, hoặc tự bạn lái xe đưa họ về nhà, nhờ ai đó đưa họ về hay thuê taxi v.v..

Tiệc góp

Loại tiệc mà người đến dự có gì thì mang theo đến góp vui này khá phổ biến trong những năm gần đây. Nguồn gốc của nó là từ nhà thờ, khi một số người tập trung cùng ăn bữa ăn khuya thân mật, mỗi gia đình mang theo một món. Tiệc góp ngày nay đã thành trào lưu xã hội, và bạn được mời mang phần đóng góp của mình bằng bất kỳ thứ gì cũng được. Một buổi họp mặt như vậy rất thân mật và bạn không cần phải báo trước là liệu bạn có dự hay không như một số bữa tiệc đã nói (trừ đám cưới).

Một số tiệc góp quá giản đơn, bình dị đến mức giấy mời thường là một tờ sao chụp gửi cho bất kỳ ai mà người đứng ra tổ chức biết và giấy mời đó không yêu cầu trả lời. Nhưng thông thường vẫn có dòng chữ cái : RSVP (có nghĩa là : xin làm ơn trả lời), và mỗi khi nhận được RSVP, bạn nên trả lời càng sớm càng tốt. Người ta cũng có thể hướng dẫn bạn mang món ăn nào đến đóng góp, nhưng nếu không hướng dẫn thì là vì lịch sự mà thôi. Nếu bạn báo trước là bạn định đem theo

món gì đến cũng hay. Một số người đến mang theo một hoặc hai chai rượu vang, nhưng nếu mọi người đều làm như vậy thì hiển nhiên là không hay.

Ngoài việc mang một món ăn mà không có ai ăn cả, hạn chế của tiệc góp còn ở chỗ là không đoán trước được các món ăn sẽ là gì. Hầu hết tiệc góp có quá nhiều thức ăn (món ăn của bạn chỉ cần đủ một suất cho bốn người ăn), nhưng tôi đã đến dự một vài bữa tiệc góp mà trên bàn ăn chẳng có gì hoặc chỉ có một số món salad tổng hợp trộn dăm mà thôi. Tuy nhiên, một số tiệc góp khác lại có quá nhiều những món ăn ngon tuyệt vời.

Tiệc góp dài dãi về thời gian đến và chia tay hơn nhiều so với các bữa tiệc chiêu đãi. Thông thường, việc ăn uống diễn ra suốt buổi tiệc, cho nên ngay cả khi bạn đến muộn, món ăn của bạn vẫn được dùng hết. Xét theo khía cạnh ăn uống mà nói, nên mang đến một món gì đó đơn giản thì hơn. Bạn có thể đem đĩa, đĩa hiện có, nhưng nếu bạn mang món súp đến thì phải mang theo cả bát đĩa nữa. Tính bình dân của tiệc góp cũng liên quan đến ăn mặc. Hiếm có tiệc góp nào yêu cầu phải mặc comple.

Một số người nước ngoài còn thắc mắc về ý nghĩa của tiệc góp, một người Hoa nói : "Tại sao mời người ta đến ăn tiệc lại còn bảo phải mang theo thức ăn ?". Tiệc góp là do những người xã giao thực sự đề xuất, do họ không muốn dành mấy ngày nấu nướng cho cả

một đám đông. Họ thường nói rằng mục đích của buổi liên hoan không phải là ăn uống mà là hội tụ bạn bè.

Bữa ăn nửa buổi sáng chủ nhật

Bữa ăn nửa buổi thường diễn ra vào buổi sáng chủ nhật kết hợp hai bữa điểm tâm và bữa ăn trưa, được tổ chức vào khoảng từ mười giờ sáng đến hai giờ chiều. Thức ăn lặp lại bữa trước là bữa điểm tâm, thông thường có nước hoa quả, quả tươi, bánh mỳ vòng và trứng, hoặc món gì khác. Rượu sâmpanh hay rượu Bloody Marys (nước cốt cà chua pha với rượu vodka) thường có trong thực đơn.

Có thể mặc bình thường hay cầu kỳ một chút. Đó là buổi sáng chủ nhật (thời gian dành cho việc đi nhà thờ), vì thế bạn cần ăn mặc cho đẹp. Nhưng mức độ ăn mặc phụ thuộc vào địa điểm đi ăn và những người khác tại đó. Mặc một bộ đồ thể thao hấp dẫn cũng có thể được.

Liên hoan sau bữa cơm tối

Bữa liên hoan này thường diễn ra một cách rất thoải mái. Ăn mặc lịch sự hay xuề xòa, đến sớm hay muộn đều được hết. Buổi liên hoan có thể kéo dài đến khuya mới thực sự vui nhộn và đông đúc, mở nhạc to và khiêu vũ. Nhất định phải có đồ uống, thức ăn có thể ít thôi hoặc nhiều cũng được. Trước khi về nhớ tun chủ nhà để cảm ơn.

Tiệc mừng sinh nhật

Trừ phi ngày sinh của ai thực sự có ý nghĩa, còn bất kỳ sinh nhật nào của người lớn như mừng 21, 40, 50 và 75 tuổi thông thường là cáo từ, không tổ chức liên hoan và không cần có một sự công nhận đặc biệt ; còn các nam khác đều tổ chức. Bạn có thể đem đến tặng một món quà nhỏ, nhưng không cần thiết thành lệ như vậy.

Tuy nhiên, đến dự sinh nhật trẻ nhỏ, bạn phải mang theo quà. Về giá cả các món quà thì hoàn toàn thoải mái. Một túi bóng bay rẻ tiền có thể dễ cạnh các món quà khác. Nhưng một chiếc ô tô điều khiển từ xa thì lại quá hậu hĩnh. Bố mẹ trẻ thường thỏa thuận ngầm không mở quà sinh nhật của con. May mắn thay, trẻ em Mỹ không yêu bố mẹ chúng theo giá trị của món quà.

Cũng có nơi một số các ông bố bà mẹ thường hay cố gắng tổ chức to hơn những người khác trong việc đặt tiệc cho con cái. Còn có những gia đình thuê cả hề, ngựa con, các nhà ảo thuật, các chủ khách sạn phục vụ tận nơi, hoặc cũng có người đưa con cái ra những câu lạc bộ trẻ em, rạp hát, v.v.. Tất cả các hình thức này đều tốt cả (miễn là làm người khác phải để ý). Trẻ em cực kỳ hạnh phúc chơi những trò chơi liên hoan sinh nhật truyền thống: rước đuôi con lừa, làm thành hình mạng nhện, chơi bịt mắt bắt dê, v.v., tiếp theo là ăn kem và bánh. Ở đây có cả ảnh hưởng của văn hoá Mỹ La-tinh

qua biên giới phía Nam. Bạn cũng có thể góp bất kỳ trò chơi nào từ nền văn hoá của bạn, nó càng tạo nên ấn tượng đáng nhớ ở cuối buổi liên hoan. Nhưng nếu ở Mỹ mà bạn tổ chức liên hoan sinh nhật y hệt như bạn vẫn làm ở nước bạn thì sẽ còn gây ấn tượng mạnh mẽ hơn. Nếu bạn có ý định làm theo kiểu Mỹ, những cửa hàng bán bưu ảnh hoặc bán thuốc thường bán một cuốn sách nhỏ hướng dẫn cho bạn cách thức tổ chức sinh nhật cho con.

Xem thể thao

Thể thao lôi cuốn nhiều dân ông Mỹ. Điều này không nhất thiết có nghĩa là họ có tham gia chơi thể thao. Phần lớn là họ ngồi xem những đội quốc gia thi đấu trên vô tuyến. Có nhiều người hâm mộ môn bóng chày, bóng đá, bóng rổ, khúc côn cầu, gôn, và quần vợt. Điều đó có nghĩa là phần lớn ngày nghỉ cuối tuần họ đều ngồi trước vô tuyến. Nếu họ có mối quan hệ xã hội, có bạn cùng sở thích, họ có thể cùng xem với nhau. Còn có những người hâm mộ thể thao là nữ nữa, nhưng không có nhiều phụ nữ được rỗi rãi như nam giới để dành cả ngày nghỉ cuối tuần xem thể thao.

Môn bóng chày là môn thể thao được hâm mộ nhất ở Mỹ. Những người thích môn thể thao này gần như có thu nhập như nhau và thuộc đủ các nhóm sắc tộc. Hầu như mỗi thành phố chính đều có một đội, và vì mỗi đội chơi 162 trận một năm, nên việc theo dõi môn bóng chày rất mất thời gian. Mùa bóng này kéo dài từ

mùa xuân sang mùa hè, và lên đến đỉnh cao vào mùa thu, khi diễn ra thi đấu tranh cúp thế giới. Vào thời gian này, hai đội dẫn đầu thi đấu với nhau. Đội giành cúp cả đợt là đội đứng đầu thắng cả bốn trận. Mặc dù gọi là "cúp thế giới", nhưng chỉ có Canada là nước thứ hai tham gia.

Bóng đá, được tổ chức thi đấu vào mùa thu và mùa đông, cũng có một vị trí quan trọng ở Hoa Kỳ. Các bạn chó có nhầm lẫn với môn bóng đá thông dụng trên khắp thế giới. Bóng đá Mỹ (quả bóng hình bầu dục) rất ít đá mà chạy theo bóng nhiều hơn và chèn, xô đẩy nhau ngà. Thương tích nghiêm trọng là bình thường trong môn bóng đá Mỹ. Mỗi đội chỉ chơi 16 trận trong suốt mùa bóng hàng năm, và những trận đấu này diễn ra vào các ngày chủ nhật và các buổi tối thứ hai.

Trận tranh "Cúp chủ nhật siêu hạng" là trận đấu chung kết vào tháng Giêng. Khi đó thường có cảnh một nửa nước dân mất vào vô tuyến. Nếu đội địa phương không lọt vào chung kết, thì niềm đam mê nguội lạnh hẳn đi. Ban bè tập trung trước chiếc vô tuyến lớn nhất. Một số lượng lớn bia được tiêu thụ, và những đĩa đầy thức ăn được phát cho mọi người. Thức ăn gồm đủ các loại dễ ăn: bánh mì, khoai tây rán, thịt nguội, bánh rán nóng, salad tổng hợp. Vì thế người ta cứ gộp vào, ăn và xem cùng một lúc.

Những đội bóng chuyên nghiệp, bao gồm cả những đội bóng chày và các đội khúc côn cầu trên băng,

được lập ra để phục vụ lợi nhuận của các ông chủ, và tất nhiên là phục vụ cho cả hệ thống vô tuyến nữa. Người ta dành nhiều thời gian giữa các trận đấu để quảng cáo. Môn bóng đá thông thường ngày càng trở nên quan trọng đối với học sinh ở Hoa Kỳ, nhưng không phổ biến ở cấp độ quốc gia. Đối với một số người lớn, việc chơi bóng đá là của những người nhập cư là chính. Họ chơi rất say mê, nhưng không hề có sự hỗ trợ tài chính chủ yếu nào. Những người thích theo dõi bóng đá quốc tế đều là những người có đủ khả năng mua đĩa vệ tinh và giàn anten lười không lỏ để bắt các buổi truyền hình trực tiếp trên toàn thế giới.

Thể thao giữa các trường đại học cũng thường được tường thuật trên vô tuyến khi không còn hình thức thể thao nào khác. Lễ Nôen và những ngày nghỉ tết nam mới đều được dành cho những trận đấu bóng đá Mỹ giữa các trường đại học. Những trường đại học lớn thường tuyển mộ những cầu thủ có khả năng từ các trường trung học, có những đội luôn luôn giành cúp.

Một số người lớn thường tiếp tục chơi môn bóng chạy sau khi học xong trung học và cả đại học trong những đội bóng không chuyên do các thành phố, thị trấn và các công ty đỡ đầu. Mặc dù các trận đấu chủ yếu nhằm phục vụ mục đích giải trí, nhưng người nước ngoài có thể ngạc nhiên về việc người ta coi trọng các trận đấu ấy như thế nào. Người Mỹ chỉ quan tâm đến chiến thắng.

Những môn thể thao tích cực

Không phải người dân ông Mỹ nào cũng săn bắn và câu cá, nhưng ở Mỹ nhiều người chơi các môn này hơn các dân tộc khác trên thế giới. Chúng tôi vẫn còn những vùng hoang dã mệnh mông và những con suối nước rất trong. Và cách đây không lâu, việc săn bắn và ăn uống đã trở nên gắn bó mật thiết với nhau. Hiện nay vẫn còn có những gia đình thôn quê sống dựa vào việc tích trữ những con nai để làm thức ăn dự trữ cho mùa đông. Tuy nhiên, hầu hết việc săn bắn hiện nay là một hình thức thể thao, một cơ hội để săn lùng ngoài trời những sinh vật sống trong đám lầy, bụi rậm, trong các con suối hay rừng cây.

Câu cá là môn phổ biến đối với một bộ phận lớn dân chúng Mỹ, và không giống như ở nước Anh, việc bắn súng và phóng lao không phải là môn chơi đặc biệt của tầng lớp trên. Những người ở tầng lớp trên có thể phóng ngựa đến các khu vực săn bắn riêng của họ, còn các gia đình với hàng giá súng cùng nhau quây quần quanh đồng củi sưởi ấm thì thông thường lại không phải là những người giàu có.

Những người giàu hiện nay đã điều chỉnh lại cái bản năng hay chém giết của họ, và giải trí bằng cách chơi quần vợt, chơi gôn hoặc tới những câu lạc bộ đặc biệt ở nông thôn. Tuy nhiên, quần vợt và chơi gôn không phải chỉ dành cho những người nhiều tiền. Các

bài gôn và sân chơi quần vợt công cộng dành cho tất cả mọi người thường là rất rẻ hoặc là không mất tiền.

Đua thuyền buồm, thuyền gấn máy, lướt ván, tàu lượn, trượt tuyết, trượt băng, đua xe trên tuyết, leo núi, lướt ván kéo, đi bộ, v.v., là những môn thể thao chơi theo mùa, giúp dân chúng Mỹ luyện tập ngoài trời. Nhiều người thấy cần phải có những thiết bị tốt nhất và mới nhất cho từng môn chơi.

Văn hoá cao

Một người đàn ông Nhật Bản nói : "Điều gây ấn tượng mạnh nhất đối với tôi về nước Mỹ khi tôi lần đầu tiên đến đây là tình dục và tiền". Ý ông muốn nói là người Mỹ coi trọng cả hai, có quá nhiều hình ảnh mang tính kích dục trong quảng cáo và sự khao khát đồng tiền.

Giữa khung cảnh chưa được thanh lọc này, các bạn chó có mong chờ thấy được một nền văn hoá cao. Nhưng thực ra nước Mỹ cũng rạn rờ trong nhiều ngành nghệ thuật. Tuy nhiên, giữa nền văn hoá cao (nhạc cổ điển, vũ ba lê, nhạc kịch, nghệ thuật bảo tàng) và văn hoá quần chúng (phim ảnh, vô tuyến, nhạc phổ thông, nghệ thuật khách sạn) vẫn còn một khoảng cách lớn. Tỷ lệ công chúng thường thức được các biểu bảu tàng, nhà hát ca vũ kịch, nhạc giao hưởng, nhạc thính phòng và các đoàn ca múa còn thấp.

Tuy nhiên, các môn nghệ thuật đều phát triển và năng lực biểu diễn của diễn viên rất cao. Hầu hết sự hỗ trợ về tài chính là của các cá nhân, các tổ chức chứ không phải là của chính phủ. Các loại hình nghệ thuật cổ điển đang ngày càng phát triển rộng rãi nhờ có sự đầu tư nhiều hơn cho nghệ thuật của một số lớn những người mới giàu có lên ở nước Mỹ. Trong thập kỷ qua nhiều thành phố ở miền Nam và miền Tây được coi là những vùng văn hoá kém phát triển. Ngày nay ở đó đã phát triển những trường nghệ thuật ở đỉnh cao. Những dân nhập cư gần đây cũng có đóng góp lớn vào nguồn tài năng của nước Mỹ.

Các ngày lễ

Mỗi ngày nghỉ lễ có hương vị riêng của nó, nhưng hầu hết các ngày lễ đều dấy lên trong lòng mỗi người một sự phấn chấn vì họ không phải đi học hoặc đi làm. Chỉ có ngày lễ Nôen và lễ Tạ ơn Chúa là có sự chờ đợi lớn nhất.

Những ngày lễ chính

Lễ Nôen. "Đây là mùa vui vẻ", một bài hát Nôen có câu đó. Ngày 25 tháng 12 là ngày chào mừng sự ra đời của Chúa Giê-xu và là ngày nghỉ lớn nhất trong năm. Những biểu hiện của ngày lễ này vượt xa so với ý nghĩa nguồn gốc của nó trước đây, và hầu hết những sinh hoạt lễ hội liên quan rất ít tới tôn giáo. Thực ra, việc chào mừng ngày này đối với những người

vô thần chính là việc chào đón tiết Đông Chí (21-12), khi đó ngày bắt đầu dài hơn.

Chính ngày lễ Nôen đã tập hợp được mọi người từ khắp mọi nơi về với gia đình mình, và mỗi gia đình đều có những nghi lễ Nôen riêng. Mặc dù người Do Thái và những tín đồ của các tôn giáo khác có thể không thích, nhưng hầu hết các gia đình đều có cây thông Nôen được trang hoàng lộng lẫy, còn người dân thì nấu nướng hoặc mua những thức ăn đặc biệt cho mùa Nôen:

các món ăn Nôen, bánh pudding, bánh hoa quả. Mọi người đều muốn được làm chủ gia đình vào tiết Nôen, vì đó là thời gian duy nhất trong năm gia đình được tụ hội. Đó cũng là thời gian đau khổ nhất đối với những người cô đơn.

Nghi thức chính của lễ Nôen là tặng quà cho nhau. Các món quà đó tượng trưng cho "Thiện chí đối với con người" mà Chúa vẫn cầu khẩn. Hàng năm người ta đều lên tiếng phản đối chủ nghĩa thương mại xấu xa lợi dụng ngày lễ Nôen, nhưng chả có gì làm lu mờ nhiệt tình tặng quà của mọi người. Vì là một dân tộc của những người tiêu thụ, nên ngày lễ đã tập trung mọi người quanh việc mua sắm quần áo, quà cáp.

Góp tiền công đức, tiền từ thiện là đỉnh cao của lễ Nôen. Chúa Giê-xu đã nói: "Người được Chúa ban phúc là người nghèo", và vì thế đó là lúc mà mọi người cảm thấy cần làm trong sáng cuộc sống của mình bằng cách làm nhiều việc công đức. Người ta không sao tính

hết được các bữa tiệc thịnh soạn dành cho người nghèo và người vô gia cư vào dịp lễ Nôen. Các tổ chức từ thiện thì cố gắng nhắc nhở mọi người cần có trách nhiệm và có lòng từ thiện quanh năm.

Tổ chức vui chơi Nôen

Vào thời gian lễ Nôen người ta tổ chức khá nhiều những bữa tiệc tùng, liên hoan vui vẻ. Vì lễ Nôen diễn ra trước năm mới một tuần, nên tinh thần ngày lễ cũng chẳng hề mai một đi sau lễ Nôen. Các bữa tiệc Nôen có thể được tổ chức vào bất cứ lúc nào từ ngày 12 tháng 12 đến ngày 29 tháng 12. Phổ biến là "nhà nào cũng mở tung cửa" sẵn sàng đón khách. Người ta còn tổ chức tiệc vào đêm Nôen và cả ngày hôm sau.

Truyền thống của các gia đình rất khác nhau. Một số người mở quà vào lúc giao thừa, còn một số đợi đến sáng hôm sau. Vào đêm Giáng sinh, có nhiều buổi hành lễ ở nhà thờ (lễ chung phổ biến vào 11 giờ đêm). Suốt mùa Giáng sinh, khắp nơi hát bài thánh ca Nôen và những bài hát ưa thích mà hầu hết dân Mỹ đều thuộc. Những ban nhạc đặc biệt chơi nhạc Nôen và bài "Chúa Cứu thế" của Handel ở khắp nơi.

Thông thường bữa tiệc lớn đón mọi người trong gia đình vào bất cứ lúc nào từ một đến bảy giờ vào ngày Nôen. Vì bạn là người nước ngoài, mọi người đều thương bạn nếu bạn xa gia đình, nên bạn sẽ được mời đến một trong những bữa tiệc này. Bạn có thể mang

theo một chai rượu vang, chai sâmpanh, hoa hoặc một cây cảnh.

Đêm giao thừa năm mới

Lịch của Mỹ chọn ngày 1 tháng 1 là ngày đầu tiên của năm mới. Lễ chào mừng được tổ chức vào buổi tối ngày 31 tháng 12. Bữa tiệc là dạ hội, và bạn phải uống sâmpanh và hôn mọi người lúc nửa đêm. Một số người vẫn muốn đi ngủ lúc 11 giờ đêm và bắt đầu năm mới của mình bằng việc nghỉ ngơi thực sự, nhưng thanh niên và những người lãng mạn cảm thấy rằng chính đêm nay trong số biết bao nhiêu đêm mới là có ý nghĩa, họ thường hẹn hò gặp nhau và thích được yêu nhau. Ngày đầu tiên của năm mới người ta thường tụ hội tại các nhà hát để tổ chức chúc mừng, nhưng lễ chào mừng đó chỉ diễn ra trong một khoảng thời gian ngắn, sau đó họ cùng uống với nhau một chút và mỗi người biểu thị một cách long trọng lòng quyết tâm năm mới của mình (như chừa thuốc lá hoặc làm sút cân).

Một tuần lễ trước lễ Giáng sinh và năm mới là thời gian người ta không yêu cầu mọi người làm việc chung nhiều và nghiêm túc, mà là thời gian thư giãn cho cả chuỗi ngày vui. Những người bạn cùng công tác không thể về nhà được vì xa quá thì đi trượt tuyết trên núi hoặc đến các bể bơi vùng nhiệt đới.

Lễ Tạ ơn

Ngày thứ năm thứ tư của tháng 11, người Mỹ tổ chức lễ Tạ ơn và nhớ lại cuộc hội ngộ hân hoan giữa người da đỏ và những người hành hương vào năm 1621. Nếu như người da đỏ không kết bạn với những người hành hương suốt mùa đông năm ấy, thì chắc là những người hành hương đã chết đói hết. Để công nhận sự liên minh nhân đạo này (bỏ qua sự đổ máu sau đó) và thành công của việc định cư của họ ở Máy Pháo, người Mỹ tổ chức lễ mừng thu hoạch.

Một con gà tây to (gà tây rừng là món ăn ngon của người da đỏ) là món thiết yếu cho lễ Tạ ơn. Quanh con gà tây, bạn có thể thấy người ta nhồi đủ các vị ngon vào trong đó : nước sốt của cây man việt quất, khoai tây, bí đỏ, bí hương, và thịt ngừ gia vị. Dù muốn hay không, người hành hương phải thưởng thức các món ăn này và những món này còn là đặc sản của toàn bộ vùng New England dùng để chiêu đãi mọi người tại tiệc lễ Tạ ơn.

Cũng như ngày lễ Giáng sinh, ở một số nơi việc đi chơi là quan trọng. Một số công ty kinh doanh đóng cửa vào ngày lễ Tạ ơn và một ngày thứ năm bất kỳ. Còn ngày hôm sau, thứ sáu, họ cho mọi người có thể đi rất xa để về sum họp với gia đình. Tuy nhiên, ngoài việc chúc nhau "Ngày lễ tạ ơn hạnh phúc", lễ Tạ ơn không có nhiều nghi lễ như lễ Giáng sinh. Ngoài một bữa tiệc ra không cần có quà cáp và sự chào mừng nào

khác. Đó là ngày nghỉ lễ hào phóng và nhiều gia đình mời mọc, chào đón những ai không có gia đình hoặc những người thân cận.

Những ngày nghỉ lễ nhỏ

Ý nghĩa của những ngày nghỉ lễ nhỏ là nó cho phép dân chúng được nghỉ cuối tuần dài hơn. Nhiều người tổ chức vào một ngày cụ thể nhất định, còn để cho tiện trên toàn liên bang vào một ngày thứ hai bất kỳ. Ở một số nơi, người ta tổ chức diễu hành, nhưng cách chào mừng duy nhất đối với hầu hết mọi người là được ngủ muộn. Nhưng không phải ai cũng quy định như thế. Vào nhiều ngày nghỉ lễ này, người công nhân bình thường vẫn làm việc, như ngân hàng, trường học, các cơ quan nhà nước đều đóng cửa. Các cửa hàng thường mở cửa và bán được lượng hàng lớn.

Nghỉ lễ năm mới : mừng 1 tháng Giêng dương lịch

Ngày kỷ niệm luật sư Martin Luthơ King: 16 tháng 1 là ngày sinh của vị lãnh tụ vĩ đại đấu tranh cho quyền con người. Từ cấp thành phố đến bang, mức độ coi trọng ngày này có khác nhau. Thường chỉ là ngày nghỉ lễ của trường học và cơ quan nhà nước, còn hầu hết các cơ sở kinh doanh đều mở cửa.

Ngày nghỉ lễ mừng sinh nhật tổng thống là các ngày sinh của Abraham Lincôn (12 tháng 2) và Gioócgơ Oasinhtơn (20 tháng 2). Hai ngày này được kết hợp làm một ngày tiện lợi nhất là ngày thứ hai giữa

tháng hai, cho phép ngày nghỉ cuối tuần dài hơn vào giữa mùa đông. Về mặt lý thuyết, Tổng thống Phranhclin Rudoven cũng được tính vào dịp này, nhưng có ít người công nhận.

Ngày lễ thánh Valentin: Thánh Valentin là vị thánh đỡ đầu cho những người yêu nhau. Vào ngày 14 tháng 2 người ta tặng nhau bưu ảnh, kẹo và hoa cho những người được yêu. Trẻ em thường tặng bưu ảnh cho bất kỳ ai chúng biết. Đây không phải là ngày nghỉ chính thức.

Lễ Phục sinh: là ngày lễ Đạo Thiên Chúa chào mừng Chúa Giêxu sống lại từ cõi chết. Trẻ em tô màu những quả trứng và đi tìm những quả trứng đó, đồng thời chúng thường nhận được những con thỏ nặn bằng sôcôla hay hàng rổ kẹo hoặc đồ chơi. Ngày lễ này rơi vào một chủ nhật nào đó vào khoảng cuối tháng ba và đầu tháng tư. Lễ Phục sinh báo hiệu một mùa xuân bắt đầu.

Ngày lễ mừng mẹ: vào chủ nhật thứ hai của tháng 5 là ngày lễ tỏ lòng tôn kính mẹ bằng cách tặng bưu ảnh, hoa, và các bữa tiệc được tổ chức ở nhà hàng.

Ngày lễ tưởng niệm: vào hôm thứ hai cuối cùng của tháng 5. Ngày lễ này tưởng nhớ những người Mỹ đã hy sinh trong chiến tranh bằng cách tổ chức một ngày đi chơi dã ngoại hay đi cắm trại.

Ngày lễ mừng bố : vào ngày chủ nhật thứ ba của tháng 6. Nó không quan trọng bằng ngày lễ chào mừng mẹ, nhưng vẫn là một dịp gửi các bưu ảnh lớn lần thứ năm trong năm.

Lễ mừng bốn tháng bảy : ngày 4 tháng 7 năm 1776 là ngày ký Tuyên ngôn độc lập còn gọi là Ngày độc lập. Đây cũng là một dịp nữa để nghỉ ngơi, để đi chơi dã ngoại. Việc chào mừng chính là bắn pháo hoa. Việc bắn pháo hoa của tư nhân là bất hợp pháp, nhưng vẫn có nhiều người tự làm.

Ngày lễ lao động : rơi vào thứ hai đầu tiên của tháng 9. Đây là một cơ hội đi dã ngoại cuối cùng của mùa hè. Nó là ngày nghỉ danh dự đối với công nhân. Năm học mới thường bắt đầu sau ngày lễ này một hoặc hai ngày.

Ngày lễ tưởng nhớ Côlông : ngày 12 tháng 10 năm 1492 là ngày Côlông đổ bộ lên thế giới mới.

Lễ đêm trước ngày lễ các thánh : ngày 31 tháng 10. Tối hôm đó, trẻ em mặc y phục đẹp và ra ngoài chơi trò "Tiếp đãi hay chơi bắn". Có nghĩa là nếu bạn không tiếp đón khi chúng gõ cửa, chúng sẽ chơi trò bắn đối với bạn (như viết bắn trên cửa sổ bằng xà phòng). Bạn hãy để dành một ít kẹo (gói lại) và chìa ra mời. Bạn có thể không cần lo lắng gì về các trò xấu đó của trẻ. Hiện nay chính bố mẹ lại lo vì có một số người xấu đưa cho trẻ

em thức ăn để bị ngộ độc. Vì lý do này các bậc phụ huynh thường giám sát chúng rất sát sao.

Ngày lễ cựu chiến binh : ngày 11 tháng 11, ngày lễ biền dương những người đã phục vụ đất nước trong các lực lượng vũ trang.

Những dịp đặc biệt

Mừng trẻ sơ sinh

Theo phong tục, một người bạn đứng ra tổ chức bữa tiệc cho bà mẹ sắp sinh con. Theo truyền thống thì chỉ mời phụ nữ, và mỗi người tặng đứa trẻ tương lai một món quà thật đẹp. Buổi liên hoan, theo thông lệ, bắt đầu bằng đồ uống giải khát và chuyện trò thân mật, tiếp theo là mở quà. Các bà ngồi thành vòng tròn, và bà mẹ tương lai mở một món quà trong tiếng xuyết xoa vui mừng của mọi người : quà gồm sách cho trẻ em, mũ, bộ đồ thun nhỏ, đồ chơi, chần, và bất kỳ cái gì mà trẻ thơ cần. Quà làm bằng tay được đặc biệt trân trọng.

Không có một phong tục đặc biệt nào khác quy định việc đến thăm trẻ sơ sinh. Những bạn tốt có thể thu xếp ghé thăm sau khi trẻ ra đời được một tuần hoặc hơn. Chỉ cần mang quà theo nếu như hôm tám cho trẻ bạn chưa tặng gì. Vì mới làm mẹ lên họ rất bận và ít có thời gian nấu nướng. Họ rất biết ơn nếu bạn mang theo thức gì để ăn tối.

Lễ đặt tên : là buổi lễ hôm đứa trẻ được đặt tên và nhận vào nhà thờ, thông thường được tổ chức trong một khoảng thời gian nhất định của buổi lễ nhà thờ sáng hôm chủ nhật. Nếu bạn được ai mời thì bạn hãy làm theo điều mọi người vẫn làm, và đừng có phật ý vì bạn không được mời vì thông thường chỉ có họ hàng mới được mời.

Sinh nhật

Trừ những buổi liên hoan, lễ sinh nhật trẻ em hầu hết được tổ chức trong nội bộ gia đình. Thông thường mỗi thành viên trong gia đình tặng một món quà cho người có ngày sinh nhật. Trẻ em thì vẫn dựa vào ngày sinh nhật và ngày Noel là những dịp chúng có thể nhận được những món quà lớn mà chúng muốn như xe đạp mới chẳng hạn.

Tiệc mừng của gia đình gồm một bữa ăn tối đặc biệt, kết thúc bằng món kem và bánh. Đối với trẻ mỗi cây nến trên bánh tượng trưng cho một năm tuổi và mọi người đều hát bài " Chúc ngày lễ sinh nhật hạnh phúc", khi bánh được mang ra, nến được thắp sáng, người đại diện danh dự chúc và cố gắng thổi các cây nến tắt cùng một lúc.

Lễ cưới

Lễ cưới truyền thống của Mỹ bị xáo động trong những năm sáu mươi và đã xuất hiện các hình thức mới rất phong phú. Việc các đôi kết hôn viết ra những lời

thể riêng của mình và những vấn đề cá nhân ngày càng trở nên phổ biến. Tuy nhiên, nhiều phong tục cũ vẫn còn, song hình thức đã cách tân. Một số đôi vẫn tổ chức theo nghi lễ truyền thống. Điều quan trọng nhất cần biết về các lễ cưới là bạn phải đến đúng giờ. Đây là dịp các khách khứa nên xuất hiện trước chủ nhân. Nếu bạn đến sau khi cô dâu đã bước xuống lối đi vào nhà thờ là một điều mắc cỡ nhất. Vì các lễ cưới đều bắt đầu đúng giờ và thường rất ngắn, nên bạn có thể bỏ lỡ phần chính của buổi lễ vì đến muộn.

Lễ kết hôn ở nhà thờ theo kiểu cổ điển

Khi cô gái Mỹ mơ đến ngày cưới của mình, cô có thể thấy mình đang đi xuống lối vào nhà thờ, dựa vào cánh tay bố mình, và rực rỡ trong bộ đồ cưới dài màu trắng.

Là khách, bạn sẽ ngồi vào ghế đã dành riêng trong nhà thờ. Khi nhạc cưới bắt đầu, thì các thành viên chính của đám cưới xuất hiện, toàn bộ giáo đoàn đứng lên. Người hướng dẫn, cô dâu, phù dâu và các cô gái ôm hoa dẫn đầu đoàn người. Cô dâu, bố cô dâu đứng lui lại. Chú rể là người ăn mặc đẹp nhất, cùng với mục sư nhẹ nhàng đi vào vị trí của mình ở đằng trước.

Ông mục sư bắt đầu : "Thưa các vị, chúng ta tập trung ở đây với nhau để cùng cô dâu và chú rể làm lễ thành hôn". Sau lời khai mạc của ông, chú rể đi vào vị trí của cha (lễ cải biên hiện đại bỏ bớt đi cái thể thức là

cô dâu là một thứ của cải được cha trao cho anh chồng mới). Hai người trao nhẫn cho nhau và đeo vào ngón tay thứ tư của bàn tay trái, và những câu hỏi mang tính chất nghi thức được đặt ra: "Ông (bà) lấy người này làm vợ (chồng) chứ ? Để luôn có nhau, để nâng nui, để yên nhau và chăm sóc nhau trong lúc ốm đau, khi khoẻ mạnh và cho đến khi chết không rời nhau chứ?".

Vào lúc này, nhiều người đến dự bắt đầu khóc và rút khăn tay ra. Đức giám mục kết luận bằng câu : "Bây giờ tôi xin công bố hai người đã thành chồng thành vợ". Ban nhạc bắt đầu tấu bài "Hành khúc dẫn cưới" của Mendelson, và đôi vợ chồng nhẹ nhàng hạnh phúc tiến đến lối ra cùng đoàn dẫn cưới đi theo sau.

Giáo đoàn chia ra, hoà vào đám họ hàng trên đường ra, và tất cả đi đến nơi tiếp khách.

Các hình thức cải biên

Những điều mô tả ở trên là buổi lễ điển hình của người theo Đạo Tin lành. Buổi lễ cưới của người Do Thái thì khác chút ít. Còn đại bộ phận những người theo đạo Thiên Chúa thì lễ cưới kéo dài hơn nhiều. Những thể thức tiến hành tương tự có thể diễn ra ở ngoài vườn, ở nhà, và ở khách sạn. Thông thường một viên chánh án làm chủ tọa, loại bỏ yếu tố tôn giáo.

Lễ cưới đơn giản nhất được tổ chức ở toà thị chính : đôi trai gái và một số người làm chứng đứng trước ông chánh án và làm lễ thành hôn.

Tiếp khách . Bữa tiệc cưới rất tốn kém. Các ông chủ khách sạn kiếm được khoản tiền lớn nhất, sau đó là việc chi tiêu tại phòng đón khách : sâmpanh, hoa, chụp ảnh, nhạc, khăn ăn được in sẵn và biết bao nhiêu thứ không thể đếm xuể. Một số gia đình mắc nợ trong nhiều năm mới trả hết được số tiền dành cho đám cưới của con gái mình. Ngày nay thanh niên Mỹ có xu hướng kết hôn muộn hơn so với trước đây và thường thì các cặp nam nữ thanh niên tự lo về tài chính và thu xếp lấy lễ cưới của mình.

Tuy nhiên, cũng không có gì là không đáng hoàng cả đối với một tiệc cưới tổ chức tại nhà bằng các món ăn do họ hàng cung cấp. Có nhiều người còn coi bữa tiệc cưới tổ chức tại khu vườn nhỏ ở nhà còn thịnh soạn hơn là ở khách sạn, nơi họ luôn bị những nhà nhiếp ảnh cứ như ông chủ hướng dẫn họ.

Nếu như có một thể thức đang thịnh hành, thì bạn phải thực hiện đầy đủ mọi nghi lễ. Bạn hôn cô dâu (nếu bạn quen) và nói rằng cô dâu trông đẹp lắm, rồi bạn bắt tay chú rể và bảo chú rể rằng anh ta là người may mắn. Bạn nói với mẹ cô dâu là bạn cảm động biết chừng nào tại lễ cưới này, và bạn nên nói đùa cho vui với bố cô dâu về việc từ nay ông không phải chi tiêu gì cho con gái của mình nữa.

Sau khi bạn đã làm xong nghĩa vụ của mình, bạn có thể uống sâmpanh, đi khắp phòng cưới và hoà nhập vào lễ hội . Nghi thức tiếp theo bắt đầu bằng ăn

uống rồi chuyển sang khiêu vũ. Khi ban nhạc nổi lên, theo nghi lễ, cô dâu và chú rể khiêu vũ đầu tiên một mình, tiếp theo đến bố mẹ hai bên. Sau khi các bậc phụ huynh đã khiêu vũ rồi, số khách còn lại có thể cùng khiêu vũ. Khi có tiếng loan báo là cô dâu và chú rể sắp sửa cắt bánh gatô, mọi người kéo đến cạnh bàn để xem việc hợp tác đầu tiên của cặp vợ chồng mới cưới. Bạn phải ăn ít nhất là một miếng bánh để lấy may mắn.

Nói cho đúng, bạn cũng không nên ở lại lâu trước khi đôi vợ chồng mới cưới kết thúc buổi tiệc, mặc dù xem ra hình như họ chẳng đi đâu, bạn cũng không cần đợi. Sau đó là từ trên ban công hay thang gác cô dâu tung hoa cho một người phụ nữ chưa chồng, cô ta có thể là người tiếp theo tổ chức lễ cưới, và chia tay mọi người, khoác tay chú rể dưới cơn mưa gạo (một loại gạo ngon). Ngày nay, nhiều đôi thích thưởng thức bữa tiệc cưới của mình đến phút chót.

Quà cưới. Theo phong tục thì người ta trưng bày tất cả quà cưới tại nơi đón tiếp khách, nhưng hầu hết mọi người không thích phô trương. Bạn có thể mang quà đến đám cưới, nhưng hầu hết các cặp vợ chồng sắp cưới đều muốn bạn gửi quà qua bưu điện đến địa chỉ của họ.

Về lý thuyết, món quà có thể được gửi đến sau một năm cũng được, mặc dù hầu hết mọi người đều không đợi được lâu đến thế. Ở Mỹ người ta không hay tặng tiền như ở nhiều nước khác, mặc dù điều đó vẫn

thường được hoan nghênh nhất. Nếu bạn không chắc chắn, bạn có thể tìm hiểu họ hàng xem đôi trai gái ấy muốn gì. Nếu đôi trai gái đã có một ngôi nhà chất đầy máy nướng bánh mì, đồ sứ, thì có lẽ họ không thích gì khác hơn là được tặng tiền. Nhưng có thể bạn thấy việc tặng tiền (trao bằng séc) không tiện lắm. Món quà cưới truyền thống hậu hĩnh là một dụng cụ gia đình nào đó, có thể là bất kỳ thứ gì từ cái chảo rán cho đến bộ đèn chùm pha lê.

Một số cô dâu thường đăng ký nguyện vọng của mình ở cửa hàng nổi tiếng gần nơi ở. Sau khi tìm ra được nơi cô dâu đã đăng ký mua hàng, bạn chỉ cần đến đó và chọn vật gì hợp với phạm vi túi tiền của bạn. Việc mua bán tại các cửa hàng nổi tiếng như vậy nói chung có thuận lợi là cặp vợ chồng dễ dàng trả lại món quà của bạn cho cửa hàng nếu họ không thích hoặc nếu có những món quà trùng nhau.

Giá của món quà không nhất thiết phụ thuộc vào mức độ thịnh soạn, sang trọng của tiệc cưới. Nhưng thông thường người ta không thể không cảm thấy rằng món quà ấy ít nhất cũng trị giá đủ trang trải cho chi phí xuất ăn tiệc của mình. Những yếu tố quyết định thực sự về giá của món quà là tùy ý thích và thiện chí của bạn đối với cặp vợ chồng trẻ. Một món quà được chọn kỹ lưỡng với giá rẻ đều làm cho những người tử tế phấn khởi. Nếu nguồn tài chính của bạn hạn hẹp mà

bạn lại chi nhiều tiền thì sẽ làm cho đôi trai gái mới cưới buồn thêm.

Nếu bạn được mời và không thể đến dự được, bạn không có nghĩa vụ phải gửi quà, cho dù bạn muốn vậy (bạn phải gửi thư bày tỏ sự đáng tiếc càng sớm càng tốt). Còn nếu bạn nhận được giấy báo hỷ sau tiệc cưới, việc gửi quà cũng là hoàn toàn tùy ý.

Ngay sau khi gửi quà, bạn sẽ nhận được thư cảm ơn nêu rõ những lý do cụ thể tại sao họ lại thích món quà của bạn. Việc không có thư là điều không thể tha thứ được.

Đám tang

Đám tang cũng thường diễn ra dưới hình thức. Thông thường, nó được tổ chức tại nhà thờ, hay tại gia đình có tang. Bạn nên mặc lễ phục trang nghiêm (như comple đen cùng cravat màu thẫm đối với nam và bộ váy hoặc comple nghiêm trang đối với nữ), và đến dự với vẻ mặt trang nghiêm.

Người hướng dẫn sẽ đưa bạn đến chỗ ngồi. Lễ truy điệu chỉ có thể diễn ra nửa tiếng hoặc một tiếng đồng hồ. Hiện nay nhiều đám tang có cả diễn văn chia buồn của bạn bè, nhưng nếu bạn không được chỉ định trước, bạn chớ có phát biểu mặc dù người ta có cho bạn cơ hội đi nữa.

Các đám tang của Mỹ đôi khi vẫn để quan tài hở mặt để tạo điều kiện cho mọi người đến dự lần lượt đi qua và tỏ lòng thương kính đối với người quá đời. Ở Mỹ bạn có thể thấy người chết thay đổi lạ kỳ trong quan tài, có lẽ đây là việc làm của những chuyên gia chăm sóc thi hài, họ làm cho mặt người quá cố trông rạng rỡ đến mức bạn không thể nhận ra được.

Trong thời gian tang lễ, bạn có thể khóc sụt sùi nhưng chớ có khóc to. Trừ khi bạn là người ruột thịt, còn thì không được thu hút sự chú ý của ai vào bản thân bạn, và nỗi đau đớn của bạn.

Bạn còn có thể có cơ hội để chào các thành viên trong gia quyền sau lễ tang, ở đó bạn có thể bày tỏ nỗi đau thương của bạn đối với người quá cố. Đôi khi bạn còn có dịp đến gia đình có tang vào buổi tối trước khi cử hành tang lễ để chia buồn, an ủi gia đình. Sau khi làm lễ nhà thờ xong còn có buổi lễ trong thế bên huyết. Buổi lễ này chỉ có gia đình và bạn bè thân thiết. Trừ khi bạn được mời đặc biệt, nếu không bạn nên về nhà ngay sau lễ nhà thờ.

Sau đó còn có buổi tiếp đón hay buổi tưởng niệm, cũng có thể chỉ có mặt những người khách được mời đặc biệt. Buổi tưởng niệm này biến thành cuộc liên hoan rất vui. Nhưng bạn nên cố gắng thực hiện vai trò của mình, nói chuyện nhiều về người quá cố và làm sống lại những nét độc đáo của người đó. Đôi khi người ta thật khó kể hết những nỗi buồn nhân dịp một số bạn

bè và họ hàng xa cách lâu nay lại tụ họp với nhau, và nhiều người bày tỏ những lời tự oán trách mình.

Tang lễ không phải là dịp người ta đóng góp tiền bạc cho gia đình có tang. Bạn bè và họ hàng có thể gửi hoa hoặc vòng hoa để viếng tại nơi tang lễ. Thông thường gia đình yêu cầu mọi người đóng góp một khoản nhỏ cho một tổ chức từ thiện nhất định thay cho tiền phúng viếng.

Nếu có ai đó mà bạn quen qua đời, mà bạn không có điều kiện tới viếng thì bạn cũng nên viết thư hay bưu thiếp tới chia buồn. Ngay cả khi bạn đến dự tang lễ thì một lá thư chia buồn với các thành viên gia đình, nhắc lại nỗi thương tiếc của bạn cũng là một việc làm chu đáo.

Khi có tang

Nếu có ai đó trong gia đình của bạn mất trong khi đang ở nước Mỹ, bạn hãy hết sức lưu ý đến việc tổ chức tang lễ, vì nó thường tốn rất nhiều tiền cho những dịch vụ không cần thiết. Mặc dù bây giờ không phải là lúc người ta quan tâm tới vấn đề tài chính, nhưng có lẽ là người thân yêu của bạn chắc cũng không muốn bạn phải khánh kiệt vì chi tiêu tốn kém. Do đó, bạn phải nghĩ kỹ về việc có thật cần thiết sắm một chiếc quan tài có viền khung bằng gỗ đắt tiền hay không.

Tiệc chiêu đãi

Tất cả các loại câu lạc bộ và các tổ chức quần chúng đều tìm được cơ để tổ chức chiêu đãi. Vì thế không sớm thì muộn bạn cũng sẽ có mặt tại một cuộc chiêu đãi nào đấy. Tiệc chiêu đãi thường được tổ chức ở nhà hàng, nhưng kết cục nó cũng chỉ tương tự như một bữa ăn tối ở cửa hàng ăn mà thôi. Tại buổi chiêu đãi, bạn phụ thuộc vào sự điều khiển của người khác và hãy làm điều người ta hướng dẫn bạn.

Một tiệc đứng kéo dài một giờ đồng hồ thường được tổ chức trước bữa ăn. Việc đó tạo điều kiện cho mọi người tập trung đông đủ. "Quầy rượu không có chủ chi" có nghĩa là bạn tự trả tiền cho đồ uống của bạn. "Quầy rượu mở" tức là bạn uống không mất tiền. Nếu bạn không dự buổi tiệc đứng, có thể bạn sẽ không bị lỡ, nhưng nên đến đúng giờ để dùng bữa cơm tối. Quản lý hiện ăn thu xếp sao cho cuộc chiêu đãi bắt đầu đúng giờ. Những chiếc bàn tròn rộng xếp gần kín phòng chiêu đãi. Chỗ ngồi của bạn tại nơi nào đó có thể đã được quy định rõ bằng chiếc thẻ ghi chỗ ngồi (bạn phải tự tìm lấy), hoặc bạn phải tự tìm lấy chỗ ngồi cho mình. Nếu bạn không quen ai, bạn nên liếc mắt nhìn thật nhanh xung quanh xem có ai trông quen hay hợp với mình hay không, rồi đến luôn bàn đó và hỏi xem có ghế nào trống không. Bạn nên nói chuyện với người ngồi cùng bàn.

Đôi khi những người ngồi cùng bàn cùng nhau đặt mua những chai rượu, và từng người một trả tiền cho phần mình. Bạn cũng sẽ không được chọn thức ăn, và cũng không trông mong ai phục vụ cả. Bữa tiệc được tổ chức theo từng nhóm sao cho mọi người đều thấy thoải mái và tiện lợi. Người phục vụ có khả năng sắp thức ăn ra và dọn đi rất nhanh, và vì thế, bạn không nên ăn quá lâu xuất ăn của mình. Việc phát biểu ý kiến thường bắt đầu ngay sau khi cà phê được phục vụ. Không ai được khua thìa thành tiếng vào ly cà phê. Diễn giả ở tiệc chiêu đãi, nói chung, buộc phải nói theo thời gian quy định nghiêm ngặt, nhưng thời gian để mọi người làm quen nhau có thể vẫn tiếp tục sau khi buổi họp mặt chính thức kết thúc.

Nếu bạn là khách danh dự, bạn sẽ có thể ngồi ở bàn đầu và không phải trả tiền cho đồ uống của bạn. Nếu bạn phát biểu và mọi người hoan hô, bạn chờ hoan hô đáp lại, như vậy, có lẽ bạn vỗ tay hoan hô chính mình ! Hãy làm sao cho lịch sự, chỉ mỉm cười thôi và gật đầu chấp nhận.

Quà tặng

Trừ một vài dịp đặc biệt, còn nói chung, người Mỹ không phải là người hay tặng quà lớn. Mặc dù một nhà buôn có thể phân phát những mẫu hàng, không lấy tiền, nhưng không nhất thiết phải trao đổi quà cáp giữa người được nhận quà. Thực tế, nếu một nhà kinh doanh Mỹ tặng một món quà được gói ghém rất đẹp, mà món

quà đó không có nhãn hiệu kinh doanh của công ty thì người nhận sẽ không thể lý giải được lý do của việc tặng quà, trừ phi vật đó quý giá. Như vậy ý đồ ở đây xem ra có tính chất hối lộ. Ngay cả khi món quà không đắt tiền, nó cũng bị coi là một trò ngu dốt.

Ngày nay, người Mỹ đã biết được vài điều về việc tặng quà của các nước khác. Và khi một nhà kinh doanh Mỹ sang Tôkiô, ông ta thường mang quà theo đầy đủ. Giữa người Mỹ với nhau chúng tôi thấy không cần tặng quà cho nhau. Quà cáp thường gần bó mối quan hệ đang nảy nở giữa các bạn hàng kinh doanh. Nhưng vì người Mỹ chúng tôi không cần mối quan hệ hữu nghị để làm kinh doanh, nên chúng tôi cũng không cần quà. Thay vào đó, chúng tôi có các hợp đồng được luật pháp bảo hộ.

Thậm chí bạn bè có thể chả bao giờ tặng quà cho nhau. Khi tôi đi nước ngoài, tôi cố gắng chỉ mang về một số vật lưu niệm cho bạn thân, nhưng vẫn cảm thấy nhẹ nhõm, thanh thoi. Đôi khi tôi có thể mua một cuốn sách cho người bạn, nhưng tôi ít khi nhớ ngày sinh nhật bạn tôi, và có ít người ở bên ngoài gia đình tôi nhớ ngày sinh nhật của tôi. Nếu có ai đó tặng quà tôi quá thường xuyên, thì tôi thấy mệt mỏi lắm, tôi cảm thấy một gánh nặng là phải đáp lại. Chúng tôi cho rằng nên dành thời gian làm những việc xứng đáng thay vì phung phí nó cho những việc làm vô ích như vậy. Ngoài

ra, như đại bộ phận dân chúng Mỹ, tôi cũng đã có quá nhiều thứ trong nhà rồi.

Tuy nhiên, một món quà của người nước ngoài, là một thứ gì đó đặc trưng cho nền văn hoá của nước họ, thì nó có ý nghĩa lớn hơn nhiều so với bất kỳ thứ gì mà người Mỹ có thể tặng tôi và như vậy chả có gì là sai cả, ngoại trừ các quan chức chính phủ là những người bị luật pháp cấm nghiêm ngặt. Nếu bạn thích thì cứ việc tặng một món quà tượng trưng nào đó, nhỏ thôi, cho người bạn cá nhân hay bạn kinh doanh. Nhưng ở Mỹ bạn chớ có méch lòng nếu bạn không được tặng lại vật gì.

Nhận quà

Người ta thường mở quà ngay tức khắc trước mặt người tặng quà (trừ các trường hợp như : quà Noel, quà sinh nhật, quà cưới, như đã nêu ở trên). Việc bày tỏ niềm vui của mình một cách thẳng thắn khi nhận được món quà nào đó là rất tế nhị và chu đáo. Bạn nên bày tỏ lòng cảm kích của mình thật nhiệt thành, rồi sau đó quay sang vấn đề chính.

Người tặng quà sẽ đặc biệt cảm thấy hài lòng nếu bạn nhấn mạnh là món quà tỏ rõ được sự nhạy cảm của người cho quà và hợp với sở thích của bạn ("Làm sao bạn lại biết được cái âu dưng đường cũ của tôi bị vỡ và tôi sưu tập đồ sứ Scot?", "Mẫu đơn là loài hoa ưa thích của tôi!"), nhưng cũng không nên tiếp tục

nói quá nhiều về việc người tặng quà đáng lẽ không nên tốn công sức như vậy để mua quà v.v..

Làm khách

Làm khách, bạn có thể muốn mang một chai rượu vang hoặc bó hoa tới bữa tiệc, nhưng tập tục này ở mỗi tầng lớp xã hội một khác nhau, nên tốt hơn hết là bạn đừng mang gì. Ở những nhà sang trọng hơn, hoa có thể đã được họ bày lộng lẫy, cho nên nếu ta mang hoa tới, người chủ lại phải ngó nghiêng tìm chỗ, kiếm chậu hoặc lọ cắm hoa. Không ai để tâm đến việc bạn mang một chai rượu vang rất ngon đến, và người chủ cũng không có nghĩa vụ phải phục vụ rượu tới hôm đó. Nhà chủ càng giàu, càng lớn, thì càng không cần tặng quà. Tóm lại, bạn xuất hiện ở Nhà trắng thì không cần mang theo một chai rượu. Mặc dù không bắt buộc nhưng nó cũng thành phong tục là nên mang theo một cái gì đó nếu bạn là khách ngủ qua đêm ở nhà ai đó. Đó là những thứ đại loại như rượu, một phong phomat ngon, một chút quà cho trẻ, tức là một vật nhỏ tỏ rõ suy nghĩ của bạn và không cần gói hoặc khi về rồi bạn gửi quà đến sau cũng được.

Quà mừng Nôen

Nôen là dịp người ta tặng quà phổ biến nhất ở Mỹ. Trẻ em ở nhiều gia đình Mỹ chỉ nhận được quà vào sinh nhật của chúng. Nhưng vào dịp đó, quà tặng thường có số lượng lớn. Một số người tặng quà cho tất

cả họ hàng mình, những người khác thì chỉ tặng quà cho những người thân thuộc trong gia đình. Trẻ em vừa phải tặng quà và vừa được tặng quà.

Một số bạn bè tặng quà cho nhau. Còn số khác thì không. Một số người, đáng lẽ tặng quà cho bạn thì lại tặng cho con cái của bạn. Tôi hay chuẩn bị một ít quà dự trữ tập trung cho ngày Nôen như : nến, bánh hoa quả - được đóng gói treo dưới cây Nôen. Nếu ai bất thành linh tặng quà tôi, thì tôi cũng có cái gì tặng họ.

Lễ Nôen cũng là dịp giải quyết , trả ơn những ai đã từng chu đáo giúp đỡ mình trong năm. Người ta cũng còn cần một ít tiền để ngoài cửa nhằm cho những người đi qua đường, người gác cổng, cô trông trẻ, người dọn vệ sinh, người bưu tá,v.v., và cho bất kỳ ai phục vụ bạn thường xuyên. Bạn có thể tặng vật nhỏ nào đấy (không phải là tiền) cho thầy giáo của bạn hoặc cho những người có liên quan đến con bạn.

Trong suốt ngày lễ, lượng tiêu thụ rượu khá lớn. Quà Nôen thường được tập trung bán tại một đường phố một chiều dành cho người đến mua quà. Nếu một công ty nào đó hỗ trợ bạn trong kinh doanh, bạn cần tặng quà cho họ. Họ không cần tặng lại bạn. Họ hỗ trợ bạn làm ăn là đủ rồi.

Trong phạm vi công ty ,các ông chủ có thể phân phát quà cho những người cộng sự. Nhiều công ty phát thưởng Nôen cho tất cả nhân viên. Cô thư ký làm việc

tích cực thường được thưởng món quà hậu hĩnh. Nếu người thư ký mà đặc biệt quý mến ông chủ của mình thì người đó có thể tặng quà ông chủ. Không nhất thiết bạn phải tặng quà cho tất cả người làm công. Một số ngành có trò chơi rút thăm, một chiếc mũ được luân chuyển vòng quanh trong đó có tên mọi người, bạn rút phải phiếu có tên ai thì bạn tặng quà cho người đó.

Chương XI

PHỤ NỮ MỸ

Người phụ nữ Mỹ được giải phóng đến mức nào? Theo lý thuyết thì họ bình đẳng với nam giới về mọi mặt. Nhiều người nước ngoài cho rằng phụ nữ Mỹ sướng nhất thế giới. Nhưng trên thực tế, một số công trình nghiên cứu đã chỉ ra rằng, dù họ có thông minh đến mấy đi nữa họ cũng không được coi trọng bằng nam giới. Hơn nữa, người ta chỉ trả cho phụ nữ trung bình 70 xu tương ứng với một đôla mà đàn ông được trả,

trong khi đó họ vẫn phải làm hầu hết các công việc nội trợ.

Tuy nhiên, với tư cách là một quốc gia, chúng tôi vẫn cam kết ủng hộ quyền của phụ nữ. Những câu nói đùa về nữ là phái yếu, bay bướm hay là những người lái xe tồi, là tiêu xài phóng túng, v.v., đều bị xã hội cho là vô vị. Trong thực tế 20 năm qua đã có nhiều phong trào dấy lên mạnh mẽ đòi bình đẳng nam nữ. Hầu hết các ông chủ không để bắt phụ nữ đều bị kiện. Mục quảng cáo " Cần người giúp việc" ở trên các đầu báo đều chia làm hai cột: nam-nữ. Công việc bàn giấy dành cho phụ nữ, còn công việc quản lý dành cho nam. Ngày nay người phụ nữ nào cũng có nguyện vọng làm bất cứ việc gì và theo bất cứ chương trình đào tạo nào. Nữ bác sĩ, nữ luật sư và nữ kỹ sư khá phổ biến so với hai thập kỷ trước đây.

Thực ra vẫn chưa có nhiều phụ nữ nắm vị trí cao như nam giới. Người ta thấy rất hiếm phụ nữ làm trong văn phòng điều hành công ty. Hiện nay cũng chưa có tổng thống Mỹ là nữ, mặc dù Đảng Dân chủ đã có một nữ làm phó chủ tịch vào năm 1988.

Không phải chỉ riêng việc phân biệt đó kìm hãm phụ nữ. Phụ nữ còn bị coi là người có trách nhiệm chính đối với con cái và sự tận tụy của họ đối với các công việc mất nhiều sức lực này đã làm cho họ khó có thể trở thành một bà mẹ hoàn hảo chứ chưa nói đến các chức

năng khác. Trong số phụ nữ nắm quyền điều hành thì có 52% là chưa chồng.

Người phụ nữ siêu đẳng

Danh hiệu "Người phụ nữ siêu đẳng" là chỉ sự nỗ lực của một phụ nữ đã thực hiện được một cách hoàn hảo các chức năng của một người lao động, một người vợ và người mẹ. Một người mẹ làm việc được trả lương hậu hĩnh có thể thuê những người thương yêu trẻ chăm sóc trẻ thay mình, nhưng bà ta vẫn cảm thấy có lỗi là đã dành ít thời gian cho con cái. Tóm lại, thông thường không ai có thể trở thành người phụ nữ siêu đẳng được, mặc dù nhiều người cũng đã nỗ lực hết mình.

Thậm chí người phụ nữ làm việc bình thường vẫn có thể sống một cuộc đời sống động. Bà ta dậy sớm, tiễn con đến trường rồi vội vã đi làm. Nhiều người đi làm xa còn mang theo con và để lại con ở trường trên đường đi. Về đến nhà, bà đón con, rồi làm những việc không tên, nấu cơm tối, giám sát việc chơi bời và làm bài tập của trẻ, cho trẻ đi ngủ, bản thân lại chuẩn bị cho công việc ngày hôm sau.

Người phụ nữ trung niên còn cảm thấy có nghĩa vụ duy trì phong độ trẻ trung và hấp dẫn của mình. Việc đó mất hàng tiếng đồng hồ. Phụ nữ Mỹ hình như (hay chỉ ít vẫn cảm thấy) kém tự tin hơn bạn cùng giới với mình ở nước khác. Họ phải dành một khoảng thời gian rất lớn thời con gái của mình để hấp dẫn nam giới.

Những cố gắng của họ làm cho họ ít tự nhiên hơn mức độ mà đáng nhẽ họ có thể có được. Bà Eva Hópman đã viết về thời gian và nỗ lực mà một cô gái phải dành cho vai trò phụ nữ của mình. Bản thân bà, khi còn là cô "Pole" không bao giờ cho là phải làm gì đặc biệt để tỏ rõ nữ tính của mình. Phụ nữ Mỹ hiện đại không nghĩ như vậy, một phần là do ảnh hưởng của những quảng cáo thời trang, mỹ phẩm, đồ trang sức, v.v..

Khi phong trào giải phóng phụ nữ lên cao vào những năm 1970, phụ nữ đều hy vọng là những phẩm chất tốt của mình sẽ thay đổi cuộc sống theo hướng tốt đẹp hơn: việc kinh doanh sẽ ít tính cạnh tranh hơn và người ta quan tâm hơn tới các giá trị nhân đạo, nam giới sẽ phấn khởi nhận phần việc của mình trong việc chăm sóc con cái, và phụ nữ không cần phải vật lộn để trở thành Marilyn Monroe nữa. Nhưng ngược lại, phụ nữ vẫn còn phải rèn đúc mình thành một khuôn mẫu sao cho hợp với cái vẫn còn được xem là "thế giới của đàn ông". Các bạn chỉ cần nhìn thấy hàng đoàn phụ nữ ra khỏi nhà đi làm trong bộ quần áo xanh sẫm (thực ra là họ mặc váy cùng áo trắng và khăn quàng cổ) là hiểu được rằng họ đã hoàn toàn thích nghi với cuộc sống công nghiệp hiện đại.

Đàn ông ngoại quốc và phụ nữ Mỹ

Đối với người nước ngoài, phụ nữ Mỹ dường như là cực kỳ tự do. Thực tế là nếu có người đàn ông Mỹ nào

đó giúp việc gia đình thì điều đó sẽ làm cho người ngoại quốc sung sướng. Nhưng nam giới gấp quần áo, dọn giường không phải là người mất tính đàn ông. Khi một người đàn ông Mỹ chọn vợ, anh ta thường tìm một người bạn có cùng chung sở thích, nói chuyện hấp dẫn, có khả năng kiếm tiền. Anh ta ít khi mong vợ mình bình đẳng với mình về mọi khía cạnh và coi việc lau nhà là thấp hèn.

Nếu bạn là nam giới từ nước khác đến, nơi đó phụ nữ vẫn không tham gia vào các lĩnh vực của nam giới, thì bạn vẫn cần phải cố gắng đối xử với phụ nữ ở đây một cách bình đẳng. Điều này có nghĩa là bạn đừng có hỏi phụ nữ trong nhà về con cái rồi quay về phía ông chồng hỏi: "Còn anh nghĩ gì về sáng kiến hòa bình của Nga?". Phụ nữ Mỹ cũng nghĩ về những vấn đề này.

Nhất thiết bạn chớ có huýt sáo trên phụ nữ hay nêu những nhận xét thô thiển về phụ nữ và đừng cố tình dụ dỗ họ lên giường với mình.

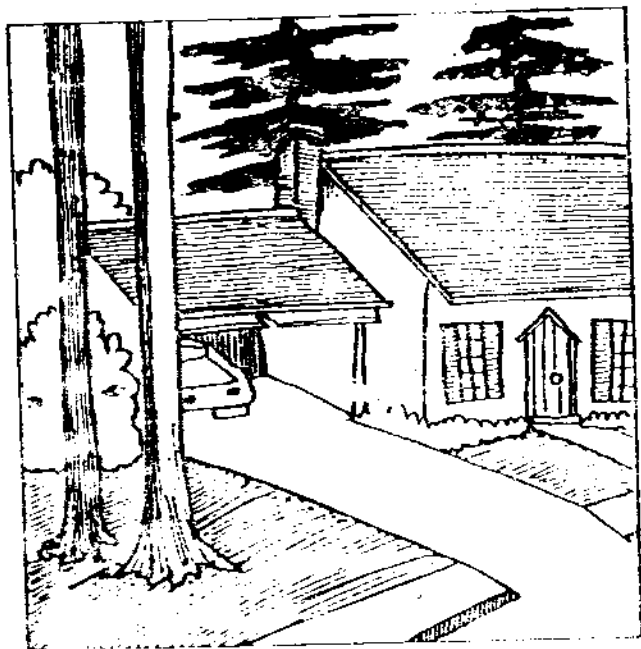
Những phụ nữ đi du lịch một mình, ăn một mình ở cửa hàng, làm bất cứ việc gì một mình, họ đều có thể hài lòng khi có người đi cùng với mình nhưng không cho phép họ đi xa hơn.

Hiện nay có rất nhiều phụ nữ Mỹ thích sống độc thân. Một phụ nữ độc thân không có nghĩa vụ phải ở nhà, trông nom bố mẹ già và con cái của những thành viên trong gia đình. Thay vào đó, họ có thể có nghề

nghiệp tuyệt vời cùng với một cuộc sống thú vị và may mắn hơn các bạn bè đã lấy chồng. Một trong những bất lợi của việc ở vậy là quan niệm của mọi người cho rằng người đàn bà ấy chắc là người chiến bại. Nhưng thực tế không phải như vậy.

Chương XII

NHÀ RIÊNG CỦA NGƯỜI MỸ

Chúng ta hãy cùng ghé thăm một căn nhà bình thường ở Mỹ, thuộc dạng trung lưu ở một khu ngoại ô. Nếu tính đến sự khác nhau giữa những người Mỹ, thì nhà ở của họ trên khắp đất nước hầu như chẳng có điểm gì khác nhau cả.

Chúng tôi đến đó bằng xe con, dĩ nhiên có phương tiện nào khác. Sở dĩ không có xe buýt đi qua

phố này là bởi vì ở đây người ta không cần tới nó. Hầu hết các gia đình ở khu vực này đều có hai xe con, và trẻ em được đưa đi học bằng xe buýt của trường.

Căn nhà chúng tôi tới thăm là ngôi nhà một tầng, giống như ở nông thôn và nó được xây dựng từ những năm 60. Chúng tôi đỗ xe ngay trước cửa, bước ra và khóa xe lại. Giờ đang là buổi trưa, không có dấu hiệu gì chứng tỏ có người ở nhà. Chẳng có ai qua lại trên phố. Không có cửa hàng, quán ăn hay quán bar gần đó để có thể đi bộ tới được. Nếu có người hàng xóm nào đang ở trong sân trước nhà họ, thì chúng tôi đã nhìn thấy vì chỉ có vài thanh hàng rào bao quanh sân. Chỉ có vài bụi cây phân ngăn nhà này với nhà khác.

Chúng tôi bước theo lối đi ở trước nhà. Hai bên là những luống cỏ xanh được chủ nhà luôn chăm chút vào cuối tuần. Luống cỏ của gia đình này là một phần của thảm cỏ vĩ đại trải rộng khắp nước Mỹ, được trồng trên sa mạc, vùng núi, bờ biển. Nó thể hiện sự thành công của con người trên những vùng hoang dã. Cỏ xanh mượt như nhung là một trong những loài cây khó trồng và cần đến bàn tay chăm sóc của con người nhiều nhất. Nó cần được trồng, bón phân, tưới nước và cắt tỉa thường xuyên. Con người ta được đánh giá qua luống cỏ nhà mình. Hàng xóm của bạn có thể chẳng biết gì về bạn, nhưng anh ta sẽ lưu ý tới tình trạng luống cỏ của bạn.

Chúng tôi bấm nút chuông bên cửa và nghe tiếng kêu đinh dong ở bên trong. Ai đó rất nhanh nhẹn ra mở cửa. Đó là người chủ nhà của chúng tôi. Thường thì anh ta và vợ sẽ ở chỗ làm việc. Nhưng hôm nay là ngày đặc biệt. Vào ngày bình thường anh ta mất một tiếng đi từ nhà đến nơi làm việc bằng xe con và tàu điện. Còn vợ anh thì làm việc ở khu ngoại ô gần đó và chị tự lái xe đi làm.

Chị ra tận cửa để đón chúng tôi. Chị nói: "Đừng đứng đó nữa, mời các bạn vào phòng khách". Chúng tôi đi dọc theo bức tường màu be, dưới sàn trải thảm, dẫn vào phòng khách, một căn phòng được trang trí sơ sài với hai chiếc đi-văng và vài cái ghế tựa màu trắng.

Chủ nhà nói: " Xin mời ngồi, hãy nghỉ một lát cho đỡ mệt!". Trên tường treo những bức ảnh màu lớn của bọn trẻ trong những chiếc khung bạc, cùng với vài bức tranh quý. Trên bàn uống nước có một quyển sách lớn: "Nghệ thuật Vatican". Ngoài ra không còn quyển sách nào nữa trong phòng. Trên bàn còn vài quyển tạp chí: Time Magazine, National Geographic và TV Guide. Một chiếc tủ tường lớn đựng một chiếc vô tuyến màu, đầu máy video và một máy stereo.

Tấm rèm cửa sổ phía trước nhà luôn được kéo kín vì chủ nhà không muốn người đi qua nhà nhìn được vào trong phòng khách. Tuy vậy, ánh sáng vẫn lọt được vào phòng qua cửa sổ rộng bên cạnh.

Điện

Chúng tôi uống cà-phê được pha bằng một ấm đun cà phê điện. Bà chủ lấy vài chiếc bánh khoai tây tẩm sôcôla trong tủ lạnh ra và làm tan băng bằng cách đun trong lò vi sóng trong một phút. Điện được cung cấp rất tốt và ổn định, rất hiếm khi thiếu điện. Bạn không nhìn thấy cột điện ngoài đường vì đường dây được chôn dưới đất.

Nếu mất điện, hàng loạt các vật dụng ngừng hoạt động : tủ lạnh, tủ đá, bếp vi sóng, đài gắn đồng hồ, vô tuyến, máy stereo, chuông, động cơ mở cửa gara, máy rửa bát, máy giặt quần áo, máy chế biến thức ăn, bàn chải đánh răng, máy điều hòa nhiệt độ. Riêng máy báo động phòng chống trộm cắp chạy bằng ắc quy nạp điện, vì vậy kẻ trộm không thể ngắt năng lượng chạy máy bằng cách cắt đường dây điện vào nhà.

Điều hòa không khí

Vào những ngày trời nắng, gia đình này đóng các cửa sổ và cửa ra vào và bật máy điều hòa nhiệt độ trung tâm, luồng không khí lạnh sẽ lưu thông khắp ngôi nhà. Những căn nhà kém hiện đại hơn có máy điều hòa đặt ở cửa sổ chỉ có thể làm lạnh từng phòng một. Một số căn nhà cũ và khu tập thể không có đủ hệ thống dây điện để chạy các máy điều hòa nhiệt độ và một vài người đại khái không thích tiếng ồn và cái lạnh nhân

tạo của máy điều hòa. Vào mùa hè, các cửa sổ mở có màn che để ngăn ruồi, muỗi.

Vào mùa đông, hệ thống lò sưởi hơi nước trong nhà được bật lên để tạo hơi ấm như nhau giữa các phòng trong nhà. Ở các vùng lạnh, các cửa sổ bảo vệ được đóng xuống để cách ly với bên ngoài. Lò sưởi được đặt dưới tầng hầm, các lỗ tỏa khí ở mỗi phòng phân phối hơi nóng. Các thành viên gia đình thường ở trong phòng riêng của mình chứ không tập trung sưởi ấm trước lò sưởi.

Tham quan căn nhà

Người nước ngoài lấy làm lạ là người Mỹ giới thiệu cho họ biết tất cả các phòng trong nhà. Một người phụ nữ Ailen nói: "Chẳng có gì khó hiểu khi một gia đình không muốn người ngoài vào xem các phòng, điều đó có nghĩa là người ngoài sẽ biết khá rõ về căn nhà của họ". Nhưng chủ nhà lại muốn chúng tôi tò mò xem tất cả mọi thứ, và họ có vẻ tự hào về sự rộng rãi của căn nhà, cách trang trí phòng ngủ, và về kiểu giấy dán tường, về nhà tắm.

Phòng ăn nối liền với phòng khách. Chúng tôi đi qua phòng ăn để xem căn bếp: rộng rãi, thoáng khí và sạch bóng. Tất cả các đồ dùng đều màu kem rất hài hòa và trông còn mới. Chiếc tủ lạnh cao gần hai mét, tự động ngừng đóng băng, làm đá và nước lạnh. Căn bếp có cửa bằng kính thông ra sân sau. Ở đó có chỗ chơi đùa

dưới lùm cây, nơi bọn trẻ thường tụ tập khi còn bé. Căn nhà không có bể bơi. Đây không phải là Hôliút.

Phía bên kia của căn nhà có ba buồng ngủ. Hai buồng cho hai đứa trẻ và một buồng cho bố mẹ, không có buồng cho khách hay phòng học. Nhưng khách có thể ngủ trên một trong hai chiếc đi văng ở phòng khách, nó có thể ngả thành giường.

Phòng của trẻ đầy các loại đồ chơi, có một cái bàn, một phòng có máy tính cá nhân còn phòng kia có máy stereo, đồ chơi hình các con vật làm bằng vải nhồi bông, trên tường treo những bức ảnh của các ngôi sao nhạc rock, một giá đựng đầy sách. Phòng của đứa con lớn có máy điện thoại riêng. Cả căn nhà có bốn máy điện thoại: hai chiếc trong hai phòng ngủ, một chiếc trong bếp, còn một cái đặt ở hành lang.

Phòng ngủ của hai vợ chồng rộng với giường ngủ lớn và có phòng tắm riêng. Một phòng tắm nữa ở ngoài hành lang. Mỗi phòng tắm đều có bồn rửa, nhà vệ sinh, bồn tắm với vòi hoa sen. Nhà tắm được ốp gạch men, trên móc treo những chiếc khăn mặt trông rất hài hòa. Nếu đây là một căn nhà kiểu mới hơn và sang trọng hơn, thì sẽ có thêm nhiều buồng tắm, trong đó sẽ có cả một bồn tắm nước nóng và Jacuni¹.

¹Jacuni là một bồn tắm to, có nước cuộn lên.

Trên sàn nhà tắm không có lỗ thoát nước. Vì vậy người tắm cố không làm bắn nước từ bồn ra ngoài. Có một tấm thảm chùi chân được để bên bồn tắm. Bạn sẽ đặt nó lên trên sàn nhà tắm. Bạn cho nước vào bồn, bước vào kỳ cọ và sẽ cảm thấy thoải mái. Sau đó bạn bước ra khỏi bồn, nhẹ nhàng đứng lên thảm cho khô. Khi bạn dùng vòi hoa sen, bạn phải kéo rèm nilông, đuôi rèm phải ở bên trong bồn để nước không bắn ra ngoài. Khi tắm xong bạn nhớ vặn vòi nước lại.

Không phải cho cả cuộc đời

Chúng tôi nghĩ rằng mình sẽ thoải mái khi nghỉ ngơi trong căn nhà yên tĩnh và rộng rãi này. Nó không có gì đặc biệt và đã được xây dựng theo một kiểu thiết kế mà theo đó hàng ngàn ngôi nhà trên khắp đất nước này đã được xây. Không cần tốn công làm cho ngôi nhà hòa hợp với khung cảnh và khí hậu xung quanh. Các bức tường không dày nhưng chắc chắn, các cửa ra vào mở vào bên trong. Không có đường nét cầu kỳ và những trang trí phụ. Các phòng vệ sinh nhỏ, trần nhà thấp. Trong nhà không có lò sưởi. Đối với người châu Âu thì những căn nhà ngoại ô này được xây dựng không lấy gì làm chắc chắn. Nhưng những người chủ căn nhà không nghĩ là sẽ sống ở đây suốt đời. Họ hoàn toàn không muốn con cái mình lớn lên và ở mãi một chỗ. Một khi người ta có ý định thay đổi chỗ ở thì người ta quan tâm nhiều hơn tới những gì có thể làm tăng giá bán của ngôi nhà hơn những thứ mà bản

thân họ thích. Bên trong nhà không có chỗ kín đáo hay bí mật nào, cũng không hề có dấu hiệu của sự cũ nát. Tất cả đồ đạc đều mới. Không có bảo vật của dòng họ, và chẳng có gì toát lên tính cách của chủ nhà mặc dầu sở thích của họ cũng rất phong phú. Căn nhà gọn gàng đến mức không thể nhận thấy dấu hiệu gì về ý thích của họ.

Người Mỹ là những người tiêu thụ chứ không phải là những người thu gom. Vậy điều gì sẽ xảy ra với những đồ vật mà họ không cần đến? Vào ngày thứ bảy hoặc chủ nhật, lái xe một vòng quanh vùng, bạn sẽ thấy người ta bày bán đồ ở những gara. Các gia đình ở đây ghi giá bán trên các đồ thừa của họ đặt trước gara. Tất cả mọi thứ, kể từ những đôi giấy đến chiếc đi-văng cũ, được bày trong một bầu không khí của ngày hội. Nếu bạn muốn mặc cả thì đây là một cơ hội tốt. Còn nếu bạn muốn tiết kiệm trong việc mua sắm thì bạn tìm hiểu những cửa hàng chuyên bán đồ cũ. Một số người đem đồ cũ của mình đến cửa hàng cho không.

Nếu bạn sắp chuyển đến đây ở thì bạn phải làm quen với việc lái xe. Ở đây thậm chí phải lái xe tới các cửa hàng mỗi khi muốn mua một chai sữa. Rất hiếm khi bạn nghe thấy giọng nói của người qua đường, và họa hoàn lắm mới có người tạt qua nhà bạn chơi. Nhưng cũng chính vào lúc đó bạn sẽ thấy là mình bắt đầu dần dần thấy thích cảnh sống tách biệt này, hệt như những người đã sống ở đây từ trước.

Người giúp việc trong gia đình

Rất hiếm khi chúng tôi dùng từ "người hầu", một từ làm xấu đi ý niệm của chúng tôi về sự dân chủ. Họ là những người quét dọn, quản gia, bảo mẫu hay đầu bếp. Những từ mà chúng tôi dùng là hàm ý về một công việc đặc biệt, chứ không phải việc phục tùng.

Mặc dù trước đây thường có rất nhiều những người mới nhập cư hay phụ nữ da đen làm công việc nhà cho những gia đình khác, nhưng phụ nữ Mỹ vẫn hay phàn nàn về vấn đề giúp việc trong một thời gian dài. Trong thời kỳ xảy ra Chiến tranh thế giới thứ hai, những người giúp việc nhà đã tới những xưởng máy để làm việc, và sau đó họ không còn muốn trở lại làm việc trong gia đình của những người đàn bà khác. Điều này cũng dễ hiểu vì họ bị trả tiền công thấp, chủ nhà đôi khi kho tính, lại không có trợ cấp về sau.

Ngày nay hầu hết các gia đình đã quen với việc tự làm lấy các công việc nhà. Vì những người lớn thường xuyên phải đi làm xa, nên họ thuê người đến một vài lần trong tuần làm công việc quét dọn chung. Chỉ một số nhà giàu vẫn còn thuê đầu bếp, người làm vườn và quản gia tới làm việc hàng ngày. Vậy là nhiều gia đình đã tìm được cách đỡ dần cho bà chủ. Bữa sáng thường gọn nhẹ và cũng không có ai về ăn trưa. Buổi tối các gia đình Mỹ hay dùng món pít-sơ hoặc mua về một vài món ăn Trung Quốc đã làm sẵn. Có rất nhiều

các dịch vụ để tiết kiệm thời gian, từ những thợ ống nước tới làm việc vào các buổi tối đến những quầy thanh mục hàng hóa giúp bạn lựa chọn và đặt hàng qua bưu điện. Quần áo thường được may bằng loại sợi nhanh khô và thường được gửi đến các hiệu giặt là. Người Mỹ rất thích các loại máy giúp con người tiết kiệm thời gian. Chỉ tiết kiệm được một chút xíu thời gian thôi cũng là quý lắm rồi. Máy điện thoại bấm số, thức ăn được làm sẵn bằng máy vi sóng, hệ thống nước tự động, điện thoại trên xe con, hệ thống hút bụi trung tâm, máy cắt tỉa tự động, tất cả những thứ đó gây cho người Mỹ ảo tưởng là một ngày nào đó họ có thể điều khiển được thời gian.

Tuy nhiên, nhiều công việc chưa thể nhờ đến máy móc được. Thời gian cuối tuần điển hình của một gia đình chịu khó bao gồm việc đi chợ, quét dọn, sửa chữa các đồ vật trong nhà, tất cả mọi cố gắng là để chuẩn bị cho một tuần tất bật tiếp theo. Rất ít người giao thiệp rộng, ngoài những lý do được nói đến ở chương IX và X, còn một lý do nữa là họ thiếu thời gian.

Chương XIII

KINH DOANH Ở MỸ

Năm 1927, Tổng thống Calvin Coolidge (Calvin Coolidge) nói : " Ở Mỹ, công việc là công việc". Ngày nay câu nói đó càng trở nên đúng hơn. Trong tất cả các hoạt động của một người, công việc là quan trọng nhất. Ở các

nước khác, việc bà bị ốm, anh em họ hàng gặp rắc rối có thể là một lý do hợp lý để nghỉ việc. Ở Mỹ thì không thế, công việc được đặt lên trên tất cả các yếu tố khác trong cuộc sống.

Người nước ngoài nói chung đều cho rằng sở dĩ có quan niệm đó là vì đồng đô la là thống soái. Người Mỹ làm việc điên cuồng tới mức niềm say mê kiếm tiền không hề ngưng ngừng được đặt cao hơn tất cả các tình cảm khác. Điều đó phần nào đúng, nhưng vẫn có nhiều giá trị khác cao hơn đồng tiền chi phối người Mỹ.

Giá trị của lao động

Niềm tin vào sự tiến bộ, ý thức được nguồn tài nguyên vô tận, tầm quan trọng của những kết quả thực tế, đã kích thích lòng nhiệt tình của người Mỹ khi thực hiện những công việc mới. Một người Mỹ tự tạo chân dung cho mình bằng hành động, vì vậy ngay cả sự giàu có cũng không lấn át được đức tính cần cù lao động của họ.

Làm việc tốt, chăm chỉ là những đức tính được đánh giá cao. Những ai không có những phẩm chất đó sẽ không được những người ngang hàng kính nể và không thể vươn được tới những địa vị cao. Ai muốn được người khác tôn trọng thì phải làm việc siêng năng. Một người trông có thể rất hào nhoáng nhưng cũng không phải vì thế mà họ tặc trách trong công việc. Lòng tự trọng nằm trong kết quả công việc, và khi người ta

mất việc hay về hưu, họ thường trở nên chán nản, ngay cả trong trường hợp họ không phải lo nghĩ về tiền nong nữa. Một người càng thành công, thì người đó càng phải dành nhiều thời gian cho sự nghiệp, công việc, chứ không phải cho gia đình.

Ở những nước khác, tham vọng không có giới hạn có thể không được xã hội ủng hộ, nhưng ở Mỹ lại được đánh giá cao. Một người Anh có thể không thích người ta gọi mình là nhà kinh doanh đủ thứ, còn người Mỹ thì ngược lại. Ở nấc thang dưới của sự nghiệp, nơi người ta ăn những món ăn đơn giản, nhận mức lương tối thiểu nhưng người ta vẫn làm việc rất tích cực, tuy vậy công việc không lấn át thời gian giải trí. Một người càng vươn lên cao thì công việc của anh ta sẽ càng chiếm nhiều thời gian và sức lực.

Các hoạt động của công ty

Công ty hoạt động với mục đích là kiếm lời cho ông chủ. Đó là những cá nhân hay cổ đông, một khi đầu tư vốn thì phải kiếm được lợi nhuận nhiều hơn mức có thể. Điều này không đơn giản vì các doanh nghiệp phải chống chọi với sự cạnh tranh gay gắt, phải giữ giá thấp và thị trường của mình.

Nếu người ta chỉ tập trung vào lợi nhuận không thôi thì sẽ dẫn đến những hành động nhân tâm. Các công ty Mỹ thường nhanh chóng thải những cái cũ và nhập những cái mới. Điển hình là họ chỉ lập những kế

hoạch ngắn hạn và muốn thu lợi nhuận nhanh. Từ những năm 80, khi Mỹ trở thành nước có số nợ lớn nhất thế giới, thì ngày càng có nhiều các công ty Mỹ rơi vào tình trạng khó khăn. Các công ty do nhà nước quản lý thường có những thay đổi lãnh đạo không lấy gì làm dễ chịu. Hầu hết các công ty đều ở trong tình trạng bất ổn, làm cho công nhân lo lắng. Sự đảm bảo công việc không phải là điểm đặc trưng trong đời sống lao động của người dân Mỹ.

Ở những nước như Nhật Bản, thì phúc lợi xã hội là một phần trong nguyên tắc của công ty: các công ty có trách nhiệm trong việc chịu phí tổn cao hơn để giữ cho mọi người trong công ty có công ăn việc làm và trong việc sử dụng hàng nội địa. Những chi phí phụ được thanh toán bù vào, thông qua giá hàng tiêu dùng cao hơn. Quan điểm của Mỹ là công dân/ người tiêu dùng cũng là người lao động, được phục vụ một cách tốt nhất thông qua giá hàng tiêu dùng thấp nhất. Trong quá trình lao động, người công nhân có thể mất việc, nhưng người xứng đáng có thể tìm được các công việc khác. Vì vậy nền kinh tế được định hướng hoạt động một cách hiệu quả nhất, bởi một bàn tay vô hình, nhưng lại phải chịu nhiều sự biến đổi đột ngột.

Thay đổi công việc

Các công ty liên tục thay đổi cơ cấu, giảm biên chế và được bán đi hay mua lại, nên công nhân hay bị

thải hồi. Các ông chủ rất lấy làm tiếc phải làm như vậy, nhưng họ cảm thấy chẳng có gì buộc họ phải tiếp tục trả lương cho những nhân viên không còn mang lại lợi nhuận cho họ nữa.

Về phía mình, các công nhân luôn tự do trong việc cải thiện vị trí của họ bằng cách tìm các công việc mới và nhanh chóng chuyển việc nếu kiếm được công việc tốt hơn. Liệu sự trung thành với công ty có đủ làm cho nhân viên của nó không chạy theo một tương lai tươi sáng hơn không? Các đồng nghiệp của anh ta sẽ nghĩ là anh ta dở hơi. Vì sau cùng, nếu anh ta không tự nguyện chuyển việc, anh ta rồi cũng sẽ bị ép phải chuyển.

Tuy nhiên công nhân lao động chân tay hiện nay rất ít có cơ hội lựa chọn vì trong vài thập kỷ qua, nhiều công việc sản xuất mất đi, và các công việc dịch vụ mới ra đời, lương thấp hơn. Vào ngày 1 tháng 4 năm 1991, mức lương tối thiểu trên toàn liên bang là 4,35 đôla/ngày, một số tiền làm cho đời sống người lao động tồi tệ hơn so với cách đây 20 năm.

Những người điều hành

Cuộc sống trên đỉnh cao rất khác cuộc sống dưới đáy, trừ một điểm là nó cũng không được đảm bảo. Các sai sót không phải dễ dàng được bỏ qua, ngay cả những người làm công có thâm niên ở các cấp bậc cao nhất (giám đốc điều hành) cũng có thể bị thải hồi. Tuy nhiên,

các nhân viên cao cấp nhất thường ra đi với khoản trợ cấp khá lớn; ngày nay số tiền này giảm xuống, nhưng vẫn bằng số lương vài tuần mà người công nhân bình thường hy vọng có được. Những người liên quan mật thiết với giám đốc điều hành bị đuổi việc cũng có thể mất việc làm. Điều này dẫn đến vấn đề rắc rối là những người cùng phe cánh cố gắng liên hệ với nhau, gây chia rẽ trong nội bộ công ty.

Trong các công ty lớn của Mỹ không hề có dân chủ. Các quyết định quan trọng do cấp cao nhất trong công ty đưa ra và thường là bí mật, dựa trên các dữ kiện và số liệu. Tổng giám đốc điều hành chịu trách nhiệm hoàn toàn về các quyết định chủ chốt, trước khi đưa ra cuộc họp ban giám đốc.

Vì chỉ liên quan đến một vài người nên một quyết định ở Mỹ được thông qua rất nhanh. Việc này có thể tốn nhiều thời gian hơn trong một hệ thống mà phải có ý kiến của mọi người trước khi quyết định.

Nếu làm ăn thua lỗ, người điều khiển công việc làm ăn có thể bị thải hồi (điều này không xảy ra ở những nơi có sự quản lý chung). Người bị đuổi việc cũng có thể là tổng giám đốc điều hành.

Cuộc sống kinh doanh rất căng thẳng. Rất ít các công ty chịu đứng yên một chỗ và thu hoạch thành quả của những thắng lợi trong quá khứ. Những thay đổi diễn ra quá nhanh, tới mức sản phẩm sau một thời gian

đã trở nên lỗi thời. Khoảng thời gian từ lúc giới thiệu sản phẩm mới đến lúc thị trường chấp nhận vô cùng ngắn. Vào năm 1981, không mấy người biết đến máy video là cái gì, vậy mà khoảng năm 1989, 66% các gia đình Mỹ đã sử dụng nó. Người điều hành phải cố gắng làm cho công ty phát triển thịnh vượng trong thời đại biến đổi nhanh như vậy, do đó họ không thể ngồi thụ đắc trên vị trí của mình được.

Cuộc sống của các giám đốc điều hành

Người điều hành (thường là một người đàn ông) ở vị trí cao nhất, được đền bù một cách xứng đáng cho công việc vất vả của mình. Sự chênh lệch giữa mức lương cao nhất và thấp nhất ở Mỹ lớn hơn rất nhiều so với hầu hết các quốc gia phát triển khác. Tổng giám đốc điều hành có thu nhập hàng triệu đôla một năm (từ lương, lãi chứng khoán, thưởng) là không có gì lạ. Trong thập kỷ vừa qua, lương của các giám đốc điều hành tăng lên, nhưng thuế cho những người có mức thu nhập cao nhất lại giảm. Ngày nay, triệu phú ở Mỹ là rất bình thường.

Sự thân ái không phải là đức tính bắt buộc đối với người lãnh đạo. Rất nhiều giám đốc điều hành có tính tình nóng nảy đến mức trở thành truyền thuyết. Trách nhiệm của người điều hành không phải là lo cho lợi ích của nhân viên. Công việc chính của ông ta là chăm lo cho công ty. Sự thông thạo công việc kinh

doanh có thể dựa trên những hiểu biết sâu sắc về công ty và lĩnh vực hoạt động kinh tế của mình. Vì vậy ông ta thường về nhà rất muộn cùng với cặp tài liệu đầy ắp. Ở cương vị cao và vinh quang của mình, người điều hành càng phải hy sinh nhiều hơn cho công việc.

Giám đốc điều hành ở Mỹ phải có khả năng tiếp chuyện, đây là một loại công việc của ông ta. Nhưng ông ta có thể không phải là người có học thức cao. Khi vợ ông ta ngồi nghe một bản hòa tấu hay ôpera, thì bản thân ông ta hiếm khi có thời gian dành cho những thú vui đó. Những sách mà ông đọc chủ yếu là những tài liệu có liên quan đến kinh doanh và quản lý (các công ty Mỹ luôn cố gắng theo kịp các phương pháp kinh doanh mới nhất). Môn đánh gôn là môn thể thao mang lại cho ông ta sự giải trí và giao thiệp xã hội hữu ích.

Gần đây, các ông bắt đầu tập thể dục hình thể để ngăn chặn sự tấn công của tuổi già, và không dùng rượu, bơ là những chất có thể làm hại cho các ông trong trạng thái căng thẳng. Nhưng cũng có những ông bỏ ngoài tai những nhắc nhở của bác sĩ. Ông thích làm việc, ông biết là có những người trẻ hơn đang ở ngay bên cạnh mình. Mặc dù đôi khi báo chí lại nói về một giám đốc bỏ cuộc, nhưng chẳng mấy người trong số họ thực sự muốn về vườn.

Tuy nhiên, họ cũng vẫn còn muốn tiếp tục tiến xa hơn nữa. Một cuộc săn lùng vươn tới chức vị đứng đầu một tập đoàn vẫn còn tiếp diễn trong các công ty

đang cần người điều hành. Công cuộc phấn đấu vươn lên này là một "ngành công nghệ" đang trưởng thành. Nước Mỹ có niềm tin lớn lao vào tài năng và năng động của cá nhân, vì thế những nhà điều hành năng động và hiếu thắng đang được xã hội cần, đến mức các công ty vẫn thường xuyên càn quét vị trí quản lý của nhau bằng cách tuyển người với mức khoản đãi hậu hĩnh hơn.

Cuộc sống của người làm công

Một kiến trúc sư người Achentina phàn nàn: "Ở Achentina tôi cũng làm việc vất vả , nhưng công việc không căng thẳng và có tính ganh đua như ở Mỹ. Ở Achentina, bạn cảm thấy bạn là một thành viên trong một nhóm , giúp đỡ lẫn nhau, nhưng ở đây thì bạn thấy đơn độc ".

Các nhân viên người ngoại quốc trong các công ty của Mỹ đôi khi cảm thấy thiếu những lời khích lệ, dường như chúng là không cần thiết ở đây. Nếu ai làm việc tốt người đó sẽ được đề ý tới và được thưởng bằng việc tăng lương và đề bạt. Những người làm việc tồi thì sẽ bị nhắc nhở ngay.

Sự cạnh tranh giúp người công nhân vươn lên, nhưng nó cũng làm cho họ rất lo lắng. Khi đạt được thành tích đáng kể , công ty sẽ thưởng cho nhân viên nào tích cực nhất , điều này tạo ra sự thi đua giữa các nhân viên. Vì có thưởng phạt đối với các nhân viên, nên

trong một nhóm làm việc, luôn có sự nỗ lực của những cá nhân.

Mặc dù căng thẳng, nhưng nhiều người nước ngoài rất hài lòng với không khí làm việc ở Mỹ, đặc biệt là những người có tham vọng. "Mỹ là nơi làm việc tốt nhất", một phụ nữ Anh nói vậy. "Công việc vất vả tạo nên sự khích lệ, và tôi thấy công việc của tôi trở nên hấp dẫn và cổ vũ tôi nhiều hơn". Thậm chí nhiều người vốn hay phàn nàn về sự eo hẹp thời gian nơi làm việc cũng thừa nhận rằng, họ thấy buồn trong một bầu không khí được nghỉ ngơi nhiều.

Tuyển người làm

Việc tuyển người làm bổ sung là một quá trình lựa chọn kỹ lưỡng. Nếu ở cơ sở không có người làm một việc nào đó thì công ty nhờ quảng cáo trên báo hay nhờ cơ quan tuyển mộ tìm giúp và chờ người đến xin việc.

Những thí sinh nào có lý lịch hứa hẹn nhất đều được mời đến phỏng vấn và có cơ hội để thể hiện phong cách, lòng nhiệt tình và ý kiến của mình. Đây không phải là lúc biểu thị sự khiêm tốn (mặc dù vậy đừng để người ta có cảm tưởng thí sinh là người khoác lác). Có rất nhiều sách đưa ra những lời khuyên giúp người tìm việc, và đối với những người mới đến nước Mỹ, khôn ngoan nhất là họ nên tham khảo các cuốn sách này. Theo luật pháp, những người nộp đơn xin việc là người thiểu số hay nữ giới đều được quan tâm như nhau.

Mặc dù các mối quan hệ thân quen đều không phải là điều tiên quyết để tìm được một việc làm tốt nhất, nhưng nếu được một người có trách nhiệm cao giới thiệu thì người xin việc vẫn có nhiều cơ hội hơn. Tuy nhiên, nói cho cùng thì không ai thuê bạn làm việc chỉ vì bạn là con ông nọ, cháu bà kia. Thậm chí nếu bạn được tuyển mộ vì quan hệ gần gũi, thì các yêu cầu về chuyên môn, nghiệp vụ và ứng xử của bạn cũng tối thiểu phải bằng những người cao điểm nhất cùng đến phỏng vấn với bạn.

Mặc dù ý kiến của nhiều nhà báo thương mại cho là MBA (ban tổ chức cấp bằng về quản lý kinh doanh) đang làm hồng nền kinh tế Mỹ bằng những phương pháp lạnh lùng cứng nhắc và hẹp hòi, và mặc dù họ bị những nhà thần khoán theo kiểu cũ coi thường, nhưng những người được ban này cấp bằng vẫn được xã hội trân trọng và những ai tốt nghiệp những trường đầu đàn đều có mức lương khởi điểm rất cao.

Chế độ chính sách về nhân sự

Các chế độ chính sách tuyển dụng của các công ty hầu như đã được quy định thành luật ngắn gọn và được thông báo cụ thể cho người được tuyển mộ biết. Mặc dù một công ty có quyền thải hồi một nhân viên bất kỳ lúc nào, nhưng các điều luật của Mỹ gần đây bắt các công ty phải lập hồ sơ cẩn thận về thủ tục và tiến trình dẫn tới việc sa thải.

Đối với các cơ quan nhà nước và công ty tư nhân, giờ làm việc, ngày nghỉ phép, giờ nghỉ giải lao, chế độ hưu trí, nghỉ ốm và các quyền lợi khác được cụ thể hóa và kiểm soát một cách công bằng và chặt chẽ trong pháp luật, một số yêu cầu có thể được giảm nhẹ trong một khoảng thời gian nào đó, nhưng nói chung nhân viên nào không đáp ứng được các tiêu chuẩn đã quy định thì cuối cùng sẽ bị sa thải.

Các quan hệ trong cơ quan

Hầu hết các phòng làm việc đều gián tiếp với những câu nói đùa hóm hỉnh, những cái vỗ vai thân mật. Cửa phòng làm việc luôn mở rộng, trừ khi đang có cuộc họp. Mặc dù mọi người biết rất rõ ai là ông chủ, nhưng những lời pha trò tế nhị cũng được sử dụng. Ngày nay sự tách biệt không được chú trọng như các xã hội có đẳng cấp, có tôn ty trật tự. Đối với nhiều người, nơi làm việc trở thành địa điểm sinh hoạt cộng đồng mà hiện nay đang mất dần trong đời sống của dân thành thị. Chính trong phòng làm việc, người ta trao đổi với nhau những công thức nấu ăn và về những thợ làm dầu có tiếng, và đó cũng là nơi người ta thường được nghe kể về các buổi hò hẹn của ai đó vào đêm hôm trước. Họ thường đưa nhau đi ăn trưa nhân ngày sinh nhật của ai đó. Những người còn trẻ và sống độc thân có thể uống rượu với nhau, thuê một cabin trượt tuyết chung vào mùa đông, và sắp đặt những buổi hò hẹn đi chơi với nhau.

Tuy nhiên, đó chỉ là một cộng đồng quá độ thời. Chỉ có một số nhóm duy trì được sự gắn bó khá lâu. Các thành viên liên kết với nhau trong chốc lát, nhưng các mối quan hệ lại không bền và thường không sâu nặng. Người Mỹ rất hay có các mối quan hệ chóng vánh, gắn bó hôm nay và chia tay hôm sau. Sau cùng, trong tiến trình của một nghề nghiệp, có biết bao con đường đan chéo nhau đi qua, và không thể nào theo đuổi và duy trì mối liên hệ với tất cả mọi người được.

Những người quản lý thường không thích dính líu đến đời sống cá nhân của những người cộng sự của mình. Họ có thể tham gia vào một cuộc tán gẫu thân thiện nào đó về vấn đề cá nhân, nhưng họ không coi mình có trách nhiệm đối với đời sống tình cảm của bất kỳ ai. Đây không phải là sự thờ ơ đối với người khác, mà thường phản ánh sự tôn trọng đối với vấn đề riêng tư mà trong đời sống Mỹ thường được coi trọng hơn hết. Quan điểm của Mỹ là người lao động có quyền điều phối cuộc sống cá nhân của mình sao cho nó phù hợp và không ảnh hưởng đến việc tiến hành công việc của cơ quan. Mặc dù có sự tách biệt giữa công việc và cuộc sống, nhiều người lao động vẫn để ảnh vợ, chồng và con cái mình trên bàn làm việc của họ, một việc làm mà một số người ngoại quốc thấy là kỳ cục.

Tôn trọng quyền chủ động để xương sống kiến

Ở hầu hết các cơ quan, tôn ty trật tự không cứng nhắc. Các giám đốc đều khuyến khích các cộng sự có ý kiến đóng góp, thậm chí cả những ý kiến mâu thuẫn với cấp trên. Việc đề bạt cán bộ chẳng bao giờ theo thứ tự. Ngày mai bạn có thể phải báo cáo với người mà mới hôm qua anh ta còn phải báo cáo với bạn. Một công ty máy tính lớn ở Caliphornia vẫn tổ chức một khoá học cho các nhân viên sinh ra ở châu Á đến đây lập nghiệp, một khoá học mà ai cũng biết như là một "khóa đào tạo thô lỗ". Ý đồ ở đây là dạy cho những ai từ những nước không có đối đầu đến Mỹ học để trở thành người thẳng thắn và quyết đoán đối với khách hàng, đối với cộng sự và đối với các ông chủ của họ.

Các nền văn hoá phối hợp

Theo cuốn sách "Hướng dẫn những người đi công tác kinh doanh ở Hợp chúng quốc Hoa Kỳ" (một cuốn sách vô giá về những thông tin cụ thể về một thành phố điển hình) thì bầu không khí trong các phòng làm việc rất đa dạng, từ bờ Đông sang bờ Tây nước Mỹ. Thành phố Niu Oóc vẫn cuồng tín, còn nặng nề về áp lực và trang trọng hình thức hơn các nơi khác. Ở giữa miền Tây thì lại theo thông lệ và trật tự. Bờ biển phía Tây không theo lệ thói nào. Nhưng bạn cũng có thể thấy được những văn phòng làm việc dễ chịu,

thoải mái ở Niu Oóc và những văn phòng làm việc theo nghi thức ở Lôt Angiêlét. Thậm chí giữa miền Tây Chicagô bạn vẫn còn gặp những văn phòng làm việc kỳ cục.

Ngoài tục lệ địa phương, những công ty đặc biệt thường nổi tiếng về "các nền văn hoá phối hợp" rất rõ nét. Có những công ty tự hào về việc luôn tạo được một bầu không khí gia đình và lo cho nhân viên có được sự bảo đảm đặc biệt. Công ty máy tính IBM, thường là một đề tài đùa dõn dài vì việc qui định chế độ chính sách đối với nhân viên, gần đây họ đã ban hành chế độ hưu trọn gói bất khả kháng thay vì sa thải nhân viên. Có nhiều công ty kinh doanh các liên đoàn bóng ném và các đội bóng chày và vào những ngày nghỉ cuối tuần, con cái nhân viên tha hồ bơi trong bể bơi của công ty. Một số công ty có ý đồ trao cho nhân viên việc tự quản rộng rãi. ("Chúng tôi không quan tâm tới điều anh làm và anh tiến hành như thế nào. Chúng tôi chỉ quan tâm đến kết quả công việc"). Có những công ty đặc biệt nhấn mạnh đến tính sáng tạo, còn những công ty khác lại nhấn mạnh tính kỷ luật, một số công ty ra hàng loạt những mệnh lệnh cứng nhắc, có những công ty lại có những điều kiện ràng buộc không thể chấp nhận được. Nhiều công ty tuy còn lệ thuộc vào những cuốn sách và những giáo trình về quản lý, nhưng vẫn thường xuyên nghĩ ra những phương pháp quản lý và tổ chức mới, ban hành những cách thức điều hành công việc mới.

LÀM KINH DOANH VỚI NGƯỜI MỸ

Bám lấy trọng điểm

Theo tất cả các báo cáo, sự khác nhau lớn nhất giữa việc làm ăn buôn bán kinh doanh ở Hoa Kỳ và những nước khác trên thế giới là ở chỗ người Mỹ thích bám vào điểm chính. Hầu hết các dân tộc trên thế giới đều không thương thuyết với người lạ. Vì thế, bước đầu của việc làm kinh doanh là tìm hiểu người chào hàng của mình, dù việc đó có mất nhiều thời gian thế nào đi nữa. Sau đó, họ mới có thể quyết định xem liệu những người này có phải là đối tượng họ muốn hợp tác hay không.

Tất cả việc làm này là sự bí hiểm đối với bất kỳ người Mỹ nào. Tại sao cứ phải ngồi với nhau đây đó đánh chén và uống hết tách cà phê này đến tách cà phê khác trong khi bạn có thể tiến hành làm ăn với nhau ngay. Tất nhiên, chúng tôi cũng muốn biết liệu các bạn có thể hiện được sức mạnh của công ty bạn và các nguồn lực của bạn hay không. Tại sao bạn không nói luôn với chúng tôi về điều đó thay cho việc kể chuyện về bình hoa từ thời Tấn Thủy Hoàng? Và rồi chúng tôi có thể bàn ngay đến giá cả, lượng hàng, thời gian, ai thanh toán. Kết thúc sau vài ngày, khi mà người Mỹ nhận ra rằng mình và bạn hàng mới của mình chưa làm sáng tỏ được một khía cạnh có ý nghĩa nào của việc làm ăn mà

Người Mỹ đến để bàn bạc, thì anh ta sẽ bỏ đi ngay lập tức để khỏi mất thời gian vô ích.

Điều đó không có nghĩa chúng tôi là những người máy. Chúng tôi đều có tinh thần hữu hảo, và chúng tôi cũng muốn được người khác yên thích. Chúng tôi cũng phấn khởi được nói chuyện phiếm một ít cho thoải mái tại các buổi đầu gặp gỡ, thậm chí đôi khi tôi còn mời bạn cà phê, nếu như bình cà phê của công ty chúng tôi cách chỗ họp bàn không quá xa. Chúng tôi còn đưa bạn đi ăn trưa nữa. Nhưng chúng tôi lại muốn sự vui vẻ đó nhanh chóng qua đi để bắt đầu vào công việc chính và đi sâu vào vấn đề cụ thể. Chúng tôi cho rằng biết ai đó thật rõ để làm kinh doanh với họ là không cần thiết. Tóm lại, nếu chúng tôi cảm thấy chúng tôi không thích bạn sau khi đã tiến hành làm việc chút ít, chúng tôi bỏ ngay công ty bạn và thử một công ty khác.

Một lý do khác làm chúng tôi muốn tiếp tục với công việc kinh doanh hiện có của mình là chính nó làm cho chúng tôi vui. Trong khi đó, những nhà kinh doanh ở các nước khác có thể do thực sự chán với công việc làm hiện tại mà thích nói chuyện về những việc khác hơn. Người Mỹ thì không. Chính những cuộc nói chuyện phiếm làm chúng tôi chán. Người Mỹ thực dụng thích một cuộc nói chuyện sẽ dẫn tới mục đích nào đấy. Một khi bị dính vào chuyện tào lao hàng giờ đồng hồ, chúng tôi cảm thấy giống như những con ngựa đua bị nhốt

trong chuồng vậy. Chúng tôi chỉ mong có cơ hội để thể hiện phẩm chất của mình.

Tiếng đồng hồ tích tắc

Trong đầu nhà kinh doanh Mỹ lúc nào cũng vang lên tiếng tích tắc của đồng hồ, và họ cho rằng còn có nhiều thế giới khác để chinh phục. Tại sao họ phải mất nhiều thời giờ vào việc chuyện trò? Chúng tôi cảm thấy không cần thiết phải là những người bạn có cùng tâm sự với nhau. Chúng tôi không đặt quan hệ trên sự tin cậy. Chúng tôi chỉ đặt quan hệ trên hợp đồng chi tiết, tỷ mỉ mà các luật sư của chúng tôi thảo ra.

Ngày giờ làm việc của người Mỹ thường rất chính xác. Nếu bạn sai hẹn 10 phút, bạn nên xin lỗi. Còn nếu bạn đến trễ nửa giờ thì bạn phải có lý do chính đáng. Khi bạn thấy bạn làm ăn người Mỹ của mình gõ ngón tay lên bàn, xem đồng hồ, thì hãy kết thúc cuộc họp bàn một cách nhanh chóng. Và chớ phật ý nếu người Mỹ tuyên bố là ông ta còn có cuộc họp khác, và mời bạn ra khỏi phòng làm việc của ông ta mà không có lễ nghi gì hết, và ông ta phải đến đó đúng giờ. Điều đó không có nghĩa là ông ta ít hứng thú đối với công việc làm ăn với bạn.

Tiến hành tiếp xúc

Cũng như bất kỳ nơi nào, khi bạn đang gắng sức lọt vào cửa nào, sự quen biết sẽ giúp bạn rất nhiều.

Nếu không thì việc đặt vấn đề một cách hình thức là hoàn toàn có thể chấp nhận được. Hãy tìm hiểu ai chịu trách nhiệm về lĩnh vực mà bạn đang quan tâm, và bạn hãy viết một lá thư, bằng tiếng Anh, đánh máy cẩn thận, nói rõ vị trí, chức danh của bạn, ý đồ của bạn. Bạn có thể đề xuất việc thương thuyết ở cấp cao, thu xếp một cuộc tiếp xúc giữa chủ tịch công ty của bạn với chủ tịch công ty Mỹ.

Nếu bạn không nhận được thư trả lời, bạn hãy viết tiếp một thư nữa, hoặc gọi điện thoại. Điều đó giúp ích cho việc trao đổi tin tức trước khi đến một cuộc họp, và như vậy người Mỹ có thể xem xét đề nghị của bạn, và họ sẽ cử đúng người đúng việc.

Nếu bạn muốn sang Mỹ để gặp ai đó, bạn hãy thu xếp làm sao cho có được giấy hẹn trước khi bạn đến. Người Mỹ luôn có một thời gian biểu lúc nào cũng kín và chặt chẽ, và nếu bạn đến không hẹn trước, thì rất có thể là người mà bạn cần gặp sẽ không có thời gian để tiếp bạn.

Các cuộc họp

Nhiều quyết định về kinh doanh được bàn bạc và thông qua tại các buổi họp; những cuộc họp đó có thể rất căng thẳng. Những người có mặt cần phải có những ý kiến để bảo vệ quan điểm của mình.

Đối với nhiều người nước ngoài, thì cách đặt vấn đề của người Mỹ thường là lạnh lùng và hợp lý. Chúng

tôi thích đề xuất một vấn đề nào đó được căn cứ vào thực tế và các con số. Quan tâm chính của người Mỹ là giá cả, và chúng tôi lấy làm nực cười khi biết rằng ở một số nước, quan hệ lại quan trọng hơn giá cả.

Người Mỹ sẽ đánh giá cao nếu bạn đến một cuộc họp mang theo đầy đủ những con số thống kê thích hợp và trao cả một bộ hoàn chỉnh bao gồm cả những số liệu chứng minh được rằng bạn đại diện cho một công ty lớn đến mức nào. Mặc dù bạn có ít điều kiện sẵn có tại chỗ để đặt vấn đề xa hơn, nhưng bắt đầu ngay bằng việc bạn có thể tiến hành công việc ở mức nào cũng rất hay. Người Mỹ chấp nhận sự ngạo mạn, nhưng khoe khoang quá nhiều thì càng gây thêm nghi ngờ. Một thương gia Nhật Bản đã nói : " Làm kinh doanh ở đây hoàn toàn khác": "Tôi trình bày, họ nêu câu hỏi và tôi bị chất vấn".

Chúng tôi chỉ ủng hộ việc bàn bạc nhanh chóng, thực hiện trôi chảy. Đây cũng là điều giải thích tại sao một số sở trường thành công nhất của chúng tôi lại thất bại ở những nước mà người ta không tin cậy những người thích hội đàm chóng vánh. Sự nhún nhường được đánh giá cao hơn nhiều ở ngoài nước Mỹ. Còn ở đây thì điều quan trọng là phải thể hiện rõ bạn là người có khả năng làm được việc và bạn hiểu cái người Mỹ cần.

Tính thẳng thắn

Người Mỹ không ưa dài dòng văn tự. Những nhà kinh doanh Mỹ sẽ lấy làm bực mình khi thấy điều đó ở nước bạn. "Vì cái gì mà người ta không bảo thẳng chúng tôi?". Chúng tôi thích cách đặt vấn đề thẳng thắn và trung thực. Nếu bạn có thể làm được cái gì đó trong tháng Sáu thì bạn phải nói vào ngày cụ thể nào đó trong tháng Sáu, chứ không thể nói vào lúc nào đó trong tháng Sáu.

Những người ở vùng Viễn Đông có thể còn bị sốc bởi tính cực cần của người Mỹ khi thông báo những tin không hay: "Xin lỗi, nhưng chúng tôi đã được chào một giá hơi hơn của công ty khác rồi", hay: "Những áo khoác của ông may tồi lắm". Đường như ở ngoài nước Mỹ, đặc biệt là ở châu Á, người ta đều coi trọng cảm giác hơn là sự thực. Trong khi đó, chúng tôi quả là đang giúp các bạn vì chúng tôi thẳng thắn, bộc trực. Bây giờ các bạn hãy nghĩ tại sao lại không làm ăn được với chúng tôi rồi chứ, và bạn có thể suy nghĩ làm gì đó để diễn chỉnh. Còn chúng tôi thì muốn tiết kiệm thời gian cho các bạn, nhưng ở một số nước, người ta lại coi người Mỹ có trái tim lạnh lùng.

Độ tin cậy đầy đủ

Bạn có thể thấy quá trình đi đến các quyết định được thực hiện trôi chảy ở bất kỳ một công ty Mỹ nào so với ở các nước khác trên thế giới. Những quyết định

thên chốt nhất định cần phải do ban điều hành thông qua. Còn những vấn đề ít quan trọng hơn thì thường là do những chuyên gia luôn theo sát mọi việc trong công ty có đầy đủ thẩm quyền quyết định.

Giải trí trong kinh doanh

Người Mỹ cũng vui chơi, giải trí một cách thoải mái. Chúng tôi hiểu được ý nghĩa của việc bẻ chiếc bánh mì làm đôi với bạn hàng của mình. Hầu hết những cán bộ điều hành của chúng tôi đều có một tài khoản chi tiêu hậu hĩnh, nhưng rất ít người muốn tối nào cũng ăn ở ngoài cửa hàng. Nếu bạn thấy mình không được chiêu đãi sang trọng như ở nước khác, thì chỉ là bởi vì hầu hết người Mỹ đều thích món bít-tết và salad trộn hơn là bữa cơm gồm năm món ở cửa hàng ăn kiểu Pháp nào đó.

Chuyện trò không phải là sở thích của người Mỹ. Chúng tôi nghĩ rằng các bạn cũng sung sướng được nghỉ ngơi và tháo giày ra như khi được người ta dẫn đi chơi khắp thành phố vậy. Vì thế, đêm đi chơi của người Mỹ thường là không dài. Người Mỹ cho rằng để đảm bảo sức khoẻ của mình, họ không được phép hy sinh giấc ngủ.

Nếu bạn cùng đi với vợ hoặc chồng, xin nhớ cho bạn kinh doanh người Mỹ biết để ông chồng hay bà vợ của bạn khỏi bị bỏ sót trong các kế hoạch giải trí ban đêm. Nếu ông chồng (hoặc bà vợ) Mỹ không có mặt, có

lẽ là vì: a) họ có công chuyện riêng; b) họ sống ở vùng ngoại ô xa xôi; c) họ không kiếm được người trông trẻ; d) họ phát ngấy vì các bữa tiệc.

Ăn điểm tâm và ăn trưa

Bạn có thể phải đối phó với tình hình là việc bàn bạc kinh doanh có thể diễn ra ngay trong bữa điểm tâm do người Mỹ có thói quen không muốn lãng phí thời gian trong một ngày làm việc của mình, hoặc do họ phải đi giải quyết việc nọ việc kia ở những chỗ khác nên không dùng được bữa trưa theo thời gian biểu của mình. Nếu bạn thấy món thịt hun khói và trứng ốp lết làm bạn chán, bạn hãy tự chọn lấy một chiếc bánh my vòng và ly cà phê. Cái ý chính của bữa ăn sáng trong kinh doanh là không ăn sáng.

Các bữa trưa thường không kéo dài quá một giờ đồng hồ. Từ xưa đến nay người Mỹ không có truyền thống nghỉ ngơi giữa ngày lâu và nóng rượu bia giữa trưa. Tại bữa điểm tâm hay bữa trưa, người Mỹ dành một phần thời gian nói ngay đến công việc kinh doanh cần giải quyết tiếp. Còn bữa tối thì thuần túy nói chuyện xã giao.

Ài mời thì người đó trả tiền. Nếu người Mỹ đãi bạn bữa đầu, thì bạn đáp lại bữa tiếp theo. Cuốn sách "Hướng dẫn người đi công tác kinh doanh," cung cấp những tư liệu tuyệt vời về các cửa hàng ăn ở các thành phố chính của Mỹ.

Tên, địa vị và chức danh

Ngày nay, hầu như mọi người đều dùng tên được đặt để xưng hô. Nếu bạn thích một kiểu xưng hô nào khác, thì cứ việc dùng. Một người Nhật sau 12 năm sống ở Hoa Kỳ, vẫn không thể quen được với việc người lạ gọi ông bằng tên được đặt, mà ông ta cứ xưng họ cha mình làm người Mỹ cứ tưởng đó là tên được đặt của ông.

Chức danh không thành vấn đề lắm trong kinh doanh. Biết được ai là chủ tịch công ty thì quan trọng. Nhưng bạn chớ có gọi ông ta là "Chủ tịch Oátson". Nếu bạn không dùng tên đặt nào đó, thì hãy gọi là ông, bà, cô.

Bạn cần phải biết ai là người quan trọng trong cuộc họp, nếu không bạn sẽ nhầm một người lớn tuổi hơn trông có vẻ là kiệt xuất, rốt cuộc ông ta chỉ là kế toán, còn một thanh niên trông có vẻ ghê gớm nhưng lại là người điều hành chính. Hãy cố gắng nghe cẩn thận khi người ta đọc lời giới thiệu từng người. Tất nhiên, ngay cả ở Mỹ, người ta vẫn coi trọng người chủ để các nhà quan sát có thể dễ dàng biết được ai quan trọng.

Danh thiếp kinh doanh

Danh thiếp đóng vai trò nhỏ trong kinh doanh ở Hoa Kỳ, và có thể trao cho nhau vào cuối buổi họp. Danh thiếp được dùng chủ yếu để trao đổi địa chỉ hoặc

số điện thoại của nhau chứ không hề là cơ sở cho sự tin cậy. Hầu hết mọi người đều có danh thiếp. Tuy nhiên, bản thân bạn cũng nên có và in nó bằng tiếng Anh.

Trang phục

Về trang phục, trừ những trường hợp đặc biệt, còn tốt nhất là bạn nên mặc comple truyền thống. Các cửa hàng nổi tiếng thế giới chuyên bán loại mặt hàng này là: "Cửa hàng anh em nhà Bruc (Brooks Brothers) và cửa hàng Pôn Stuat (Paul Stuart). Các màu thích hợp là : màu lông chuột, hoặc màu xanh nước biển thẫm được may rất khéo và giá phải chăng. Không nên mặc loại comple, y phục khác bằng sợi tổng hợp. Lối cắt may phải là cổ điển. Vải tuytsi là được, đường kẻ trên vải phải rất hẹp, chỉ cần người ta nhận ra được có kẻ. Về mùa hè, comple bằng vải kaki bông xẻ tà là tốt nhất. Mặc dù vậy, nếu bạn ít có điều kiện mặc đúng mốt, bạn cũng có thể đến dự với bộ đồ bằng vải kẻ sọc.

Áo trong, tốt nhất là mặc áo sơ mi màu trắng hoặc màu xanh nhạt. Không cần là , cứ phơi để nhỏ nước cho khô đều có thể chấp nhận được. Áo sơmi có màu cùng với cổ áo màu trắng là xu hướng hiện nay. Cravat không được chọn màu đỏ tươi, và bất kỳ loại màu sáng nào. Mẫu cravat nên nhỏ, có chấm hay sọc mờ. Không được đeo đồ trang sức. Giày có mũi nhọn màu đen hiện nay đang được những người ăn mặc theo

kiểu bảo thủ ưa chuộng. Nên dùng dây thắt lưng màu đen.

Những điều hướng dẫn này chỉ là những điểm xuất phát. Những nhà kinh doanh máy tính Caliphóocnia kinh doanh dầu lửa ở bang Téchdat lại được phép ăn mặc hoàn toàn tự do thoải mái, và khi bạn biết bạn đang giao dịch với ai, bạn có thể điều chỉnh cho phù hợp. Tuy nhiên, có những quần áo dự trữ sẽ làm cho bạn yên tâm, an toàn và đáng tin cậy ở bất kỳ nơi nào.

Phụ nữ được phép màu mè hơn và đa dạng hơn. Một số nữ ở cương vị điều hành coi thường comple, nhưng lại ưa mặc bộ đầm màu (thường được mặc kèm với áo khoác ngoài). Nhưng nếu bạn muốn hoàn toàn yên tâm, nên mặc bộ comple có áo sơmi đúng một mặc trong và quàng thêm một chiếc khăn ở cổ, như vậy bạn đến đâu cũng được. Mặc quần trơn là tối kỵ, ngay cả mặc quần của bộ comple không kèm theo áo cũng không được. Về mùa đông, đi ủng boots là lý tưởng, còn mùa hè dày da cao gót đế bằng (không phải đế gót nhọn), đều được những phụ nữ phải đi lại nhiều ưa chuộng.

Quà tặng

Hãy quên ngay việc hối lộ và ăn hối lộ trên đất Mỹ chúng tôi. Không hề có một ngành kinh doanh đáng trọng nào cần bôi mỡ vào lòng bàn tay ai. Một người Mỹ

bất kỳ, có vị trí nhất định trong xã hội, nếu thấy rằng ai đó đã để lại cho mình một chiếc cặp đầy tiền đều cảm thấy bị xúc phạm và họ đều tìm cách nộp chính phủ hoặc trả lại.

Giờ làm việc

Ngày làm việc tiêu chuẩn là từ chín giờ sáng đến năm giờ chiều. Tuy nhiên đối với những người điều hành thì đó là giờ làm việc tối thiểu. Ở miền Tây nước Mỹ, giờ làm việc thường từ tám giờ sáng đến năm giờ chiều, và bất kỳ ai ở miền Tây làm việc nhiều với người ở miền Đông nước Mỹ đều phải làm việc sớm. Những nhà kinh doanh chứng khoán ở miền Tây làm việc lúc sáu giờ sáng (lúc ấy là chín giờ sáng tại thị trường chứng khoán New Oóc).

Một số thành phố có vấn đề về giao thông nên người ta thường khuyến khích chế độ làm việc linh hoạt ("Thời gian làm việc linh hoạt"). Tức là trong phạm vi một công ty, người ta có thể làm từ bảy giờ đến ba giờ, còn những người khác có thể từ mười giờ đến sáu giờ chiều.

Người Mỹ cố gắng dành ngày nghỉ cuối tuần cho công việc nhà và gia đình. Tuy nhiên, bạn có thể được người ta mời đến nhà một ai đó dự bữa cơm tối, hoặc đi chơi xa, hoặc dự bữa ăn nửa buổi (bữa sáng và bữa trưa kết hợp làm một).

Một số người ở thành phố có nhà nghỉ cuối tuần ở thôn quê và thường rời khỏi nhà sớm vào các ngày thứ sáu để đến đó. Những vị khách đáng mến đều được người ta mời về đó chơi. Nếu bạn có được hân hạnh ấy, thì sau đó bạn hãy viết một lá thư cảm ơn.

Thời gian nghỉ trong năm

Thời gian nghỉ phép của người Mỹ ngắn hơn nhiều so với châu Âu và nhiều nước châu Á. Thời gian được nghỉ tăng lên theo thâm niên công tác. Hầu hết người lao động ở Mỹ mới chỉ đạt mức nghỉ hai tuần trong một năm. Tuy nhiên cũng có một số người được phép nghỉ một tháng, nhưng thường thì họ nghỉ một tuần ở nơi này, còn một tuần ở nơi khác. Vì thường thì kỳ nghỉ hè của con cái là kỳ nghỉ phổ biến nhất để mọi người kết hợp tổ chức kỳ nghỉ phép.

Liên lạc với nhau

Người Mỹ nào cũng trả lời những lá thư mà họ nhận được, do vậy họ cũng muốn bạn bè trả lời thư của họ. Nếu bạn không làm việc đó, bạn sẽ bị người ta cho là không đáng tin cậy. Vì thế, nếu bạn chưa trả lời ngay được thì tốt hơn hết bạn cũng cứ viết vài chữ để báo tin. Thư tư chỉ cần rất ngắn thôi.

Điện thoại được sử dụng hết công suất ở Mỹ. Rất nhiều vấn đề ở nhiều nước khác người ta đòi hỏi phải gặp gỡ trực tiếp, thì ở Mỹ đều được giải quyết qua điện

thoại. Chúng tôi rất sung sướng được làm ăn với bất cứ ai không cần phải gặp mặt mà vẫn được việc.

Thư ký

Những nhân vật quan trọng đều có thư ký chăm lo thu xếp những cuộc hẹn gặp, giải quyết thư từ giao dịch và giúp giữ bạn hàng cần gặp. Nếu người thư ký mướn bạn thì rất có lợi, và bạn nên biết tên của cô ta hoặc anh ta. Mặc dù thư ký không ảnh hưởng đến những quyết định chính, nhưng cô ta hoặc anh ta có thể giúp đỡ công việc của bạn bằng nhiều cách, chứ không phải chỉ làm một việc đơn thuần là nối điện thoại cho bạn.

Phụ nữ trong kinh doanh

Mặc dù ở Mỹ còn ít phụ nữ lọt vào phòng điện hành kinh doanh, nhưng cũng có những người khá nhanh nhậy leo lên bậc thang danh vọng. Trong số các quản trị nghiệp đoàn, có 36% là nữ, và khách nước ngoài đến Mỹ mà được gặp một phụ nữ làm một công việc nào đó thì sẽ là cơ hội rất tốt.

Một số người nước ngoài vẫn chưa quen hội đàm với phụ nữ, nhưng họ cũng cố gắng hoà nhập với hoàn cảnh một cách nhanh chóng để làm việc với người bạn hàng có triển vọng của mình. Bạn không nên có thói quen cho rằng tất cả phụ nữ chỉ là thư ký mà thôi.

Cách cư xử đúng đắn cũng đơn giản thôi : Bạn hãy đối xử với người phụ nữ đó giống như vẫn đối xử với một người đàn ông ở cương vị bà ta. Điều này không có nghĩa là bạn không thể kín đáo giúp bà ta mặc chiếc áo khoác sau bữa ăn trưa công vụ, nhưng bạn nên đặt những câu hỏi như bạn đặt cho nam giới và cũng quan tâm y hệt như vậy đối với lời giải đáp của họ.

Hãy để phụ nữ tự lấy séc ra thanh toán trong bất kỳ trường hợp nào khi người đàn ông ở cương vị bà ta thường làm. Ở nhà hàng cũng vậy, nếu bà ta mời bạn, bà ta hiểu danh mục các loại rượu. Bạn đừng có quá lo lắng về sự an toàn của bà ta, mọi người điều hành Mỹ là nữ đều đã quen với việc tự lái xe đi về nhà một mình và trong bất kỳ hoàn cảnh nào, bạn chớ qua mặt bà ta nếu bạn không muốn công việc làm ăn của bạn tan vỡ.

Một thực tế là đối với phụ nữ, thật là căng thẳng trong thế giới của đàn ông. Một trong những lý do là xã hội coi sự phấn đấu của người phụ nữ cũng quan trọng như vai trò làm mẹ vậy. Nên người phụ nữ đang công tác luôn cảm thấy hoặc là mình thiếu chu đáo với công việc hoặc với con cái mình. (Một người cha đang công tác có thể tiếc vì ông ta gặp con mình quá ít, nhưng anh ta không bị xã hội coi là người cha tồi). Người phụ nữ Mỹ ở cương vị điều hành thường đánh giá cao việc bạn không gây khó khăn cho công việc của bà ta. Nếu làm việc với phụ nữ là điều mới đối với bạn, bạn có thể hài

lòng phát hiện ra rằng việc đó thú vị biết bao. Ở Mỹ nhiều phụ nữ vẫn nói rằng, để tiến lên cao, họ phải tài giỏi gấp hai lần nam giới.

SỐC VĂN HOÁ

Kinh nghiệm về sốc văn hoá của tôi sau một năm nghiên cứu ở Italia chưa có được là bao thì tôi đã phải vội trở về sớm hơn dự định vì quá nhớ nhà. Trước đó tôi chưa từng nghe đến khái niệm sốc văn hoá. Tôi chỉ nhận thấy một điều là tôi rất buồn chán và muốn về nhà.

Đó là 20 năm trước đây, còn bây giờ sốc văn hoá đã trở thành một lĩnh vực nghiên cứu chính thức. Ngày nay, người ta hiểu rằng, bất kể một người bình thường nào, nếu sống trong một nền văn hoá khác trong một khoảng thời gian tương đối dài, nhất định họ sẽ vấp phải những khó khăn.

Xét cho cùng thì quan niệm về cách cư xử của chúng tôi đã được hình thành ngay từ những năm đầu của cuộc đời. Không ai giải thích cho chúng tôi biết rằng những tiêu chuẩn hành vi mà chúng tôi học chỉ ứng dụng được trong nền văn hoá riêng của chúng tôi, rằng ở bên kia biên giới, mọi việc đều diễn biến theo những cách khác. Chúng tôi đang được học những cách cư xử chuẩn mực. Và vì vậy, khi chúng tôi xuất hiện tại một nước khác thì mọi cách cư xử của những người dân ở đó đều trở nên ngang trái trước con mắt của chúng tôi.

Một điều khó khăn hơn nữa là chúng ta thường xuyên không phân biệt được những vấn đề văn hoá với những vấn đề cá nhân. Nếu một người Mỹ nhìn thấy bạn ở ngoài phố mà không dừng lại để nói chuyện, bạn có thể nghĩ là anh ta khiếm nhã. Nhưng thực tế thì không, chỉ đơn giản là anh ta đang vội, và anh ta hy vọng bạn sẽ hiểu được rằng việc đúng giờ là quan trọng như thế nào. Nhưng nếu bạn chưa được biết về những tiêu chuẩn giá trị của người Mỹ, bạn sẽ thấy khó định hướng được. Xung quanh bạn mọi người đang hành động theo những cách mà bạn không thể đoán trước được. Đường như có một cái gì đó rất không ổn ở đây, nhưng bạn không biết đó là cái gì. Giống như tôi, bạn có thể lại muốn về nhà.

"Tuần trắng mặt"

Quá trình sốc văn hoá ngày nay được công nhận là rất có khả năng đoán trước được. Và người ta đã hệ thống hoá quá trình này thành bốn giai đoạn. Giai đoạn đầu tiên là giai đoạn "Tuần trắng mặt", rất quen thuộc đối với những người thích đi du lịch nhưng không bao giờ ở lâu một nơi đủ để phát hiện ra được những gì xảy ra sau đó. Ở giai đoạn "Tuần trắng mặt", đất nước và con người ở nơi mà bạn tới dường như rất vui tươi, dễ chịu, tốt hơn cả khi ở nhà. Mọi việc đều rất khác lạ và hấp dẫn, con người thì thật tuyệt, các tập quán thật

thú vị. Giai đoạn này kéo dài khoảng một hay hai tháng.

"Lạc giữa biển khơi"

Rồi thì bông hoa hồng rực rỡ bắt đầu tàn. Lúc này trông ai cũng có vẻ ích kỷ, nông cạn, ngu ngốc. Những tập quán và cách cư xử khác lạ dường như không còn thú vị nữa, bạn chỉ thấy chán ngắt. Bạn bắt đầu cảm thấy lúc nào cũng rất mệt mỏi. Shock văn hoá đã hình thành. Bạn thấy hoang mang, bối rối. "Minh đang làm gì ở đây thế này?".

Sự phản ứng này trong giai đoạn hai không có gì là lạ. Vây quanh bạn là những con người thấm nhuần một nền văn hoá khác, còn bạn thì không biết làm gì, kể từ những việc đơn giản nhất. Kể cả khi bạn nói được ngôn ngữ địa phương, bạn cũng không thể hiểu được các hành vi cư xử của mọi người. Bạn không cảm thấy mình là mình khi ở giữa họ. Một cảm giác mất mát đè nặng lên bạn. Xét cho cùng thì bạn đã mất một phần tính cách của bạn, cái bản ngã mà nếu ở nhà sẽ giúp bạn tự tin và làm chủ hoàn cảnh.

Phản ứng tình cảm đối với shock văn hoá có thể đến mức thái quá. Hoang mang, tuyệt vọng, lo lắng và bức bối, tất cả đều có thể xảy ra ở những mức độ khác nhau. Bạn có thể còn trở nên ốm yếu về thể chất. Những việc rất nhỏ dường như cũng trở nên quá tải.

và cảm giác bị xúc phạm có thể làm bạn phát khóc lên được.

Đến thời điểm này, nhiều người có ý định chuyển đi sống ở các khu vực riêng của những người nước ngoài. Vì có rất nhiều người nhập cư ở Mỹ, cho nên việc tìm bạn đồng hương không khó lắm. Những người bạn đồng hương này có thể sẽ là niềm an ủi lớn, nhưng đồng thời cũng là một sự hạn chế đối với bạn trong việc hoà nhập với cuộc sống Mỹ.

Nếu đồng bào của bạn lại củng cố thêm những tình cảm tiêu cực của bạn về người Mỹ, bạn càng khó có thể vượt qua được sốc văn hoá. Thay vì tự điều chỉnh, có thể bạn lại chuyển đến khu vực cộng đồng người nước ngoài, và người Mỹ sẽ suốt đời là kẻ xa lạ đối với bạn. Cảm giác về sốc văn hoá có thể nhẹ bớt, nhưng bạn vẫn cứ thấy không thoải mái và nhớ nhà.

Tự điều chỉnh

Giải pháp vui vẻ hơn là chuyển sang giai đoạn ba. Những người bạn đồng hương của bạn khẳng định với bạn rằng trước kia họ cũng có cảm giác như bạn bây giờ. Thay vì việc phân tích xem có cái gì sai trái ở người Mỹ, thì có lẽ bạn hãy tự nhắc nhở rằng từ "đúng" hay "sai" là những thuật ngữ không có ý nghĩa trong các vấn đề thuộc về văn hoá.

Ngược lại, bạn cố gắng hiểu xem điều gì đã thúc đẩy những người Mỹ hành động như vậy, điều đó có thể giúp bạn nhận ra được là trong số rất nhiều điều bạn không thích lại có những điều mà bạn thích. Hãy đi tìm người Mỹ và nhờ họ giải thích cho những điều bạn không hiểu. Họ sẽ rất sẵn lòng.

Nếu bạn luôn cố gắng giữ cho đầu óc tỉnh táo, dành thời gian học hỏi về nước Mỹ, hoà nhập với người Mỹ, thì bạn sẽ thấy mọi cái tốt đẹp hơn. Điều quan trọng ở giai đoạn này là không nên buồn chán ở trong nhà, mà bạn phải đi ra ngoài và tìm kiếm những gì mình thích làm, như đi công viên, tìm hiểu thành phố, theo các lớp học, chơi bóng đá, hoặc đi thăm các chợ đồ cũ. Bạn phải luôn duy trì việc học ngoại ngữ.

Chấp nhận

Trong vòng sáu tháng hoặc một năm kể từ khi bạn đến Mỹ, bạn sẽ chuyển tiếp đến giai đoạn bốn, đó là giai đoạn chấp nhận. Vào thời điểm này, bạn không còn nghi ngờ về những điều lạ lẫm của người Mỹ nữa. Bạn chấp nhận họ như những cá nhân độc đáo.

Bạn sẽ bắt đầu thấy thoải mái như ở nhà. Bạn biết cách cư xử trong mọi tình huống. Bạn sẽ phát hiện ra rằng, làm một con người mang trong mình những đặc điểm của hai nền văn hoá là điều có thể được. Bạn không chối bỏ văn hoá riêng của bạn, nhưng lối sống

Mỹ bắt đầu ổn định ở bạn. Bạn thấy lạc quan hướng về tương lai.

Bạn đã thực sự hoà nhập với cuộc sống Mỹ.

NHỮNG CÂU HỎI KIỂM TRA VĂN HOÁ

Sau đây là một số tình huống mà khách nước ngoài thường hay vấp phải. Bạn sẽ làm gì trong những tình huống này ?

Tình huống 1

Bạn là nam giới, làm việc cho một công ty lớn, và rất nhiều nhân viên cùng làm với bạn là nữ. Ở nước bạn ranh giới ngăn cách giữa nam và nữ rất nghiêm ngặt. Còn ở đây bạn thực sự thấy thích quan hệ thoải mái giữa hai phái. Để thể hiện mình thích được cùng làm việc với nữ giới, bạn :

A. Thường hay động chạm vào họ, khoác vai hoặc nắm bàn tay hay cánh tay họ.

B. Thường khen họ về kiểu tóc, quần áo hoặc những nụ cười xinh.

C. Khen ngợi bạn đồng nghiệp nữ của bạn về việc làm tốt của họ.

Bình luận

Mặc dù quan hệ giữa nam và nữ là rất thoải mái ở xã hội Mỹ, nhưng tình huống nơi làm việc thường không giống như tình huống nơi hẹn hò, và phụ nữ cần được cư xử như người làm chuyên môn. Quá nhiều A có thể dẫn bạn đến phiền toái, thậm chí bạn có thể bị gán tội gọi tình. Với B thì người ta sẽ thấy khó chịu, bức bối. Còn C sẽ làm vừa lòng tất cả mọi người.

Tình huống 2

Bạn muốn lắp điện thoại cho căn hộ mới của bạn ngay. Bạn cần phải:

A. Gọi điện thoại đến bưu điện và chấp nhận ngay ngày họ hẹn lắp đặt.

B. Đến trực tiếp văn phòng của công ty và giải thích cho họ là bạn cần được lắp điện thoại càng nhanh càng tốt.

C. Tìm một người thân quen công ty để người đó giúp đưa tên bạn vào danh sách những người cần lắp điện thoại.

Bình luận

A là tất cả những gì bạn cần phải làm. Hầu hết công việc làm ăn ở đây đều được phục vụ ngay lập tức trên nguyên tắc người đến trước phục vụ trước. Điện

thoại của bạn chắc chắn sẽ được lấp trong vòng một tuần.

Tình huống 3

Một người bạn mời bạn đi ăn tối tại một tiệm ăn thú vị. Bạn ăn ngon miệng, và cuối cùng người hầu bàn mang hoá đơn đến đặt ở giữa bàn. Bạn trông đợi người bạn của mình cầm hoá đơn thanh toán, nhưng người đó lại không làm như vậy. Bạn cứ đợi, câu chuyện giao tiếp giữa hai người cứ rời rạc, chập chạp, và người bạn kia vẫn không cầm hoá đơn thanh toán. Bạn thấy mệt mỏi và bắt đầu nghĩ có thể người bạn kia muốn bạn phải thanh toán. Bạn sẽ làm thế nào ?

A. Nghiến răng và đợi thêm.

B. Cầm hoá đơn và thanh toán.

C. Cầm hoá đơn và nói: "Mỗi người chúng ta trả một phần chứ ?".

Bình luận

C là hành động hợp lý nhất. Bạn cũng có thể chỉ trả phần của bạn thôi.

Việc bạn đợi người bạn kia trả cũng có thể có lý, nhất là nếu người bạn đó chọn tiệm ăn. Khi mọi người đề xuất đi ăn cùng nhau, thì không có ý sẽ trả cho nhau. Nếu bạn của bạn lại là một khách hàng của bạn, anh ta sẽ hy vọng bạn là người trả tiền. Nhưng nếu bữa

ăn là ý kiến của anh ta đề xuất, thì anh ta không được trông đợi là bạn sẽ phải trả tiền. Bạn nên luôn nhớ mang theo tiền cho bữa ăn của mình khi đi ăn, trừ khi thật chắc chắn là sẽ có một ai đó chịu trách nhiệm trả cho mình.

Tình huống 4

Ở cảng-tin trường đại học, bạn làm quen được với một cô bạn người Mỹ, câu chuyện giữa hai người kéo dài và cởi mở. Bạn mới đến Mỹ và cô đơn. Bạn nghĩ, đây chắc đúng là một người bạn thực sự. Hai người trao đổi số điện thoại cho nhau, nhưng người bạn đó không gọi điện cho bạn. Tuần tiếp theo, bạn gặp lại cô bạn đó cũng ở cảng - tin, mặc dù cô ta mỉm cười và chào rất thân mật, nhưng đi qua bàn của bạn để đến ngồi với những người bạn khác. Bạn cảm thấy rất tự ái. Điều gì đã xảy ra?

A. Cô bạn đó đã tìm hiểu, biết thêm nhiều về bạn và quyết định không tiếp tục chơi với bạn nữa.

B. Cuộc nói chuyện hôm đó có thể rất thú vị đối với cô bạn đó, song nó không nhất thiết là có ý nghĩa lớn. Mỗi quan hệ mà hai người nhanh chóng có được không làm cho cô ta phải nghĩ rằng bạn là một người đặc biệt. Và lại, một cuộc nói chuyện thân mật không buộc cô bạn đó phải có sự gắn bó trong tương lai.

C. Có bạn đó có quá nhiều những cuộc nói chuyện thân mật như vậy nên đã quên mất cuộc nói chuyện hôm trước với bạn.

Bình luận

B là câu trả lời đúng hơn cả. Bạn phải xây dựng thêm những quan hệ gần gũi hơn nữa mới có thể trở thành một người đặc biệt đối với cô ta. Tại sao bạn không gọi điện thoại cho cô ta ? Điều này cũng có thể chứng minh cho một tình bạn thực sự trong tương lai còn hiện tại thì chưa. C cũng rất có thể là một khả năng.

Tình huống 5

Một người bạn đang chơi nhà bạn thì có điện thoại reo. Đó là một người không phải thường xuyên nói chuyện qua điện thoại với bạn. bạn rất muốn biết tin tức của người bạn đó. Bạn sẽ xử sự thế nào ?

A. Bỏ qua người bạn đang đến thăm để có một cuộc nói chuyện kéo dài thú vị với người gọi điện thoại. Bạn xin lỗi sau khi bạn bỏ máy xuống.

B. Tổ sự vui sướng khi được nghe người gọi điện thoại, sau đó giải thích rằng bạn đang có khách và hỏi người bạn đó xem khi nào bạn có thể gọi lại.

C. Bạn không nên trả lời điện thoại.

Bình luận

B hay C là phù hợp. Việc trả lời điện thoại sẽ dễ dàng hơn nếu bạn có máy trả lời điện thoại. Một người khách thực sự có mặt trong nhà mình luôn phải được ưu tiên hơn người "ghé đến" bằng điện thoại. Do người Mỹ tính toán thời gian rất kỹ lưỡng, họ sẽ rất phật ý trước sự việc thời gian đến viếng thăm của họ lại bị trôi qua vô bổ vì phải chờ đợi bạn nói chuyện với một người khác. Kể cả khi có những người khác nữa ở xung quanh cùng nói chuyện, những người khách nói chung không thích bị đối xử như những người phụ thuộc.

Tình huống 6

Bạn đến nước Mỹ vì công chuyện, bạn muốn liên hệ với công ty X. Bạn làm thế nào ?

A. Tìm hiểu xem ai là người phụ trách lĩnh vực mà bạn quan tâm và viết thư cho người đó báo trước thời gian dự định viếng thăm của bạn. Gợi ý những gì bạn có thể làm cho công ty X. Nếu thư phúc đáp là tích cực, hãy thu xếp một cuộc hẹn chính thức trước khi bạn về nước.

B. Đến văn phòng công ty trong thời gian bạn đang công tác tại Mỹ và đề nghị xin gặp chủ công ty.

C. Gọi điện trước hai, ba ngày và hẹn ngày đến thăm với bất kể ai ở đó.

Bình luận

A là cách tốt nhất. Vì người Mỹ rất không thích phi phạm thời gian, họ sẽ không có ý định gặp bạn trừ khi có được lý do chính đáng để tin rằng cuộc gặp là có ích. Đôi khi bạn có thể thử cơ hội C, nhưng bạn sẽ có nhiều khả năng không may khi chỉ gặp một nhân vật bình thường nào đó. B là cách ít hy vọng nhất. Mặc dù có thể vì lịch sự, một nhân vật thứ yếu nào đấy có thể đồng ý tiếp bạn. Bạn sẽ bị nhìn nhận là rất ít quan trọng.

Tình huống 7

Bạn thuê một người vú nuôi. Tuy bạn thấy lương của cô ta cũng khá cao, nhưng bạn cũng rất hài lòng vì có cô ta, vì cô ta rất biết diễn và tin cậy được. Tuy nhiên, bạn thấy không vừa ý khi cô ta cứ gọi bạn bằng tên đầu. Bạn không muốn xúc phạm đến tình cảm của cô ta, nhưng mặt khác lại mong muốn cô ta gọi bạn bằng bà Ayshi (Mrs Ayshi). Bạn có thể đề nghị cô ta gọi bạn như vậy không ?

A. Không. Cô ta cảm thấy bị lãng mạ trước lời đề nghị đó. Cô ta chưa bao giờ gọi ai bằng chức tước từ khi còn ở trường học.

B. Có thể được, nhưng bạn phải đề nghị một cách khéo léo.

C. Có thể được, chỉ cần nói với cô ta rằng bạn thấy cô ta rất thoải mái khi gọi bạn bằng tên đầu.

Bình luận

B là điều đáng làm hơn cả. Sự khéo léo sẽ giúp bạn không làm tổn thương đến tình cảm. Bạn có thể đưa câu chuyện ra vào một lúc vui vẻ, khi bạn giúp cô ta việc gì đó hoặc bằng cách nào đó cư xử với người giúp việc nọ để cho cô ta nhận ra rằng cá nhân bạn không hề có ý gì nặng nề với cô ta.

Nếu người giúp việc là một phụ nữ đã trưởng thành, bạn cần thận gọi cô ta bằng bà Eliot chứ không phải là Rose. Bạn nên giải thích cho cô ta hay rằng, ở nước bạn, chỉ có những người quen biết nhau nhiều năm mới gọi nhau bằng tên đầu, và trong khi bạn vẫn tôn trọng cô ta, bạn sẽ không thể quen được với việc mình bị một người mới quen biết gọi tên đầu. Bạn có thể nói thêm rằng bạn biết đây không phải là tập quán ở Mỹ, rằng bạn cũng hiểu là cô ta không có ý định xác xược hoặc thô lỗ. Nếu cô ta lại trẻ hơn bạn nhiều, bạn có thể gọi cô ta bằng tên đầu và giải thích rằng ở đất nước bạn người trẻ hơn luôn gọi người lớn tuổi hơn bằng tước danh của họ.

NHỮNG LỜI KHUYÊN VĂN HOÁ THEO VĂN TỪ A ĐẾN Z (Của tiếng Anh)

Mặc cả : Có lẽ cơ hội gần như là duy nhất để bạn có thể mặc cả ở Mỹ là khi bạn mua nhà và ô tô.

Màu đen : Là màu của tang lễ.

Tiền tệ : Vì tất cả các loại tiền giấy của Mỹ đều có màu xanh lá cây và cùngh khổ cho nên người nước ngoài dễ nhầm. Đồng penny, nickel, dime và quarter có giá trị lần lượt là 1cent, 5cent, 10cent và 25 cent. Bạn sẽ phải xem xét kỹ để phân biệt đồng nào là đồng nào.

Phong bì thư : Cách ghi địa chỉ

Tên của bạn

Địa chỉ nó bạn ở

Tên người nhận

Tên công ty

Tên phố, số nhà

Thành phố, bang, cốt khu vực

Tên nước (nếu gửi ra ngoài nước Mỹ)

Chứa cháy : Việc chứa cháy được trả tiền qua thuế, người gọi chứa cháy không phải trả tiền. Đối với cảnh sát cũng như vậy.

Các tầng nhà : Tầng trệt cuối cùng của nhà được gọi là tầng một, lên gác đầu tiên được gọi là tầng hai,

Vẫy xe đi nhờ : Không nên làm như vậy vì không an toàn. Đồng thời bạn cũng đừng cho những người vẫy xe đi nhờ .

Tính nhữn nhận : Nên thể hiện ở những nơi lạ, mới đến. Người ta không thay đồ tắm trên bãi biển kể cả khi đã có khăn bông che.

Tiền thuê nhà : Giá một căn hộ được quảng cáo là giá thuê của một tháng. Người thuê nhà phải chuyển tiền séc trước ngày đầu của mỗi tháng. Vào lần thuê đầu, gần như ai cũng phải đặt cọc thêm một tháng tiền và phí dọn dẹp (khoảng 100 đôla) . Cả hai khoản tiền sẽ được trả lại cho bạn khi bạn rời đi.

Thuế bán : Là khoản phần trăm được gộp trong giá các mặt hàng được bán, số này được nhà nước hoặc chính quyền địa phương thu. Các mức có khác nhau, nhưng thường vào khoảng 6 - 8%. Giá quảng cáo thường không cộng thêm vào giá thuế bán.

Cạo lông : Phần lớn các phụ nữ Mỹ đều cạo lông nách và lông ống chân.

Giày dép : Bạn không bỏ giày dép ở ngoài khi bước vào một nhà nào đó. Nhưng không dẫm chân lên bất cứ đồ đạc nào trong nhà.

Mua bán : Nếu có nhiều người cùng đợi mua hàng, họ sẽ xếp thành một hàng không có trật tự lắm, nhưng ai cũng biết vị trí của mình đang ở chỗ nào. Bạn phải biết được ai là người trước bạn và ai sau để biết được lúc nào đến lượt mình. Khi người bán hàng nói : "Ai tiếp theo nào ?", thì bạn không được chen lên khi chưa đến lượt.

Hắt xì hơi : Sẽ có ai đó nói "Chúa phù hộ cho bạn" ("Good bless you" hay tiếng Đức "Gesundheit"). Đó là theo tập quán cũ, người ta muốn chúc bạn giữ được sinh lực trong người.

Tem : Mua tem tại bưu điện, nơi luôn luôn có treo cờ Mỹ. Hòm thư thường màu xanh da trời.

Giờ mở cửa các cửa hàng : Rất khác nhau. Một số cửa hàng bách hoá mở cửa từ 10 giờ sáng đến 9 giờ tối các ngày trong tuần; riêng ngày nghỉ cuối tuần đóng cửa vào 6 giờ 30 phút tối. Những cửa hàng khác thường đóng cửa lúc 6 giờ 30 phút tối, trừ thứ năm mở cửa đến 9 giờ tối. Một số siêu thị mở cửa liên tục 24 giờ một ngày. Nhiều cửa hàng thuốc đóng cửa lúc 9 giờ tối, một số khác đóng cửa lúc 12 giờ đêm. Ở một số khu, các cửa hàng đều đóng cửa sớm. Một số cửa hàng đặc thù loại nhỏ có thể đóng cửa vào các ngày chủ nhật, đặc biệt nếu các cửa hàng này nằm ở những khu buôn bán.

Mê tín : Người Mỹ có rất nhiều điều mê tín, nhưng không nặng nề lắm. Những điều kiêng là : ở dưới thang, con số 13, mèo đen, gương vỡ. Thứ sáu rơi vào ngày 13 được coi là ngày rất không may mắn, một số người sẽ không đi máy bay vào ngày đó.

Răng : Do ăn quá nhiều đường, người Mỹ rất hay hỏng răng, nhưng rất may là chúng tôi có nhiều bác sĩ nha khoa tốt và chất fluoride pha vào nước máy làm giảm tỷ lệ hỏng răng. Một số lớn trẻ em Mỹ phải đi nắn lại răng bằng phương pháp bó răng, rất tốn kém cho các bậc cha mẹ.

Thời gian : Nước Mỹ nội địa có bốn vùng giờ khác nhau. Bờ biển phía Đông nhanh hơn bờ biển phía Tây ba giờ.

Tiền bước - bo : Ở các tiệm ăn, tiền bước - bo phổ biến là 15%, tuy nhiên đối với dạng phục vụ loại một ở những nơi sang trọng có thể là 20%.

Người phục vụ đồ uống và các cô nhân viên tiếp cốc - tay thường được 10% tiền bước - bo.

Thợ làm đầu được từ 10% đến 20%. Người gọi đầu thường được một đôla.

Người trông coi quần áo được một đôla/ một áo khoác.

Lái xe tắc - xi hy vọng khoảng 10% đến 15%.

Nhân viên khuôn vác ở khách sạn : khoảng một đôla cho một thứ hành lý mang tới phòng.

Nhân viên dọn buồng : sau một vài ngày ở khách sạn, hãy để lại khoảng 2 đôla.

Nhân viên gác cổng : từ 50 cent tới một đôla cho việc gọi taxi - xi.

Nhân viên ở bãi đỗ xe : một đôla cho việc đem ô tô đến cho bạn.

X : Ký hiệu cho một cái hôn, bạn có thể dùng khi ký ở dưới thư. Cũng là ký hiệu mà thầy giáo dùng chỉ một câu trả lời sai.

Ngáp : Nên cố nén ngáp ở công sở, vì ngáp hiện sự chán chường, nhưng nếu bạn không nén thì hãy ngáp và che mắt lại.

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

24 Quảng Trung, Hà Nội

ĐT : 2.52008

Fax : 84-4-251881

ĐÓN ĐỌC

WALDEN BELLO VÀ STEPHANIE ROSENFELD

Mặt trái của các nước con rồng

(Sách tham khảo)

BRADLEY R. SCHILLER

Kinh tế ngày nay

(Hai tập)

đ : 22.500 đ